

การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CONTEMPORARY CONSERVATIVE THAI PAINTING COURSE DEVELOPMENT FOR
UNDERGRADUATE ART EDUCATION CURRICULUM

Mr. Phumin Nuanrattanatrakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Art Education
Department of Art, Music, and Dance Education
FACULTY OF EDUCATION
Chulalongkorn University
Academic Year 2021
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
	หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
โดย	นายภูมินทร์ นวลรัตน์ตระกูล
สาขาวิชา	ศิลปศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

	คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุขิวะ)		
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		
	ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนบทร แสงวณิช)		
	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ)		
	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์)		

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภูมิินทร์ นวลรัตน์ตระกูล : การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญา
บัณฑิต. (CONTEMPORARY CONSERVATIVE THAI PAINTING COURSE DEVELOPMENT FOR
UNDERGRADUATE ART EDUCATION CURRICULUM) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ และการจัดการเรียนการสอนจิตรกรรมไทย
พัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดย
เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม 1) ผู้เชี่ยวชาญ 5 ด้าน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชา
จิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มี
ประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย นักประวัติศาสตร์ศิลป์และทฤษฎีศิลป์ 2) สถาบันระดับ
ปริญญาบัณฑิตที่มีการสอนรายวิชาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษา จำนวน 2 แห่ง 3) นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชา
ศิลปศึกษา โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการสอน แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินผลงาน
แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบรับรองรายวิชา

ผลการวิจัยพบว่ารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ เพื่อให้
ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และจิตรกรรมไทยร่วมสมัยทั้งในด้านทฤษฎี
และปฏิบัติ เพื่อที่จะสามารถพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ได้ 2) เนื้อหา ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี ได้แก่ คุณค่า
ในด้านเนื้อหา รูปแบบ และเทคนิควิธีการ ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ได้แก่ การอนุรักษ์ในเชิงสงวนรักษาที่ครอบคลุมถึง
หลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน และการอนุรักษ์ในรูปแบบศึกษาและเผยแพร่ ด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ได้แก่ แนวทางและวิธีการ
สร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความร่วมมือ 3) วิธีการสอน ใช้การบรรยายในด้านทฤษฎี ส่วนการปฏิบัติใช้วิธีการสาธิตและให้ทดลอง
ปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีการศึกษานอกสถานที่ 4) สื่อการสอน ได้แก่ วัสดุในการทำงานจิตรกรรมไทยของผู้เรียน ภาพ
ประกอบการบรรยาย รวมถึงผลงานและสถานที่จริง 5) การวัดและประเมินผล ด้านพุทธิพิสัย วัดจากความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน
เกี่ยวกับคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีและหลักการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ด้านทักษะพิสัย ประเมินทักษะปฏิบัติการทดลอง
เทคนิคทางด้านจิตรกรรมไทยและผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยประเมินกระบวนการทำงานควบคู่ไปกับผลงาน จิต
พิสัย วัดจากการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี ผลจากการประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ของ
ผู้เรียนจากการทดลองใช้รายวิชาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม โดยในด้านเนื้อหา ผู้เรียนทำได้ดีที่สุดในการประยุกต์ใช้เนื้อหา
เรื่องราวทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ผลงาน ด้านเทคนิคและกระบวนการ ผู้เรียนทำได้ดีที่สุดในการเลือกใช้วัสดุ
ในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม และด้านการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้เรียนทำได้ดีที่สุดในส่วนของความสมบูรณ์ของผลงาน
การสร้างสรรค์ ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรายวิชาที่ทำการทดลองใช้พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($x=4.88$) โดย
ประเด็นที่ผู้เรียนพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านของสื่อการสอนที่ใช้ในการสาธิตและทดลองปฏิบัติงาน และผลการตรวจรับรองรายวิชา
จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

สาขาวิชา ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6183366127 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORD: THAI PAINTING, CONSERVATIVE THAI PAINTING, CONTEMPORARY THAI PAINTING, CONTEMPORARY
CONSERVATIVE THAI PAINTING, CONTEMPORARY CONSERVATIVE THAI PAINTING CORSE

Phumin Nuanrattanatrakul : CONTEMPORARY CONSERVATIVE THAI PAINTING COURSE DEVELOPMENT FOR
UNDERGRADUATE ART EDUCATION CURRICULUM. Advisor: APICHART PHOLPRASERT

This research aimed 1) to study processes of creating, preserving and teaching Thai traditional paintings, 2) to develop contemporary Thai painting course for the Bachelor of Art Education Program. This research and development project used 3 purposive sampling groups: First, specialists in 5 categories, including instructors of Thai painting from Art Education Program; instructors of Thai paintings from the Bachelor of Visual Art Program; contemporary Thai artists with experience in creating Thai art; Thai painting conservators; art historians and art theoreticians. Second, 2 higher education institutes which teach Thai painting in an art education program. Third, undergraduate students in a Bachelor of Art Education program. Research tools included interview question, teaching observation, behavioral observation, painting evaluation, satisfaction assessment, and course approval forms.

The research result showed that the Conservative Contemporary Thai Painting Course consisted of 5 components 1) Learning objectives—to provide students with knowledge of Thai traditional painting, conservation processes of Thai traditional painting, Thai contemporary paintings, both in theory and practice, in order to enable the students to develop conservative Thai contemporary paintings. 2) Contents — In Thai traditional painting aspect: values of forms, contents and techniques; In Thai paintings conservation aspect: preventive conservation, and conservation in forms of education and publication. In contemporary Thai painting aspect: guidelines and methods of creating Thai contemporary art. 3) Teaching methods—lecturing, demonstration, students' self-practice, and educational field trips. 4) Teaching media — Thai traditional art materials, illustrations and authentic samples of artworks, historical sites, materials and working activities in Thai traditional art institutes. 5) Evaluations — For Cognitive Domain: evaluating student's knowledge on values of Thai traditional painting, principles of Thai traditional painting conservation. For Psychomotor Domain: evaluating practical skills in creating Thai contemporary painting. For Affective Domain: evaluating from students' working process, complete work of art, and presentation of its values. The overall evaluation result of students' artworks created during the teaching experimentation with principal activities from the subject developed from this research was "Excellent". In terms of content implication in the creative process, students succeeded in applying knowledge of Thai social and cultural wisdoms to produce their art works. In terms of working processes, students scored highest in the aspect of selecting suitable materials. In terms of creation of artwork, students scored highest in the aspect of completeness of final work. The result of student's satisfaction assessment after the experimentation rated "Highly Satisfied" ($\bar{x} = 4.88$). The aspects of the assessment rated the highest were teaching media used for teacher's demonstration and for students' self-practice. Lastly, the course developed from this research was assessed by 3 experts. The course was certified with the score at the highest level.

Field of Study: Art Education

Student's Signature

Academic Year: 2021

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความกรุณาและความช่วยเหลือแนะนำของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พลประเสริฐ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ "ทุนโครงการพัฒนายุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศด้านศิลปไทย" ที่มอบทุนการศึกษาระยะเวลา 2 ปี และ "ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต ประจำปีงบประมาณ 2564" ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขนบพร แสงวงษ์ ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธาน โดยมี ศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย สายสิงห์ เป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณอาจารย์สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยถ่ายทอดความรู้และให้คำปรึกษาแนะนำตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาจนจบการศึกษา ตลอดจนเพื่อนร่วมรุ่นระดับมหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา รุ่นที่ 34 ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจซึ่งกันและกันตลอดมา อีกทั้งเจ้าหน้าที่สาขาวิชาศิลปศึกษา ที่มีส่วนช่วยในการอำนวยความสะดวกในการเรียนและการดำเนินงานวิจัยจนประสบผลสำเร็จได้

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่มีความเมตตาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวของผู้วิจัย สำหรับแรงผลักดัน กำลังใจ และให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาแก่ข้าพเจ้าเสมอมา และเป็นพลังสำคัญให้ผู้วิจัยมีกำลังในการดำเนินงานวิจัยจนประสบผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ภูมินทร์ นวลรัตนตระกูล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ	๗
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามวิจัย	5
วัตถุประสงค์	5
ขอบเขตวิจัย	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่จะได้รับ	6
กรอบทฤษฎีการวิจัย.....	7
บทที่ 2	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยประเพณี.....	9
1.1 ความเป็นมาของจิตรกรรมไทยประเพณี.....	9
1.2 เนื้อหาและเรื่องราวของจิตรกรรมไทยประเพณี	10
1.3 ประเภทของงานจิตรกรรมไทยประเพณี.....	12

1.4	ลักษณะของจิตรกรรมไทย	16
1.5	คุณค่าในจิตรกรรมไทย	18
1.6	เทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทย.....	22
2.	การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย.....	26
2.1	ความหมายของการอนุรักษ์.....	26
2.2	แนวทางและกระบวนการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย.....	27
2.3	วัสดุ เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยในเชิงอนุรักษ์.....	31
3.	จิตรกรรมไทยร่วมสมัย	38
3.1	ความเป็นมาของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย	38
3.2	ลักษณะและคุณค่าของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย	42
3.3	รูปแบบการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย	43
4.	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21	52
4.1	ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	52
4.2	ทักษะในศตวรรษที่ 21.....	52
5.	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรศิลปศึกษา.....	53
5.1	กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ.....	53
5.2	มาตรฐานผลการเรียนรู้สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์.....	54
5.3	สถาบันที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในปัจจุบัน.....	56
6.	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบรายวิชา.....	60
6.1	หลักการพัฒนาและการออกแบบการสอน	60
6.2	หลักการพัฒนารายวิชา.....	63
6.3	รายวิชา.....	64
6.4	องค์ประกอบของการเรียนการสอน	65

6.5	วิธีการสอนศิลปะ	67
6.6	การวัดและประเมินผล	71
6.7	วิธีการประเมินผลการเรียน	72
7.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	75
7.1	งานวิจัยในประเทศ	75
7.2	งานวิจัยต่างประเทศ	76
บทที่ 3	80
วิธีดำเนินการวิจัย	80
วิธีดำเนินการวิจัย	80
	แผนภูมิกระบวนการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนารายวิชาจิตกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	81
1.	การศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	82
2.	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	82
3.	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	83
4.	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	86
5.	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	88
6.	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	89
บทที่ 4	91
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	91
ตอนที่ 1	การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ.....	91
1.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	92
1.2	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านจิตกรรมไทยประเพณี.....	94
1.3	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านจิตกรรมไทยร่วมสมัย	102

1.4 ผลการวิเคราะห์ความเห็นด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย	108
1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์	115
1.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตร ศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	119
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย	127
2.1 การสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำแนก	127
2.2 การสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.....	133
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับ ปริญญาบัณฑิต และการนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง	145
3.1 แนวทางการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับ ปริญญาบัณฑิต.....	145
3.2 ผลการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญา บัณฑิต	149
3.3 การนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปทดลองใช้.....	158
3.3.1 แบบสรุปการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิง อนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	159
3.3.2 สรุปการประเมินใบงานกระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ	162
3.3.3 สรุปการประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้าน ลายรดน้ำ.....	167
3.3.4 สรุปการประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและ ลายกำมะลอและการนำเสนอผลงาน	171

3.4	สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	181
3.5	ผลการตรวจรับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับ ปริญญาบัณฑิต จากผู้ทรงคุณวุฒิ	184
บทที่ 5	191
	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	191
	สรุปผลการวิจัย	192
1.	สรุปผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตร ศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	192
2.	สรุปผลการทดลองใช้รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับ ปริญญาบัณฑิต	196
	อภิปรายผล	200
1.	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อการสร้างรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์	200
2.	รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้จาก การวิจัย	207
3.	ผลการทดลองใช้รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์	215
	ข้อเสนอแนะ	220
1.	ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	220
ภาคผนวก	193
	ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	194
	ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	193
	ภาคผนวก ค แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์	229
	รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	229
	ภาคผนวก ง ภาพผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ของกลุ่มตัวอย่าง	318

บรรณานุกรม322

ประวัติผู้เขียน329

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบวัสดุ เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยในเชิงอนุรักษ์ กับวัสดุที่ใช้ทดแทนวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณ.....	35
ตารางที่ 2 วิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ประยุกต์คุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีมา นำเสนอในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัย จากผลงานที่ยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างข้างต้น	48
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วม สมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย	50
ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	92
ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี	94
ตารางที่ 6 ตารางวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย.....	102
ตารางที่ 7 ตารางวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย	108
ตารางที่ 8 ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคำว่า จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์.....	115
ตารางที่ 9 ตารางวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	119
ตารางที่ 10 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย	127
ตารางที่ 11 ประเด็นในการสังเกตการสอนจากการสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุ- ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	128
ตารางที่ 12 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	134
ตารางที่ 13 ประเด็นในการสังเกตการสอนจากการสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะ ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	134
ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์จากแบบสังเกตการสอน.....	138

ตารางที่ 15 กระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์.....146

ตารางที่ 16 ข้อมูลทั่วไปในการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต159

ตารางที่ 17 สรุปประเด็นที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิง
อนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต160

ตารางที่ 18 สรุปการประเมินใบงานกระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ ใน
สัปดาห์ที่ 11.....165

ตารางที่ 19 สรุปการประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำ
(Workshop)169

ตารางที่ 20 สรุปการประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำ
และลายกำมะลอ.....175

ตารางที่ 21 สรุปการประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรม
ลายรดน้ำและลายกำมะลอ.....177

ตารางที่ 22 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรายวิชา181

ตารางที่ 23 สรุปผลการตรวจรับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษา
ระดับปริญญาบัณฑิต.....184

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 ถวัลย์ ดัชนี, ผจญมาร, พ.ศ. 2531 ปากกาลูกกลิ้งบนกระดาษ ขนาด 23.7 x 34 ซม.	44
ภาพที่ 2 เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช, พ.ศ. 2540 ขนาด 180 x 200 ซม.	45
ภาพที่ 3 จันทนา แจ่มทิม, เกิดในธรรม 1, พ.ศ.2551, เทคนิค ลายรดน้ำ, ขนาด 80 x 100 ซม.	46
ภาพที่ 4 สิโรจน์ พวงบุบผา, หิมพาน ๔, พ.ศ.2553, เทคนิค จิตรกรรมลายทอง, ขนาด 150 x 200 ซม.	47
ภาพที่ 5 สาครินทร์ เครืออ่อน, Temple (วิหาร), พ.ศ.2543, เทคนิค ผงดินสอดขาว, สีฝุ่นไทยบนผนัง.	48
ภาพที่ 6 แผนภูมิการออกแบบการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ.....	63
ภาพที่ 7 แผนผังแนวคิดในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	145
ภาพที่ 8 ภาพตัวอย่างการเขียนใบงานของนิสิตจากการทดลองใช้รายวิชาในสัปดาห์ที่ 11 ในการสรุปกระบวนการลายรดน้ำและลายกำมะลอ.....	164
ภาพที่ 9 ภาพตัวอย่างผลงานจากการทดลองเรียนสัปดาห์ที่ 12 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำ	168
ภาพที่ 10 ภาพตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จากการทดลองใช้กิจกรรมในสัปดาห์ที่ 16	174
ภาพที่ 11 แผนผังแนวคิดในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	192

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จิตรกรรมไทย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าภาพเขียนสีของไทย เป็นศิลปะสาขาหนึ่งที่แสดงความงามของรูปทรง สี ปริมาตรและการจัดองค์ประกอบ อันมีความวิจิตรงดงาม ประณีตอ่อนช้อยที่แฝงไปด้วยอารมณ์ และความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถสะท้อนถึงชีวิตจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมและสิ่งแวดล้อม (สมชาติ มณีโชติ, 2529) ทั้งนี้ผลงานจิตรกรรมไทยสามารถรวมถึงผลงานลายรดน้ำและลายก้ำมะลอที่เห็นได้จากตู้พระธรรม บานประตูและหน้าต่าง หรือเครื่องใช้สอยอื่น ๆ เพราะถือเป็นงานเขียนสีอย่างหนึ่งเช่นกัน (วิวัฒน์ จุฑะวิภาต, 2557) งานจิตรกรรมไทยจึงถือว่าเป็นศิลปะประเภทหนึ่ง que แสดงเอกลักษณ์ประจำชาติไทยไว้อย่างชัดเจน และเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานต่อไปสู่คนรุ่นหลัง

คุณค่าในจิตรกรรมไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ทางด้านเรื่องราว และทางด้านรูปทรง (สมชาติ มณีโชติ, 2529) จุดประสงค์ของการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยแต่เดิม คือ การสร้างเพื่อเป็นพุทธศิลป์ จึงส่งผลให้เกิดเป็นคุณค่าทางด้านเรื่องราว เพราะจะแสดงเนื้อหาทางพุทธประวัติ ชาดก หรือคติความเชื่อของชาวพุทธที่ปรากฏอยู่ในจิตรกรรมไทย นอกจากนี้จิตรกรรมไทยเป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากสามารถอาศัยจิตรกรรมในการศึกษาความเป็นอยู่ของประเทศไทยได้ ซึ่งนับตั้งแต่บ้านเมืองอันสวยงามจนถึงปางดงพงซู่ ตั้งแต่ชีวิตของเจ้านายในราชสำนัก ลงมาจนถึงความเป็นอยู่ของชาวไร่ชาวนา (ศิลป์ พีระศรี, 2502) แต่การถ่ายทอดเรื่องราวผ่านจิตรกรรมไทยจำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของช่างเขียนในการจัดองค์ประกอบ วางเส้น ลงสี และประดิษฐ์ลวดลายประกอบให้เหมาะสมกับการเล่าเนื้อหาด้านต่าง ๆ ส่วนนี้จึงเกิดเป็นคุณค่าในด้านรูปแบบ และหมายรวมถึงความเชี่ยวชาญในด้านเทคนิคกระบวนการ การใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่แสดงให้เห็นถึงการคิดค้นและพัฒนา แก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนเกิดเป็นกรรมวิธีเฉพาะของภูมิปัญญาของช่างไทย

การอนุรักษ์ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ.2554 มีความหมายคือ การรักษาให้คงเดิม เพราะฉะนั้นการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย คือ การคงสภาพให้แก่ผลงานที่มีอยู่ให้คงเดิมไว้ได้นานที่สุด ถือเป็นหน้าที่หลักของการอนุรักษ์อย่างหนึ่ง และเป็นศาสตร์เฉพาะทางที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์มาผสมผสานกับเทคนิคของช่างไทยโบราณในการปฏิบัติงานอนุรักษ์ (ทิพวรรณ ทังมั่งมี, 2555) และในอีกด้านหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้ผู้คนทั่วไปเห็นถึงความสำคัญของจิตรกรรมไทย ส่งเสริมให้เกิดการเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมของไทยผ่านการศึกษา พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้ที่ได้หลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือการนำจิตรกรรมไทยมาสร้างสรรค์ให้เกิดความร่วมมือ

สมัย (ศิลป์ พีระศรี, 2502) ที่ยังคงถ่ายทอดเอกลักษณ์และคุณค่าของความเป็นจิตรกรรมไทยไว้ แต่ปัญหาของความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในสังคม วงการศึกษา และวงการศิลปะ เพราะการอนุรักษ์ก็ยังถูกมองว่าเป็นงานของนักอนุรักษ์ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เป็นงานของคนเฉพาะกลุ่ม ส่งผลให้คนทั่วไปหรือแม้กระทั่งผู้เรียนศิลปะก็อาจเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว และไม่ได้ทำความเข้าใจถึงรูปแบบหรือวิธีการที่จะมีส่วนร่วมได้ เพราะมีบางบริบทของการอนุรักษ์ที่ผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษาหรือหลักสูตรทัศนศิลป์ก็สามารถเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยได้เช่นกัน

จากปัญหาทั้งทางด้านจิตรกรรมไทยและการอนุรักษ์ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะส่งเสริมให้จิตรกรรมไทยเข้าถึงผู้เรียนหรือเด็กในยุคใหม่ พร้อมทั้งนำองค์ความรู้การอนุรักษ์ที่ถูกมองว่าเป็นงานของคนเฉพาะกลุ่ม มาบูรณาการองค์ความรู้ทั้งสองอย่างเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่แปลกใหม่น่าสนใจ โดยเครื่องมือที่สามารถนำองค์ความรู้ทั้งสองมาบูรณาการร่วมกัน คือ การจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ซึ่งเป็นอิทธิพลของ ศิลปะร่วมสมัย อันเป็นผลผลิตจากโลกที่พัฒนามาสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลให้วงการศิลปะได้ขยายขอบเขตของการสร้างสรรค์ศิลปะ ที่มีความยืดหยุ่นทางรูปแบบ แนวความคิด เทคนิควิธีการ รวมถึงวัสดุที่นำมาสร้างสรรค์ การผลิตผลงานในยุคสมัยนี้จึงเป็นการเปิดกว้างในการสร้างสรรค์ผลงานที่ไม่มีกระแสนิยมใดเป็นกระแสหลัก ซึ่งการนิยามว่าผลงานใดเป็นศิลปะร่วมสมัยบ้างเป็นเรื่องที่ทำได้ยากเช่นกัน ซึ่งความหมายทั่วไปของศิลปะร่วมสมัยก็คือ ผลงานที่เกิดขึ้นร่วมสมัยกับปัจจุบัน ซึ่งต้องพิจารณาพร้อมกับแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานด้วย (อัจฉรา นวลสวาท, 2558) เพราะฉะนั้นจิตรกรรมไทยร่วมสมัยก็มีความเคลื่อนไหวที่คล้ายคลึงกับศิลปะโลก ทำให้ผลงานศิลปะไทยในปัจจุบันมีความหลากหลายทางเทคนิค รูปแบบ และเนื้อหาที่แตกต่างออกไปตามความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน พร้อมทั้งสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างออกไปจากศิลปะร่วมสมัยในชาติอื่น ๆ ที่เกิดจากรากฐานความคิด วัฒนธรรม และรูปแบบของศิลปะเฉพาะของไทย (สมชาติ มณีโชติ, 2529)

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยพื้นฐานแล้วนับว่าเป็นการอนุรักษ์รูปแบบหนึ่ง เนื่องจากว่าได้ถ่ายทอดรูปแบบ รูปทรง และเรื่องราว อันเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้เกิดความซาบซึ้งผู้ชมและผู้สร้างสรรค์เอง และในด้านเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยแบบประเพณีดั้งเดิม ก็เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ เพราะเป็นภูมิปัญญาของช่างไทยที่รวมถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ผ่านการทดลองและคัดสรรจนได้กระบวนการที่เหมาะสมแก่การสร้างสรรค์และสืบสานกันจนกลายเป็นประเพณี ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยที่ร่วมสมัยได้เช่นกัน ทั้งนี้ในขั้นตอนของการเขียนจิตรกรรมไทยแบบประเพณีโบราณก็ได้แสดงให้เห็นถึงด้านการอนุรักษ์ที่เชื่อมโยงกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Conservative) มาตั้งแต่สมัยก่อน เห็นได้จากการที่ช่างเขียนโบราณใช้ขี้ผึ้งขัดทดสอบความเป็นกรดและด่างของรองพื้นที่จะมีผลต่อความคงทนของสีที่เขียนลงไป (วรรณภา ฦ สงขลา, 2531) ดังนั้นจึงเป็นการดีถ้าหากการ

สร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้นำเทคนิคกระบวนการอันเป็นภูมิปัญญาของไทยไปสร้างสรรค์ให้ได้มากที่สุด โดยผสมผสานหลักการและองค์ความรู้ในงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเทคนิคและวัสดุอุปกรณ์ของไทย ที่จะทำให้งานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่เกิดการชะลอความเสื่อมสภาพต่อผลงานสร้างสรรค์ และนับเป็นการอนุรักษ์ผลงานตั้งแต่กระบวนการสร้างงานที่เป็นการอนุรักษ์ในรูปแบบเฉพาะที่เกิดจากฝีมือผู้สร้างสรรค์เท่านั้น

ในการเรียนการสอนจิตรกรรมไทยแต่เดิมสืบทอดกันทางสกุลช่าง คือ ทางเครือญาติ หรือ ศิษย์ การสอนให้สร้างงานจิตรกรรมจึงเกิดจากความศรัทธาผสมผสานกับพรสวรรค์ของผู้เรียน ซึ่งสอนตั้งแต่การเตรียมงานระยะต่าง ๆ อาทิ การเตรียมผาผนัง การเตรียมรองพื้น สี กาว เครื่องมือ ฯลฯ จนถึงการแนะนำและสั่งสอนให้เกิดความคิดในลักษณะที่เป็นอุดมคติ จินตนาการ และความบันดาลใจ ในการสร้างจิตรกรรม (วรรณิภา ณ สงขลา, 2547) โดยการศึกษาในรูปแบบนี้ใช้เวลาร่วมหลายปี เนื่องจากจำเป็นต้องฝึกฝนทักษะเป็นลำดับขั้น ปัจจุบันก็เป็นเช่นนั้นอยู่ เพียงแต่การสืบหาความรู้นั้นเป็นไปได้ง่ายกว่า เพราะว่าเป็นยุคแห่งสื่อสารสนเทศที่ความรู้รอบตัวผู้เรียน ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (active learning) เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีบางประการที่จำเป็นต้องเรียนรู้จากผู้ชำนาญการโดยตรง อาจเพราะเป็นเคล็ดลับเฉพาะหรือมีบทเรียนที่จำเป็นต้องสาธิตให้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ดังนั้นแล้วการเรียนการสอนการสร้างสรรคงานจิตรกรรมไทยในปัจจุบัน จึงมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นไปตามเนื้อหาและสามารถเรียนรู้ได้หลากหลายวิธี โดยผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาอยู่ในช่วงที่ก้าวไปเป็นผู้ใหญ่ จะมีความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชามากกว่าเด็ก โดยเฉพาะในสิ่งที่แปลกใหม่และน่าสนใจ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544) ดังนั้นการสร้างเนื้อหาวิชาที่นำความรู้ที่เป็นศาสตร์เฉพาะด้านทั้งทางด้านการอนุรักษ์และเทคนิคเฉพาะของจิตรกรรมไทย จะสร้างความแปลกใหม่และสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ในทางใดทางหนึ่ง

จากการศึกษารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในปัจจุบัน จากคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาศิลปศึกษา รวม 4 สถาบัน แสดงให้เห็นว่าจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ยังไม่ถูกนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาสตร์ของการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยทั้งอดีตและปัจจุบันที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานและตัวผลงาน ทำให้องค์ความรู้ทางด้านเทคนิคและกระบวนการทางจิตรกรรมไทยเหล่านี้ถูกมองข้ามไป อาทิเช่น ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยในปัจจุบันได้มีวัสดุอุปกรณ์สมัยใหม่มาทดแทนวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างโบราณ ซึ่งผู้เรียนหรือแม้แต่ผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยในปัจจุบันอาจเลือกใช้วัสดุสมัยใหม่ด้วยเหตุผลเพียงให้ความสะดวกรวดเร็ว โดยไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ทางเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยประเพณีที่ถูกคิดค้นและพัฒนาหลากหลายทศวรรษ ไม่ได้ตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของเทคนิคที่ก่อให้เกิดความแข็งแรงกับผลงานและไม่ทำลายความงามหรือสุนทรีย์

ของจิตรกรรมไทย ดังนั้นแล้วรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์นี้ จะไม่ใช่รายวิชาที่ให้ ความสำคัญเพียงแค่ว่าด้านเรื่องราวและรูปแบบของจิตรกรรมไทยเท่านั้น แต่จะนำเอาคุณค่าทางด้าน เทคนิคและกระบวนการอันเป็นคุณค่าอีกด้านหนึ่งของจิตรกรรมไทยที่ถูกมองข้ามให้กลับเข้ามาสอน ควบคู่กัน อีกทั้งยังนำศาสตร์ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยมาผสมผสานร่วมด้วยเพราะในปัจจุบันมี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เทคนิค และกระบวนการ ทางจิตรกรรมไทยมากขึ้นและเป็น องค์ความรู้สมัยใหม่ที่ได้รับการยอมรับและสามารถนำไปบูรณาการกับความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเดิม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้และการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ให้กับผู้เรียน

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เป็นการพัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนในปัจจุบัน ซึ่งเป็น ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการสร้างองค์ความรู้ผ่านการบูรณาการความรู้ของจิตรกรรมไทย ประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ตลอดจนให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างสรรค์ และคิดค้นนวัตกรรมทางศิลปะผ่านการศึกษาศิลปะและทดลองปฏิบัติงานด้วยตนเอง เปรียบเสมือนเป็นการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เป็นผู้ที่ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างความรู้และนวัตกรรมทางศิลปะที่แปลกใหม่ อีกทั้งเป็นการสร้าง เอกลักษณ์บนพื้นฐานจารีตวัฒนธรรมที่แตกต่าง ผสมผสานจารีตที่แตกต่างหลากหลาย โดยไม่ทิ้ง วัฒนธรรมของตนเองและสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2557) ซึ่งจะเชื่อมโยงกับ วงการศิลปะไทย หากเกิดขึ้นกับผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษาซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการเตรียม ความพร้อมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่จะเป็นครูประจำการและนอกประจำการ ศิลปิน และ ภัณฑารักษ์ ที่จะเป็นผู้เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้อันเป็นศิลปะประจำชาติอันทรงคุณค่านี้ต่อไป

โดยคุณลักษณะของผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา คือ ต้องมีความรอบรู้ในหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหาวิชาชีพอทางด้านศิลปะ พร้อมทั้งมีสุนทรียภาพ สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ งาน ออกแบบและสร้างสรรค์ และแสดงผลงานศิลปะ สามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาขา และบูรณาการข้ามศาสตร์ข้ามวัฒนธรรม การผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัย การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านศิลปะ มีความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัย งาน สร้างสรรค์ และงานนวัตกรรมสู่ต้นตอศิลป์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาขึ้น เพื่อ สร้างแนวทางในการนำองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และ จิตรกรรมไทยร่วมสมัย มาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการสร้างสรรค์ จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่เปิดกว้างทั้งทางด้านรูปแบบ วิธีการ และแนวความคิด ที่จะ สามารถนำมาผสมผสานกับกระบวนการอนุรักษ์ทั้ง 2 รูปแบบ คือ ในแง่มุมมองของการสงวนรักษาซึ่งเริ่ม ตั้งแต่กระบวนการสร้างสรรค์ ผ่านการเลือกใช้วัสดุ เทคนิค และวิธีการที่สร้างการชะลอความเสียหาย ให้แก่ผลงานและต้องไม่ทำลายความงามของจิตรกรรมไทย ในอีกแง่มุมมอง คือ ลักษณะของการศึกษา

และเผยแพร่ในด้านรูปแบบ เทคนิค กระบวนการ และเรื่องราวในจิตรกรรมไทย ที่เกิดขึ้นในระหว่าง การเรียนรู้และการสร้างสรรค์ผลงาน ทั้งหมดนี้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการ ปฏิบัติงาน ตลอดจนสร้างความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ โดยเฉพาะเมื่อเกิดขึ้นกับผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา ยิ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การอนุรักษ์จิตรกรรม ไทยยั่งยืนยิ่งขึ้น เพราะว่าองค์ความรู้ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์นี้จะถูกนำไป ถ่ายทอดต่อไปยังผู้อื่นต่อไปในอนาคต

คำถามวิจัย

1. วิธีและกระบวนการสอนการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ทำอย่างไรได้บ้าง
2. รายวิชาจิตรกรรมไทยเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต ควรมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ และการจัดการเรียนการสอนจิตรกรรมไทย
2. เพื่อพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญา บัณฑิต

ขอบเขตวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างรายวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใน สาขาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตสามารถสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่คำนึงถึงหลักการ อนุรักษ์ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากภาคเอกสารและศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนใน รายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย นักประวัติศาสตร์ศิลป์และทฤษฎีศิลป์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

จิตรกรรมไทย หมายถึง จิตรกรรมที่เขียนลงบนพื้นราบที่สะท้อนเอกลักษณ์ของศิลปะไทย ประกอบด้วย จิตรกรรมไทยเขียนสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ

การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย หมายถึง วิธีการการรักษาและคงสภาพจิตรกรรมไทยทาง กายภาพของผลงาน และการศึกษา รวมถึงเผยแพร่ให้เกิดการเห็นคุณค่าต่อผลงานจิตรกรรมไทย

จิตรกรรมไทยร่วมสมัย หมายถึง จิตรกรรมไทยที่นำรูปแบบ เทคนิค กระบวนการ หรือ เรื่องราวแบบประเพณีมาประยุกต์สร้างสรรค์ผลงานให้เข้ากับบริบทสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน โดย

ผลงานที่ออกมายังนำเสนอความเป็นจิตรกรรมไทย ผ่านรูปแบบ เทคนิค กระบวนการ หรือเรื่องราว ออกมาอย่างชัดเจน

จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยอันเกิดจากการประยุกต์มาจากจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ซึ่งยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทยอย่างชัดเจน พร้อมทั้งประกอบไปด้วยคุณลักษณะของการอนุรักษ์ทั้ง 2 ประการคือ อนุรักษ์ทางกายภาพของผลงาน และการอนุรักษ์ที่สานต่อศิลปวัฒนธรรมไทย

วิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หมายถึง รายวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ที่คำนึงถึงหลักการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยทั้ง 2 รูปแบบ ประการแรกคือการอนุรักษ์ทางกายภาพของผลงาน ด้วยการคำนึงถึงวัสดุอุปกรณ์ เทคนิค และกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน ประการที่สองคือการอนุรักษ์ผ่านการศึกษาและการเผยแพร่ ด้วยการถ่ายทอดเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทย ประกอบด้วย เรื่องราว และรูปแบบทางจิตรกรรมไทย

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สำหรับพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคลากรทางด้านศิลปะในอนาคตที่มีความรู้และทักษะปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทย ตลอดจนมีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ต่อไป
2. ได้แนวทางสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยรูปแบบใหม่ ที่คำนึงถึงหลักของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยทั้งทางด้านกายภาพของตัวผลงานและการสืบสานศิลปะไทย
3. เป็นแนวทางให้กับการพัฒนารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย ในด้านการบูรณาการองค์ความรู้ภูมิปัญญาของศิลปะไทยกับองค์ความรู้ของศิลปะในปัจจุบัน ที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมศิลป์และเอกลักษณ์ของศิลปะไทยในรูปแบบที่แตกต่างออกไป

กรอบทฤษฎีการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษา
ระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยประเพณี
 - 1.1 ความเป็นมาของจิตรกรรมไทยประเพณี
 - 1.2 เนื้อหาและเรื่องราวของจิตรกรรมไทยประเพณี
 - 1.3 ประเภทของงานจิตรกรรมไทยประเพณี
 - 1.4 ลักษณะของงานจิตรกรรมไทยประเพณี
 - 1.5 คุณค่าของงานจิตรกรรมไทย
 - 1.6 กระบวนการทางจิตรกรรมไทยประเพณี
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย
 - 2.1 ความหมายของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย
 - 2.2 แนวทางและกระบวนการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย
 - 2.3 วัสดุ เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยในเชิงอนุรักษ์
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
 - 3.1 ความเป็นมาของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
 - 3.2 ลักษณะและคุณค่าของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
 - 3.3 รูปแบบการสร้างสรรคจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21
 - 4.1 ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
 - 4.2 ทักษะในศตวรรษที่ 21
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรศิลปศึกษา
 - 5.1 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
 - 5.2 มาตรฐานผลการเรียนรู้สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์
 - 5.3 สถาบันที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในปัจจุบัน
6. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการออกแบบรายวิชา
 - 6.1 หลักการพัฒนาและการออกแบบการสอน
 - 6.2 หลักการพัฒนารายวิชา

- 6.3 รายวิชา
- 6.4 องค์ประกอบของการเรียนการสอน
- 6.5 วิธีการสอนศิลปะ
- 6.6 การวัดและประเมินผล
- 6.7 วิธีการประเมินผลการเรียน
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยประเพณี

จิตรกรรมไทยประเพณีเป็นศิลปกรรมแขนงหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างไปจากจิตรกรรมในดินแดนอื่น ถึงแม้ว่าเดิมทีแล้วอาจได้รับอิทธิพลมาจากหลายที่ แต่เมื่อผ่านกาลเวลาจนถูกขัดเกลาจากช่างเขียนไทยเป็นเวลานานนับหลายร้อยปี ท้ายที่สุดเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทยก็ได้สร้างความโดดเด่นและแปลกแตกต่างไปจากที่อื่น โดยการศึกษาจิตรกรรมไทยประเพณีมีประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 ความเป็นมาของจิตรกรรมไทยประเพณี

เพื่อหาจุดเริ่มต้นในการศึกษาภาพจิตรกรรมไทยประเพณีหรือต้นตอของพัฒนาการของภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทย หลักฐานที่ทำให้เห็นจุดเริ่มต้นของจิตรกรรมไทยคือ ภาพลายสลักหินซึ่งประดับอยู่บนเพดานบริเวณวัดศรีชุมกรุงสุโขทัย ในวัดเดียวกันยังมีแผ่นภาพประดับระบายสีแบบเอกรงค์ ซึ่งภาพจิตรกรรมเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทยขึ้นมาแล้ว สังเกตได้จากเรื่องของจังหวัดลือลา ลักษณะการเคลื่อนไหวของเส้นสาย ลักษณะของหน้า และการสำแดงท่าทีที่แสดงถึงความนุ่มนวล ละมุนละไม ซึ่งลักษณะทั้งหมดเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดเจนถึงความแตกต่างไปจากศิลปะเพื่อนบ้าน หรือแม้แต่อิทธิพลจากศิลปะอินเดียก็เริ่มถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นแบบเฉพาะของไทย ซึ่งเรื่องราวส่วนใหญ่ก็จะเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เพราะเนื่องด้วยเป็นอิทธิพลที่ได้มาจากสมัยคุปตะ ซึ่งศาสนาพุทธกำลังแพร่หลายอยู่ในขณะนั้นด้วย จุดนี้เองทำให้เห็นถึงต้นตอของจิตรกรรมไทยและความเชื่อมโยงกับศาสนาพุทธ ซึ่งเปรียบเป็นหัวใจในการรังสรรค์งานจิตรกรรมไทยในรูปแบบต่างๆ ที่สืบทอดกันมาจนเป็นประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตรกรรมฝาผนังที่เป็นหลักฐานชั้นดีในการศึกษาจิตรกรรมไทยแบบประเพณี โดยช่วงแรกจิตรกรรมฝาผนังมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนที่วาดขึ้นเพื่อไว้กราบไหว้บูชา จิตรกรยังไม่ได้คำนึงถึงการวาดลวดลายเป็นเครื่องประดับตกแต่งตามช่องว่างของตัวผนังมากนัก (ศิลป์ พีระศรี, 2502) ซึ่งภายหลังจิตรกรจะเน้นถึงความสวยงามมากขึ้น และคลี่คลายรูปแบบการเขียนออกไป และคำนึงถึงหลักสุนทรียภาพของจิตรกรรมฝาผนังมากขึ้นอีกด้วย

เอลิซาเบท ไลออนส์ (2505) กล่าวว่า ภาพจิตรกรรมบนผนังโบสถ์และวิหารนั้น คลี่คลายเรื่อยมาเป็นลำดับตั้งแต่การวาดเพื่อประดับผนังในพระปรางค์ พระเจดีย์มา เป็นการวาดเพื่อตกแต่งผนังโบสถ์ วิหาร และถวายเป็นพุทธบูชา ต่อมาจึงใช้จิตรกรรมเป็นสื่อเผยแพร่สอนศาสนาและสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน เช่นเดียวกับจิตรกรรมประดับผนังโบสถ์ของศาสนาคริสต์ในสมัยกลางของยุโรป

งานจิตรกรรมไทยที่เข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้คนในดินแดนไทยได้ยอมรับและนับถือพุทธศาสนาแล้ว ส่งผลให้ช่างส่วนใหญ่สร้างงานจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ซึ่งนำไปสู่การวาดภาพบนผนังหรือภาพจิตรกรรมฝาผนัง (Mural Painting) อย่างแพร่หลายในสมัยต่อ ๆ มา จิตรกรรมฝาผนังของไทยเป็นงานศิลปกรรมที่มีค่าอย่างยิ่งหนึ่งของไทยที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งถูกส่งต่อมายังปัจจุบัน ปรากฏอยู่ตามผนังโบสถ์ วิหาร และศาลาการเปรียญตามวัดวาอารามต่าง ๆ จำนวนมาก โดยทั่วไปคิดว่า การสร้างจิตรกรรมฝาผนังมีหน้าที่ไว้เพื่อประดับตกแต่งผนังโบสถ์และวิหาร แต่ที่จริงคติการสร้างนั้นมีมากกว่านั้น เพราะการวาดจิตรกรรมฝาผนังเป็นการถวายเป็นพุทธบูชา ด้วยเรื่องราวที่วาดส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ในศาสนาและพุทธศาสนิกชนทั้งสิ้น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2547, 2550)

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมานี้จึงทำให้เห็นไปในทิศทางเดียวกันที่ว่า จิตรกรรมไทยประเพณีนั้นมีความเชื่อมโยงกับศาสนาเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าจิตรกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือรับใช้ศาสนาก็เป็นได้เช่นกัน เพราะได้ทำหน้าที่ทั้งเป็นภาพเคารพให้บูชา เป็นเสมือนเครื่องมือในการสอนหรือถ่ายทอดเนื้อหาทางพุทธศาสนา ก่อนที่ภายหลังจะมีการคลี่คลายและพัฒนาต่อไปสู่การประดับตกแต่งให้สวยงามยิ่งขึ้น ซึ่งหลักฐานที่ยังหลงเหลืออยู่ในเห็นของจิตรกรรมไทยในแต่ละยุคสมัยคือ จิตรกรรมฝาผนัง ที่มักจะอยู่ตามวัดวาอารามและสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของจิตรกรรมไทยมาในแต่ละยุคสมัยจวบจนถึงปัจจุบัน

1.2 เนื้อหาและเรื่องราวของจิตรกรรมไทยประเพณี

จากที่มาของจิตรกรรมไทยประเพณีข้างต้น ว่าเดิมทีแล้วเป็นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพุทธศาสนา ทำให้เนื้อหาที่ปรากฏอยู่บนจิตรกรรมฝาผนังส่วนใหญ่ก็เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาทั้งสิ้น แต่กระนั้นแล้วในแต่ละยุคสมัยก็ล้วนมีคติหรือค่านิยมในการวาดเนื้อหาที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

จิตรกรรมไทยสมัยอยุธยาตอนต้น องค์กรประกอบภาพมีแถวแนวนอนเป็นลักษณะสำคัญ เนื่องจากเนื้อหาภายในภาพเป็นเรื่องของอดีตพุทธ เห็นได้จากจิตรกรรมผนังคูหาปรางค์ โดยนิยมเขียนภาพอดีตพุทธ 24 และ 28 องค์ เรียงเป็นแนวนอนหรือเป็นชั้นๆ ขึ้นไป และยังมีการสอดแทรกพุทธประวัติบางตอนอาทิเช่น ตอนทรมานชฎิลทั้งสาม ตอนเด็กกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ภาพของนายฉันทะกับมากัณฐกะ 7 สัปดาห์หลังการตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน รวมถึงการเริ่มเขียนชาดกครั้งแรก เป็นเรื่องราวของนิบาตชาดก

เมื่อสถาปัตยกรรมเปลี่ยนไปจากเขียนในพระปรารักษ์เป็นเขียนในโบสถ์หรือวิหารในสมัยกลาง และปลายอยุธยา อิทธิพลของสถาปัตยกรรมได้เข้ามามีบทบาทในการจัดวางองค์ประกอบของจิตรกรรม โดยใช้ขอบบนของหน้าต่างเป็นตัวแบ่งส่วนบนกับส่วนล่าง จึงทำให้เนื้อหาและเรื่องราวมีการปรับเปลี่ยนไป เริ่มแสดงให้เห็นค่านิยมในการเขียนเทพชุมนุมมากขึ้นและที่ชัดเจนอย่างมากคือจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี เหตุการณ์ของเทพชุมนุมเมื่อประกอบกับพระประธานปางมารวิชัยจึงบ่งบอกได้ถึงเหตุการณ์หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ ที่เทวดา เทพ ยักษ์ ลิง และนาคต่างมาราบเศรพ ซึ่งทั้งหมดหันหน้าเข้าหาพระประธานและหันหลังให้ฉากขณะมารที่อยู่ด้านหน้าของพระประธาน รวมถึงค่านิยมในการเขียนพุทธประวัติและชาดกที่มากขึ้น และเรื่องของอดีตพุทธหรืออาจจะเป็นปัจเจกพุทธที่ถูกลดความสำคัญลง (สันติ เล็กสุขุม และ กมล ฉายาวิวัฒนะ 2524 ; น. ณ ปากน้ำ, 2543) โดยสรุปแล้วจะเห็นแบบแผนของการเขียนที่ชัดเจนของช่วงปลายอยุธยานั้นยังไม่มีอะไรที่แน่นอนตายตัวนัก แล้วแต่ความนิยมในแต่ละสกุลช่าง แต่ที่มีให้เห็นถึงแบบแผนที่คล้ายกันของในหลายที่ คือ ฉากมารผจญมักจะอยู่ด้านหน้าหรือผนังฝั่งตรงข้ามพระประธาน แต่ผนังด้านหลังนั้นมีความแตกต่างกันไปอาทิ ฉากเสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หรือเรื่องไตรภูมิ ซึ่งล้วนแล้วเป็นอิทธิพลที่ถูกส่งต่อมายังรัตนโกสินทร์ในเวลาต่อมา

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2550) กล่าวว่า จิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นคล้ายกับสมัยอยุธยาตอนปลายกล่าวคือ นิยมวาดเรื่องทศชาติหรือชาดกเป็นหลัก บางแห่งวาดเรื่องพุทธประวัติ ส่วนผนังด้านหน้าพระประธานยังคงนิยมวาดเรื่องมารผจญ ด้านหลังพระประธานวาดภาพเรื่องไตรภูมิ และผนังเหนือช่องหน้าต่างด้านรีหรือด้านยาววาดภาพเทพชุมนุมฤๅษีวิทยากร เช่น จิตรกรรมฝาผนังที่พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร (วังหน้า) วัดดุสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามคติการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทยดังกล่าวแล้วเป็นจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาทั้งสิ้น

ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2556) กล่าวว่า เรื่องในงานจิตรกรรมนิยมเขียนเรื่องแบบไทยประเพณี ได้แก่ พุทธประวัติหรือปฐมสมโพธิกถา ทศชาติ เวสสันดรชาดก ไตรภูมิโลกัณฐานเทพชุมนุม ทวารบาล ซึ่งเรื่องทั้งหมดนี้มีแนวคิดในการออกแบบที่สอดคล้องกันคือ การเขียนภาพไตรภูมิโลกัณฐานเพื่อแสดงให้เห็นถึงภพภูมิต่าง ๆ ที่เขียนไว้ในคัมภีร์ทางศาสนา แสดงโลกสวรรค์ประกอบด้วยสวรรค์ชั้นต่าง ๆ ผู้ที่อยู่ยอดเขาพระสุเมรุ คือ พระอินทร์ ซึ่งถือเป็นเทวดาสูงสุดในพุทธศาสนาแบบเถรวาท แสดงโลกมนุษย์ ความเป็นจักรพรรดิราช และโลกของบาดาลที่แสดงนรกภูมิเปรตภูมิต่างๆ เพื่อการสั่งสอนคนให้รู้จักความดีความชั่ว ในการแสดงฉากไตรภูมิโลกัณฐานที่แสดงถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นั้นได้เชื่อมโยงเข้ากับพุทธประวัติตอนเทศนาโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และตอนเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ การเขียนภาพไตรภูมิโลกัณฐานจึงมักเขียนไว้บนผนังด้านหลังพระประธานทั้งผนังส่วนอีกฉากหนึ่ง คือ พุทธประวัติตอนมารผจญซึ่งจะเขียนไว้ที่ผนังด้านหน้าพระประธาน ส่วนเหนือ

กรอบประตู่ทางเข้าเขียนเต็มพื้นที่ถือว่าเป็นพุทธประวัติตอนสำคัญที่สุดตอนหนึ่งคือฉากการตรัสรู้ใน ขณะที่พระพุทธรองค์กำลังจะทรงตรัสรู้นั้นมีพญามารยกกองทัพมาเพื่อจะขัดขวางการตรัสรู้ พระพุทธเจ้า จึงทรงเรียกแม่พระธรณีมาเป็นพยานแม่พระธรณีจึงบีบมวยผมอันเป็นน้ำแห่งธารบารมี ของพระพุทธรองค์ที่ทรงบำเพ็ญไว้ในแต่ละพระชาติไหลท่วมเหล่ากองทัพมารให้พ่ายแพ้ไป และพระ พุทธรองค์ทรงตรัสรู้ในที่สุด ส่วนเรื่องราวที่เป็นเรื่องหลักพบทั้งสองเรื่อง ได้แก่ พุทธประวัติและทศชาติ บางแห่งเขียนเฉพาะทศชาติ บางแห่งเขียนเฉพาะพุทธประวัติ หรือบางแห่งก็เขียนปนกันโดยเรื่อง ต่างๆ นั้นจะเขียนตรงพื้นที่ระหว่างช่องหน้าต่าง

ถึงแม้ว่าเรื่องราวหลักที่ถูกถ่ายทอดลงบนจิตรกรรมฝาผนังจะเป็นเรื่องราวทางพุทธศาสนา แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือการเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะเราสามารถ อาศัยจิตรกรรมเหล่านี้ศึกษาความเป็นอยู่ของประเทศเราได้ นับตั้งแต่บ้านเมืองอันสวยงามจนถึง ธรรมชาติในสถานที่ต่าง ๆ หรือตั้งแต่ชีวิตของเจ้านายในราชสำนักลงมาจนถึงความเป็นอยู่ของชาวไร่ ชาวนา (ศิลป์ พีระศรี, 2502)

โดยสรุปแล้วเนื้อหาของจิตรกรรมไทยประเพณีที่ศึกษาจากหลักฐานที่ยังคงเหลืออยู่นั้น แสดง ให้เห็นชัดเจนมากในเรื่องของพุทธศาสนา ซึ่งถึงแม้รูปแบบและเนื้อหาในการนำเสนอจะแตกต่างกันไป บ้างในแต่ละยุคสมัยอย่างที่เราได้เรียงมาตั้งแต่ต้นอยุธยาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ แต่ทั้งหมดก็ตอบสนอง ต่อความต้องการทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเรื่องของการบินที่วิถีชีวิตหรือสภาพบ้านเมืองที่ถูก จิตรกรหรือช่างเขียนถ่ายทอดลงไปยังจิตรกรรมฝาผนังด้วย ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นใจความสำคัญทางด้าน เนื้อหาของจิตรกรรมไทยประเพณีที่ช่างเขียนต้องศึกษาทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนที่จะนำมา ออกแบบสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยประเพณีในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไป

1.3 ประเภทของงานจิตรกรรมไทยประเพณี

จากที่กล่าวมาข้างต้นว่างานจิตรกรรมไทยใช้ความประณีตสูง ช่างเขียนจึงต้องเป็นผู้ที่มีความ ละเอียดถี่ถ้วนในการเขียนภาพเป็นพิเศษ อีกทั้งยังต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและ หลักธรรมด้วย เพราะเรื่องที่น่ามาวาดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในพุทธศาสนาช่างเขียนจึงต้องมีทั้งฝีมือ และความรู้ทางด้านพุทธธรรมควบคู่กันไป จึงจะสามารถสร้างภาพได้ถูกต้องตามเนื้อหาและหลักธรรม ซึ่งจิตรกรรมไทยที่ถูกช่างเขียนหรือจิตรกรสร้างสรรค์ขึ้นมานั้นมีอยู่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถ จำแนกออกได้ด้วยหลักการเหล่านี้

3.1 แบ่งตามวัสดุที่เขียนผลงานจิตรกรรมไทยประเพณี

3.1.1 วรรณิภา ณ สงขลา (2547) กล่าวว่า จิตรกรรมไทยประเพณี เป็นจิตรกรรม ไทยซึ่งเขียนขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผนที่เป็นความนิยมสืบเนื่องกันมาจนเป็นประเพณี เช่น ลักษณะ ของรูปแบบ องค์ประกอบภาพ ขนาดสัดส่วน สี เทคนิค ฯลฯ ซึ่งนิยมเขียนขึ้นบนพื้นวัสดุชนิดต่าง ๆ เท่าที่พบในปัจจุบันจำแนกออกได้ดังนี้

1. จิตรกรรมฝาผนัง คือ ภาพที่เขียนบนฝาผนัง ปูนหรือไม้ ซึ่งอาจรวมถึงเพดาน เสา คอสอบานประตูหน้าต่างและตัวไม้โครงสร้างอาคารอื่น ๆ

2. จิตรกรรมบนผ้า เช่น พระพุทธรูปภาพมหาชาติชาดก หรือภาพเขียนบนผ้าใส่กรอบประดับเหนือซุ้มประตูหน้าต่างผ้าเขียนลายทอง ฯลฯ

3. จิตรกรรมบนไม้ เช่น ตู้พระธรรม ลับแล เป็นต้น

4. จิตรกรรมบนกระดาษ เช่น สมุดข่อย หน้าโขน และจิตรกรรมบนกระดาษที่ปิดบนไม้ เป็นต้น

5. จิตรกรรมบนเครื่องหนัง เช่น หนังใหญ่ หนังตลุง เป็นต้น

พระพงศ์ สุขแก้ว (2549) กล่าวว่า “จิตรกรรมไทย” ในอดีตมีลักษณะแตกต่างกันตามความนิยมซึ่งอาจจะมีแบบหรือท่วงท่าที่แสดงออกแตกต่างกันไปตามสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ของท้องถิ่นนั้นๆ หรือตามยุคสมัย และตามสกุลช่าง ตลอดจนความคิดของจิตรกรเองประเภทของจิตรกรรมไทยแบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามความสะดวกในการศึกษานั้น คือ

1. จิตรกรรมที่เคลื่อนที่ได้ เช่น สมุดข่อย ภาพมหาชาติ ตู้พระธรรมคัมภีร์ (ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลายรดน้ำหรือลายกำมะลอ) และภาพพระพุทธรูป ซึ่งเป็นแผ่นผ้าที่จิตรกรไทยโบราณเขียนภาพพระพุทธรูปเจ้าไว้บูชาแทนรูปประติมากรรม

2. ประเภทที่สอง คือ จิตรกรรมแบบที่เคลื่อนที่ไม่ได้เพราะเขียนลงบนตัวอาคารเช่นฝาผนัง เพดาน เสาคือคาน คอสอบ และบานประตูหน้าต่างรวมเรียกว่า “จิตรกรรมฝาผนัง” ซึ่งจะอยู่ตามวัดต่างๆ และมักเขียนที่อุโบสถ วิหาร ศาลา หอไตร กรุในพระเจดีย์ หรือพระปราสาท โดยเรื่องที่จะเขียนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องพุทธประวัติ เทพชุมนุม ไตรภูมิ ชาดก วรรณกรรมทางศาสนา ตำนาน นิทานพื้นบ้าน พระราชาประเพณี ปรีศนาธรรมและเหตุการณ์สำคัญต่างๆ

โดยสรุปแล้วจิตรกรรมไทยสามารถแบ่งประเภทตามวัสดุที่เขียนลงไปได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ เคลื่อนที่ได้และเคลื่อนที่ไม่ได้ โดยลักษณะที่เห็นกันทั่วไปของจิตรกรรมไทยคือจิตรกรรมฝาผนังที่อยู่ในประเภทที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ แต่สมุดข่อย พระพุทธรูป หรือแม้แต่ตู้พระธรรม ที่เป็นประเภทเคลื่อนย้ายได้ก็เป็นจิตรกรรมที่มีความสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษาและมีอยู่มากมายเช่นกัน

3.2 แบ่งตามการเทคนิคของการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยประเพณี

จิตรกรรม คือ การแสดงความคิดอารมณ์สะท้อนใจ ด้วยการสร้างสรรค์คุณค่าทางสุนทรียภาพออกมาเป็นภาษาทางการมองเห็น (Visual Language) เป็นรูปแบบของสองมิติ มีการสื่อสารด้วยเส้น น้ำหนัก แสงเงา สี และพื้นผิว เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดอยู่บนวัสดุที่มีผิวเรียบแบน ในประเทศไทยก็มีจิตรกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นงานที่เกิดจากช่างเขียนที่เกี่ยวกับการเขียนสีเขียนลาย (งานช่างศิลป์ไทย, 2555) แต่เมื่อพิจารณาผลงานศิลปะไทยที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นบนพื้นราบแบบสองมิติ ก็สามารถหมายรวมถึงผลงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากฝีมือของช่างรัก โดยมีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และศิลปินได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยไว้ดังนี้

3.2.1 จิตรกรรมไทย (สีฝุ่น)

สมชาติ มณีโชติ (2529) กล่าวว่า จิตรกรรมไทย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าภาพเขียนสีของไทย เป็นศิลปะสาขาหนึ่งที่แสดงความงามจากเรื่องรูปทรง สี ปริมาตรและการจัดองค์ประกอบ อันมีความวิจิตรงดงาม ประณีตอ่อนน้อมที่แฝงไปด้วยอารมณ์และความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถสะท้อนถึงชีวิตจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมและสิ่งแวดล้อม

พระพงศ์ สุขแก้ว (2549) กล่าวว่า จิตรกรรมไทย เป็นศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน อันมีความวิจิตรงดงาม ประณีตอ่อนน้อมที่แฝงไปด้วยอารมณ์และความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถสะท้อนถึงชีวิตจิตใจและความรู้สึกนึกคิด เป็นสิ่งบอกเล่าถึงสังคมความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ศาสนาและประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการพัฒนาทั้งรูปแบบ เทคนิค กระบวนการ และเนื้อหาของช่างในแต่ละยุคซึ่งสืบทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่น พร้อมถูกขัดเกลาจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของจิตรกรรมไทย

เนื่ออ่อน ขรวิทองเขียว (2556) กล่าวว่า จิตรกรรมไทย คือการวาดภาพระบายสีบนพื้นราบ โดยมีสีและเส้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการแสดงออกซึ่งความงาม มีช่างเป็นหรือจิตรกรเป็นคนจัดวางเรื่องราวหรือเนื้อหาด้วยองค์ประกอบที่ลงตัว ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของช่างไทยที่สามารถคิดค้นวัสดุ เทคนิค รูปแบบ และส่วนประกอบอื่นๆ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ยอมรับและสืบทอดกันจนกลายเป็นประเพณี

วัฒน์ จุฑะวิภาต (2557) กล่าวว่า จิตรกรรมไทย เป็นศิลปะสาขาหนึ่งที่แสดงออกซึ่งความงามจากเรื่องรูปทรง สี ปริมาตร และการจัดองค์ประกอบเป็นภาพที่สะท้อนชีวิตจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งศิลปะไทยแบบประเพณีเป็นที่ขึ้นชื่อถึงความวิจิตรงดงาม ประณีต ละเอียดอ่อน แฝงไว้ด้วยอารมณ์และความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้รวมถึงผลงานลายรดน้ำที่เห็นได้จากตู้พระธรรม บานประตูและหน้าต่าง หรือเครื่องใช้สอยอื่นๆ ด้วย

3.2.2 ลายรดน้ำ

ศิลป์ พีระศรี (2503) ระบุว่างานปิดทองลายรดน้ำ หมายถึง การเขียนลวดลายหรือรูปภาพให้ปรากฏเป็นลวดลายบนพื้นรัก จะมีลักษณะพิเศษที่กรรมวิธีในการทำหรือการเขียนที่ผิดแผกแตกต่างไปจากงานจิตรกรรมทั่วไป ที่จะใช้สีหลายสีหรือแม้แต่ในงานจิตรกรรมประเภทเอกรงค์เองก็ตาม ที่เป็นเช่นนี้เพราะการเขียนลายรดน้ำจะใช้น้ำยาหรดาลเขียนบนพื้นที่ซึ่งทาด้วยยางที่ได้มาจากต้นรัก เมื่อเขียนเสร็จแล้วจึงเช็ดรักปิดทองแล้วเอาน้ำรดน้ำยาหรดาลที่เขียนเมื่อถูกน้ำก็จะหลุดออกส่วนที่เป็นลวดลายทองก็จะติดอยู่ทำให้ลวดลายหรือรูปภาพที่ปรากฏหลังการรดน้ำเป็นสีทองเพียงสีเดียวบนพื้นสีดำหรือสีแดงจึงเรียกงานศิลปกรรมประเภทนี้ว่าลายรดน้ำ บางครั้งก็เรียกว่าจิตรกรรมลายทอง และเป็นได้ทั้งงานเครื่องรักเนื่องจากมีรักเป็นวัสดุประกอบที่สำคัญด้วย

อุไร สิงห์เพ็ญทรัพย์ (2541) กล่าวว่า ลายรดน้ำ หมายถึงการเขียนลวดลายหรือรูปภาพให้ปรากฏเป็นลายทองด้วยวิธีปิดทองแล้วเอาน้ำรด จัดเป็นงานประณีตศิลป์ที่มีความสำคัญมากสำหรับ

ตกแต่งสิ่งของ เครื่องใช้และเครื่องประดับของชาวบ้านธรรมดา เครื่องใช้ในพระพุทธศาสนา ตลอดไปจนถึงในส่วนที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ โดยใช้ตกแต่งตั้งแต่สิ่งของที่มีขนาดเล็กขึ้นไปจนถึงประดับตกแต่งผนังห้องที่มีขนาดใหญ่ อันหมายถึงตกแต่งตั้งแต่เนื้อที่ไม่ก็ตารางนิ้ว ไปจนถึงเนื้อที่หลายร้อยตารางฟุตให้วิจิตรงดงาม สรุปลงโดยย่อลายรดน้ำก็คือ ลายทองที่ล้างด้วยน้ำ การเขียนลวดลายหรือรูปภาพประเภทลายรดน้ำนั้นจะมีมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ด้วยเป็นที่ทราบกันดีว่าในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเมื่อทรงครองราชย์นั้นได้มีการติดต่อค้าขายกับเมืองจีนจนถึงขนาดส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีซึ่งกันและกัน ทำให้ศิลปวัตถุต่าง ๆ ตลอดจนกรรมวิธีในการประดิษฐ์ศิลปวัตถุเหล่านั้นแพร่หลายเข้ามาในอาณาจักรสุโขทัย และโดยเหตุที่ชาวจีนเป็นชาติแรกที่รู้จักการใช้รักก่อนชาติอื่นใดจึงทำให้เชื่อได้ว่าไทยเราคงได้รับการถ่ายทอดถึงวิธีการต่าง ๆ ในการใช้รัก รวมไปถึงกรรมวิธีในการทำลายรดน้ำมาแต่ครั้งสุโขทัยนั่นเอง งานประเภทยายรดน้ำนี้คงมีการทำกันอย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับเรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยาและจวบจนปัจจุบัน

สนั่น รัตนะ (2545) กล่าวว่า ลายรดน้ำ คือ งานช่างประณีตศิลป์ของไทยแขนงหนึ่งที่ต้องใช้กระบวนการในการเขียนและจะเสร็จสมบูรณ์ได้โดยการรดน้ำ ลายรดน้ำเป็นจิตรกรรมไทยแบบประเพณีประเภทหนึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเอกรงค์คือ มีสีทองเพียงสีเดียว ทั้งเป็นส่วนที่เป็นภาพ ลวดลายหรือลวดลายประกอบภาพ สีทองนี้มาจากทองคำเปลวแท้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ปรากฏให้เห็นเด่นชัดเป็นเงางามบนพื้นสีดำหรือสีแดงเข้ม เป็นงานประณีตศิลป์ที่มีระเบียบแบบแผนในการเขียนอันเป็นเอกลักษณ์ ใช้เขียนประดับตกแต่งส่วนประกอบอาคารสถาปัตยกรรมไทย สิ่งของเครื่องใช้เครื่องดนตรีหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่นเครื่องเงิน เป็นต้น มีกรรมวิธีขั้นตอนในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ล้วนแล้วแต่ต้องใช้เวลาในการจัดเตรียมนานพอสมควร มีระเบียบแบบแผนชัดเจนจึงจะทำให้ผลงานเกิดความสมบูรณ์งดงามและมีคุณค่า

หม่อมเจ้ายาใจ จิตรพงศ์ (2546) ได้สันนิษฐานว่างานลายรดน้ำคงจะเป็นการคิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นด้วยภูมิปัญญาของช่างไทยเอง เพราะแม้ในประเทศจีนและญี่ปุ่นที่มีการทำเครื่องรักสีดำแต่งด้วยทองมาก่อนแล้ว ก็มีกรรมวิธีที่แตกต่างไปจากวิธีลายรดน้ำของไทย

3.2.3 ลายกำมะลอ

จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์ และคณะ (2540) ให้ข้อมูลว่า ผลงานลายกำมะลอหรือบางที่ก็เรียกว่างานเขียนสีกำมะลอ จัดเป็นงานประณีตศิลป์ของไทยเราประเภทหนึ่งอันเป็นงานเขียนวาดเส้นและระบายลวดลายหรือรูปภาพด้วยวิธีการอย่างโบราณ คำว่ากำมะลอมีความหมายถึง ของไม่จริงสิ่งไม่แท้และสีกำมะลอมีความหมายในทางช่างว่า เป็นงานเขียนสีผสมน้ำรักที่ทำเลียนของเดิม คืองานเขียนระบายสีน้ำกาว แต่ไม่ใช่เป็นงานเขียนระบายสีน้ำกาวตามขนบนิยมที่มีมาแต่ก่อนจึงเรียกว่า "งานเขียนกำมะลอ" แม้ว่างานลายกำมะลอจะมีลักษณะเป็นงานเขียนภาพหรือจิตรกรรมแต่เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้รักจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มงานเครื่องรักด้วยเช่นกัน

จิตรกรรมไทยทั้ง 3 รูปแบบมีเอกลักษณ์ที่งดงามแตกต่างกันออกไป แต่มีสิ่งหนึ่งที่ทำให้ทั้งหมดยังเป็นจิตรกรรมไทย คือ มีการเขียนลงไปบนพื้นผิวที่ใหญ่เป็นผิวราบเรียบ เช่นการเขียนสี การเขียนทรดาล เป็นต้น ซึ่งตรงกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของจิตรกรรมไทยไว้ว่าศิลปะการวาดเขียน ศิลปะการวาดภาพ ซึ่งเริ่มต้นจากการเขียนลายเส้น จนกระทั่งสำเร็จสมบูรณ์ด้วยการระบายสี

1.4 ลักษณะของจิตรกรรมไทย

จิตรกรรมไทยแรกเริ่มได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดียที่เข้ามาพร้อมๆ กับศาสนาพุทธ ซึ่งหากย้อนดูลักษณะของตัวภาพจิตรกรรมไทย ภาพบุคคล และภาพลวดลาย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่มาจากภาพสลักหินดั่งที่กล่าวไว้ในหัวข้อความเป็นมาของจิตรกรรมไทยประเพณี ส่งต่อมาถึงจิตรกรรมสมัยอยุธยา จวบจนต้นรัตนโกสินทร์ จะแสดงให้เห็นถึงความพยายามของจิตรกรหรือช่างเขียนที่พัฒนารูปแบบเฉพาะของศิลปะไทย ในการถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องราวทางพุทธศาสนา เมื่อพัฒนาจนหลุดออกจากอิทธิพลทั้งหมดแล้วจึงทำให้เกิดลักษณะของจิตรกรรมไทยที่เป็นแบบแผนประเพณี โดยมีนักวิชาการและศิลปินได้รวบรวมลักษณะเด่นของจิตรกรรมไทยไว้ ดังนี้

ศิลป์ พีระศรี (2501) กล่าวว่า จิตรกรรมไทยมักเขียนให้เห็นภาพได้ทั้งหมด กล่าวคือไม่มีการบดบังหรือทับกันไม่ว่าจะเขียนรูปต้นไม้ อาคารสถานที่ รูปคน รูปสัตว์ ฯลฯ เพราะว่าเป็นการวาดโดยไม่คำนึงถึงผลทางหลัก Perspective ดังนั้นภาพจิตรกรรมไทยโดยสาระจึงเป็นภาพแบบสองมิติ (two dimensions) อย่างชัดเจนคือ มีแต่ความกว้างและความยาว 2 ประการเท่านั้น ไม่วาดให้เห็นความหนาหรือความลึกของรูป

วรรณิภา ณ สงขลา (2533) ได้อธิบายลักษณะของจิตรกรรมไทยประเพณีแตกออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

1. จิตรกรรมส่วนใหญ่เขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาว (tempera technique) ทั้งที่เขียนบนผนังปูนบนผ้า ไม้ กระจดาช และอื่นๆ การเขียนต้องมีการเตรียมพื้น เทคนิคสีและปูนแห้งเข้าจึงเหมาะกับการเขียนจิตรกรรมไทยเพราะต้องการความประณีต จึงเขียนช้าได้ไม่ต้องเร่งรีบในการเขียน
2. จิตรกรรมเขียนขึ้นจากความคิดที่เป็นมโนภาพ (idealistic arts) คือ การเขียนภาพที่เป็นนามธรรม เช่น ภาพเทวดา กษัตริย์ แบบกายทิพย์ ที่มีรูปร่างสัดส่วนสมบูรณ์ งดงาม ไม่แสดงกล้ามเนื้อ แต่มีทรวดทรงอ่อนหวาน
3. การเขียนภาพไม่มีปริมาตร (สองมิติ) ไม่เป็นภาพมีระยะใกล้-ไกลและลึก (สามมิติ) ไม่ทำภาพที่มีวรรณะสีตามบรรยากาศ
4. การเขียนภาพขนาดเล็กไม่แสดงความรู้สึกทางใบหน้า แต่สื่อความหมายด้วยท่าทางอิริยาบถต่างๆ (ท่าทางนาฏยศาสตร์) ภาพสถาปัตยกรรมจะมีขนาดเล็กไม่ได้สัดส่วนกับภาพบุคคลใช้เพียงเพื่อสื่อความหมายของอาคารเท่านั้นแต่เน้นความงดงาม

5. รูปแบบของตัวภาพมีลักษณะคล้ายกันทั้งหมด เช่น ภาพเทพกษัตริย์ เจ้านาย ข้าราชการ บริหาร บุคคลสามัญ อมนุษย์ เป็นต้น

6. การแบ่งภาพด้วยลายเส้นเทอธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ กำแพง การจัดภาพเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และเรียงลำดับภาพต่อเนื่องกันทั้งผนัง เว้นช่องไฟองาม

เนื้ออ่อน ขรวัทองเขียว (2556) กล่าวว่า จิตรกรรมไทยประเพณีรับรูปแบบและเทคนิคมาจากหลายแหล่ง ได้แก่ ศิลปะอินเดีย ศิลปะพุกาม และศิลปะจีน นำมาปรับปรุงจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง รูปแบบและเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทยประเพณีที่เด่นชัด ได้แก่

1. มีลักษณะเป็นอุดมคติ (Idealistic) อันเกิดจากการประดิษฐ์ของช่างให้มีลักษณะเหนือจริง ตัวพระและตัวนางซึ่งเป็นตัวละครสำคัญตามท้องเรื่อง จะได้รับการออกแบบด้วยลีลาที่งามสง่าอ่อนช้อยแบบนาฏลักษณะ (Dramatic) มีการแสดงอารมณ์ความรู้สึกด้วยอากัปกิริยาท่วงท่ามากกว่าการแสดงออกทางสีหน้าแบบเหมือนจริงดังที่ปรากฏในจิตรกรรมตะวันตก ในขณะที่ตัวละครซึ่งเป็นตัวร้ายมักใช้ ยักษ์ หรือมาร เป็นสัญลักษณ์และแสดงออกด้วยใบหน้าท่าทางที่ชิงชัง

2. มักแสดงภาพคล้ายกับการมองจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ หรือที่เรียกว่า Aerial Perspective หรือที่เรามักคุ้นว่าทัศนียภาพแบบตานกมอง (Bird's Eye View) ซึ่งเป็นการวาดให้ผู้ชมเห็นได้หลายมุมมอง กล่าวคือในงานจิตรกรรมไทยประเพณีมักนำเสนอมุมมองในลักษณะมองจากที่สูงสู่ที่ต่ำ เพื่อให้ผู้ดูสามารถมองเห็นรายละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. มักแสดงภาพ 2 มิติ คือ กว้างและยาวโดยไม่แสดงแสงเงาตามธรรมชาติ ไม่แสดงเวลาว่าเป็นกลางวันหรือกลางคืน และไม่สนใจการเขียนให้ถูกตามสัดส่วนใหญ่และเล็กเพื่อแสดงระยะใกล้ไกลของภาพ ตามหลักทัศนียวิทยา (Perspective) แบบตะวันตก การระบายสีตัวภาพใช้สีแบนเรียบ มีการใช้สีอ่อนและเข้มในการระบายสีตัวบุคคลเพื่อแสดงความสำคัญของตัวละครนั้น ๆ ถ้าเป็นตัวละครเอก ได้แก่ พระพุทธเจ้าพระโพธิสัตว์ ฯลฯ มักปิดด้วยทองคำเปลวและตัดเส้นลวดลาย ตลอดทั้งภาพเส้นที่ใช้วาดมีการสลับน้ำหนักของสีและขนาดของเส้นไปมาเพื่อให้เกิดความกลมกลืนกันความอ่อนช้อยงดงาม และความฉับไวของเส้นแสดงถึงความชำนาญของช่างที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

4. จิตรกรรมไทยประเพณีเป็นภาพเขียนแบบเล่าเรื่องต่อกันไปทั้งผนังโดยใช้เส้นสีเทา พุ่มไม้ ท้องฟ้า ภูเขา โขดหิน หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ เป็นตัวแบ่งฉากหรือเรื่องราวโดยไม่มีการขีดเส้นกรอบของภาพแบบจิตรกรรมตะวันตก เนื่องจากงานจิตรกรรมไทยประเพณีส่วนใหญ่เขียนเรื่องราวที่เกี่ยวกับพุทธประวัติ ชาดก ฯลฯ ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องเป็นตอน ๆ ช่างผู้วาดจึงต้องออกแบบจัดวางภาพให้เหมาะสมกับพื้นที่ว่างบนผนังและใช้ทิวทัศน์ธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ โขดหิน ปราสาทราชวัง ฯลฯ รวมทั้งประดิษฐ์ “เส้นสีเทา” เป็นตัวแบ่งฉากและเชื่อมประสานให้เกิดเอกภาพเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวและรับรู้ถึงความงามได้ในเวลาเดียวกัน

5. ในการวาดภาพจิตรกรรมไทยประเพณีมักใช้สัญลักษณ์ซ้ำ ๆ เพื่อสื่อความหมายแทนตอนใดตอนหนึ่ง เช่น พุทธประวัติตอนมหาภิเนษกรมณ์ (การออกบรรพชาของพระพุทธเจ้า) ช่างมักวาดรูปเจ้าชายสิทธัตถะทรงม้ากัณฐกะ โดยมีท้าวจตุโลกบาลรองรับเท้าม้าและ พญามารมาขวางอยู่ด้านหน้าเพื่อห้ามมิให้ออกผนวชเป็นต้น การเขียนขึ้นซ้ำ ๆ โดยมีองค์ประกอบคล้ายคลึงกันในแต่ละวัดทำให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาของภาพได้โดยง่าย

6. มีการประดิษฐ์ลวดลายต่าง ๆ เพื่อใช้ในการตกแต่งภาพและแก้ปัญหาพื้นที่ว่าง ซึ่งลวดลายบางประเภทมีที่มาจากธรรมชาติ เช่น ลายกระหนกเปลว(เปลวไฟ) กระจิง(ตาอ้อย) เป็นต้น ช่างจะนำลวดลายพื้นฐานเหล่านี้มาประยุกต์โดยผูกลายอย่างอิสระให้เหมาะสมกับพื้นที่ และนำมาจัดวางอย่างซ้ำ ๆ จนดูกลมกลืนไปทั้งภาพ

กองโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม (2558) ระบุว่า ลักษณะของจิตรกรรมไทยหรือที่เรียกว่า “จิตรกรรมไทยประเพณี” นั้น คือ จิตรกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นตามแบบแผนที่ทำสืบต่อกันมา โดยจิตรกรรมส่วนใหญ่มักเขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาว (Tempera) เป็นงานที่จะเขียนช้าหรือเร็วได้ตามสบายไม่เร่งร้อนอย่างการเขียนด้วยเทคนิคสีปูนเปียก (Fresco) ซึ่งต้องเขียนแข่งกับเวลาเพราะต้องให้เสร็จทันก่อนปูนแห้ง ดังนั้นจิตรกรรมไทยจึงมีความประณีตละเอียดอ่อนและสวยงาม จิตรกรรมไทยเป็นวิจิตรศิลป์อย่างหนึ่งซึ่งส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามของชาติมีคุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมการแต่งกายตลอดจนการแสดงการเล่นพื้นเมืองต่างๆ ของแต่ละยุคสมัยและสาระอื่นๆ ที่ประกอบกันเป็นภาพจิตรกรรมไทยงานจิตรกรรมให้ความรู้สึกในความงามอันบริสุทธิ์น่าชื่นชมเสริมสร้างสุนทรียภาพขึ้นในจิตใจมวลมนุษยชาติได้โดยทั่วไป

ลักษณะของจิตรกรรมไทยเป็นสิ่งที่เด่นชัดโดดเด่นและสร้างเอกลักษณ์เฉพาะที่เห็นได้ชัดเจนด้วยที่นักวิชาการสรุปมาใน 6 ประเด็น ที่ว่าจิตรกรรมไทยเป็นแบบอุดมคติ เขียนเหมือนมองจากมุมสูง เขียนแบนๆ นิยมเล่าเรื่องเป็นฉากๆ มีการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสาร และลวดลายประติมากรรมที่มีความสวยงาม รวมถึงเทคนิคในการเขียนที่เป็นการเขียนสีผสมกาว (Tempera) ที่ต่างไปจากเทคนิคของชาวตะวันตก โดยทั้งหมดผ่านการขัดเกลาจากช่างไทย จนกลายเป็นรูปลักษณะของจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่สืบทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่น

1.5 คุณค่าในจิตรกรรมไทย

ผลงานจิตรกรรมไทยเป็นผลงานที่ถูกช่างค่อยๆ พัฒนามาในแต่ละยุค ซึ่งทำให้จิตรกรรมไทยได้มีพัฒนาทั้งทางด้านเทคนิค รูปแบบ รวมถึงเนื้อหา ที่มีการปรับเปลี่ยนไปบ้างตามบริบทของสังคม ประเพณี ความเชื่อหรือวัฒนธรรมของในแต่ละเวลาและสถานที่ แต่กระนั้นแล้วก็ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะของจิตรกรรมไทยไว้เสมอ จึงมีนักวิชาการและศิลปินแบ่งคุณค่าทางจิตรกรรมไทยไว้ ดังนี้

จิตรกรรมฝาผนังนอกเหนือจากให้ความรู้ด้านศิลปกรรมแล้วจิตรกรรมยังแสดงภาพซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีด้วย โดยแสดงให้เห็นปรากฏในรูปของภาพเขียนซึ่ง ศิลป์ พีระศรี (2501) ได้เขียนไว้ในหนังสือคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังตอนหนึ่งว่าดังนี้ “ อนึ่งโดยอาศัยจิตรกรรมเหล่านี้เราอาจศึกษาความเป็นอยู่ของประเทศเราได้นับตั้งแต่บ้านเมืองอันสวยงามจนถึงป่าดงพงซู่ ตั้งแต่ชีวิตของเจ้านายในราชสำนักลงมาจนถึงความเป็นอยู่ของชาวไร่ชาวนา โดยความจริงแล้วไม่มีผู้ใดสามารถค้นหาสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาจารีตประเพณีเก่าแก่ของเราให้ละเอียดลออยิ่งไปกว่าที่ภาพเหล่านี้จะอำนวยให้...”

สมชาติ มณีโชติ (2529) จิตรกรรมไทยมีลักษณะแบบอย่างเป็นพิเศษของไทยโดยเฉพาะ ทั้งในด้านวิธีการ การจัดองค์ประกอบ สี และเรื่องราว ซึ่งล้วนแล้วสะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในยุคสมัยหรือสถานที่ต่างๆ ดังนั้นจึงแบ่งคุณค่าของจิตรกรรมไทยออกเป็น 2 ประการหลัก ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านเรื่องราว

จากจิตรกรรมฝาผนังทั่วไป คุณค่าทางด้านเรื่องราวมีความสำคัญไม่น้อยกว่าด้านอื่นเลย เนื่องจากภาพบนจิตรกรรมฝาผนังมักดึงดูดให้ผู้เข้าไปสักการะภายในศาสนสถานเช่นชมผลงานเหล่านั้นด้วยความงามในการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสีเส้นที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งภาพเขียนเหล่านั้นเปรียบเสมือนประโยคบอกเล่าที่ศิลปินใช้เล่าเรื่องราว เนื้อหาต่างๆ ซึ่งคุณค่าทางเรื่องราวจากจิตรกรรมฝาผนังนั้น แยกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม

1.1 เรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์ (Man and his own nature) เป็นภาพที่แสดงออกเกี่ยวกับอารมณ์ หรือพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมา เช่น ความรัก ความโกรธ อิจฉา เมตตา และพฤติกรรมอื่นๆ เช่น ภาพจากเรื่องสุวรรณสามชาดก

1.2 เรื่องราวที่มนุษย์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน (Man and Other People) เป็นภาพที่ศิลปินจำลองสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นสภาพความเป็นอยู่ในสังคม อาทิเช่น ภาพจิตรกรรมจากฉากทศชาติชาดก ตอนวิรุบบันทิตลาบุตรและภรรยาเพื่อจะเดินทางไปกับปุลณกะยักษ์ ณ จิตรกรรมฝาผนังวัดช่องนนทรี กรุงเทพฯ ที่จะพบภาพของชาวบ้านแสดงอาการตก ซึ่งน่าจะเป็นบ่าวไพร่ของวิรุบบันทิตนั่นเอง

1.3 เรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (Man and the impersonal Environment) เป็นภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งธรรมชาติ และที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น

1.4 เรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน (Man and Intangible) จิตรกรรมฝาผนังส่วนใหญ่จะแสดงเรื่องราวทางพุทธศาสนา ชาดกต่างๆ ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้มักเป็นเรื่องลึกลับเหนือ

ความเป็นจริง ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ไม่มีตัวตนในปัจจุบันทั้งสิ้น รวมไปถึงสวรรค์และนรกตามคติไตรภูมิก็ถือเป็นสถานที่ที่ไม่มีตัวตนเช่นกัน

2. คุณค่าทางรูปทรง

นอกจากคุณค่าทางด้านเรื่องราวแล้ว รูปทรงที่ปรากฏก็มีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน เพราะถือเป็นสิ่งแรกที่สัมผัสผ่านการมองเห็นของผู้ชม ดังนั้นองค์ประกอบ สี สัน ลวดลายย่อมถูกมองเห็นก่อนที่จะเข้าไปถึงเนื้อหาและเรื่องราวในภาพ ซึ่งสามารถแบ่งส่วนประกอบออกได้ดังนี้

2.1 เส้น

2.2 รูปร่างและรูปทรง

2.3 ทิศทางและตำแหน่ง

2.4 ขนาดและระยะ

2.5 น้ำหนัก

2.6 ลักษณะผิว

2.7 สี

สงวน รอดบุญ (2529) กล่าวว่า งานศิลปกรรมจะสะท้อนชีวิตความเป็นไปของกลุ่มชนนั้นเสมออาจจะเป็นการแสดงในลักษณะต่างๆ กัน เช่นความรู้สึกเฉพาะความงามทางเชื้อชาติความรู้สึกเฉพาะของตนหรือลักษณะรูปแบบในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นสำคัญ

สุภัทรดิศ ดิศกุล (2534) กล่าวว่าศิลปะไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเพราะเป็นสิ่งแสดงออกซึ่งลักษณะทางความคิดและความรอบรู้ศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ โดยเฉพาะศิลปะประจำชาติไทยเป็นการแสดงความผูกพันของคนไทยที่มีต่อสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ ดึงพลังทางการสร้างสรรค์และศรัทธาที่จะธำรงรักษาความดีงามไว้ในสังคมตามระบบที่กำหนดขึ้นในวิถีชีวิตของคนไทย ศิลปะไทยจึงเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์และเกียรติภูมิของชาติ ความนิยมในเอกลักษณ์แห่งชาติไทยย่อมทำให้เกิดการเป็นหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติและก่อความมั่นคงของชาติในที่สุด ยอมรับกันว่าความดีงามและเกียรติภูมิแห่งชาติเป็นสิ่งประกันมิให้ชาติสูญหายไป

พีระพงศ์ สุขแก้ว (2549) กล่าวว่า คุณค่าของจิตรกรรมไทยแบ่งออกเป็น 2 ประการหลัก คือ

1. คุณค่าทางด้านรูปแบบ (Form value) จิตรกรรมไทยมีลักษณะที่เป็นภาพเขียนแบบอุดมคติ (Idealistic) กล่าวคือ ศิลปะจะเขียนโดยใช้เส้นและสีถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก สร้างสรรค์รูปแบบง่าย ๆ ใช้จังหวะให้สอดประสานกลมกลืน มีความประณีตบรรจงในการสร้างสรรค์ มีคุณค่าทางความงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำชาติแสดงถึงรสนิยมอันสูงส่งด้านสุนทรียะของชนในชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกอันละเอียดอ่อนที่เป็นลักษณะนิสัยของคนไทย ฉะนั้นจิตรกรรมไทยจึงมีคุณค่าเพราะสามารถแสดงให้เห็นคุณลักษณะของคนไทยและความเป็นชาติไทยที่เจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

2. คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content value) จิตรกรรมไทยส่วนใหญ่ใช้เรื่องทางพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากจะเขียนเป็นพุทธบูชาเพื่ออุทิศส่วนกุศลผลบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ยังเขียนเพื่อแนะนำสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนา ชัดเกลาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ เกิดคุณธรรม เป็นการสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นอกจากนั้นยังเขียนเรื่องทางประวัติศาสตร์ วรรณคดี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติเป็นอย่างดี บางแห่งก็เขียนเรื่องตำราวิชาการต่างๆ อันเป็นความรู้ที่สามารถใช้ศึกษาค้นคว้าเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ฉะนั้นจิตรกรรมไทยจึงมีคุณค่าทางเนื้อหาที่มุ่งสร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม อีกทั้งยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีอันสำคัญของชาติอีกด้วย

วัฒนธรรม จุฬะวิภาต (2557) จิตรกรรมฝาผนังนอกเหนือจากการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อประดับสถานที่อันเป็นที่สูงส่ง ไม่ว่าจะเป็นพระมหาปราสาท พระราชวัง และศาสนสถาน ได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวให้งดงามแล้ว จิตรกรรมไทยยังถูกสร้างขึ้นเพื่อชักจูงให้ผู้ชมภาพเกิดความเลื่อมใสศรัทธา และได้รับรู้ถึงวรรณกรรมของพระพุทธรูปจากภาพที่ประดิษฐ์ขึ้นอันวิจิตรประณีต ซึ่งนับเป็นความงามที่บริสุทธิ์และให้ความคิดตามหลักพระธรรมชั้นสูง อีกทั้งยังมีคุณค่าในการศึกษาทางวิชาการด้านต่างๆ เนื่องจากช่างเขียนไม่ว่าจะอยู่ในสมัยใดก็ตาม ย่อมถ่ายทอดความเป็นไปและสภาพแวดล้อมในสมัยนั้นๆ ไว้ในงานของตนทำให้คนรุ่นต่อๆ มาสามารถศึกษาถึงประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา วรรณกรรม ฯลฯ จากงานเหล่านี้ได้โดยไม่ต้องสงสัย นอกจากนี้ความงามในภาพไทยยังแสดงให้เห็นถึง “รสนิยม” และ “คุณลักษณะพิเศษทางสุนทรียภาพ” ของคนไทยที่ถ่ายทอดผ่านเส้นสายที่อ่อนหวานในภาพซึ่งไม่เหมือนชนชาติใดในโลกที่เป็นเหตุผลที่ทำให้ “ภาพไทย” กลายเป็นศิลปกรรมประจำชาติอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถแบ่งความสำคัญของจิตรกรรมไทยออกได้ดังนี้

1. จิตรกรรมไทยมีจุดกำเนิดหรือมูลเหตุการณในการสร้างที่เป็นเหตุเป็นผล
2. จิตรกรรมฝาผนังเป็นเรื่องของความศรัทธา
3. จิตรกรรมไทยนั้นมีกระบวนการทำงานที่สลับซับซ้อน
4. จิตรกรรมไทยนั้นเป็นผลงานที่เกิดจากความพยายาม
5. จิตรกรรมไทยเป็นการบันทึกเรื่องราวร่องรอยของอดีต
6. จิตรกรรมไทยสามารถใช้เป็นเครื่องกล่อมเกลาจิตใจ
7. จิตรกรรมไทยเป็นเครื่องหมายแห่งความเจริญของประเทศชาติ

ภาณุพงษ์ เลาทสม และ ชัชชลยศ อิชฎีวรพันธ์ (2549) กล่าวว่า จิตรกรรมฝาผนังของไทยเป็นภาพเล่าเรื่องที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา โดยภาพเขียนส่วนใหญ่จะถูกถ่ายทอดออกมาเหมือนเป็นภาพเชิงสัญลักษณ์ เช่น ภาพของอดีตพุทธที่นั่งเรียงกัน ทำให้เกิดเป็นเรื่องเล่าตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

หรือใกล้ปัจจุบัน แต่ภาพนี้ไม่ได้ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเล่าเรื่องแบบเต็มความหมายแต่อย่างใด อีกประการหนึ่งจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพที่ทำงานในการสื่อสารร่วมกับลักษณะของพื้นที่ในและนอกอาคาร ด้วยตำแหน่งภาพ วิธีการวาดหรือเรื่องราว ซึ่งอาจมีความเปลี่ยนแปลงขึ้นตามแต่ละยุคสมัย และทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในแง่ความหมายหรือสิ่งที่จะสื่อสารตามมาเช่น

ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2556) กล่าวว่า งานจิตรกรรมพุทธศิลป์ไทยอาทิเช่น ผลงานจิตรกรรมฝาผนังถือเป็นหลักฐานทางศิลปกรรมที่มีความสำคัญต่อการศึกษางานช่างไทย เพราะงานจิตรกรรมเป็นสิ่งสำคัญของการสอนหลักธรรมในพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดในการออกแบบเรื่องราวที่เขียน เทคนิคการเขียน ความงดงาม และสีสัน ซึ่งผลงานในแต่ละยุคสมัยก็มีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับแหล่งบันดลใจทางศิลปะจากภายนอก ทั้งเรื่องราว แนวคิด คติการสร้าง เทคนิคการเขียน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์การเขียน

คุณค่าในจิตรกรรมไทยมีความเห็นของนักวิชาการและศิลปินไปในทางเดียวกัน คือสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ ประการแรกคือทางด้านเนื้อหาที่ส่วนใหญ่มักกล่าวถึงคือนอกเหนือจากการเผยแพร่ศาสนาแล้ว จิตรกรรมไทยก็ถือเป็นหนึ่งในการบันทึกทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ทำให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมของในแต่ละยุคตามสมัยที่ถูกเขียนขึ้นมา ประการที่สองคือด้านรูปแบบ เทคนิค และกระบวนการ กล่าวคือ รูปแบบได้แก่วิธีการจัดองค์ประกอบของสี และเส้น รวมถึงลวดลายต่างๆที่มีการประดิษฐ์ขึ้น อีกส่วนคือ เทคนิคและกระบวนการที่ถือว่ามีความค่าไม่น้อยกว่าด้านอื่น เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาของช่างไทยที่ลองผิดลองถูกกับเทคนิควิธีการและวัสดุในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทย เพื่อให้เกิดความสวยงามพร้อมกับความแข็งแรงทนทาน และเป็นวิธีการเขียนที่เหมาะสมกับรูปแบบของการเขียน

1.6 เทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทย

จิตรกรรมไทยมีขั้นตอนและกระบวนการที่ซับซ้อน เป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เพราะไม่ใช่เพียงแค่กรรมวิธีแต่ยังหมายรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่างมักจะเป็นผู้จัดเตรียมด้วยตนเอง ดังนั้นทุกอย่างในกรรมวิธีสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมจึงถือเป็นสิ่งล้ำค่าที่ต้องหวงแหนไว้ถ่ายทอดต่อไปก็เพียงแค่ญาติหรือศิษย์คนสนิทที่ไว้เนื้อเชื่อใจเท่านั้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมสีฝุ่น ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ ในปัจจุบันได้เริ่มมีการศึกษาและรื้อฟื้นให้องค์ความรู้เหล่านี้กลับมาถูกใช้งาน สรุปละเอียดการทำงานพอสังเขปจากผู้เชี่ยวชาญและศิลปินไว้ ดังนี้

1.6.1 จิตรกรรม (สีฝุ่นผสมกาว)

น. ณ ปากน้ำ (2543) กล่าวว่า เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในสมัยอยุธยา สีเป็นวัตถุดิบที่ได้มาจาธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ตัวทำละลายจึงได้แก่น้ำหรือบางชนิดก็มีการใช้แอลกอฮอล์ในกรณีที่น้ำไม่สามารถทำละลายได้ในบางสี ซึ่งต้องผสมกับตัวยึดเกาะที่ส่วนมากใช้ยางไม้จากธรรมชาติ เช่น ยางกาวหนิง ยางกระถิน เป็นต้น เพื่อให้สีที่ถูกเขียนลงไปยังพื้นผิวของงาน

สามารถยึดเกาะและติดคงทนเป็นเวลานาน ซึ่งเรียกกรรมวิธีนี้ว่า การเขียนสีฝุ่นผสมกาว หรือตามหลักวิชาการเรียกว่า การเขียนแบบเทมเพอรา (Tempera)

จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์ (2547) กล่าวว่า วิธีการเขียนระบายภาพจิตรกรรมด้วยสีฝุ่นตามแบบดั้งเดิมของไทยเรานั้น แบ่งหัวข้อในการเตรียมการและการปฏิบัติออกตามลำดับขั้นได้ ดังนี้

1. วัสดุอุปกรณ์
2. เครื่องมือเครื่องใช้
3. การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
4. การเตรียมพื้น
5. การร่างภาพ
6. การผสมสี
7. การเขียนระบายสี
8. การปิดทอง
9. การตัดเส้น
10. การตกแต่งและการรักษา

ขั้นตอนการสร้างงานจิตรกรรมไทยนั้นมีกระบวนการที่สลับซับซ้อน โดยจิตรกรรมไทยในประเทศไทยส่วนใหญ่จะใช้เทคนิคของการเขียนสีฝุ่นที่ได้จากธรรมชาติหรือสิ่งรอบตัวมาผสมกับกาวที่เป็นส่วนที่ช่วยในการยึดเกาะที่ได้มาจากยางไม้หรือกาวบางหน้สัตว์ จนเกิดเป็นกรรมเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว หรือชื่อที่เรียกกันทางการว่า การเขียนแบบเทมเพอรา (Tempera) ซึ่งหากลงในรายละเอียดของขั้นตอนทั้งหมดการเขียนสีผสมกาวเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการทำงานเท่านั้น เพราะยังมีขั้นตอนที่เริ่มตั้งแต่การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การเตรียมพื้นผิว จนไปถึงการตัดเส้นและปิดทอง ที่แต่ละกระบวนการมีความประณีตและสลับซับซ้อน

1.6.2 ลายรดน้ำ

ลายรดน้ำเป็นผลงานจิตรกรรมไทยที่มีกระบวนการที่ผิดแผกแตกต่างไปจากรูปแบบการสร้างสรรคจิตรกรรมรูปแบบอื่น เพราะการเขียนลายรดน้ำจะใช้น้ำยาทรดาลเขียนบนพื้นที่ซึ่งทาด้วยยางที่ได้มาจากต้นรัก เมื่อเขียนเสร็จแล้ว จึงเช็ดรักปิดทอง แล้วเอาน้ำรดน้ำยาทรดาลที่เขียน เมื่อทรดาลถูกน้ำก็จะหลุดออก และจะเหลือเพียงส่วนที่เป็นลวดลายทอง กล่าวคือรูปภาพที่ปรากฏหลังการรดน้ำเป็นสีทองเพียงสีเดียวบนพื้นสีดำหรือสีแดงเข้ม (สนั่น รัตนะ, 2545) โดยมีขั้นตอนพอสังเขปทั้งหมด ดังนี้

1. การเตรียมพื้นผิว โดยทั่วไปผลงานลายรดน้ำจะใช้พื้นเป็นพื้นไม้ ธรรมชาติของพื้นไม้นี้ย่อมมีร่องหรือมีรอยเสี้ยน ดังนั้นในขั้นแรกนำยางรักมาทาเพื่ออุดเข้าไปในรอยเสี้ยนไม้ และเป็นการเคลือบผิวไม้ขั้นแรกไปพร้อม ๆ กัน โดยขั้นแรกของการทายางรักนั้นจะแห้งช้าที่สุดใช้เวลาในการแห้ง

ประมาณ 1-2 สัปดาห์ เมื่อนำเข้าไปบ่มในตู้บ่มรักที่ปิดมิดชิดแล้วหล่อน้ำให้เกิดความชื้น 1 ถ้วย ขึ้น ถัดไปยารักจะแห้งได้ดีเมื่อทาพบกับพื้นที่เป็นยารักอยู่แล้ว ระยะเวลาในการแห้งไม่เกิน 1 สัปดาห์ และข้อควรระวังในการทายารักคือ ไม่ควรทาหนาและบางจนเกินไป ทำให้พอมีเนื้อยารักและ ริดให้เสมอกัน ทั้งนี้การแห้งของยารักขึ้นอยู่กับปัจจัยของยารักด้วย เช่น เป็นยารักจากที่ใด เป็น ยารักที่กรีตในช่วงใด และเป็นยารักแท้หรือไม่ เป็นต้น

2. ขั้นตอนการปรับพื้นผิว โดยวัสดุที่ใช้ในการปรับผิวก็คือ รักสมุก ที่มีทั้งสมุกแข็งและอ่อน ซึ่งเป็นส่วนผสมของยารักกับผงถ่านที่มาจากวัสดุหลากหลายชนิด อาทิ ถ่านกะลามะพร้าวที่จัดเป็นสมุก แข็ง หรือสมุกอ่อนที่ได้มาจากถ่านหุ้ยาคา ถ่านใบตอง ดินสอพอง เป็นต้น โดยการผสมนั้นควรผสมให้ ยารักและผงถ่านมีลักษณะเป็นเนื้อโดยไม่มีสูตรตายตัว โดยใช้เครื่องมือปาดและริดสมุกให้เข้าไปอุด ในรูหรือร่องต่างๆ บนพื้นผิว ไม่ต้องหนาแต่ควรจะปาดให้เรียบที่สุด เมื่อผ่านการนำไปบ่มจนแห้งแล้ว ก็ทำการขัดเก็บร่องรอย ถ้ายังไม่เรียบเนียนก็ทำซ้ำจนกว่าพื้นจะเรียบเป็นระนาบ

3. ขั้นตอนต่อมาคือใช้ร่อนน้ำเกลี้ยงทาลงไปเพื่อสร้างความมันเงา โดยการทายารักน้ำเกลี้ยง ต้องทาริดให้ไม่หนาและไม่บางจนไม่มีเนื้อยารัก โดยทาทั้งหมดประมาณ 3 รอบเป็นอย่างน้อย การ ทาแต่ละครั้งต้องรอให้พื้นยารักชั้นล่างแห้งสนิทก่อนเท่านั้น แล้วเมื่อทาเสร็จก็ควรนำเข้าไปบ่มให้ มิดชิดเพื่อไม่ให้มีฝุ่นมาเกาะผิวงานขณะที่ยังไม่แห้ง โดยเฉพาะร่อนน้ำเกลี้ยงชั้นสุดท้ายจะต้องผ่านการ กรองยารักอย่างดี เพื่อให้แน่ใจว่ายารักไม่มีฝุ่นหรือตะกอนใดๆ เพราะไม่เช่นนั้นความเรียบที่ทามา จะสูญเปล่า เมื่อพื้นชั้นนี้แห้งก็จะได้พื้นรักเงาเรียบเนียน เป็นอันเสร็จสมบูรณ์ของการเตรียมพื้น

4. ขั้นตอนการเตรียมน้ำยาหรดาล โดยน้ำยาหรดาลนั้นเป็นส่วนผสมของหินหรดาล กาว กระถิน และฝักส้มป่อย เริ่มจากนำหินหรดาลต้องตำและกรองจนละเอียด และทำการกรองหรดาล คือแช่น้ำและให้หรดาลตกตะกอน แล้วเปลี่ยนถ่ายน้ำอย่างน้อย 3-7 วัน เพื่อลดความเค็มของหิน หรดาลลง หลังจากนั้นนำกาวกระถินมาบดให้ละเอียดแล้วผสมน้ำร้อนเพื่อให้ละลายเป็นน้ำกาว ใน ส่วนของฝักส้มป่อยให้ใส่หม้อต้มจนได้น้ำคล้ายสีชา จากนั้นนำทั้งสามอย่างมาผสมกันในโถรงบดยา บดจนทุกอย่างเข้าด้วยกันและให้หินหรดาลละเอียดมากกว่าเดิม โดยสัดส่วนของน้ำยาไม่มีสัดส่วนที่ ตายตัว เพียงแต่ต้องทดลองเขียนลงบนพื้นงาน รอจนแห้งแล้วใช้นิ้วถูถ้าไม่หลุดถือว่าใช้ได้ถ้าหลุดให้ เติมหาวเพิ่ม หรือหากแห้งแล้วหลุดร่อนแปลว่าแก้กาวจนเกินไป

5. ขั้นตอนการเขียนลวดลาย เริ่มจากร่างบนกระดาษลอกลาย เมื่อเสร็จแล้วก็นำเข้ามาปรั ตามลายเส้น หลังจากนั้นให้เตรียมลูกประคบฝุ่น ที่เกิดจากการนำดินสอพองคั่วไฟใส่ลงในผ้าขาวบาง แล้วห่อจนเกิดเป็นลูกประคบ ก่อนที่จะประคบบลายลงไป สำคัญที่สุดคือการล้างความมันหน้าผิวงาน ด้วยการนำดินสอพองมาผสมน้ำแล้วใช้นิ้ววนให้ทั่วและเช็ดดินสอพองออกให้หมด ขั้นตอนถัดมาวาง กระดาษลอกลายลงบนพื้นผลงานแล้วใช้ลูกประคบฝุ่นถูวนไปทั่ว ๆ งาน เมื่อเสร็จแล้วลวดลายจะ ปรากฏบนผิวงานเป็นเส้นขาวตามรูที่ปรัไว้ หลังจากนั้นก็เริ่มเขียนน้ำยาหรดาลตามลายปรัได้ โดย

จำเป็นต้องมีไม้รองมือเพื่อไม่ให้มือไปวางหรือทำวลงบนผิวงาน เพราะจะทำให้เกิดความมันและจะเขียนน้ำยาหาคาลไม่ติด เมื่อเขียนเสร็จก็ถมส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดทองคำเปลวรอบ ๆ ตัวภาพ

6. ขั้นตอนการปิดทอง เมื่อเขียนน้ำยาหาคาลกันทั้งหมดแล้วขั้นตอนต่อไป คือ การเช็ดรัก เพื่อเป็นตัวยึดเกาะของทองคำเปลวกับพื้นงาน โดยรักเช็ดมาจากการนำยางรักไปตั้งไฟเพื่อไล่น้ำออก โดยตั้งไฟจนยางรักเกิดฟองเล็กๆ แล้วนำมาตั้งทิ้งไว้ให้เย็นตัว หลังจากนั้นทาร์กเช็ดไปทั่ว ๆ ผลงาน โดยใช้ผ้าที่ไม่มีขนเช็ดและวนให้ทั่ว ถัดไปทำการถอนรักหรือก็คือเช็ดรักออกประมาณ 3-4 ครั้ง ลองใช้นิ้วสัมผัสให้พอหนึบ ๆ ติดนิ้ว หลังจากนั้นก็ปิดทอง ซึ่งควรปิดไล่เลียงไปเรื่อย ๆ เช่น จากซ้ายไปขวา หรือบนลงล่างแล้วแต่ถนัด ปิดให้ทองซ้อนกันประมาณ 1 มิลลิเมตร เพื่อที่จะไม่ต้องมานั่งปิดทับหากปิดไม่ต่อกัน เมื่อปิดหมดแล้วจากนั้นใช้นิ้วกรวดหรือกดทองให้ทั่วทั้งงานเพื่อให้ทองติดกับพื้นแนบแน่น ท้ายที่สุดคือใช้สำลีวนเบา ๆ อีกครั้งหนึ่ง

7. ขั้นตอนสุดท้ายที่เป็นที่มาของชื่อเทคนิคนี้คือ ขั้นตอนการรดน้ำ โดยมีวิธีการที่แตกต่างออกไปตามความถนัดของช่างหรือศิลปิน แต่ที่ผู้วิจัยเลือกใช้คือ ใส่น้ำไว้ประมาณครึ่งถัง แล้วใช้สำลีจุ่มและวนน้ำไปรอบตัวงานเพื่อให้ส่วนของน้ำยาหาคาลหลุดออกมา และเมื่อหลุดจนหมดก็จะปรากฏลวดลายสีทองที่ติดกับพื้นสีดำก็เป็นอันเสร็จสมบูรณ์ของตัวผลงาน

1.6.3 ลายกำมะลอ

อภิวัฒน์ อุดลยพิเชษฐ (2555) อธิบายรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงานเขียนสีกำมะลอ ไว้ดังนี้

1. การเตรียมพื้น พื้นสำหรับรองรับการเขียนระบายสีกำมะลอมักเป็นพื้นไม้ โดยต้องเป็นไม้ที่เนื้อแห้งสนิทผ่านการไสกบปรับผิวหน้าให้เรียบและขัดเกลี้ยงเกลาดี จากนั้นจึงจัดการทาร์กสมุกลงพื้น และหลังจากนั้นก็มีการเตรียมพื้นรักที่มีขั้นตอนเช่นเดียวกับการเตรียมพื้นในงานเขียนน้ำยาปิดทองรดน้ำ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

2. การร่างแบบการเขียนร่างรูปแบบเพื่อระบายสีลายกำมะลออาจทำได้ 2 วิธีการ คือ

2.1 เขียนหรือร่างเส้นผูกเป็นภาพลวดลายขึ้นบนพื้นที่ที่เตรียมไว้ ใช้ดินสอขาวেলাให้ปลายเรียวแหลมเขียนเส้นร่างลงบนพื้นรักแต่พอเป็นเค้ารอบรูปภาพหรือลวดลายตามที่คิดให้เป็น โดยมักจะเป็นวิธีการของช่างที่มีความชำนาญมากแล้ว

2.2 เขียนร่างแบบลงบนกระดาษ เท่ากับพื้นที่ที่ได้ทำเตรียมไว้แล้ว ทำเป็นแบบโรยโรยด้วยผงดินสอพอง เพื่อถ่ายแบบลงบนพื้นรักด้วยวิธีเดียวกันกับการทำแบบโรยสำหรับงานปิดทองลายรดน้ำ

3. การเขียนระบายสี งานเขียนสีกำมะลอมีลักษณะคล้ายกันกับงานระบายรูปภาพประเภทพุทธรูป ต่างกันเพียงการใช้สีที่น้อยกว่า และน้ำยาที่ใช้ผสมสีเขียนลายกำมะลอจะใช้ยารักแทนน้ำกาว โดยทั่วไปแล้วงานเขียนลายกำมะลอมักจะไม่นิยมระบายสีให้มีความกลมกลืน หรือให้เป็นแสง

เป็นเงา หากต้องการประสานสีระหว่างสีสองสี ก็มักจะระบายสีเข้มลงไว้ก่อนแล้วจึงระบายสีอ่อนเคลือบให้ประสานทั่วกัน

4. การลงเส้นทอง เป็นรายละเอียดในรูปภาพหรือลวดลายให้เป็นรูปลักษณะที่มีความชัดเจนและสวยงามเพิ่มเติมขึ้น อาจทำได้สองวิธี คือ การเขียนลงเส้นรอยฝุ่นทองวิธีหนึ่ง กับเขียนลงเส้นปิดทองคำเปลวอีกวิธีหนึ่ง อย่างไรก็ตามอาจมีในบางครั้งที่งานลายก้ำมะลอเขียนประกอบรวมกันกับงานปิดทองรดน้ำเรียกกันว่า ลายรดน้ำก้ำมะลอ มักจะเขียนบนฝาตู้ เขียนบนฉากไม้กั้นห้องอย่างฝาประจัน เป็นต้น

กระบวนการทางจิตรกรรมไทย เป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน หลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ต่อด้วยการเตรียมพื้นผิว สี วัสดุต่างๆ ไปจนถึงการเขียนสี ทุกกระบวนการล้วนแล้วแต่จัดเตรียมและลงมือทำด้วยฝีมือของช่างเกือบทั้งสิ้น เนื่องจากกระบวนการจิตรกรรมไทยแบบประเพณีไม่มีวัสดุอุปกรณ์ที่สำเร็จรูป ส่งผลให้ช่างสมัยก่อนต้องเรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการแรกจนถึงกระบวนการสุดท้ายที่ผลงานเสร็จสิ้น ซึ่งการฝึกความชำนาญทางการเทคนิค และกระบวนการเหล่านี้ จะส่งผลให้การถ่ายทอดเรื่องราวหรือเนื้อหาทางด้านจิตรกรรมไทยเกิดความสมบูรณ์และสวยงามได้ดียิ่งขึ้น

2. การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

2.1 ความหมายของการอนุรักษ์

การอนุรักษ์ หมายความว่า การดูแลรักษาเพื่อให้คงคุณค่าไว้ และหมายรวมถึงการป้องกันการรักษาการสงวนการปฏิสังขรณ์และการบูรณะ สามารถอธิบายโดยละเอียด ตามแนวคิดของนักวิชาการและนักอนุรักษ์ ดังนี้

จิราภรณ์ อรัญยะนาถ (2555) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับความหมายของการอนุรักษ์ (Conservation) จากหลักสากลที่ว่า การอนุรักษ์เป็นการกระทำใด ๆ ก็ตาม ที่มุ่งเน้นในการชะลอการชำรุดทรุดโทรมและการเสื่อมสภาพของมรดกทางศิลปวัฒนธรรม การดูแลรักษาไว้ตามสภาพเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการซ่อมแซมหรือเสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้วัตถุนั้น ๆ คงสภาพอยู่ได้ และการดำเนินการป้องกันการเสื่อมสภาพ

กรรณิกา ตะกรุดโทน (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การดูแลรักษาเพื่อคงสภาพหลักฐานของเดิม ในทางศิลปะได้แก่ ศิลปวัตถุ ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเป็นการคงไว้ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และอาจมีแผนในการรักษาสภาพมาใช้ประกอบในการหยุดยั้งความเสียหายและคงสภาพวัตถุไว้ แต่หลักในการกระทำสิ่งใดกับตัวชิ้นงานต้องทำให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งหากมีความเสียหายอย่างมาก ก็จำเป็นต้องมีการฟื้นฟู (Restoration) เพื่อดำเนินการทางกายภาพและฟื้นฟูชิ้นงานให้กลับมาสู่สภาพเดิม

วรรณภา ฌ สงขลา (2547) กล่าวว่า การอนุรักษ์ คือ การสงวนรักษาจิตรกรรมนั้นให้คงอยู่ในสภาพดีและสวยงาม ให้ส่วนที่เป็นของแท้ดั้งเดิมคงอยู่โดยบริบูรณ์หรือมากที่สุดเท่าที่ยังปรากฏอยู่ การอนุรักษ์มีหลักการเพื่อคุ้มครองป้องกันจิตรกรรมฝาผนังและรักษาไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นทรัพยากรซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านการศึกษา การส่งเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว วัฒนธรรม ศาสนาและปรัชญาการนำคุณค่าและความรู้จากจิตรกรรมฝาผนังไปใช้ประโยชน์เป็นการเพิ่มพูนคุณค่าและความสำคัญให้สูงยิ่งขึ้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนี้มิได้ทำให้เสื่อมสูญหรือหมดไปดังเช่นทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ แต่จำเป็นต้องมีการอนุรักษ์คุ้มครองป้องกันและบำรุงรักษาให้มีสภาพดีอยู่เสมอ

ทิพวรรณ ทังมั่งมี (2555) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษาเพื่อให้คงคุณค่าไว้ และหมายรวมถึงการป้องกัน การรักษาการสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะ สามารถอธิบายโดยละเอียดดังนี้ การสงวนรักษาหมายถึง การดูแลรักษาไว้ตามสภาพเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป การปฏิสังขรณ์หมายถึง การทำให้กลับสู่สภาพที่เคยเป็นมา การบูรณะหมายถึง การซ่อมแซมและปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะที่กลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะมากได้แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิมและสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

กองโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม (2558) กล่าวว่า การอนุรักษ์ คือ การสงวนรักษาหลักฐานจากอดีตโดยหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงหรือการแทนที่ใด ๆ ที่ไม่จำเป็น จึงเป็นงานที่มีความหมายโดยตรงต่องานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ศิลปกรรม สรรพสิ่งทั้งหลายย่อมหนีไม่พ้นกฎแห่งวัฏจักร เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมจะต้องมีดับหรือมีเจ็บป่วยชำรุดทรุดโทรม และแตกสลายตามลำดับ แต่ได้มีการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยชะลอหรือยืดอายุสรรพสิ่งให้คงทนถาวรมีอายุยืนยาวต่อไปได้อีกเป็นเวลานาน บุคคลผู้ทำหน้าที่รักษาเยียวามนุษย์และสัตว์เรียกว่า “หมอ” หรือแพทย์ถ้าเป็นงานทางด้านทรัพย์สินทางศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมนิยมเรียกว่า “นักอนุรักษ์” แนวทางของงานอนุรักษ์งานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังเป็นงานของผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเงื่อนไขของศิลปกรรมด้วยมุมมองของการอนุรักษ์ต้องเข้าใจที่มาของปัญหาด้านการเสื่อมสภาพรวมทั้งสภาพที่ชำรุดเสียหายและป้องกันไม่ให้เสียหายต่อไป ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ ด้านการรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์รวมทั้งตระหนักถึงภูมิปัญญาของช่างผู้สร้างงานในด้านวัสดุและฝีมือเมื่อศึกษาจนได้ข้อสรุปขอบเขตของงานแนวทางและวิธีการตลอดจนวัสดุที่นำไปใช้ให้เหมาะสมแล้วจึงดำเนินการอนุรักษ์

2.2 แนวทางและกระบวนการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

ศิลป์ พีระศรี (2502) เคยกล่าวไว้ว่า งานจิตรกรรมไทยประเพณีที่มีการรองรับและเตรียมผนังอย่างดีมีอายุได้หลายร้อยปี แต่ความขึ้นเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการทำलयงานจิตรกรรมฝาผนัง รองลงมา คือ ฝนและการชำรุดของหลังคา ๆ จิตรกรรมไทยประเพณีที่หลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนใหญ่ชำรุดเสียหายจากหลายสาเหตุ ทั้งที่เสื่อมไปตามสภาพธรรมชาติ ชำรุดจากการใช้งาน และการอนุรักษ์ที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การพืดขีดเส้นทับลงไปบนตัวภาพ การระบายสีทับของเดิม การทาสีปิดทับเพื่อประหยัดงบประมาณแทนที่จะซ่อมแซมอย่างถูกวิธี ตัวอย่างความชำรุดเสียหายที่เกิดจากฝนและความชื้นบนฝาผนังและความพยายามอนุรักษ์งานจิตรกรรมฝาผนังระเบียงคด วัดดุสิตาราม กรุงเทพฯ การอนุรักษ์และสืบทอดงานจิตรกรรมไทยประเพณีแยกได้เป็น 2 ส่วน

1. ส่วนที่หนึ่ง คือ การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยประเพณีดั้งเดิมให้คงอยู่ในสภาพดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ส่วนที่สอง คือ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ความรู้ให้คนทั่วไปเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ รวมทั้งการสืบทอดจิตรกรรมไทยประเพณีด้วยการประยุกต์ให้เป็นงานจิตรกรรมร่วมสมัย

ส่วนที่หนึ่ง คือ การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยประเพณีดั้งเดิมให้คงอยู่เดิมที่การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยประเพณีโดยใช้หลักวิชาการที่ถูกต้อง การเขียนด้วยสีฝุ่นเทคนิคการเขียนบนฝาผนังปูนที่แห้งแล้ว (Secco Technique) ต่างกับจิตรกรรมแบบตะวันตกซึ่งเขียนลงบนผนังปูนที่หมาด ๆ (Fresco Technique) ทำให้สีซึมเข้าไปในผนังชั้นในเป็นเนื้อเดียวกับปูนทำให้มีความคงทนมากกว่าจิตรกรรมไทยประเพณีจิตรกรรมฝาผนังของไทยประกอบไปด้วยโครงสร้างสำคัญ 3 ส่วน ชั้นปูน ชั้นรองพื้น และชั้นสี การชำรุดหลุดร่อนของสีการโป่งพองและเปื่อยยุ่ยของผนังหรือการลบเลือนของภาพ เกิดจากหลายสาเหตุ ได้แก่ การชำรุดจากโครงสร้างของอาคารและผนัง เช่น การแตกร้าวของผนัง การรั่วซึมของหลังคาทำให้น้ำฝนหยดลงมาเป็นทางทำลายภาพเขียน การชำรุดจากความชื้นที่มาจากผนังปูน ซึ่งดูดซับความชื้นมาจากฐานรากอีกทอดหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการชำรุดที่เกิดจากวัสดุและเทคนิคในการเขียนไม่ได้มาตรฐาน การชำรุดที่เกิดจากการสัตว์ เช่น นก และค้างคาว ซึ่งมักทำรังตามโครงสร้างของหลังคาเมื่อถ่ายมูลลงมาทำให้เกิดเป็นคราบหรือรอยต่าง หรือมนุษย์ซึ่งรู้เท่าไม่ถึงการณ์เมื่อเข้าไปใช้พื้นที่อาจมีการตอกตะปูหรือขีดเขียนผนังทาสีหรือโอบปูนทับ ทำให้จิตรกรรมชำรุดและเสียหายมากขึ้น

วิธีการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง ได้แก่ การตรวจสอบสภาพ บันทึกสภาพตัวอาคาร และจิตรกรรมฝาผนังตั้งแต่หลังคา ผนังอาคาร พื้นอาคาร รวมทั้งสภาพจิตรกรรมฝาผนังด้วยการถ่ายภาพร่าง หรือคัดลอกภาพ และตรวจวัดความชื้นที่ผิวและเนื้อในของผนัง บันทึกคราบสกปรกและความชำรุดของชั้นสี ความชำรุดของปูน จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาสาเหตุของการชำรุด หาวิธีกำจัดและป้องกันอันตรายต่าง ๆ เช่น วิเคราะห์คุณสมบัติของปูนฉาบผนัง วิเคราะห์หาสาเหตุของความชื้นบนผนัง ฯลฯ และหาวิธีแก้ไข เช่น การเจาะช่องผนังตอนล่างเพื่อสอดแผ่นเหล็กที่ไม่เป็นสนิมกันความชื้น การถ่ายเทความชื้นด้วยกระแสไฟฟ้า การฉีดสารละลายโซเดียมซิลิเกต ในชั้นปฏิบัติฝ่ายสถาปัตยกรรมทำหน้าที่บูรณปฏิสังขรณ์ตัวอาคาร ป้องกันและควบคุมความชื้นในอากาศ น้ำฝนและ

น้ำใต้ดิน กำจัดคราบสกปรกด้านที่ติดกับผนัง โดยการเจาะรูเพื่อระบายอากาศและความชื้นที่ขึ้นมาตามผิวดิน รวมทั้งเปลี่ยนกระเบื้องกรุผนังด้านล่างใหม่ให้โปร่งเพื่อให้ถ่ายเทอากาศได้ดียิ่งขึ้น จากนั้นรองพื้นด้วยดินสอพองผสมกาวเม็ดมะขาม การเตรียมพื้นต้องรักษาขอบไม่ให้ล้นทับจิตรกรรมเดิมและเรียบเสมอกับของเดิม จากนั้นจึงเขียนซ่อมแซมเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ภาพเดิมสมบูรณ์ขึ้นโดยไม่ทำลายคุณค่าเดิมของงานจิตรกรรม เห็นได้ว่าขั้นตอนการอนุรักษ์ดังกล่าวมีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้ช่างที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการซ่อมแซมงานจิตรกรรมฝาผนังอย่างเป็นระบบ แต่จากการที่กรมศิลปากรขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรสิ่งที่จะต้องทำเฉพาะหน้า คือ การอบรม และให้ความรู้กับผู้ที่ย้ายอยู่หรือดูแลสถานจิตรกรรม ให้รู้จักวิธีการดูแลรักษาเบื้องต้นเพื่อยืดระยะเวลาการซ่อมแซมต่อไป

ส่วนที่สองที่จะสามารถอนุรักษ์และสืบทอดงานจิตรกรรมไทยประเพณีได้ คือ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ความรู้ให้คนทั่วไปด้วยการสำรวจเก็บข้อมูลและบันทึกไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ภาพถ่ายคัดลอกลายทำการวิจัย ฯลฯ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลและความรู้นั้น ๆ ด้วยการจัดนิทรรศการการสัมมนาเพื่อขยายความรู้ในวงกว้าง และกระตุ้นให้คนทั่วไปเห็นคุณค่าความสำคัญและร่วมกันอนุรักษ์ นอกจากนี้ยังมีวิธีการสืบทอดจิตรกรรมไทยประเพณีอีกทางหนึ่งด้วยการประยุกต์รูปแบบและเพิ่มหน้าที่การใช้งานในลักษณะของจิตรกรรมร่วมสมัย เช่น เดิมจิตรกรรมไทยประเพณีมักใช้ประดับอาคารทางพระพุทธศาสนาทำให้คนส่วนใหญ่รู้สึกว่าเป็นสิ่งสูงส่งและไกลตัว อาจมีการปรับรูปแบบและเนื้อหาให้มีลักษณะร่วมสมัย โดยคงเอกลักษณ์ทางด้านลวดลายลายเส้น การเขียนตัวภาพ ฯลฯ นำมาดัดแปลงอาคารประเภทอื่น ๆ หรือการนำเอาลวดลายแบบไทย ๆ เช่น ลายกระหนก กระฉิง ฯลฯ มาดัดทอนเป็นงานกราฟิกในการออกแบบสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยรวมคือการนำจิตรกรรมไทยให้ใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในยุคปัจจุบันมากขึ้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยความรู้สึกหวงแหนและต้องการอนุรักษ์สืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

ทิพวรรณ ทังมั่งมี (2555) กล่าวถึงการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ในส่วนที่เป็นจิตรกรรมฝาผนังว่าเป็นการสงวนรักษาจิตรกรรมของเดิมไว้ให้มีสภาพดี รวมทั้งการป้องกันและบำรุงรักษาทั้ง โดยทางกฎหมายการปฏิบัติการทางเทคนิค การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมให้มีการพัฒนาประเทศโดยการใช้ประโยชน์จากคุณค่าด้านต่างๆ ของจิตรกรรมฝาผนังให้เกิดประโยชน์สูงสุดของจิตรกรรมแต่ละแห่งนั้น สำหรับการปฏิบัติงานอนุรักษ์โดยให้สอดคล้องกับลักษณะและสภาพของจิตรกรรมแห่งนั้นๆ จึงเป็นงานที่ละเอียดอ่อนอย่างยิ่งที่จะกำหนดวิธีปฏิบัติการอนุรักษ์ให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ เทคนิคการสร้างงานจิตรกรรมไทยประเพณีส่วนใหญ่สูญหายไปหมดแล้วและไม่สามารถทำการวิจัยให้พบความรู้เกี่ยวกับเทคนิคนั้นได้อีก การปฏิบัติการทางเทคนิคในปัจจุบันจึงใช้วิธีศึกษาวิเคราะห์ลักษณะ คุณสมบัติและส่วนประกอบที่ยังหลงเหลืออยู่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ หลักการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังมี 3 ประการ

1. รักษาตัวจริงของเดิมไว้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในปัจจุบัน
2. การเสริมความมั่นคงทำเพื่อพยุกรักษาให้งานจิตรกรรมอยู่ในสภาพปลอดภัยและต้องไม่ขัดกับงานเดิม
3. กำจัดและป้องกันอันตรายที่เกิดอยู่ในปัจจุบันและอาจเกิดได้ในอนาคตไว้โดยวิธีการที่ปลอดภัยต่อจิตรกรรมฝาผนัง

วรรณิภา ณ สงขลา (2531) ได้กล่าวถึงขั้นตอนและกระบวนการในการลงมือปฏิบัติการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย โดยเป็นขั้นตอนการทำงานที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง โดยมีขั้นตอนในการทำงานอนุรักษ์ ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมการ เป็นการเตรียมโครงการและบุคลากรที่จะมาทำงาน
 2. ขั้นการสำรวจผลงาน เป็นการเก็บข้อมูลของจิตรกรรมไทย ศึกษาและวิจัยเทคนิคและกระบวนการ บันทึกสภาพ และวิเคราะห์สาเหตุของการชำรุดพร้อมวิธีการแก้ปัญหา
 3. การปฏิบัติงาน อาทิ การฉีกชั้นสี การทำความสะอาด การเสริมความมั่นคงให้ตัวงาน การเขียนซ่อมสี การอาบผิว เป็นต้น
 4. การศึกษาค้นคว้าความรู้ เป็นการค้นคว้าความรู้จากจิตรกรรมไทยที่ทำการอนุรักษ์ ได้แก่ ความรู้ด้านเทคนิค เนื้อหาเรื่องราวทางศาสนา วัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิต ฯลฯ
 5. การเผยแพร่ อาจมีการจัดบรรยาย จัดนิทรรศการและอภิปรายเรื่องการอนุรักษ์ เป็นต้น
- การอนุรักษ์เชิงป้องกัน (Preventive Conservation) หรือ การดูแลรักษา (Preservation) กรรณิกา ตะกรุดโทน (ม.ป.ป.) กล่าวว่า เป็นหลักการในการรักษาสภาพของวัตถุและยึดอายุออกไปให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยไม่ต้องดำเนินการใดๆ ต่อวัตถุนั้น เพียงแต่เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย หรือเป็นการใช้ทักษะพื้นฐานที่มีอยู่ในการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชิ้นงานโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการปฏิบัติการอนุรักษ์ โดยผู้ที่ดูแลใกล้ชิดกับผลงาน หรือศิลปินผู้สร้างงาน ต้องมีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อสภาพของชิ้นงาน ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมโดยรอบ หรือ ปัจจัยภายนอก
 - สภาพแวดล้อมในการจัดแสดงและการจัดเก็บ เช่น มีอุณหภูมิ แสง และความชื้นที่เหมาะสมหรือไม่
 - วิธีการจับต้องและดูแลชิ้นงาน เช่น มีการจับต้องชิ้นงานในการเคลื่อนย้ายที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้ผลงานเกิดความเสียหายได้
2. องค์ประกอบของชิ้นงาน หรือ ปัจจัยภายใน
 - วัสดุที่ใช้ในการทำงาน โดยวัสดุบางชนิดสามารถทำให้งานศิลปะเกิดความเสียหายได้
 - ธรรมชาติของวัสดุ วัสดุบางอย่างเมื่ออยู่แยกหรือรวมกับวัสดุอื่น อาจเกิดปฏิกิริยากับวัสดุในงานเองหรือเกิดปฏิกิริยากับวัสดุอื่นที่อยู่ร่วมด้วย

- การเตรียมวัสดุในการสร้างงาน

โดยสรุปแล้วการอนุรักษ์จาก นักวิชาการ นักโบราณคดี และนักอนุรักษ์ มีความเห็นในทิศทางเดียวกัน คือ การอนุรักษ์และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย หมายถึง การกระทำบางสิ่งเพื่อที่จะรักษา คงสภาพ ป้องกัน หรือรวมถึงการซ่อมแซม ศิลปวัตถุและจิตรกรรมไทยเพื่อชะลอความเสียหาย และคงสภาพเดิมให้นานที่สุด โดยมีแนวทางในการอนุรักษ์ 2 แนวทาง แนวทางของการอนุรักษ์ในการยืดอายุและรักษาคุณภาพของศิลปวัตถุหรือชิ้นงานด้วยกระบวนการทางด้านการอนุรักษ์ และหมายรวมถึงการฟื้นฟูเพื่อดำเนินการทางกายภาพให้กลับมาสู่สภาพเดิม นอกจากนี้ยังมีหลักการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับผู้ที่ไม่ใช่ช่างอนุรักษ์โดยตรง แต่เป็นคนที่ดูแลผลงาน หรือผู้สร้างผลงานที่เรียกว่า หลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ที่เกิดจากความเข้าใจในการลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับตัวผลงานเช่นในการจัดเก็บและความเข้าใจในวัสดุที่ใช้ในการสร้างผลงาน แนวทางที่สอง คือ การอนุรักษ์ในการศึกษาและเผยแพร่ ผ่านการสืบทอดคุณค่าในงานจิตรกรรมไทย โดยการศึกษาค้นคว้า พร้อมทั้งเผยแพร่ด้วยสื่อและวิธีต่าง ๆ อาทิเช่น การที่ศิลปินหรือช่างเขียนคัดลอกจิตรกรรมไทย ประเพณีหรือนำมาประยุกต์ในงานสร้างสรรค์ของ ก็นับเป็นการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยประเพณีอย่างหนึ่ง เพราะถือเป็นการสืบสานให้จิตรกรรมไทยยังคงมีอยู่และเผยแพร่ต่อไปสู่สาธารณะ

2.3 วัสดุ เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยในเชิงอนุรักษ์

การอนุรักษ์ในเชิงป้องกัน ที่กล่าวถึงความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับตัวชิ้นงาน โดยเฉพาะปัจจัยจากภายใน เป็นผลจากการเลือกใช้วัสดุและวิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานที่จะชะลอความเสียหายต่อผลงาน ซึ่งในขั้นตอนการทำงานของช่างไทยโบราณได้มีการคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้มาตั้งแต่อดีต เพราะการสร้างผลงานจิตรกรรมไทยช่างล้วนแล้วแต่ต้องการให้ผลงานอยู่ได้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงมีการคิดค้นและพัฒนาทั้งวัสดุและเทคนิควิธีการจนเกิดเป็นกรรมวิธีเฉพาะของไทย ซึ่งในปัจจุบันได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับวัสดุและเทคนิคทางจิตรกรรมไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และแสดงให้เห็นถึงผลพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ว่าวัสดุและเทคนิควิธีการของช่างไทยโบราณสามารถเป็นหนึ่งในหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่สามารถใช้ชะลอความเสียหายของงานสร้างสรรค์ จากการศึกษาสามารถแจกแจงให้เห็นได้ ดังนี้

1. จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ในส่วนของเทคนิคนี้ได้มีการสำรวจและวิจัยวัสดุ เทคนิค และกระบวนการในส่วนต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.1 ขั้นตอนการเตรียมพื้น

1.1.1 ปูนสอและปูนฉาบ เป็นการเตรียมจากปูนสด คือปูนขาว ผ่านการหมักในบ่อนาน 6 เดือน ปสุมเข้ากับทรายจืดแล้วร่อนล้างให้แห้งสะอาด ช่างโบราณมีส่วนร่วมในการเตรียมปูนที่มีคุณภาพสูงมาก เรียกว่า "ปูนเพชร" เพราะมีความแน่นเหนียวและแข็งแกร่งมาก คุณสมบัติของปูนเพชร ที่มีความมันคงและมีอายุยืนนานนี้ เป็นเพราะปูนนั้นมีคุณสมบัติเป็นหินปูน จึงมีความแข็งแกร่ง

และมันคงเช่นเดียวกับหิน การนำหินปูนหรือเปลือกหอย (คือแคลเซียมคาร์บอเนต) มาเผาทำเป็นปูนขาวนั้น เมื่อเผาสุกดีจะได้ปูนก้อน (แคลเซียมออกไซด์) เมื่อนำปูนก้อนลงหมักในน้ำ จะกลายเป็นปูนหมัก (แคลเซียมไฮดรอกไซด์) ปูนหมักนี้ เมื่อผสมกับกาว และน้ำอ้อย หรือส่วนผสมอื่น ๆ เช่น ทรายเยื่อกระดาษ ฯลฯ แล้ว ใช้ฉาบหรือปั้นลวดลาย กาวที่ผสมจะช่วยชะลอการแห้งตัวของปูนให้ช้าลง เพราะในระหว่างการแห้งตัวนี้ปูนจะทำปฏิกิริยากับคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ พร้อม ๆ กับที่น้ำค่อย ๆ ระเหยไป เมื่อน้ำระเหยไปแห้งสนิท ปูนนั้นจะกลายเป็นหินปูน (แคลเซียมคาร์บอเนต) อีกครั้งหนึ่ง แต่การกลับคืนสภาพ เป็นหินปูนดังเดิมครั้งนี้ (วรรณิกา ณ สงขลา, 2547)

1.1.2 การล้างผนังปูนด้วยน้ำใบขี้เหล็ก หรือ เป็นการประสะฝาดผนังด้วยใบขี้เหล็ก การประสะนี้อาจเป็นเพราะปูนขาวที่หมักนั้นไม่ได้ที่ ตามที่ช่างพูดว่า ปูนยังเค็มอยู่ก่อนลงมือวาด จิตรกรรมนี้ น่าจะมีเหตุผล เพื่อกำจัดความเป็นด่างของผนัง เมื่อประสะด้วยน้ำใบขี้เหล็ก หรือน้ำกรดดินประสิว แล้วล้างฝาดผนังให้สะอาด การประสะฝาดผนังนั้นใช้ใบขี้เหล็กต้มกับน้ำในภาชนะ ต้มให้เดือดและน้ำออกสีเขียวจัด จึงรินเอาแต่น้ำนั้นสาดผนังให้ทั่วบริเวณต้องการจะเขียนระบายรูปภาพ ทำตั้งนี้วันหนึ่งประมาณ 2 - 3 เวลา ทำต่อเนื่องกันไปสัก 3 วันทดสอบว่าปูนฉาบฝาดผนังหายเค็มหรือไม่ ด้วยการใช้หัวขมิ้นขีดดู หากรอยขีดของขมิ้นเปลี่ยนเป็นสีแดงแสดงว่า ผนังยังเค็มอยู่ ต้องประสะ และทดสอบจนกว่าการขีดด้วยหัวขมิ้นนั้นรอยขีดจะคงเป็นสีเหลือง ไม่เปลี่ยนสีเป็นสีแดงแล้ว แสดงว่าฝาดผนังดีจึงเตรียมรองพื้นได้ ซึ่งนับว่าเป็นความรู้ของช่างไทยโบราณ ทั้งนี้เพราะสีบางตัวจะถูกทำลายโดยด่าง เช่น ซินนาบาร์ (Cinnabar) หรือ HgS ซึ่ง จิตรกรไทยเรียกว่า แดงชาด เป็นสีแดงที่จิตรกรไทยโบราณนิยมใช้มาก ซึ่งสีเปลี่ยนเป็นสีคล้ำดำเมื่อถูกกับด่างนาน ๆ อีกประการหนึ่ง การกำจัดความเป็นด่าง ของปูนก่อนลงมือทาสีนี้ ในประเทศอิตาลีก็ทำเหมือนกัน ดังจิตรกรรมฝาผนังของ ปอมเปอีที่มีการใช้สีแดงซินนาบาร์ ก่อนที่จะลงมือวาดสีเขากำจัดความเป็นด่างของปูนโดยใช้สบู่สบู่ที่ใช้เป็นเกลือโปแตสเซียมของกรดไขมัน สบู่นี้เตรียมจากขี้เถ้า ของต้นไม้ผสมกับไขมันสัตว์ เพราะฉะนั้นสบู่จะเปลี่ยนด่างในปูนให้สะเทิน โดย ทำปฏิกิริยากันให้เป็นเกลือแคลเซียมของกรดไขมัน (วรรณิกา ณ สงขลา, 2531 ; จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์, 2547)

1.2 การเตรียมรองพื้น วรรณิกา ณ สงขลา (2531) กล่าวว่า รองพื้นโบราณนิยมใช้ปูนขาวลือผิวบาง ๆ และขัด เรียบ ในสมัยหลัง ๆ นี้ปรากฏว่านิยมใช้ปูนขาวตามแบบเดิมบ้าง และใช้ดินสอพองรองพื้นบ้าง หากใช้ดินสอพอง จะต้องเกรอะดินสอพองโดยการกรองแช่น้ำ รอให้ดินสอพองนอนกัน เปลี่ยนน้ำหลาย ๆ ครั้ง ชับน้ำออกให้หมด แล้วผสมกับน้ำกาวที่เคี่ยวจากเนื้อในของเมล็ดมะขาม ทาบนผนังที่เตรียมไว้ดีแล้วเป็นรองพื้นเขียนภาพได้ เพราะว่าดินสอพอง ที่เกรอะแล้วจะประกอบด้วยแคลเซียมคาร์บอเนตบริสุทธิ์ ไม่มีดินปนเหมือนกรณีของดินสอพองที่ไม่ได้เกรอะ จึงสันนิษฐานว่า ในขบวนการ เกรอะดินสอพองนั้น สิ่งสกปรกและดินที่มีอยู่ในดินสอพองตามธรรมชาติถูกกำจัดไป และทำให้รองพื้นมีธาตุแคลเซียมคาร์บอเนต ซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับรองพื้นเตรียมจากปูนขาว ที่

ส่งผลต่อความแข็งแรงต่อชั้นรองพื้นได้เช่นกัน หากรองพื้นลงพื้นไม้ กระดานไม้ก็เป็นปัจจัยต่อการชะลอความเสียหายเช่นกัน จำเป็นต้องใช้เนื้อไม้แข็ง นุ่ม และ เบา อาทิเช่น ไม้สัก ไม้ต้องแห้งสนิท ใสน้ำไม้ให้บางและเรียบ อาจต้องมีการประสะพื้นหน้าเสียชั้นหนึ่งก่อน โดยใช้ดินสอพองละลายน้ำให้พอเหลวทาบนพื้น ด้านหน้าให้ทั่วปล่อยทิ้งไว้ให้แห้งแล้วจึงขัดหน้าทิ้ง ทำเช่นนี้ก็เพื่อประสะน้ำมันหรือกรดต่าง ๆ ในเนื้อไม้นั้นออก

1.3 การเตรียมสี วรรณิภา ณ สงขลา (2547) กล่าวว่า ช่างเขียนไทยโบราณ นิยมใช้สีที่ทำขึ้นจากวัตถุธาตุในธรรมชาติ และมีวิธีการเตรียมที่พิถีพิถันอย่างยิ่ง กล่าวคือการนำสีมาบดและตากแดดไว้ประมาณ 2 สัปดาห์ ถ้าสีนั้นไม่ซีดจาง หรือแปรเปลี่ยนสี เป็นการทดลองว่าได้สีที่มีคุณภาพและจะอยู่ให้นานที่สุด จากนั้นเตรียมในขั้นต่อไป คือ การบดให้ละเอียด แล้วกรอง เกรอะ จนได้เนื้อบริสุทธิ์แล้วผสมกาว ซึ่งนิยมผสมในกะลา และบดควนอยู่ เสมอ เพื่อให้ได้เนื้อสีที่ละเอียด ยิ่งละเอียดมากเท่าไรก็ยิ่งเขียนสีได้บางและงดงามมากเท่านั้น และการเขียนสีบางนี้จะมีความแน่นเหนียวและคงทนมาก ทั้งวรรณก็จะสวดไสสวยงามอย่างถาวร โดยสีในงานจิตรกรรมไทยส่วนใหญ่ได้มาจากวัตถุที่เป็นธรรมชาติ อาทิเช่น สีดำ ได้มาจากการเผาอะลาอะพร้าวหรือไม้ชนิดอื่น สีขาว ได้มาจากปูนขาว ดินขาว หรือตะกั่ว สีแดงได้มาจาก ดินแดง ตะกั่วแดง สีแดงชาด ได้มาจาก พรอท-ซัลไฟต์ และชาด หรคุณ สีเหลืองได้มาจาก หรดาล ยางรงค์ สีครามได้มาจาก ต้นคราม หินสีคราม และสีเขียวได้มาจาก ดินเขียว กินขึ้นกการะเวก ทองแดง เป็นต้น

1.3.1 การเตรียมกาว กาวใช้ผสมสีสำหรับเขียนระบายภาพนั้น สมัยก่อนใช้กาวทำจากยางมะขวิด มี คุณสมบัติยืดหยุ่นตัวไม่มากนัก ต่างจากกาวหนังสัตว์ กาวหนังสัตว์นั้นเมื่อแห้งสนิทมักจะหดตัวมาก ทำให้เกิดรอยแตกร้าวบนพื้นภาพได้ และเมื่อถูกความชื้นก็เกิดปฏิกิริยาเป็นเชื้อราทำให้สีเปลี่ยนได้ ช่าง เขียนแต่ก่อนจึงไม่นิยมใช้กาวหนังสัตว์ผสมสี ปัจจุบันยางมะขวิดหาได้ยาก จึงใช้กาวกระถิน ซึ่งทำจากยางไม้เช่นเดียวกับยางมะขวิดและมีคุณสมบัติใช้ได้เช่นเดียวกันในการผสมสี แต่มีงานวิจัยในปัจจุบัน มีการเปรียบเทียบกาวเมล็ดมะขามและกาวยางกระถินที่มีการนำมาใช้เป็นตัวประสาน เนื่องจากหาซื้อและเตรียมได้ง่าย แต่กาวยางกระถินนั้นเกิดการเสียสภาพได้ในระยะเวลาอันสั้นกว่ากาวเมล็ดมะขามค่อนข้างมาก โดยในงานวิจัยได้สกัดเฮมิเซลลูโลสออกมาจากเมล็ดมะขามเพื่อแก้ปัญหาความหยาบของกาวเมล็ดมะขามและคุณภาพที่ได้สูงกว่ากาวเมล็ดมะขามและกาวกระถิน (จุลทรรศน์ พยาพรรณนธ์, 2547 ; ธนทัต ไทรงาม และคณะ, 2559)

1.3.2 การผสมสี วรรณิภา ณ สงขลา (2547) กล่าวว่า ช่างเขียนไทยไม่นิยมทำสูตรหรือสัดส่วนในการผสมสีกับกาว เพราะการเตรียมสีแต่ละสีอาจต้องการความเข้มข้น หรือใส หนาหรือบางต่างกันตามคุณภาพของสี การผสมสีจึงอาศัยความเข้าใจและความชำนาญ หรือ ประสบการณ์ของช่าง โดยปกติช่างจะมีกะลา โกร่ง หรือถ้วย และมีแท่งบดสี ยิ่งบดมากก็ยิ่งได้เนื้อสีกับกาวที่เข้ากัน เหนียวละเอียด การผสมกาวกับสี ครูช่างเขียนมักสอนว่าผสมให้พอดี ซึ่งมีวิธีทดสอบอย่างง่าย ๆ คือ เมื่อ

ผสมได้ที่ดีแล้ว ทดลองทาเล็บ ถ้าแห้งแล้ว สีแตก แสดงว่าแก่กว่า ต้องเติมสีหรือน้ำ ถ้าแห้งแล้ว สีเป็นฝุ่น แสดงว่าอ่อนกว่าต้องเติมกว่า ถ้าแห้งแล้วติดแน่น แสดงว่าพอดี

2. ลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ลายรดน้ำและลายกำมะลอเป็นกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยที่มีความสลับซับซ้อนและแปลกแตกต่างไปจากการเขียนสีทั่วไป โดยวัสดุและเทคนิคในงานเหล่านี้ได้มีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์รองรับว่าสามารถช่วยชะลอความเสียหายของตัวผลงานได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของยางรักและขั้นตอนการเตรียมพื้น โดยมีหัวข้อในการศึกษา ดังนี้

ศิริชัย หวังเจริญตระกูล และสมถวิล นิลวิไล (2551) กล่าวว่า การเตรียมพื้นลายรดน้ำและลายกำมะลอมีวัสดุหลัก คือ ยางรัก ยางรักเป็นยางไม้ที่ได้จากต้นไม้ในวงศ์มะม่วง คนเอเชียรู้จักนำยางรักมาใช้ประโยชน์ในการเคลือบผิววัตถุเพื่อป้องกันไม่ให้เนื้อวัสดุผุกร่อนและใช้ในการตกแต่งผิวของวัตถุมากกว่าหลายพันปี ในประเทศไทยและสหภาพพม่าใช้ยางรักจากต้นรักใหญ่ (*Melanorrhoea usitata*) ในการเคลือบผิววัตถุ ยางรักเมื่อแห้งแล้วจะมีความคงทนต่อสภาพแวดล้อม ทนต่อ สารเคมี ทั้งกรดและด่าง โดยความแข็งแรงของพื้นยางรัก เกิดจากออกซิเจนและความชื้นเป็นตัวเร่งเกิดเชื่อมต่อกันเป็นโมเลกุลที่มีโครงสร้างใหญ่ขึ้น เรียกปฏิกิริยานี้ว่า การเกิดพอลิเมอร์ไรเซชันของยางรัก หรือการแข็งตัวของยางรัก เนื่องจากน้ำหนักโมเลกุลของยางรักเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ยางรักเปลี่ยนสถานะจากของเหลวหนืดเป็นฟิล์มแข็ง กระบวนการแข็งตัวของยางรักมีความสลับซับซ้อนและเกิดเป็นโครงสร้างลักษณะเป็นร่างแห ทำให้ยางรักที่แข็งตัวแล้วมีความคงทน ไม่ละลายในตัวทำละลาย เป็นคุณสมบัติที่โดดเด่นของยางรัก โดยพยายามมีการหาตัวเร่งให้ยางรักแห้งไวขึ้นแต่จากการพิสูจน์แล้วว่าปล่อยให้ยางรักแห้งเองตามธรรมชาติ ถึงแม้ยางรักแห้งช้าแต่ทำให้ยางรักสามารถซึมเข้าไปในเนื้อวัสดุได้มากกว่า เมื่อแห้งจะช่วยเพิ่มแรงยึดเกาะกับเนื้อวัสดุได้มากยิ่งขึ้น

ศิริชัย หวังเจริญตระกูล และสมถวิล นิลวิไล (2551) กล่าวต่อว่า งานรักประกอบด้วยหลายขั้นตอน จะต้องมีการเตรียมพื้นและต้องลงรักหลายชั้น เพื่อให้ได้พื้นผิวที่เรียบ ก่อนจะตกแต่งลวดลาย การลงรักพื้นชั้นแรก ๆ จะลงด้วยรักสมุก รักสมุกทำจากการผสมวัสดุเข้าไปในยางรักเพื่อให้มีเนื้อ เช่น ผสมผงซีเถ้าจากการเผาใบตองแห้ง ผงถ่านจากกะลามะพร้าว ดิน เป็นต้น สัดส่วนในการผสมจะขึ้นอยู่กับแต่ละสกุลช่าง แตกต่างกันไป เพราะไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จึงมีการศึกษาจากการนำตัวอย่างมาให้ความร้อนเพื่อพิสูจน์องค์ประกอบของพื้นรักโบราณ เริ่มจากที่อุณหภูมิห้อง เพิ่มอุณหภูมิอย่างช้าๆ 5 ถึง 10 องศาเซลเซียสต่อนาที ซึ่งส่วนนี้ทำให้เห็นว่าเนื้อรักส่วนใหญ่จะแตกสลายตัวในช่วงอุณหภูมิ 460 องศาเซลเซียส และจะถูกเผาไหม้ไปหมดในบรรยากาศของออกซิเจนที่ 708 องศาเซลเซียส ซึ่งถือว่าพื้นยางรักมีความทนทานอย่างสูงเพราะสามารถทนต่ออุณหภูมิที่สูงมากได้ดี นอกเหนือไปจากการทนต่อ กรด ด่าง และตัวทำละลายต่างๆ

กฤษฎา สุชีวะ (2551) แลคเกอร์ที่เตรียมจากยางรักมีความแข็งและความ ทนทานสูง ทนน้ำ กรด ต่าง ตลอดจนตัวทำละลายหลายชนิด ลักษณะเด่นของแลคเกอร์จากยางรักคือมีผิวเรียบและมัน สวยงาม ความเรียบและความมันของผิวขึ้นกับอัตราเร็วในการแข็งตัว แลคเกอร์ที่แห้งตัวช้ามักจะมีผิว ที่เรียบเป็นมันมาก กว่าแลคเกอร์ที่แห้งตัวเร็ว ข้อเสียของแลคเกอร์จากยางรักคือ ความไม่ทนรังสี อัลตราไวโอเลต เมื่อถูกรังสีอัลตราไวโอเลต นาน ๆ แลคเกอร์จากยางรักจะสูญเสียความมันเงาหรือ หลุดลอกเป็นเกล็ด แต่ข้อเสียนี้ไม่ได้เป็นเฉพาะแลคเกอร์จากยางรัก แลคเกอร์หรือวัสดุเคลือบผิว สังเคราะห์ที่เสื่อมสภาพโดยรังสีอัลตราไวโอเลตเช่นกัน ปัจจุบันวัสดุเคลือบผิวที่ใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นโ พลิเมอร์ สังเคราะห์ ที่สำคัญได้แก่ Unsaturated polyesters Polyurethanes และ Epoxy resins โพลีเมอร์สังเคราะห์ดังกล่าวสามารถปรับ สมบัติของวัสดุเคลือบผิวที่ผลิตจากโพลิเมอร์เหล่านี้ได้ตาม ต้องการไม่ว่าจะเป็น ความแข็ง ความหยุ่นตัวหรือความทนต่อความร้อนหรือสภาพอากาศ อย่างไรก็ ตาม แม้ว่ายางรักจะมีข้อเสียเปรียบโพลิเมอร์ แต่ก็มีข้อดีที่ตรงที่ยางรักเป็นสารธรรมชาติและเป็น สารแขวนลอยในน้ำ ซึ่งจะมีความปลอดภัยในการนำไปใช้งานเนื่องจากไม่มีการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใช้ได้

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบวัสดุ เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยในเชิง อนุรักษ์กับวัสดุที่ใช้ทดแทนวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณ

ข้อ	วัสดุและเทคนิค แบบภูมิปัญญา ช่างไทย	วัสดุหรือ เทคนิค ทดแทน	ข้อเปรียบเทียบ
จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว			
1.	การรองพื้นด้วย ดินสอพอง	การรองพื้น ด้วยสี พลาสติก	การเตรียมพื้นในการเขียนงานจิตรกรรมไทยในปัจจุบัน อาจไม่ต้องคำนึงถึงการระบายความชื้นแบบสมัยก่อน เพื่อให้พื้นผิวหายใจได้ ตามศัพท์ที่ช่างสมัยก่อนใช้กัน แต่ การเตรียมพื้นแบบโบราณก็มีข้อดีอยู่เช่นกัน เรื่องความ คงทนแข็งแรงมีข้อพิสูจน์แล้วว่าการเตรียมด้วยปูนเมือง เพชรแล้วรองพื้นด้วยดินสอพองผสมกาวนั้นแข็งแรง เหมือนแร่หินและคงอยู่ได้ยาวนานไม่เป็นรองวัสดุ สมัยใหม่ อีกทั้งหากเขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาวจะทำให้การ เขียนสีนั้นสามารถชะลอความเสื่อมสภาพได้ดีกว่า เพราะว่าการรองพื้นสีพลาสติกการเขียนสีฝุ่นผสมกาวจะ ไม่สามารถยึดเกาะเข้ากับพื้นผิวได้ดีเท่ากับพื้นผิวดินสอ

ข้อ	วัสดุและเทคนิค แบบภูมิปัญญา ช่างไทย	วัสดุหรือ เทคนิค ทดแทน	ข้อเปรียบเทียบ
			พอง
2.	สีฝุ่นผสมขาว	สีโปสเตอร์ สีอะคริลิก	<p>สีฝุ่นแบบโบราณเป็นสีที่ได้มาจากธรรมชาติ ผ่านการนำสีมาบดและตากแดดไว้ประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพ การเขียนสีฝุ่นผสมขาวลักษณะของสีจะมีความโปร่งจึงทำให้เขียนได้บาง และการเขียนสีบางนี้ จะมีความแน่นเหนียวและคงทนมาก ทั้งวรรณก็จะสดใสสวยงามอย่างถาวร ซึ่งสีโปสเตอร์ก็สามารถทดแทนได้ในระดับหนึ่ง แต่ด้วยลักษณะของสีโปสเตอร์จะมีความแน่นและทึบกว่าสีฝุ่น ซึ่งผู้ใช้ต้องเข้าใจส่วนนี้ด้วย</p> <p>สีอะคริลิกในปัจจุบันมีการคิดค้นสีที่ใช้ในงานจิตรกรรมไทยที่เทียบเคียงกันได้ แต่คล้ายกับสีโปสเตอร์เรื่องความทึบและแน่นของสีที่ต่างจากสีฝุ่น และคุณลักษณะของสีที่ไม่ละลายน้ำเมื่อแห้งแล้วก็อาจจะเป็นข้อได้เปรียบสีฝุ่นผสมขาว แต่ก็ต้องเข้าใจการใช้งานว่าอาจไม่สามารถใช้ร่วมกับพื้นดินสอพองได้ดี เพราะชั้นสีอาจจะเกิดการหลุดร่อน ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เข้ากันของเทคนิค หากจะใช้ อาจจะต้องอยู่บนพื้นผิวอื่น</p>
3.	กาวเมล็ด มะขาม	กาวกระถิน กาวหนังสัตว์	<p>กาวกระถินซึ่งทำจากยางไม้เช่นเดียวกับกาวเมล็ดมะขามที่ช่างใช้แต่เดิม ถึงแม้จะหาใช้ได้ง่ายกว่า แต่กาวยางกระถินนั้นเกิดการเสียสภาพได้ในระยะเวลาอันสั้นกว่ากาวเมล็ดมะขามค่อนข้างมาก ซึ่งสามารถใช้ทดแทนได้แต่หากเป็นกาวเมล็ดมะขามจะมีคุณภาพที่ดีกว่า ซึ่งในงานวิจัยปัจจุบันได้สกัดเฮมิเซลลูโลสออกมาจากเมล็ดมะขามเพื่อแก้ปัญหาความหยาบของกาวเมล็ดมะขามและคุณภาพที่ได้สูงกว่ากาวเมล็ดมะขามและกาวกระถิน</p> <p>กาวหนังสัตว์นั้นเมื่อแห้งสนิทมักจะหดตัวมาก ทำให้เกิดรอยแตกร้าวบนพื้นภาพได้ จึงไม่เหมาะกับการใช้ผสมสี</p>

ชื่อ	วัสดุและเทคนิค แบบภูมิปัญญา ช่างไทย	วัสดุหรือ เทคนิค ทดแทน	ข้อเปรียบเทียบ
			ในงานจิตรกรรมไทย และเมื่อถูกความชื้นก็เกิดปฏิกิริยาเป็นเชื้อราทำให้สีเปลี่ยนได้
4.	ทองคำเปลวแท้	สีทอง	การปิดทองคำเปลวในความหมายและความรู้สึกของวัสดุย่อมดีกว่าการเขียนสีทองอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังพบจากการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ว่าการปิดทองของช่างโบราณที่ทำให้ทองสุกสว่างขึ้นไปอีกด้วยการปูสีแดงชาดก่อนปิดทอง เพราะสีแดงชาดมีปรอทที่ช่วยส่งทองคำเปลวให้สุกสว่างยิ่งขึ้น ซึ่งการเขียนสีทองนั้นสามารถทดแทนได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถทดแทนได้ทั้งหมด ตั้งแต่ในด้านความหมาย ความรู้สึก และรวมถึงผลทางสายตา
ลายรดน้ำและลายกำมะลอ			
5.	พื้นยางรัก	<p>พื้นสีน้ำมัน (สี Flex)</p> <p>แผ่นอะคริลิก</p>	<p>พื้นยางรักมีข้อพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์ว่ามีโครงสร้างที่แข็งแรงเมื่อแห้งแล้ว โดยระยะเวลาในการแห้งถ้ายิ่งช้ายิ่งให้ความมันเงา อีกทั้งสามารถทนความร้อนได้สูงในการทดลอง การทาสีน้ำมันอาจให้ผลที่ค่อนข้างใกล้เคียงในทางสายตา แต่ในเรื่องของการชะลอความเสียหายของตัวผลงานอาจจะสู้ยางรักที่สามารถปกป้องวัสดุภายใน เช่น ไม้และโลหะ ได้ไม่ดีเท่า และรวมถึงความแข็งแรงของพื้นผิวที่ยางรักสามารถทนรอยขีดข่วนหรือการกระทำต่างๆ ได้มากกว่าสีน้ำมัน</p> <p>แผ่นอะคริลิกสามารถใช้ได้ในผลงานลายรดน้ำและกำมะลอ แต่ผลทางสายตาของพื้นผิวจะไม่ได้เหมือนยางรักหรือสีน้ำมันเพราะจะราบเรียบจนเกินไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกรยึดติดของแผ่นทองคำเปลวและตัวน้ำยาหารดาล นอกจากนี้ความคงทนแข็งแรงของวัสดุค่อนข้างมีความเปราะบางหากเทียบกับพื้นที่ทาด้วยยางรัก</p>
6.	รักสมุก	โป้วไม้	รักสมุกเป็นการผสมยารักกับผงถ่านจากธรรมชาติ มี

ข้อ	วัสดุและเทคนิค แบบภูมิปัญญา ช่างไทย	วัสดุหรือ เทคนิค ทดแทน	ข้อเปรียบเทียบ
			หน้าที่ปรับพื้นผิวให้เรียบเนียน ซึ่งเมื่อแข็งตัวแล้ว ค่อนข้างมีความแข็งในระดับที่สูงมาก และปกตองพื้นงาน ได้เป็นอย่างดี โดยจากประสบการณ์ทำงานของช่างที่เคย ทำเหล็กหรือมีดตอกใส่พื้นรักสมุก ผลปรากฏว่าเกิดสะเก็ด ไฟและพื้นผิวไม่ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด ในส่วน ของโป๊วไม้ เมื่อโป๊วขัดแล้วก็ให้ผลทางสายตาเหมือนรัก สมุก คือ มีความเรียบเนียนพร้อมในการทาน้ำมัน แต่ อาจจะให้ความแข็งแรงได้ไม่เท่ารักสมุก
7.	ทองคำเปลวแท้	ทอง วิทยาศาสตร์	คุณค่าในตัววัสดุที่ต่างกัน แต่ผลทางสายตามีความ ใกล้เคียงแต่ไม่เหมือนกัน เพราะทองคำเปลวแท้เมื่อปิด แล้วจะให้ความเรียบเนียนเป็นเนื้อเดียวกับพื้นผิวมากกว่า พร้อมทั้งมีความสุกสว่างสวยงามกว่าทองวิทยาศาสตร์

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับวัสดุ เทคนิค และกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทย แสดงให้เห็นถึงผลพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ว่าวัสดุและเทคนิควิธีการของช่างไทยโบราณสามารถเป็น หนึ่งในหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่สามารถใช้ชะลอความเสียหายของงานสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ ในปัจจุบันได้ โดยได้ทำตารางเปรียบเทียบออกเป็นสังเขปสำหรับข้อแตกต่างระหว่างวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณและสิ่งที่สามารถใช้ทดแทนในปัจจุบันว่ามีข้อดีข้อเสียและแตกต่างกันอย่างไร

3. จิตรกรรมไทยร่วมสมัย

3.1 ความเป็นมาของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

จิตรกรรมไทยเดิมที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปบ้างจากยุคสมัยหนึ่งไปสู่ยุคสมัยหนึ่ง ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบผ่านช่างในแต่ละยุค เกิดจากการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมองค์ประกอบ หรือเทคนิคและวัสดุอุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้น ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมไทยทั้งสิ้น แต่จุดเริ่มต้นของการพลิกโฉมจิตรกรรมไทยแบบประเพณีให้ไปสู่ความเป็นร่วมสมัยนั้นเกิดจากการหลงใหลของ ศิลปะและวิทยาการของโลกตะวันตกซึ่งทำให้ช่างหรือศิลปินเกิดการตื่นตัวและปรับหาวิธีสร้างสรรค์ ให้ก้าวทันโลก โดยมีแนวคิดในหลายมุมมองซึ่งมีดังนี้

เชื่อกันว่าการปรับเปลี่ยนรูปแบบที่ชัดเจนที่สุดเกิดขึ้นในรัชกาลที่ 4 ซึ่งมีพระราชนิยมศิลปะและวิทยาการของทางตะวันตกอย่างมาก ซึ่งศิลปินคนโปรดของพระองค์คือ ขรัวอินโข่ง ซึ่งได้แสดงผลงานอันแปลกใหม่จากประเพณีนิยม อาทิเช่น จิตรกรรมฝาผนังในมณฑลวัดพระงาม อยุธยา และที่โด่งดังคือ ในอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งแตกต่างไปจากจิตรกรรมไทยประเพณีอยู่หลายประการ ประการแรกคือ ผนังวัดบวรนิเวศวิหาร แสดงให้เห็นถึงการเขียนเกี่ยวกับปรีชาธรรม ซึ่งต่างจากคติเดิมที่นิยมเขียนพุทธประวัติเป็นส่วนใหญ่ ประการต่อมา รูปแบบการเขียนของขรัวอินโข่งได้นำหลักทัศนียวิทยาเข้ามาใช้ ทำให้ภาพมีความลึกและมีระยะสมจริงแบบจิตรกรรมตะวันตก มีการให้แสงเงาในการเขียนวัตถุต่าง ๆ รวมถึงภาพคน มีการลดทอนขนาดแสดงถึงความใกล้ไกล ซึ่งเป็นที่น่าแปลกที่ขรัวอินโข่งสามารถเขียนภาพคนฝรั่ง สถาปัตยกรรม และบรรยากาศที่คล้ายเมืองของตะวันตกได้ดี ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยไปเยือนแม้แต่ครั้งเดียว ซึ่งมีข้อสันนิษฐานว่าขรัวอินโข่งได้เรียนรู้มาจากภาพพิมพ์ที่ส่งมาขายในบางกอก และภาพที่ชาวตะวันตกนำมาทูลเกล้าฯ ถวาย (วียะดา ทองมิตร, 2522) ซึ่งขรัวอินโข่งก็สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับ เนื้อหา รูปแบบ และลวดลายของไทยได้ดีเช่นกัน

ถ้ายึดตามหลักดังกล่าวนี้อาจกล่าวได้ว่าในยุครัชกาลที่ 4 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของจิตรกรรมไทยสมัยใหม่ ที่จะนำไปสู่ความเป็นร่วมสมัย ซึ่งขรัวอินโข่งอาจเป็นศิลปินผู้ริเริ่มที่จะลุกขึ้นหาความแปลกใหม่ให้กับจิตรกรรมไทย แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ คือ ผู้จุดฉนวนความเปลี่ยนแปลงนี้ ด้วยแนวคิดที่ทันสมัยและปฏิเสธจารีตเก่าๆ ที่พระองค์มองว่าเป็นการขัดความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ อาทิเช่น การนำศิลปินตะวันตกเข้ามาวาดภาพจิตรกรรมฝาผนัง หรือแม้แต่วาดรูปพระบรมสาทิสลักษณ์ของท่านเอง ซึ่งเดิมที่ไม่นิยมให้วาดเนื่องด้วยมีความเชื่อที่ว่าอาจจะถูกนำไปใช้ทำมนต์ดำ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมไทยได้เกิดขึ้นอีกครั้งจากการเข้ามาของ คอร์ราโด เฟอร์โรซี (Corrado Feroci) ภายหลังชื่อ ศิลป์ พีระศรี ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ที่ถูกคัดเลือกเข้ามาเป็นช่างปั้นในสยามประเทศ ซึ่งต่อมาอาจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้เริ่มถ่ายทอดวิชาช่างตะวันตกสมัยใหม่ให้แก่ช่างไทย และต่อมาจึงมีการจัดตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรม (ต่อมาคือมหาวิทยาลัยศิลปากรในปี พ.ศ. 2486) ที่มีหลักสูตรตามแบบฉบับของสถาบันศิลปะในยุโรป หลักสูตรถูกวางไว้อย่างเป็นระเบียบทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งเริ่มจากวิชาพื้นฐานที่เป็นเทคนิคทางช่าง ที่เปรียบเป็นรากฐานที่จะนำไปสร้างสรรค์ต่อไป (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2545)

โดยจิตรกรรมแนวอิมเพรสชันนิสม์ ถือเป็นกระแสนิยมหลักของลูกศิษย์ของอาจารย์ศิลป์ในยุคแรกเริ่ม ก่อนที่จะแตกแขนงออกไปตามกาลเวลา อาทิเช่น จิตรกรรมแบบนามธรรม ถึงแม้ว่ารูปแบบของศิลปะเป็นสิ่งที่นำมาจากตะวันตกแต่ศิลปินไทยก็แสดงให้เห็นว่า การสร้างสรรค์ของพวกเขาได้สร้างเอกลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงความเป็นไทยหรือชาวตะวันออกได้อย่างชัดเจน

มีอีกความเชื่อหนึ่งที่ว่าสื่อสมัยใหม่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ศิลปะหลังสมัยใหม่ที่ปฏิเสธศิลปะสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลมาถึงปัจจุบันที่กลายเป็นว่ารูปแบบทางศิลปะนั้นไม่มีกระแสนิยมใดเป็นหลัก รวมถึงเทคนิค กระบวนการ วัสดุอุปกรณ์และแนวคิดที่หลากหลาย อันเกิดจากโลกที่แคบลงจากโลกาภิวัตน์ จึงทำให้เกิดการผสมผสานกันทางศิลปะที่สลับซับซ้อนขึ้น ณ จุดนี้เองคำว่าร่วมสมัยจึงเกิดขึ้น และจิตรกรไทยก็ได้พัฒนางานของตนออกมาให้มีความร่วมสมัย ที่จะทำให้เข้าถึงผู้คนที่ได้ง่ายขึ้นด้วย และเป็นการขยายขอบเขตของจิตรกรรมไทยให้กว้างออกไปด้วยรูปแบบเทคนิค เนื้อหา หรือแนวความคิดของศิลปินที่ต้องการจะแสดงออก

โดยศิลปินไทยร่วมสมัยกลุ่มแรก ๆ ที่ได้เผยแพร่ออกไปสู่นานาชาติ อาทิเช่น ในช่วงพุทธทศวรรษ 2520-2530 มีการเผยแพร่ผลงานศิลปะไปสู่นานาชาติมากขึ้นกว่าเดิม เช่น การร่วมแสดงภาพพิมพ์นานาชาติของ ชะลูด นิ่มเสมอ อธิธิพล ตั้งโฉลก เป็นต้น ขณะที่ในปีพ. ศ. 2527 ศิลปินไทยกลุ่มหนึ่งเริ่มโครงการและเดินทางไปเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังแบบร่วมสมัย ที่วัดพุทธปทีป กรุงเทพมหานคร ประเทศอังกฤษ ซึ่งนำโดยเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และปัญญา วิจินธนสาร ต่อมาหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจดังกล่าวทั้งเฉลิมชัยและปัญญา กลับมาสู่ประเทศไทยและมีผลงานเป็นที่รู้จักจนมีชื่อเสียงอย่างมากในสังคมไทย ซึ่งโครงการจิตรกรรมฝาผนังที่วัดพุทธปทีปนี้ถือเป็นผลงานจิตรกรรมแบบไทยร่วมสมัยชิ้นสำคัญที่ได้เผยแพร่สู่โลกตะวันตกอย่างถาวร (อัจฉรา นวลสวาท, 2558)

สันติ เล็กสุขุม (2546) กล่าวว่าช่วงของจิตรกรรมไทยที่พัฒนามาจุดสูงสุดในยุคสมัยรัชกาลที่ 3 ที่มีการนำเรื่องราวชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เสมือนเป็นการสอดแทรกลักษณะสมจริง โดยที่ยังรักษาความวิจิตรประณีตอันเป็นลักษณะเฉพาะของแบบแผนประเพณีไทยไว้อย่างครบถ้วน ซึ่งในรัชกาลที่ 3 ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงไปของจิตรกรรมไทยเช่นกัน ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง และกระแสจากภายนอก คือ อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่เริ่มไหลบ่าเข้ามา ปรากฏชัดเจนในจิตรกรรมแนวใหม่ เช่น ผลงานของ ขรรค์อินโขง ที่เป็นช่างเขียนในปลายสมัยรัชกาลที่ 3 ต่อเนื่องมายังรัชกาลที่ 4 จากภาพเขียนสะท้อนการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางศาสนาและการแสดงออกตามแบบแผนประเพณี มาเป็นแนวเรื่องที่สะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคมในช่วงที่ทัศนคติของตะวันตกแพร่หลาย อีกทั้งช่างเริ่มรู้จักกับภาพเขียนแบบตะวันตกแล้วด้วย เมื่อจิตรกรรมไทยร่วมสมัยพัฒนามาจนถึงช่วงหนึ่งที่เปลี่ยนจากอุดมคติเป็นเสมือนจริง มีรายละเอียดต่างๆ นานา เมื่อผ่านกาลเวลามาจนถึง พ.ศ. 2475 ที่สังคมไทยอยู่ท่ามกลางกระแสอิทธิพลศิลปวัฒนธรรมตะวันตกอย่างหนาแน่นที่ถาโถมเข้ามา ทำให้จิตรกรรมไทยก็ได้รับผลกระทบและเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ และกลายมาเป็นจิตรกรรมไทยร่วมสมัยในปัจจุบัน ซึ่งความหมายของจิตรกรรมไม่ต้องอาศัยการเขียนเพียงอย่างเดียว หรืออาจใช้วิธีการอื่นโดยไม่ใช้การเขียนเลยก็มี บางทีอาจไม่ได้เรียกว่าจิตรกรรมอีกแล้วเพราะมีการใช้วัสดุอุปกรณ์อื่นๆ มากมาย ในการแสดงออกของศิลปิน ซึ่งทั้งหมดล้วนแตกต่างไปจากภาพเขียนโบราณอย่างสิ้นเชิง จนไม่สามารถสืบโยงกับความเป็นประเพณีได้

อีกแนวคิดหนึ่งเชื่อว่าการเข้าสู่ศิลปะร่วมสมัยได้เริ่มต้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 โดย ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2556) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เป็นงานศิลปกรรม มักเริ่มตั้งแต่ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งงานจิตรกรรมไทยสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนตามแบบแผนการสร้างงานได้หลัก ๆ คือ แบบราชการหรืองานหลวง กับงานราษฎร์ โดยงานหลวงก็จะขึ้นกับงานช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร ซึ่งก็จะมีกรอบที่ทั้งเป็นผลงานแบบประเพณีหรือแบบประยุกต์ ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของผู้สร้าง เช่น สร้างตามพระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์ ก็ต้องปรับแก้ให้เป็นที่พอพระราชหฤทัย หรือแม้แต่เขียนวัดก็ต้องเป็นไปตามมติของคณะกรรมการเป็นต้น อีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนของงานราษฎร์ ที่จะขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบหรือช่างเขียน ผู้ว่าจ้างก็อาจจะเป็นวัดที่ต้องการให้มีภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนัง แต่ที่น่าสังเกต คือ ทั้งสองส่วนนั้นมีแนวโน้มในการหันกลับมาเขียนแนวประเพณีทั้งในเรื่องราวและรูปแบบ เช่น เรื่องราวของพุทธประวัติและพระเวสสันดรชาดก โดยมีเหตุผลประกอบดังนี้

ประการที่ 1 เรื่องราวทั้งสองเรื่องยังเกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาในสังคม

ประการที่ 2 เกิดความนิยมในภาพพิมพ์ ซึ่งมีการพิมพ์ภาพของพุทธประวัติและพระเวสสันดรชาดก ทำให้การเขียนจิตรกรรมฝาผนังจึงเริ่มมีการแบ่งเป็นช่องๆ และไม่ต้องจัดวางองค์ประกอบให้ยากเช่นเคย

ประการที่ 3 การใช้เทคนิคอุปกรณ์สมัยใหม่ เช่น สีน้ำมัน สีอะคริลิก ที่ลดขั้นตอนกระบวนการในการเขียนลงไปอย่างมาก อาทิ ไม่จำเป็นต้องเสียเวลาในขั้นเตรียมพื้นหรือเตรียมสี ส่งผลให้สามารถเขียนได้โดยทันที

ประการที่ 4 ช่างเขียนไม่จำเป็นต้องมีฝีมือมาก เนื่องจากไม่จำเป็นต้องออกแบบอะไรมากเช่นเคย

ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดการเขียนจิตรกรรมฝาผนังรูปแบบใหม่ขึ้นตามวัดต่างๆ และมีให้เห็นจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้วยังมีรูปแบบจิตรกรรมแบบร่วมสมัยที่มีจิตรกรที่มีชื่อเสียงในยุคปัจจุบัน ที่มีทั้งแบบประเพณีและแบบประยุกต์ ที่มีจุดประสงค์ในการแสดงลักษณะที่เป็นรูปแบบเฉพาะตัวของตัวผู้สร้างงานเป็นหลัก เช่น ผลงานของ อังคาร กัลยาณพงศ์ ที่วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา หรือผลงานของ อาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤตและคณะที่วัดตรีทศเทพ กรุงเทพฯ ที่เขียนภาพแนวไทยประเพณีตามลักษณะศิลปะไทยประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปิน ดังนั้นแล้วจึงทำให้เห็นถึงการพัฒนาไปสู่จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่มีการอิงรูปแบบและคติอย่างจิตรกรรมไทยประเพณี แต่ฝีมือและเอกลักษณ์เป็นเฉพาะของศิลปินหรือสกุลช่าง

โดยสรุปแล้วความเป็นมาของจิตรกรรมไทยร่วมสมัยนั้นเกิดจากผลพวงของการถาโถมเข้ามาของศิลปวัฒนธรรมของชาวตะวันตก ที่มาพร้อมศิลปะวิทยาการและความเจริญต่างๆ ซึ่งทำให้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตรกรรมไทยอย่างชัดเจนครั้งแรกในรัชกาลที่ 4 ก่อนที่อาจารย์ศิลป์ พีระศรี จะถูกคัดเลือกเข้ามาเป็นช่างประติมากรรม และเปิดสอนศิลปะรูปแบบใหม่โดยมีการก่อตั้ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่เป็นไปในรูปแบบของการฝึกฝนแบบอย่างชาวตะวันตก ดังนั้นก็ถือเป็นอีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดผลงานจิตรกรรมไทยที่แปลกแตกต่างออกไปจากเดิม หรือแม้กระทั่งแนวคิดที่ว่าจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเกิดขึ้นเมื่อเปลี่ยนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัชกาลที่ 7 แต่เมื่อพิจารณาแล้วปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมไทยคือ การเข้ามาของศิลปวัฒนธรรมตะวันตก เพราะได้นำพาสิ่งต่างๆ อาทิ ภาพพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ รูปแบบของศิลปกรรมที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้ช่างหรือศิลปินทดลองหาความเป็นไปได้หรือความแปลกใหม่ในจิตรกรรมไทยที่มีรูปแบบเป็นประเพณีมาอย่างยาวนาน ให้เกิดความน่าสนใจในลักษณะที่ไม่เคยมีมาก่อนในศิลปะของประเทศไทย

3.2 ลักษณะและคุณค่าของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

ศิลป์ พีระศรี (2501) กล่าวว่า ศิลปะในปัจจุบันเป็นผลมาจากความเข้าใจดีต่อกันระหว่างชาติ ซึ่งเกิดขึ้นโดยหลักการมาจากวิทยาศาสตร์สมัยปัจจุบัน เพราะฉะนั้นในทุกวันนี้ สถาปนิกไทยก็ดี จิตรกรไทยก็ดี ประติมากรไทยก็ดี สร้างสรรค์ศิลปะขึ้นซึ่งมีความสัมพันธ์คล้ายคลึงกับที่สร้างกันในที่อื่นๆ ของโลก ไม่ใช่ศิลปะที่ลอกเลียนแบบจากศิลปะต่างประเทศ แต่เป็นเพราะในสมัยปัจจุบันไม่ว่าที่ใดในโลกย่อมมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสมัยวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน ซึ่งเอาวัฒนธรรมทั้งหมดมารวมกัน และสำแดงออกเป็นสากลระหว่างชาติ ซึ่งปฏิกิริยาอันควรยินดียิ่ง เพราะเป็นความหวังที่จะทำให้จิตรกรรมสมัยใหม่ของไทยผลิตภาพจิตรกรรมไทยอย่างใหม่ขึ้น

สมชาติ มณีโชติ (2529) กล่าวว่า จิตรกรรมไทยร่วมสมัย เป็นผลที่เกิดจากความก้าวหน้าของโลก อันเป็นกระแสอิทธิพลที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิต สติปัญญา ความคิด เทคนิค หรือความรู้ต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อการคลี่คลายรูปแบบจิตรกรรมไทยให้ก้าวไปสู่การเป็นจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เนื่องจากศิลปินต่างต้องการหาแนวทางการแสดงออกที่ตรงกับสิ่งที่ตนเองคิดหรือต้องการสื่อสารในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากลัทธิในศิลปะตะวันตกมาเป็นส่วนใหญ่ จนทำให้เกิดการผสมผสานและเป็นเอกลักษณ์ใหม่ของศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีคุณค่าอย่างยิ่งเช่นกัน

อัจฉรา นวลสวาท (2558) กล่าวว่า แม้ว่าการทำความเข้าใจศิลปะแบบตะวันตกจะริเริ่มจากการเลียนแบบอย่างชาติตะวันตก และมีทัศนคติที่มองความเป็นวัฒนธรรมตะวันตกเป็นของใหม่ จากนั้นจึงเริ่มศึกษาและกระทำตามอย่างตะวันตกอย่างมีแบบแผน แต่ด้วยการปรับประยุกต์ความเป็นตะวันตกที่อยู่ในยุคของการเป็นสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 20 ด้วยท่าทีของการวิเคราะห์ ทำให้วงการศิลปะร่วมสมัยไทยปรากฏศิลปินและนักสร้างสรรค์ที่มีผลงานสุนานาชาติได้อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลงานของศิลปินและนักสร้างสรรค์ไทยเริ่มเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ นั่นคือ การที่ประเทศไทยมีศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชาติอื่น ๆ ซึ่งแม้ว่าการถาโถมของภาวะความเป็นสมัยใหม่ทางวัฒนธรรมจะเข้ามาอย่างต่อเนื่องด้วยกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ก็ตาม แต่ลักษณะที่สำคัญที่เข้มแข็งอย่าง

หนึ่งคือ จารีตประเพณีและความเชื่อของคนไทยเอง ที่ยังคงสืบต่อและทำการผสมผสานจากความเป็นอื่น สู่การเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่อดีต

เพราะฉะนั้นความแตกต่างของผลงานสร้างสรรค์ไทยได้รับการยอมรับผ่านการจัดแสดงเทศกาลศิลปะร่วมสมัยสาขาต่าง ๆ ในระดับโลก การได้ร่วมงานกับชาวต่างชาติในต่างประเทศ การได้รับรางวัลระดับนานาชาติ หรือแม้แต่การที่ประเทศไทยเองได้รับเลือกให้จัดเทศกาลหรือนิทรรศการทางศิลปวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ ก็ย่อมเป็นการกระตุ้นได้ถึงทำให้การตอบรับเป็นอย่างดีในระดับสากล

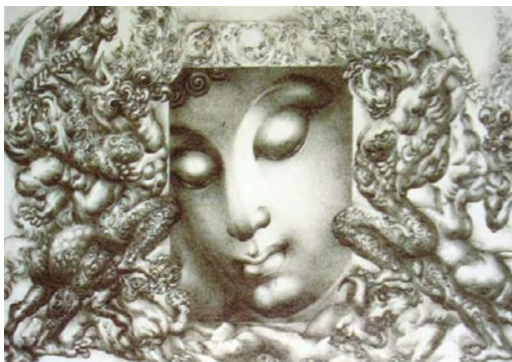
โดยสรุปจากที่กล่าวไว้ข้างต้นถึงการไหลหลากเข้ามาศิลปวัฒนธรรมตะวันตก ที่ส่งอิทธิพลทำให้ผลงานศิลปะไทยทุกแขนงเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด หนึ่งในนั้นคือผลงานจิตรกรรมไทย ถึงแม้ว่าความเป็นประเพณีของจิตรกรรมไทยจะถูกแทนที่ด้วยความเป็นจิตรกรรมไทยร่วมสมัย แต่ก็ได้หมายความว่าความความเป็นประเพณีของจิตรกรรมไทยจะหายไป เนื่องจากว่าจิตรกรรมไทยแม้จะรับอิทธิพลตะวันตกมาก็ตาม แต่ก็มักจะมียุคประเภอบางอย่างที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งจุดนี้คือความเข้มแข็งของศิลปวัฒนธรรมไทย ผลที่เกิดขึ้นคือจิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้สร้างความแตกต่างจากจิตรกรรมของตะวันตก แม้จะนำมาเป็นอิทธิพลก็ตาม เป็นการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมอันมีคุณค่าของทั้ง 2 ที่เข้าด้วยกันอย่างมีสมดุลภาพ

3.3 รูปแบบการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย

รูปแบบหรือวิธีการถ่ายทอดจิตรกรรมไทยร่วมสมัย นั้นมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่คล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมไทยประเพณีในช่วงปลายรัชกาลที่ 3 จนถึงรัชกาลที่ 4 กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากอิทธิพลของศิลปะตะวันตกที่เข้ามามีบทบาททั้งในรูปแบบเทคนิค หรือแม้แต่วิธีคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยให้เปลี่ยนแปลงออกไป โดยผู้วิจัยยกตัวอย่างผลงานของจิตรกรหรือศิลปินร่วมสมัยที่ได้นำจิตรกรรมไทยประเพณีในแง่มุมต่าง ๆ มาวิเคราะห์และนำเสนอคุณค่าของทุนทางศิลปวัฒนธรรมจากจิตรกรรมไทยประเพณีที่ได้ให้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย

1. ถวัลย์ ดัชนี

ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินผู้หนึ่งที่มีผลงานศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างมาก เพราะผลงานเป็นความงามที่เกิดขึ้นภายใต้รูปแบบที่ต่างไปจากงานจิตรกรรมอื่น ๆ ด้วยการผสมผสานภาพไทยกับความลึกลับและน่าสะพรึงกลัวของอสูรหรือสัตว์ต่าง ๆ ในท่าที่เกรี้ยวกราด และในโทนสีชาวดำมืด ครีမ်เป็นหลัก อีกทั้งยังใช้ฝีแปรงหรือการแรเงาที่สำแดงอารมณ์ออกมาจากภายในอย่างเต็มเปี่ยม ภายใต้ความน่าเกรงขามดังกล่าวกลับห่อหุ้มไว้ซึ่งพุทธปรัชญาอันลึกซึ้งด้วยการนำเสนอความรักที่มีต่อสรรพสิ่งอย่างล้นพ้นของพระพุทธเจ้า (ลักษณะ คุณสมบัติ, 2554) โดยผลงานที่ยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างคือผลงาน ผจญมาร, 2531 (ภาพที่ 1)

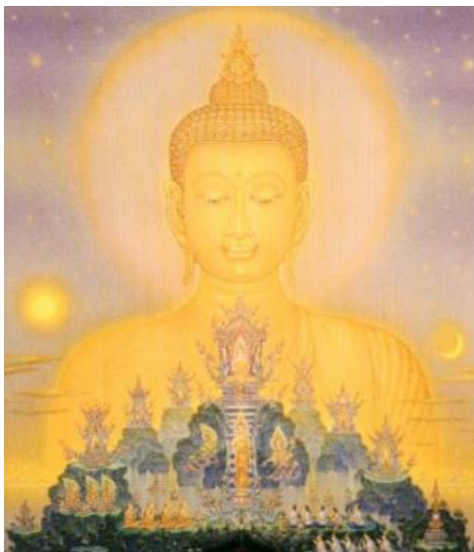
ภาพที่ 1 ถวัลย์ ดัชนี, *ผจญมาร*, พ.ศ. 2531 ปากกาลูกลีนบนกระดาษ ขนาด 23.7 x 34 ซม.

ที่มา: Herbert P. Phillips, *Ten integrative art of modern Thailand* (Bangkok: Amarin Printing Group Co., 1992), 68

จากผลงานชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าศิลปินได้รับแรงบันดาลใจมาจากฉากในพุทธประวัติเรื่อง มารผจญ ซึ่งการถ่ายทอดฉากมารผจญของถวัลย์นั้น ได้แตกต่างออกไปจากรูปแบบประเพณีอย่างเห็นได้ชัด เป็นการผสมผสานรูปแบบทางศิลปะไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมไทยประเพณีสังเกตได้จากการถอดภาพครึ่งคนครึ่งสัตว์ออกมาจากฉากกองทัพพญามาร แต่ปรับเปลี่ยนให้มีกล้ามเนื้อหรือให้ความสำคัญกับหลักกายวิภาคผสมกับความ เป็นอุดมคติได้อย่างมีเอกภาพ จึงแสดงให้เห็นว่างานของศิลปินร่วมสมัยได้นำเอาทั้งคุณค่าทางด้านเนื้อหาและทางด้านรูปแบบของจิตรกรรมไทยประเพณีมาประยุกต์ในเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเกิด ความร่วมสมัย ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นคุณค่าหรือแก่นของจิตรกรรมไทยไว้ได้อย่างลงตัว

2. เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

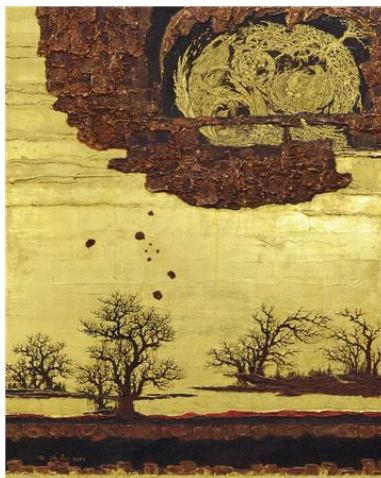
เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงอย่างมากในประเทศและนอกประเทศ โดยผลงานจิตรกรรมมักนำเรื่องราวหรือหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาวาดขึ้นให้เกิดความแปลกใหม่ ด้วยการถ่ายทอดผ่านรูปแบบและองค์ประกอบที่แตกต่างไปจากจิตรกรรมไทยแบบประเพณี อาทิเช่น บรรยากาศของสีที่ใช้ในงาน การสร้างระยะภายในตัวผลงาน หรือแม้แต่การประยุกต์ดัดแปลงลวดลายของจิตรกรรมไทยให้มีลีลาและรายละเอียดที่มากกว่าลวดลายแบบประเพณี อาทิเช่น ผลงานที่ชื่อว่า *เสด็จจากดาวดึงส์*, 2540 (ภาพที่ 2) (วีรชัย หวังยงกุลวัฒนา, 2549) เป็นภาพเหตุการณ์ในพุทธประวัติ ฉากที่เสด็จกลับหลังจากเสด็จโปรดพุทธมารดา ซึ่งเป็นฉากที่นิยมเขียนขึ้นในจิตรกรรมฝาผนัง นำมาประยุกต์ให้เกิดความร่วมสมัยและสร้างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปิน

ภาพที่ 2 เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สืบได้จากดาวดิงส์, พ.ศ. 2540 ขนาด 180 x 200 ซม.

ที่มา: วีรชัย หวังยงกุลวัฒนา (2549), การศึกษาวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมของเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 - 2547 , (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 146.

4.1 จันทนา แจ่มทิม เป็นศิลปินลายรดน้ำที่มีความเชี่ยวชาญในกระบวนการแบบโบราณ ผลงานของศิลปินได้รับรางวัลระดับประเทศมากมาย ด้วยการนำผลงานลายรดน้ำมานำเสนอในมุมมองที่แตกต่างออกไป อาทิเช่น ลวดลายที่ศิลปินเขียนไม่ได้ใช้กระบวนการของการปรุสายแบบช่างโบราณ แต่เลือกที่จะร่างลงไปในตัวผลงานเพื่อที่จะให้เกิดความอิสระของลวดลายและสามารถแต่งเติมจินตนาการของศิลปินเข้าไปได้ และในบางผลงานยังแสดงให้เห็นถึงความพยายามเขียนเลียนแบบธรรมชาติด้วยเทคนิคของลายรดน้ำที่แตกต่างไปจากการนำเสนอภาพแบบอุดมคติ ท้ายที่สุดที่เป็นลักษณะเฉพาะในการทำงานของศิลปิน คือ การนำเสนอตัวกระบวนการของลายรดน้ำให้ปรากฏบนผิวงาน อาทิ ขั้นตอนของการเตรียมพื้นที่ศิลปินได้นำรักสมุกมาปรับเปลี่ยนบทบาท จากที่เป็นเพียงกระบวนการที่ใช้ปรับพื้นผิวให้เรียบ แต่ศิลปินเลือกที่จะใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างพื้นผิวของงาน ดังจะเห็นได้จากผลงาน เกิดในธรรม (ภาพที่ 3) ที่รักสมุกถูกนำมาใช้เพื่อสร้างพื้นผิวขรุขระให้กับผลงานเพื่อให้เกิดผลทางด้านสายตาที่แตกต่างไปจากพื้นผิวลายรดน้ำทั่วไปที่จะต้องเรียบเนียนและเงา

ภาพที่ 3 จันทนา แจ่มทิม, เกิดในธรรม 1, พ.ศ.2551, เทคนิค ลายรดน้ำ, ขนาด 80 x 100 ซม.

ที่มาภาพ : หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ, เกิดในธรรม, [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 19 เมษายน 2562, เข้าถึงจาก <http://www.queengallery.org/en/exhibitions/past/exhibition?exhibition=7855#modal>

4.2 สิโรจน์ พวงบุบผา เป็นศิลปินลายทองร่วมสมัยที่ได้รับรางวัลมากมายในระดับประเทศ ด้วยผลงานลายทองที่มีการใช้กระบวนการของลายรดน้ำและลายกำมะลอที่ผสมผสานกับวัสดุและเทคนิคสมัยใหม่ จากการศึกษาพบว่าศิลปินได้ใช้วัสดุสมัยใหม่เช่น สีโป้ว สีน้ำมัน และสีโปสเตอร์เข้ามาใช้ในตัวเองเพื่อความสะดวกและให้ผลที่ใกล้เคียงกับวัสดุแบบประเพณี แต่สิ่งที่น่าสนใจนอกจากความสวยงามของตัวเองที่เกิดจากลวดลาย หรือรูปแบบของลายทองที่แตกต่างออกไปจากเดิม คือศิลปินได้นำเสนอกระบวนการของการเขียนน้ำยาหรรดาลเติมแต่งเข้าไปแทรกกับลวดลายสีทอง ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ได้ใช้ส่วนผสมของหรรดาลผสมกาวแบบประเพณีแล้ว เพราะใช้สีโปสเตอร์ผสมเข้ากับกาวกระถินแทน แต่การที่ศิลปินนำเสนอกระบวนการเหล่านี้ให้ปรากฏอยู่ในตัวเองผลงาน แทนที่จะถูกใช้เพียงแค่ตัวกันลายและล้างออกไปในกระบวนการของการรดน้ำ ถือเป็นหนึ่งในการพลิกแพลงและนำเสนอกระบวนการทางจิตรกรรมไทยที่ไม่ค่อยถูกนำมานำเสนอให้ผู้ชมได้เห็น ดังจะเห็นได้ส่วนที่เขียนคลื่นน้ำของผลงาน หิมพาน ๔ (ภาพที่ 4) ซึ่งผลจากการใช้น้ำยาหรรดาลมาเขียนเพิ่ม จึงทำให้เกิดระยะของผลงานที่ดูลึกลงไปหรือสร้างค่าน้ำหนักที่มากขึ้นให้กับผลงาน

ภาพที่ 4 สีโรจน์ พวงบุบผา, *ทิมพาน ๔*, พ.ศ.2553, เทคนิค จิตรกรรมลายทอง, ขนาด 150 x 200 ซม.
ที่มาภาพ : สีโรจน์ พวงบุบผา, *จิตรกรรมลายทองร่วมสมัย*, ศิลปินพหุวัฒนธรรมมหาบัณฑิต, สาขาศิลป์ไทย คณะ
จิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553

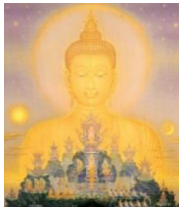
4.3 สาครินทร์ เครืออ่อน เป็นศิลปินที่สร้างสรรค์ศิลปะเชิงความคิด (Conceptual Art) ได้รับการยอมรับมากมายทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ประสบความสำเร็จได้รับเชิญร่วมแสดงนิทรรศการศิลปะระดับโลก อาทิเช่น Vanice Biennale ครั้งที่ 53 ปี 2009 และ Documenta ครั้งที่ 12 เมือง Kassel ประเทศ Germany ปี 2007 โดยศิลปินผู้นี้เป็นแบบอย่างของการนำเทคนิคของลายรดน้ำไปใช้ในบริบทที่แตกต่างออกไป เห็นได้จากผลงาน Temple(วิหาร) (ภาพที่ 5) ด้วยการนำมาใช้กับผลงานศิลปะจัดวาง (Installation art) โดยศิลปินใช้เทคนิคการร่างภาพในจิตรกรรมไทยประเพณี และลายรดน้ำโบราณ ด้วยการนำสีฝุ่นสีแดงมาผสมกับกาวอันเป็นกระบวนการแบบดั้งเดิมของจิตรกรรมไทย มาทาผนังห้องทั้งชั้นให้กลายเป็นห้องสีแดงชาด แล้วได้สร้างลวดลายโดยการใช้ลูกประคบดินสอพอง ประคบผ่านกระดาษที่ปรุกลายเป็นลายเส้นประรูปร่าง อาทิ นางฟ้า สถาปัตยกรรม และดอกไม้ ซึ่งเทคนิคนี้ถือเป็นเทคนิคที่ช่างไทยโบราณใช้ในการวางภาพลงบนผนัง เสา หรือประตูหน้าต่างการที่จะทำการเขียนตัดเส้นหรือน้ำยาหรรดาล ซึ่งศิลปินได้ใช้ในมุมที่แตกต่างออกไป โดยจุดประสงค์ที่ศิลปินเอาเทคนิคมาใช้ ไม่ใช่เพื่อร่างภาพแต่เอามาสร้างเพื่อปรับเปลี่ยนอารมณ์ของห้องแสดงให้คล้ายกับว่าเป็นมิติแห่งสรวงสวรรค์ ซึ่งจุดนี้ทำให้เห็นถึงไหวพริบของศิลปินร่วมสมัยที่สามารถเอาเอกลักษณ์ของกระบวนการในจิตรกรรมไทย มานำเสนอหรือประยุกต์ใช้ในศิลปะรูปแบบอื่น

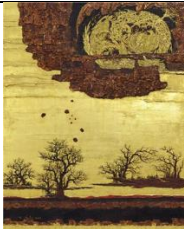

ภาพที่ 5 สาครินทร์ เครืออ่อน, *Temple (วิหาร)*, พ.ศ.2543, เทคนิค ผงดินสอดฟอง, สีฝุ่นไทยบนผนัง
ที่มาภาพ : สาครินทร์ เครืออ่อน, “Sakar portfolio 2015” (เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 215 222
WRITING IN ART CRITICISM คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559), 7.

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ประยุกต์คุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีมา
นำเสนอในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัย จากผลงานที่ยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างข้างต้น

คำชี้แจง • หมายถึง มุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญ ◦ หมายถึง มุ่งเน้นและให้ความสำคัญน้อยกว่า

ผลงาน	เนื้อหาเรื่องราว		รูปแบบ	
	พุทธศาสนา	ประวัติศาสตร์ (วิถีชีวิต สภาพ สังคม)	รูปแบบ รูปทรง ลวดลาย	กระบวนการ และเทคนิค
 ถวัลย์ ดัชนี, ผจญมาร, พ.ศ. 2531 ปากกาลูกสีนบนกระดาด ขนาด 23.7 x 34 ซม.	•		•	
 เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สเด็จพระอมรินทราบรมราชินี, พ.ศ. 2540 ขนาด 180 x 200 ซม.	•	◦	•	

ผลงาน	เนื้อหาเรื่องราว		รูปแบบ	
	พุทธศาสนา	ประวัติศาสตร์ (วิถีชีวิต สภาพ สังคม)	รูปแบบ รูปทรง ลวดลาย	กระบวนการ และเทคนิค
 <p>จันทนา แจ่มทิม, <i>เกิดในธรรม 1</i>, พ.ศ.2551, เทคนิค ลายรดน้ำ, ขนาด 80 x 100 ซม.</p>	○		○	•
 <p>สีโรจน์ พวงบุบผา, <i>ทิมพาน ๔</i>, พ.ศ.2553, เทคนิค จิตรกรรมลายทอง, ขนาด 150 x 200 ซม.</p>	•		•	○
 <p>สาครินทร์ เครืออ่อน, <i>Temple(วิหาร)</i>, พ.ศ. 2543, เทคนิค ผงดินสอพอง, สีฝุ่นไทยบนผนัง</p>	•		○	•

จากการทำตารางวิเคราะห์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยและศิลปะร่วมสมัยนี้แสดงให้เห็นว่า ศิลปินร่วมสมัยได้นำเอาความเป็นจิตรกรรมไทยประเพณีมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยคุณค่าด้านจิตรกรรมไทยประเพณีทั้งสองด้าน คือ ในด้านเนื้อหาและทางด้านรูปแบบ ยังคงถูกศิลปินในปัจจุบันนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานไม่มุ่มใดกุ่มหนึ่ง ซึ่งถ้าจิตรกรรมไทยร่วมสมัยในทุก ๆ ผลงานสามารถนำเสนอคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีได้ในมุ่มใดมุ่มหนึ่ง ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ได้เช่นกัน มากไปกว่านั้นศิลปิน ผู้เรียนศิลปะ หรือครูผู้สอนศิลปะควรมีความสามารถในการวิเคราะห์การทำงานของตนเองว่าเป็นผลงานในเชิงอนุรักษ์หรือไม่ และถ้าเป็นแล้วเป็นในรูปแบบใด เพื่อที่จะทำให้เข้าใจถึงคุณค่าที่เกิดขึ้นในผลงานการสร้างสรรค์ของตนที่นอกเหนือไปจากการสร้างความสวยงามทางสุนทรีย์ แต่จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมของไทยไปด้วยในขณะเดียวกัน

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เบื้องต้นนั้น ทำให้เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างองค์ความรู้ทั้ง 3 ด้านนี้ ซึ่งแจกแจงได้ ดังนิตารายที่ ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ทั้ง 3 ด้าน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงขององค์ความรู้ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

	จิตรกรรมไทยร่วมสมัย	การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย
จิตรกรรมไทยประเพณี	<p>1. <u>วัสดุอุปกรณ์</u> วัสดุอุปกรณ์อันเป็นภูมิปัญญาของช่างไทยแบบประเพณี สามารถนำมาต่อยอดประยุกต์ใช้ในจิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้ เช่นการนำ สีฝุ่น ยางรัก และทองคำเปลว มาใช้ร่วมกับงานร่วมสมัย</p> <p>2. <u>เทคนิคและกระบวนการ</u> ระหว่างขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีในรูปแบบต่างๆ มักมีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน ซึ่งสามารถนำเทคนิคกระบวนการเหล่านั้นมาใช้กับการนำเสนอรูปแบบหรือเรื่องราวใหม่ หรือนำกระบวนการเฉพาะจุดหรือบางขั้นตอนมาสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความแปลกใหม่</p> <p>3. <u>รูปแบบ</u> รูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทยประเพณี อาทิ การแสดงความเป็นอุดมคติ ท่าทางแบบนาฏยลักษณ์ มุมมองลวดลาย และการจัดองค์ประกอบของจิตรกรรมไทยประเพณี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้</p>	<p>1. <u>วัสดุอุปกรณ์</u> วัสดุอุปกรณ์แบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณแสดงถึงการคิดค้น วิจัย และพัฒนาของภูมิปัญญาช่างเขียนไทย จนเกิดเป็นกรรมวิธีและขั้นตอนเฉพาะตัว ซึ่งในปัจจุบันมีการวิจัยเกี่ยวกับวัสดุที่ช่างเขียนในสมัยก่อนใช้ในการสร้างสรรค์ อาทิ กาวที่ใช้ผสมสี ยางรัก เป็นต้น ว่ามีคุณสมบัติที่เหมาะสม สร้างความคงทนให้แก่ผลงาน ซึ่งเชื่อมโยงกับหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวผลงาน ซึ่งก็คือวัสดุในการสร้างงาน นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ที่สามารถสืบสานกรรมวิธีแบบช่างไทยให้ยังคงมีอยู่ต่อไปในอีกทางหนึ่ง</p> <p>2. <u>เทคนิคและกระบวนการ</u> ของจิตรกรรมไทยประเพณีเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่างเขียนไทยพัฒนา มาพร้อมกับเรื่องวัสดุ แม้เดิมทีจะได้อิทธิพลจากดินแดนอื่นมา แต่ช่างเขียนไทยก็ได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัสดุที่มี ซึ่งเทคนิคและกระบวนการก็มีส่วนที่เป็นการอนุรักษ์ในเชิงป้องกันด้วยเช่นกัน อาทิ กระบวนการเตรียมพื้นดินสอพอเพื่อใช้เขียนสี กระบวนการผสมสี และกระบวนการเตรียมพื้นยางรัก เป็นต้น และหากมีการเรียนการสอนหรือปฏิบัติต่อก็คจะเป็นการการอนุรักษ์ในการสืบสานและแพร่ต่อไป</p> <p>3. <u>รูปแบบ</u> ลักษณะการแสดงออกตามแบบจิตรกรรมไทย เช่น ลักษณะที่เป็นอุดมคติ การเขียนท่าทางแบบนาฏยลักษณ์ มุมมอง ลวดลาย และการจัดองค์ประกอบ หากมีการศึกษาและนำมาเขียนขึ้น</p>

	<p>4. <u>เนื้อหา</u> เนื้อหาทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี เช่น พุทธประวัติ คติพุทธ ชาดก สังคม และวิถีชีวิต สามารถนำมาตีความและเล่าเรื่องใหม่ในงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย</p>	<p>ในรูปแบบคัดลอกหรือนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรค์ผลงานส่วนนี้ก็นับเป็นหนึ่งในรูปแบบของการอนุรักษ์ในส่วนของการศึกษาและเผยแพร่</p> <p>4. <u>เนื้อหา</u> เนื้อหาทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี เช่น พุทธประวัติ คติพุทธ ชาดก สังคม และวิถีชีวิต หากมีการเขียนขึ้นใหม่โดยนำเสนอหรือพลิกแพลงใช้เนื้อหาเหล่านี้ก็นับเป็นการอนุรักษ์ในส่วนของการศึกษาและเผยแพร่เช่นกัน</p>
<p>จิตรกรรมไทยร่วมสมัย</p>		<p>1. <u>วัสดุอุปกรณ์</u> จิตรกรรมไทยร่วมสมัยมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการนำมาสร้างสรรค์ผลงาน จึงเปรียบเสมือนพื้นที่ที่สามารถทดลองวัสดุในเชิงอนุรักษ์ ในส่วนนี้อาจเป็นการนำวัสดุอุปกรณ์แบบภูมิปัญญาช่างไทยมาสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อจะได้เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ครอบคลุมหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน และรวมถึงการสืบสานและเผยแพร่ต่อไป</p> <p>2. <u>เทคนิคและกระบวนการ</u> ลักษณะจะคล้ายกับในด้านวัสดุอุปกรณ์ คือ ใช้เทคนิคกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่น ลายรดน้ำ และลายกำมะลอแบบภูมิปัญญาช่างไทยมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์</p> <p>3. <u>รูปแบบ</u> ลักษณะการแสดงออกตามแบบจิตรกรรมไทย เช่น ลักษณะที่เป็นอุดมคติ การเขียนท่าทางแบบนาฏยลักษณ์ มุมมอง ลวดลาย และการจัดองค์ประกอบ สามารถประยุกต์ในการสร้างสรรค์ผลงานส่วนนี้ก็นับเป็นหนึ่งในรูปแบบของการอนุรักษ์ในส่วนของการศึกษาและเผยแพร่</p> <p>4. <u>เนื้อหา</u> เนื้อหาทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี เช่น พุทธประวัติ คติพุทธ ชาดก สังคม และวิถีชีวิตสามารถนำมาตีความและเล่าเรื่องใหม่ในงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย นับเป็นการอนุรักษ์ในส่วนของการศึกษาและเผยแพร่เช่นกัน</p>

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

4.1 ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

หากต้องการศึกษาตัวผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาสภาพการทางสังคมก่อนเนื่องจากว่า สภาพสังคมก็เป็นหนึ่งในปัจจัยที่หล่อหลอมตัวผู้เรียนในปัจจุบัน สำหรับในศตวรรษที่ 21 นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากหากเทียบกับอดีต เนื่องจากว่าในศตวรรษที่ 19 และ 20 นั้นมีความมุ่งมั่นในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมตามลำดับ ซึ่งการศึกษาก็จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้ตอบสนองต่อความต้องการเช่น ในศตวรรษที่ 20 ก็จะเน้นถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างบุคลากรที่สามารถตอบสนองต่อสังคมอุตสาหกรรมในยุคนี้ได้ แต่ความต้องการในศตวรรษที่ 21 นั้นแตกต่างออกไป ด้วยอิทธิพลแห่งโลกาภิวัตน์ กล่าวคือการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร การคมนาคม และอีกหลายปัจจัยที่ทำให้โลกของเราแคบลง ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือการสร้างสังคมฐานความรู้ (Knowledge based society) คือการผลิตผู้เรียนที่ให้มีทักษะในการคิดขั้นสูง ส่งเสริมเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และทักษะในการไปประกอบอาชีพที่หลากหลาย

สังคมไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงไม่ต่างไปจากสังคมโลก ซึ่งทางสังคมไทยก็ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยได้แบ่งการศึกษาของไทยออกเป็น 4 ยุค การศึกษาไทยยุค 1.0 คือ ยุคเกษตรกรรม การศึกษาไทยยุค 2.0 คือ ยุคอุตสาหกรรม การศึกษายุค 3.0 คือ ยุคเทคโนโลยี และล่าสุด คือ ยุค 4.0 เป็นยุคผลิตภาพ ซึ่งเป้าหมายในการศึกษาในยุคสังคมปัจจุบันที่มีปัจจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ อีกทั้งยังเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับความรู้การทำงาน และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นที่จะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่มีมากมายรอบตัวไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม หรือตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และสร้างความรู้ใหม่และนวัตกรรมที่สร้างเอกลักษณ์บนพื้นฐานจารีตวัฒนธรรมที่แตกต่าง และเคารพจารีตและวัฒนธรรมอื่น การเข้าร่วมกิจกรรมข้ามวัฒนธรรม ผสมผสานจารีตที่แตกต่างหลากหลาย และความเป็นพลเมืองโลกสู่จารีตใหม่ โดยไม่ลืมวัฒนธรรมของตนเอง และสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2527)

4.2 ทักษะในศตวรรษที่ 21

ทักษะที่ควรส่งเสริมให้แก่ผู้เรียนเพื่อที่จะเป็นประชากรโลกที่มีคุณภาพตอบสนองต่อความต้องการในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้สอนจะต้องส่งเสริมด้วยการแนะนำและใช้กรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ได้ด้วยตนเองสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการหลักได้ (Battelle for Kids, 2005) ดังนี้

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่

1. ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

3. การสื่อสารและการร่วมมือ

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

1. ความรู้ด้านสารสนเทศ

2. ความรู้เกี่ยวกับสื่อ

3. ความรู้ด้านเทคโนโลยี

ทักษะชีวิตและงานอาชีพ

1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว

2. การริเริ่มสร้างสรรค์และกำกับดูแลตนเองได้

3. ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม

4. การเป็นผู้สร้างผลงานหรือผลผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้

5. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

โดยสรุปแล้วทั้งสภาพสังคมและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนที่จะไปเป็นประชากรโลกในอนาคตนั้นมีทักษะในการคิดขั้นสูง เป็นผู้ที่มีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีมุมมองที่เชื่อมกับเรื่องของศิลปวัฒนธรรมก็การเปิดรับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ยอมรับความแตกต่าง และผสมผสานวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งก่อนถึงจุดนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเข้าใจคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองก่อน ดังนั้นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติจึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จะต่อยอดไปสู่สร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำชาติได้ในอีกทางหนึ่ง

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรศิลปศึกษา

5.1 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้การจัดการศึกษาในทุกสถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: H. Ed.) ซึ่งต่อไปนี้เรียก TQF สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นผู้กำหนดหลักสูตรขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนที่สำเร็จแต่ละสาขาวิชาจากทุกสถาบันมีคุณภาพใกล้เคียงกันและทัดเทียมผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศอื่น

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติหรือ TQF จึงหมายถึง กรอบที่แสดง ระบบคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วยระดับคุณวุฒิความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การแบ่งสายวิชา มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิ ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกรอบ

มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ (จิรณี ต้นศิริตวงศ์, 2558)

5.2 มาตรฐานผลการเรียนรู้สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์

ดังนั้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของสาขาครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ จึงมีมาตรฐานเพิ่มขึ้นมาอีก 1 ด้าน รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

1. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม
 - 1.1 ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรัก ศรัทธา และภูมิใจในวิชาชีพครู
 - 1.2 มีจิตอาสา จิตสาธารณะ อุดมอดกลั้น มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์
 - 1.3 มีค่านิยมในความเป็นประชาธิปไตย คือ การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น พร้อมทั้งเป็นผู้ใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต
 - 1.4 มีความกล้าหาญและแสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรม ด้วยความสามารถวินิจฉัยและจัดการปัญหาด้วยความถูกต้องเหมาะสมตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม เป็นผู้มีความโปร่งใสไม่คดโกงผู้ใดรวมถึงสังคมและประเทศชาติ
2. ด้านความรู้
 - 2.1 มีความรอบรู้ในหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหาสาระด้านวิชาชีพของครู
 - 2.2 มีความรอบรู้ในหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหาสาระวิชาที่สอน สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาที่สอนได้อย่างลึกซึ้ง ติดตามวิทยาการที่ก้าวหน้าเพื่อนำมาสอนผู้เรียนอยู่เสมอ
 - 2.3 มีความรู้ ความเข้าใจชีวิต เข้าใจชุมชน เข้าใจโลกและการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานแห่งความแตกต่างทางวัฒนธรรม
 - 2.4 มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและอังกฤษมาเป็นพื้นฐานในการสื่อสารได้
 - 2.5 ตระหนักรู้ถึง การเห็นคุณค่าและความสำคัญของศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาตนเอง ผู้เรียน งานและชุมชนได้อย่างยั่งยืน
3. ด้านทักษะทางปัญญา
 - 3.1 คิด ค้นหา วิเคราะห์ข้อเท็จจริง และประเมินข้อมูลจากสื่อสารสนเทศได้อย่างเท่าทัน เป็นพลเมืองที่มีความตื่นรู้ และมีสำนึกสากล พร้อมทั้งจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลอยู่เสมอ
 - 3.2 สามารถคิดริเริ่มและพัฒนางานอย่างสร้างสรรค์
 - 3.3 นำความรู้มาประยุกต์สร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาให้เป็นผู้สร้างหรือผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
 - 4.1 เข้าใจและใส่ใจอารมณ์ของผู้อื่น มีความคิดเชิงบวก มีวุฒิภาวะทางอารมณ์และทางสังคม
 - 4.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียนหรือผู้ร่วมงาน
 - 4.3 มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม สามารถช่วยเหลือและแก้ปัญหาด้วยตนเอง กลุ่มและระหว่างกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์
 - 4.4 สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ สามารถชี้แนะและถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนและสังคมได้อย่างสร้างสรรค์
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี
 - 5.1 มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจองค์ความรู้อย่างรวดเร็วและถี่ถ้วน
 - 5.2 สื่อสารกับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งทางวาจา การเขียน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสื่อสารที่เหมาะสม
 - 5.3 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และยังคงตระหนักถึงการลอกเลียนผลงานด้วย นอกเหนือจากนั้นต้องเป็นผู้ที่สามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการเรียนรู้หรือจัดการเรียนรู้
6. ด้านวิทยาการจัดการเรียนรู้
 - 6.1 มีความสามารถในการสร้างหลักสูตรรายวิชา การออกแบบเนื้อหาสาระ การออกแบบกิจกรรมการสอน การใช้สื่อและเทคโนโลยี รวมถึงการวัดและประเมินผล อีกทั้งยังสามารถบริหารชั้นเรียนและเลือกจัดการเรียนให้เหมาะสมในแต่ละบริบท
 - 6.2 สามารถนำความรู้ทางด้านจิตวิทยาไปทำความเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อออกแบบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในผู้เรียนปกติและผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ หรือมีข้อจำกัดทางร่างกาย
 - 6.3 จัดกิจกรรมและออกแบบการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติทำจริง เพื่อให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้ที่คิดเป็นและทำเป็น
 - 6.4 สร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ แหล่งวิทยาการเทคโนโลยี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาทั้งในและนอกสถานที่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนหรือบุคคลอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากตัวผู้สอน
 - 6.5 สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21

5.3 สถาบันที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในปัจจุบัน

5.3.1 หลักสูตรศิลปศึกษา

ในคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์และศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาขาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ในทุกสถาบันที่ได้ทำการศึกษามามีการเรียนการสอนรายวิชาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยและศิลปะไทย ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างเพื่อที่จะทำการศึกษาผ่านหลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาทั้งหมด 4 สถาบัน ดังนี้

1. สาขาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1 ปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตร

วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการสร้างหรือพัฒนาเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติในอนาคต ดังนั้นการเตรียมครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่จะได้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตนและมีความรอบรู้ในศาสตร์แขนงอื่นด้วย พร้อมทั้งยังเป็นผู้ที่มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานครู และรวมถึงการรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

1.2 คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตร 10 ประการ คือ

1. มีความรู้

- 1.1 รู้รอบ มีความรู้ในหลายสาขาวิชา และสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และการประกอบวิชาชีพครู รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
- 1.2 รู้ลึก มีความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบ ทั้งหลักการทฤษฎี และการประยุกต์ใช้ในศาสตร์ครุศึกษา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างถ่องแท้ และทันสมัย

2. มีคุณธรรม

- 2.1 มีคุณธรรมและจริยธรรม ศรัทธาในความดี มีหลักคิดและแนวปฏิบัติในการส่งเสริมความดีและคุณค่าความเป็นมนุษย์มีความรับผิดชอบ มีศีลธรรม ซื่อสัตย์สุจริต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติ
- 2.2 มีจรรยาบรรณ มีระเบียบวินัย และเคารพกฎกติกาของสังคม ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู

3. คิดเป็น

- 3.1 สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะการคิดวิเคราะห์วิพากษ์อย่างมีเหตุผล และคิดแบบองค์รวมในการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพครู
- 3.2 สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและการดำรงชีวิต
- 3.3 มีทักษะในการคิดแก้ปัญหา สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และวิธีการที่เหมาะสม ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ทั้งในการประกอบวิชาชีพครู และในการดำรงชีวิต

4. ทำเป็น

- 4.1 มีทักษะทางวิชาชีพ มีทักษะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ติดตามความก้าวหน้าในศาสตร์ครุศึกษา รู้วิธีแก้ปัญหา และต่อยอดองค์ความรู้ได้
- 4.2 มีทักษะการสื่อสาร ใช้ภาษาไทยได้ดีมากทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการประกอบวิชาชีพครู และการดำรงชีวิต รวมถึงใช้ภาษาอังกฤษในการอ่านได้ในระดับดี และสามารถฟังและสื่อสารด้วยการพูดและเขียนในระดับดีพอสมควร
- 4.3 มีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยได้อย่างเหมาะสม ในการสื่อสารสืบค้นข้อมูล และนำเสนอผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.4 มีทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติ มีทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติ เพื่อการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน และประกอบวิชาชีพครู
- 4.5 มีทักษะการบริหารจัดการ สามารถวางแผนและดำเนินการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบ มีมนุษยสัมพันธ์และสามารถทำงานเป็นหมู่คณะ

5. ใฝ่รู้และรู้จักวิธีการเรียนรู้

- 5.1 ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
- 5.2 รู้จักวิธีการเรียนรู้ (Learning to learn) รู้จักเทคนิคและกระบวนการในการเรียนรู้ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาวิชาชีพครูได้อย่างเหมาะสม

6. มีภาวะผู้นำที่มีจิตบริการ มองการณ์ไกล กล้าแสดงออก กล้าหาญ อดทน หนักแน่น รู้จักเสียสละให้อภัย และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สุขภาพ สามารถประสานความคิดและประโยชน์ด้วยหลักแห่งเหตุผลและความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรมรักองค์กร สามารถสร้างเครือข่ายทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์และระดับที่เหมาะสมมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม และเป็นผู้นำที่พร้อมทางความคิด และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือดูแลผู้ร่วมงานและบุคคลรอบข้าง

7. มีสุขภาพ ตระหนักถึงความสำคัญ รู้จักวิธีการและสามารถดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต และจิตวิญญาณของตนเอง มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการประกอบวิชาชีพครู สามารถปรับตัวและรับสภาพกดดันได้

8. มีจิตอาสาและสำนึกสาธารณะ มีจิตสำนึกห่วงใยต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสมบัติ มีจิตอาสามุ่งมั่นและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและสังคม

9. ดำรงความเป็นไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ สำนึกในคุณค่าแห่งตน คุณค่าแห่งความเป็นไทย รู้จักกำหนดบรรทัดฐานแห่งความพอเหมาะพอดี ในการครองชีวิต รวมทั้ง

ตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และรู้เท่าทันการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของ บริบททางสังคม เพื่อสามารถประกอบวิชาชีพครู และอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความ แตกต่างทางวัฒนธรรม โดยยังดำรงอัตลักษณ์และทำนุบำรุงสืบสานวัฒนธรรมไทยได้ อย่างเป็นอิสระ ยั่งยืน และสันติ

10. มีความเป็นครู มีจิตวิญญาณความเป็นครู รักเมตตาต่อศิษย์ มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้ เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และมีความกล้าหาญ ทางจริยธรรม

โดยในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย จากการศึกษารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย ซึ่งมีทั้งหมด 5 รายวิชา โดยเริ่ม ตั้งแต่ชั้นพื้นฐานตั้งแต่การเรียนลายไทยที่ตั้งแต่คดีการสร้าง เทคนิค วิธีการและการลงมือปฏิบัติงาน จริงจนไปถึงการนำไปสร้างสรรค์ในวิชาจิตรกรรมไทยขั้นสูง โดยลักษณะเด่นของหลักสูตรที่นี้คือ มีการ ให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมของไทยอย่างมาก เห็นได้จากในคำอธิบายรายวิชาที่มักจะเน้นองค์ ความรู้พื้นฐานของจิตรกรรมไทยในบริบทต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ สร้างสรรค์ผลงานและนำไปจัดการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้

2. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในหลักสูตรนี้มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมและศิลปะไทยทั้งหมดเพียง 6 รายวิชา เป็น วิชาบรรยายพื้นฐานเกี่ยวกับศิลปะไทยไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมหรือประติมากรรม และมีการลงมือ ปฏิบัติในวิชาลายไทย ซึ่งทั้งหมดเป็นที่ชัดเจนถึงการสอนในชั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่ด้วยจังหวัดเชียงใหม่ มีศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นอยู่มาก จึงมีรายวิชาศิลปะพื้นถิ่นที่มีการเปิดสอนศิลปะภูมิปัญญาของช่างใน ท้องถิ่นมาแทนที่ แต่ที่น่าสนใจ คือ มีการเปิดการสอนรายวิชานุรักษ์ศิลปกรรม ที่สอนถึงวิธีการและ ปัญหาของการอนุรักษ์ รวมถึงคุณค่าทางศิลปกรรมนั้น ๆ ด้วย

3. หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

จากการศึกษาคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรนี้ พบว่ามีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย และศิลปะไทยทั้งหมด 5 วิชา มีการสอนตั้งแต่ภูมิปัญญาและศิลปหัตถกรรมของไทย ไปสู่ศิลปะไทย แขนงต่าง ๆ ก่อนที่จะโยงไปสู่การประยุกต์ให้เป็นศิลปะไทยร่วมสมัย สังเกตได้ว่าหลักสูตรที่นี้ไม่ได้ เน้นพื้นฐานหรือองค์ความรู้แบบประเพณีมากเท่าสองที่แรก แต่ได้ให้ความสำคัญต่อการไปประยุกต์ให้ ร่วมสมัยมากกว่า

4. หลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

หลังจากศึกษาปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีการระบุอย่างชัดเจนในการส่งเสริม ศิลปะวัฒนธรรมของความเป็นไทย และมีการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย

ด้วยกัน 3 รายวิชา ซึ่งก็จะคล้ายคลึงกับในสาขาศิลปศึกษาสถาบันอื่น ๆ เพราะจะมุ่งเน้นไปที่พื้นฐานมากกว่าที่จะส่งเสริมให้ไปสู่การสร้างสรรคผลงานศิลปะ

จากการศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษาจาก 4 สถาบัน มีข้อสังเกตว่าส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การสอนในชั้นพื้นฐาน เช่น ลายไทย จิตรกรรมไทยพื้นฐาน โดยมีตัวต่อยอดที่เป็นจิตรกรรมไทยหรือศิลปะไทยร่วมสมัยอีกเพียงไม่มาก อาจเพราะด้วยระยะเวลาในหลักสูตรที่ต้องแบ่งไปในส่วนการพัฒนาด้านการสอนอีกส่วนหนึ่ง

5.3.2 หลักสูตรทัศนศิลป์

ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยและสถาบันในประเทศไทยเปิดสอนจิตรกรรมไทยมากขึ้น ทั้งที่เป็นสาขาวิชาและเป็นรายวิชาที่อยู่ในสาขาวิชาอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างเพื่อที่จะทำการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาทั้งหมด 4 สถาบัน ดังนี้

1. ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในหลักสูตรคณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีรายวิชาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยทั้งหมด 12 วิชา ซึ่งสภาพโดยรวมแสดงให้เห็นถึงการเรียนการสอนทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงการสร้างสรรคผลงานด้วยตนเอง ซึ่งสังเกตเห็นได้ว่าภาควิชาศิลปะไทยของมหาวิทยาลัยศิลปากรจะเน้นไปทางด้าน การนำไปสร้างสรรค์ แต่ในด้านพื้นฐานหรือการสอนในรูปแบบที่เป็นประเพณีจะมีสัดส่วนของรายวิชาที่น้อยกว่า อีกทั้งยังแยกกันสอนระหว่างแบบประเพณีกับร่วมสมัย แต่ทดแทนด้วยการเปิดโอกาสให้ทดลองสร้างสรรค์ซึ่งมีหัวข้อหรือโจทย์ที่ให้น่าเทคนิคหรือรูปแบบของจิตรกรรมไทยประเพณีมาประยุกต์สร้างสรรค์เป็นของตนเอง

2. หลักสูตรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยเพาะช่าง (สาขาวิชาจิตรกรรมไทย)

ในหลักสูตรของวิทยาลัยเพาะช่าง ได้แยกสาขาวิชาจิตรกรรมไทยออกมาโดยเฉพาะ ทำให้มีวิชาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยค่อนข้างมาก โดยมีทั้งหมด 20 วิชา โดยการเรียนการสอนมีทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงการสร้างสรรค ซึ่งในหลักสูตรของสาขานี้แสดงให้เห็นว่ามีจุดเน้นในการฝึกทักษะปฏิบัติในเชิงช่างอย่างมาก กล่าวคือเน้นการสอนรูปแบบ เนื้อหา เทคนิค และกระบวนการแบบประเพณีไทยดั้งเดิม เพราะมีวิชาที่เน้นสอนแบบประเพณีถึง 11 วิชา เกินครึ่งหนึ่งของรายวิชาทั้งหมด หลังจากนั้นก็สอนให้นำไปประยุกต์ใช้หรือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในภายหลัง สิ่งที่น่าสนใจคือ มีการสอนรายวิชาการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยที่แยกออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นวิชาบรรยายเป็นหลัก สุดท้ายที่สังเกตเห็นได้คือ ยังมีการแบ่งแยกรายวิชาในด้านจิตรกรรมไทยประเพณีและการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่อย่างชัดเจน รวมถึงรายวิชาการอนุรักษ์ด้วย

3. หลักสูตร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สาขาวิชาจิตรกรรมและมีเดียอาร์ตส์)

จิตรกรรมไทยของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถูกบรรจุอยู่ในสาขาวิชาจิตรกรรมและมีเดียอาร์ตส์ทำให้มีจำนวนไม่มากเพียง 3 วิชา ซึ่งเป็นวิชาศิลปะไทย 2 วิชาและวิชาศิลปะพื้นบ้านอีกหนึ่งวิชา ซึ่งความลึกซึ้งในการสอนก็จะมีไม่มากเท่ากับสถาบันอื่น ๆ เป็นการเน้นพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนไปต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานของตนเองหากมีความสนใจในด้านนี้

4. โครงสร้างหลักสูตรวิชาที่เปิดสอนใน โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)

โครงสร้างหลักสูตรวิชาที่เปิดสอนใน โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย) เป็นการสอนที่เน้นกระบวนการทางช่างโบราณโดยเฉพาะ เน้นทักษะปฏิบัติทางด้านจิตรกรรมไทยแบบประเพณีในหลายรูปแบบทั้งการเขียนสี ลายรดน้ำ ลายกำมะลอ เป็นต้น และไม่มีการสอนในเชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยและการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยทั้งหมด 8 สถาบัน แบ่งเป็นหลักสูตรศิลปศึกษา 4 สถาบัน และทัศนศิลป์ 4 สถาบัน ทำให้เห็นชัดเจนว่าในหลักสูตรศิลปศึกษาจะเน้นไปที่การสอนองค์ความรู้และการลงมือปฏิบัติขั้นพื้นฐาน เพราะเนื่องด้วยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ต้องการผู้สอนหรือครูในอนาคต ดังนั้นการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานที่จะนำไปต่อยอดในการนำไปสอนจึงเป็นสิ่งที่เน้นมากกว่าการได้มาซึ่งตัวผลงานสร้างสรรค์ ผสานไปกับเรื่องของระยะเวลาในการสอนมีต้องแบ่งสัดส่วนไปให้วิชาด้านการสอนศิลปะอีกทางหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรทัศนศิลป์ที่ทุกสถาบันมีการสอนตั้งแต่ทฤษฎีและการปฏิบัติงานขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติงานขั้นสูง ทั้งในแง่สร้างสรรค์หรือในรูปแบบทักษะแบบช่าง ซึ่งที่ทุกสถาบันมีคล้ายคลึงกันคือการที่แยกการสอนระหว่างความเป็นประเพณีและความเป็นร่วมสมัยออกจากกัน อาจมีบ้างแต่ไม่ได้เน้นย้ำอย่างชัดเจน อีกทั้งวิชาทางด้านอนุรักษ์จิตรกรรมไทยยังมีค่อนข้างน้อยและไม่ถูกบูรณาการเข้ากับการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ แต่ข้อดีที่เห็นได้ชัด คือ มีรายวิชาที่ต่อยอดผู้เรียนอยู่เป็นระดับอย่างชัดเจนดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ตั้งแต่พื้นฐานจนไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานเป็นของผู้เรียนเอง ซึ่งชัดเจนที่ว่าทัศนศิลป์จะเน้นไปที่ตัวงานมากกว่า และไม่ได้คำนึงถึงการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างสรรค์ไปถ่ายทอดหรือเผยแพร่องค์ความรู้เท่ากับหลักสูตรศิลปศึกษา

6. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบรายวิชา

6.1 หลักการพัฒนาและการออกแบบการสอน

ทิตินา แชมมณี (2546) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการสอน ดังนี้

- 1) กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาการสร้างสรรค์ระบบหรือรูปแบบการสอนให้ชัดเจน
- 2) ศึกษาหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบหรือแนวทางในการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้ดีขึ้น

3) การศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้ค้นพบปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ระบบมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อนำไปใช้จริง จำเป็นต้องนำปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นมาพิจารณา เพื่อนำมาใช้ในการสร้างรูปแบบที่ช่วยป้องกันปัญหาเมื่อนำไปสอนจริง

4) การกำหนดองค์ประกอบของระบบ ได้แก่ การพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่สามารถช่วยให้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จได้

5) การจัดกลุ่มองค์ประกอบ ได้แก่ การนำองค์ประกอบที่กำหนดไว้ มาจัดหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการคิดและดำเนินการ

6) การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ เป็นขั้นที่ยุ้งยากและต้องใช้ความคิดที่รอบคอบอย่างมาก เพราะต้องพิจารณาว่าองค์ประกอบใดเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน สิ่งใดควรมาก่อนหรือหลัง หรือสิ่งใดควรดำเนินการควบคู่กันไป

7) การจัดระบบ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ โดยแสดงให้เห็นถึงผังจำลองขององค์ประกอบต่างๆ

8) การทดลองใช้ระบบเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น

9) การประเมินผล ได้แก่ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการทดลอง แล้วจึงสำรวจผลว่าตรงตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงเป้าหมายเพียงใด

10) การปรับปรุงระบบ นำผลการทดลองไปใช้ปรับปรุงรูปแบบการสอนให้ดีขึ้นเมื่อนำไปใช้จริง (สุคนธ์ ภูริเวทย์, 2541) กล่าวว่า อาจารย์ผู้ที่จะออกแบบการสอน ควรทราบแผนการจัดการสอนที่ดีควรมีความละเอียดชัดเจน ดังนี้

1. มีหัวข้อและส่วนประกอบต่างๆ ครอบคลุมตามศาสตร์ ของการสอนโดยสามารถตอบคำถามต่อไปนี้ได้

1.1 สอนอะไร

1.2 เพื่อจุดประสงค์อะไร

1.3 สอนด้วยอะไร

1.4 ใช้วิธีการใด

1.5 ใช้เครื่องมืออะไร

2. แผนการสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง

3. ส่วนประกอบต่าง ๆ ของแผนการสอน มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน ดังนี้

3.1 จุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมสาระและเนื้อหา และเป็นจุดที่พัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติ หรือคุณธรรมจริยธรรม

3.2 กิจกรรมการเรียนรู้ ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาสาระ

3.3 วัสดุอุปกรณ์ สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ ควรสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้

3.4 การวัดและประเมินผล ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

อารมณ์ ใจเที่ยง (2550) ได้เสนอว่า แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางในการเรียนการสอน และก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนให้ได้มากที่สุด ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. ตั้งจุดประสงค์การสอน เป็นกระบวนการแรกที่ทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนเพื่ออะไร ให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้าง มากน้อยเพียงใด เป็นการสอนที่มีเป้าหมาย ขณะเดียวกันการตั้งจุดประสงค์การสอนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการเตรียมเนื้อหาการสอน เลือกใช้วิธีสอน ใช้สื่อการสอน และวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน

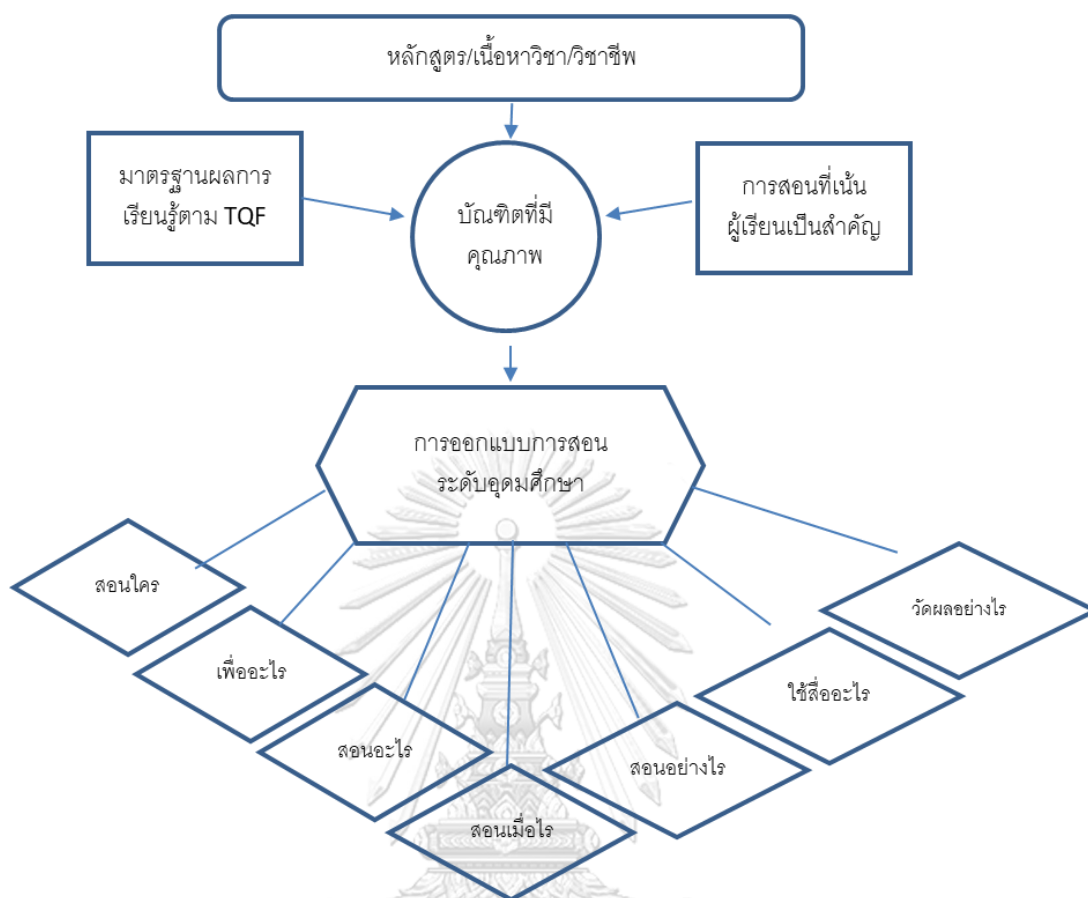
2. กำหนดเนื้อหา เป็นทางเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่สอน การกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์ใดบ้าง องค์ความรู้หรือประสบการณ์ใดควรได้รับก่อน และในขอบเขตมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระคุ้มค่ากับเวลาที่ผ่านไปและมีคุณค่าแก่ผู้เรียน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ค่อนข้างสำคัญ เพราะทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอย่างไร ใช้วิธีการใดบ้างในการสอนหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสม อาจใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีในการสอนแต่ละครั้ง โดยจะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหารายวิชาที่เรียนกับสภาพห้องเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนที่กำหนด

4. การใช้สื่อการสอน เป็นสิ่งที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนและเร็วขึ้น ตลอดจนช่วยกระตุ้นความสนใจผู้เรียน สื่อการสอนที่ดีจะช่วยให้การสอนดำเนินไปราบรื่น และสะดวกแก่ตัวผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่าใช้อะไรเป็นสื่อช่วยสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

5. วัดและประเมินผล องค์กรประกอบข้อนี้ช่วยให้ผู้สอนทราบว่า การสอนที่ผ่านมานั้น บรรลุผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีตอนใดหรือจุดประสงค์ข้อใดที่ยังไม่บรรลุ ทำให้ผู้สอนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด ผู้สอนจึงต้องทำการวัดประเมินผลทุกครั้งที่สอน

กรองทิพย์ นาควิเชตร (2558) กล่าวว่า การออกแบบการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) นั้นอยู่บนหลักการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแผนที่บอกเส้นทางการออกแบบการสอนของอาจารย์ในระดับปริญญาตรีที่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของกระบวนการระบุถึงขั้นตอนและรายละเอียดต่าง ๆ ของกระบวนการจัดการเรียนการสอนซึ่งต้องมีประสิทธิผลผู้เขียนใคร่นำเสนอภาพรวมโดยสรุปดังภาพ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 6 แผนภูมิการออกแบบการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

โดยสรุปแล้วหลักการในการพัฒนาและออกแบบการสอนนั้นต้องได้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสามารถตอบคำถามเหล่านี้ได้ เช่น สอนใคร สอนเพื่ออะไร สอนอะไร สอนเมื่อไร สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร วัดผลอย่างไร เพื่อให้การออกแบบการสอนนั้นเกิดความชัดเจนและมีทิศทางที่แน่นอน ตลอดจนส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ตอบคำถามเหล่านี้ได้ต้องมีความเชื่อมโยงกันเพื่อเน้นย้ำว่าสิ่งที่ออกแบบมาทั้งหมดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

6.2 หลักการพัฒนารายวิชา

กรองทิพย์ นาควิเชตร (2558) กล่าวว่า เมื่อสถาบันอุดมศึกษารับนโยบายจาก สกอ. จัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ดังกล่าว ผู้สอนจะต้องศึกษานโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติหรือ TQF ผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปวางแผนการจัดสร้างรายวิชาและการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้

สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์ทั่วไปของรายวิชาสู่การวางแผนการสอนรายครั้ง สิ่งหนึ่งที่ผู้สอนพึงยึดไว้เสมอคือ หลักการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามที่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ. ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ. ศ. 2545 กำหนดไว้ซึ่งเป็นวิธีจัดการเรียน การสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีพัฒนาการแบบองค์รวม การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ก็ จะบรรลุผลสนองตอบเกณฑ์ TQF ไปพร้อมกันภายใต้กระบวนการสอนที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพจริง

อาจารย์ต้องรู้จักวิธีสอน เมื่ออาจารย์จะจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้องเตรียมการสอนและ เขียนไว้ในรายละเอียดรายวิชา (มคอ. 3) หรือรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม (มคอ. 4) เพื่อ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหรือฝึกประสบการณ์ โดยกำหนดผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน รวมทั้งทักษะพิสัยที่กำหนดไว้ในบางสาขาวิชาเป็นพิเศษ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. เริ่มดำเนินการจากการศึกษาหลักสูตรวิเคราะห์หลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาแล้วกำหนด หน่วยการเรียนรู้วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในหลักสูตร / รายวิชา
2. การออกแบบและวางแผนการสอน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ ด้านต่าง ๆ ประกอบกับวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่จะสอนให้สอดคล้องผลการเรียนรู้ที่พึงพัฒนา ผู้เรียน
3. การจัดสรรสาระที่จะสอนให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของรายวิชาที่รับการกระจายความ รับผิดชอบจากหลักสูตร
4. การกำหนดผลการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาการออกแบบการสอนและวิธีการ วัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกันเชื่อมโยงการประกันคุณภาพการศึกษา

ดังนั้นผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตร วางแผนการสอน ออกแบบการสอนหรือเขียนแผนการ สอน โดยพิจารณาว่าจะต้องสอนผู้เรียนกลุ่มใด กำหนดจุดประสงค์อะไรบ้างให้สอดคล้องกับหลักสูตร สอนเนื้อหาวิชาและทักษะอะไรบ้าง จัดลำดับความต่อเนื่องในการสอนอย่างไร จะสอนด้วยวิธีการใด ต้องใช้สื่อการเรียนการสอนอะไรบ้าง และจะต้องประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะ ทราบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการตามจุดประสงค์ ซึ่งจะออกมาเป็น มคอ.3 คือ รายละเอียดของรายวิชา เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการของแต่ละรายวิชา เพื่อให้การสอนสอดคล้องและเป็นไปตามที่ วางแผนไว้ในรายละเอียดของมาตรฐานผลการเรียนรู้ แล้วบันทึกกระบวนการจัดการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรค ข้อควรปรับปรุงและคิดหาแนวทางปรับปรุง เพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาต่อเนื่อง อย่างเป็นวงจร

6.3 รายวิชา

รายวิชา คือ หน่วยวิชาที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ในหนึ่งภาคการศึกษาที่ทั้ง วิชาบังคับและวิชาเลือก เพราะฉะนั้นรายวิชาควรจะมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคม และให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524) กล่าวว่า การพัฒนาในรายวิชา คือ สิ่งที่ผู้สอนต้องทำงานคิดหรือวางแผน พร้อมทั้งลงมือจัดเตรียมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปประกอบด้วย ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
2. การคัดเลือกเนื้อหาวิชา
3. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การประเมินผล

ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ ประมวลรายวิชา (Course Syllabus) คือ โครงสร้างของรายวิชาแต่ละวิชาที่ประกอบไปด้วยส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้

1. ลักษณะและข้อมูลทั่วไปของรายวิชา ได้แก่ ชื่อรายวิชา รหัสจำนวนหน่วยกิตปีการศึกษาที่เปิดสอน

2. ส่วนประกอบของรายวิชา ได้แก่ คำอธิบายรายวิชาวัตถุประสงค์ของรายวิชาลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนและชั่วโมงที่ใช้ / ภาคการศึกษา

3. หัวข้อ / รายการสอนตลอดภาคการศึกษา

4. การประเมินผล

5. ทรัพยากรประกอบการเรียนเช่นแหล่งการเรียนรู้สื่อการสอนหนังสือ เป็นต้น

6. การประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตามที่ระบุไว้ในประมวลรายวิชาเช่นการวัดและประเมินผลที่กำหนดงานในวิชา เป็นต้น

7. อาจมีการเพิ่มเติมอื่น ๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของลักษณะวิชา

6.4 องค์ประกอบของการเรียนการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537) กล่าวว่าไว้ว่าการสอนมีหลายความหมายแต่เป้าหมายปลายทางของการสอนคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบของการสอน ได้แก่

1. ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการสอน บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอนจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ดีรวมทั้งรู้จักเลือกปรับปรุงเทคนิคและวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนการเลือกใช้วิธีสอนควรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้มากที่สุด

2. นักเรียนหรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากับผู้สอนเนื่องจากความสำเร็จในการศึกษาของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นผู้สอนจึงต้องทำหน้าที่แนะแนวและจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน กล่าวคือให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดได้ โดยพยายามจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า รู้จักใช้สื่อการเรียนการสอนด้วยตนเองมากกว่าที่จะ

ฟังคำบรรยายจากผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว นั่นก็คือจะพยายามจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้มากที่สุด

3. สิ่งการสอนหรือถ่ายทอด ได้แก่ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ซึ่งครูจะต้องจัดเนื้อหาวิชาให้มีความสัมพันธ์กัน มีความน่าสนใจเหมาะสม วิทยะดับชั้น รวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมของการเรียนการสอน

ทิสนา แชมมณี (2546) กล่าวว่า บริบททางการสอนในระดับไมโคร (micro) หรือบริบททางการสอนระดับห้องเรียนคือ บริบทของการสอนที่ใกล้ชิดกับผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่

1. ผู้สอน ผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนหลายประการ เช่น ความรู้ความเข้าใจในสาระที่สอน ความสามารถในการสอน ความตั้งใจในการสอน เจตคติต่อการสอน ความรู้สึกต่อตัวผู้เรียน สภาพจิตใจของผู้สอน แรงจูงใจในการสอน สุขภาพของผู้สอน ความพร้อมของผู้สอน บุคลิกลักษณะของผู้สอน ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน และต่อพฤติกรรมการสอนของครูซึ่งส่งผลต่อไปถึงกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนพึงตระหนักในหน้าที่ของผู้ที่เป็น “ครู” ในสถานการณ์ปัจจุบันที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว รุนแรง ผู้เรียนแต่ละคนแตกต่างกันมีวิธีคิด วิธีเรียนที่หลากหลาย อาจารย์จะต้องรู้จักบูรณาการเชื่อมโยงเนื้อหาที่ทันสมัย ใช้วิธีจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมให้ผู้เรียนได้คิดได้แก้ไขปัญหอย่างสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับค่านิยมและลักษณะรวมทั้งผู้สอนควรเรียนรู้ในวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างของคนรุ่นใหม่และควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจควบคู่การเรียนรู้วิชาการวิชาชีพ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2559; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554)

การออกแบบรายวิชาก่อนจะนำไปสู่การสอน ผู้สอนจำเป็นต้องรู้ในเนื้อหาที่จะสอน การที่จะจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ แม้จะเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และตกผลึกความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนในฐานะเป็นผู้จัดและชี้แนะการเรียนรู้ของผู้เรียน จำเป็นที่จะต้องรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดีอย่างน้อยต้องรู้เนื้อหาวิชาที่เขียนไว้เป็นคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตรที่ตนสอน มีความคิดรวบยอดในเรื่องหรือวิชานั้นและรู้จักเชื่อมโยงความรู้นั้นกับความรู้อื่นเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่ผู้สอนสอนมากมายในสื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ชี้แนะการเลือกเรียนรู้เนื้อหาสาระที่ควรรู้และที่ถูกต้อง เนื่องจากการเผยแพร่ความรู้ในทุกศาสตร์ทุกแขนงในโลกปัจจุบันมีอยู่หลากหลายช่องทาง ทั้งที่ควรเชื่อถือและที่ควรไตร่ตรองพิจารณาในการเรียนรู้และนำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะการนำไปใช้ประโยชน์โดยไม่กระทบต่อสิทธิ์ผู้อื่นและจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง เสนอแนะให้ผู้เรียนรู้วิธีเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องนั้นรู้วิธีการสังเคราะห์และจัดเก็บอ้างอิงรวมทั้งรู้จัก แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างผู้เรียนและระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติสู่การแก้ไขปัญหาและสู่การสร้างสรรค

สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์คือสามารถแนะแนวทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและเชื่อมโยงต่อยอดองค์ความรู้ที่เรียนรู้กับเรื่องที่เกี่ยวข้องรวมทั้งใช้ในชีวิตการทำงานและการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข

2. ผู้เรียน สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนมาก เช่นเดียวกับผู้สอน เช่น ความสนใจ ความต้องการ และความถนัดในการเรียน วิธีการเรียนรู้ แรงจูงใจในการเรียน ความพร้อมในการเรียน สุขภาพของผู้เรียน ลักษณะของผู้เรียน จำนวนผู้เรียน พฤติกรรมของผู้เรียน สภาพจิตใจของผู้เรียน เจตคติต่อการเรียนการสอน ความรู้สึกของผู้เรียนต่อผู้สอน ความสามารถของผู้เรียน ปัญหาของผู้เรียน เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนสาระหรือเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนวิธีการ รวมถึงกระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน

4. สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุดก็คือ สภาพแวดล้อมในห้องเรียนอันได้แก่ แสง เสียง สี อากาศ ขนาดห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ กระดาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนหรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนขณะที่มีการเรียนการสอนเกิดขึ้น เช่น เสียงรถตัดหญ้า เสียงรถวิ่งผ่าน หรือโรงเรียนทำกิจกรรมอื่น ๆ ขณะที่ครูกำลังสอน

องค์ประกอบทางการเรียนการสอนนั้นมี 2 สิ่งที่นักวิชาการทางการศึกษาเห็นพ้องต้องกันคือ ผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างการเรียนการสอน องค์ประกอบต่อมาก็มีหลายประการ อาทิ เนื้อหาที่จะสอนที่ต้องจัดเตรียมและดูความเหมาะสมให้เข้ากับผู้เรียนหรือบริบทโดยรอบ การจัดการเรียนการสอนที่จะต้องตั้งจุดประสงค์ที่ชัดเจนมีการวางแผนไปจนถึงการวัดและประเมินผล และปัจจัยของสภาพแวดล้อมที่อาจส่งผลต่อผู้เรียนที่บางทีก็เป็นปัจจัยที่ยากต่อการจัดการ

6.5 วิธีการสอนศิลปะ

วุฒิ วัฒนสิน (2541) ได้จำแนกวิธีการสอนไว้ ดังนี้

1. วิธีสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะการทำงานเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ต้นจนจบแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม

2. วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตนเอง โดยให้ครูเป็นเพียงผู้สนับสนุนและกระตุ้นให้เด็กให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกปฏิบัติงานได้

3. วิธีสอนแบบสาธิต ครูมีหน้าที่เป็นผู้แสดงวิธีการทำกิจกรรมให้นักเรียนดู โดยจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์และแสดงวิธีทำตามลำดับขั้นตอน

4. วิธีสอนแบ่งกลุ่มอภิปราย โดยครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มไปค้นคว้าหาข้อมูลตามหัวข้อที่ครูกำหนด แล้วให้แต่ละกลุ่มนำผลการค้นคว้ามาอภิปรายเพื่อหาข้อสรุป

5. วิธีสอนแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ผลงานศิลปะ วิธีการสอนแบบนี้มีความประสงค์ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้หลักการทางศิลปะไปใช้วิเคราะห์ผลงานของตนเองและผู้อื่นได้

6. วิธีสอนแบบปฏิบัติ โดยครูจะให้เด็กลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงผ่านการใช้วัสดุอุปกรณ์ และเพื่อสร้างประสบการณ์ในระหว่างการทำงานโดยตรงด้วยตัวนักเรียนเอง

7. วิธีสอนแบบเอกัตศึกษา โดยครูศิลปะจะกำหนดให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่นักเรียนสนใจ เมื่อศึกษาแล้วให้กลับมารายงานต่อครูตามที่มีการตกลงนัดกันไว้ และจะมีรายงานเมื่อเสร็จสิ้นการศึกษา

8. วิธีสอนแบบบูรณาการ หมายถึงการสอนโดยนำองค์ความรู้หลายเรื่องมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยศิลปะจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิดความคิดและองค์ความรู้ใหม่ ที่เกิดจากการผสมผสานศาสตร์ที่มากกว่าหนึ่ง

9. วิธีสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ เป็นอุปกรณ์สำคัญในปัจจุบัน เพราะคอมพิวเตอร์ซึ่งนับว่าเป็นเทคโนโลยีขั้นสูงสุดที่สามารถช่วยเหลือด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี

10. การสอนโดยพาไปนอกสถานที่ เป็นการสอนที่ให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนในการไปสัมผัสกับบางสิ่งในสถานที่จริง หรือสถานที่ๆ รวบรวมองค์ความรู้บางอย่างไว้อย่างน่าตื่นเต้นและเป็นระบบ

อำไพ ตรีณสาร (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนศิลปะปฏิบัติไว้ดังนี้

1. การสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Art approached experimentally) เป็นการเน้นประสบการณ์ โดยการทดลอง การลงมือปฏิบัติจริง และกระบวนการคิดแก้ปัญหา ซึ่งผลจากการสอนแนวนี้ผู้เรียนจะพัฒนาทั้งด้านทักษะ และความเข้าใจ ซึ่งผลจากการสอนแนวนี้ ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาทั้งด้านทักษะ และความเข้าใจ ลักษณะการสอนแนวนี้จะประกอบด้วย ขั้นตอนในการเรียนรู้หลายอย่างด้วยกันกล่าวคือ การสำรวจ การแสวงหาความเป็นไปได้ต่าง ๆ การสรุปเป็นสมมุติฐาน และการทดสอบสมมุติฐาน เพื่อการยอมรับหรือปฏิเสธสมมุติฐาน จุดเด่นในการสอนแบบนี้ นอกจากจะเป็นการพัฒนาทักษะ และความเข้าใจแล้ว ยังช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทำงาน เพราะผลลัพธ์ของการเรียนรู้เปิดกว้าง และไม่มีการกำหนดคำตอบ หรือผลลัพธ์ที่ตายตัวไว้ล่วงหน้า ทำให้รู้สึกว่าการเรียนการสอนเป็นการท้าทาย ทำให้เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจ การยอมรับข้อจำกัดต่าง ๆ ตลอดจนการยอมรับความล้มเหลว หรือความผิดพลาด โดยมองว่า ความผิดพลาดเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในขบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองต่อไป มิใช่เป็นบทสรุปว่าตนไร้ความสามารถ และทำให้เกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง แต่ก็ต้องระวังในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม เพราะอาจเป็นการสอนที่มี

ผลตายตัว ไม่สร้างสรรค์ หากกิจการต่าง ๆ เกิดจากการครูเป็นผู้สั่ง หรือจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า เช่น การกำหนดวัสดุ วิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติที่แน่นอนให้นักเรียนทำตามดั่งนั้น บทเรียนจะกลายเป็น การปฏิบัติตามหลักสูตรสำเร็จที่ครูเตรียมไว้ให้

2. แนวการสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง (The artist as model)

แนวความคิดนี้เกิดจากความพยายามที่จะจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้ใกล้เคียงกับ การทำงานศิลปะในโลกอาชีพ ในชีวิตจริงให้มากที่สุด กล่าวคือการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสและได้ เรียนรู้ชีวิต และกระบวนการทำงานในอาชีพทางศิลปะจากศิลปินจริง ๆ การเรียนรู้ นั้น มาจาก กิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ ได้แก่ การทำความเข้าใจกับศิลปินจริง ๆ การสังเกตการทำงานศิลปะ ซึ่งจะ ส่งเสริมทักษะให้ผู้เรียน รู้จักขั้นตอนการทำงาน ตั้งแต่เริ่มหาแนวคิด แรงบันดาลใจ การแสดงออก จนถึงขั้นทำสำเร็จ ทักษะและความชำนาญในการใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ การทำงานอย่างมี เป้าหมายและสร้างความก้าวหน้าในการทำงาน ความพยายามพัฒนาความคิดของตนเองจากจุดหนึ่ง โดยจะพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ การรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์และประเมินผลการทำงานของตนใน แต่ละขั้นตอน และสุดท้ายความเป็นอิสระในด้านความคิด

3. แนวการสอนแบบมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered approaches) หลักการ พื้นฐานสำหรับการสอนแนวนี้ คือ การให้ความสำคัญต่อลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละบุคคลกล่าว คือ นักเรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละคน ในหลายด้าน เป็นต้นว่าด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความสนใจ ระดับสติปัญญา ทักษะ และความถนัด การ แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก และความไวต่อการรับรู้ แนวการสอนนี้เริ่มได้รับความสนใจในยุค Progressive Education โดย วิดเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor lowenfeld) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของ พัฒนาการของเด็ก และความเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นในตัวเด็กเอง ดังนั้นหากถูกก้าวก่ายกระบวนการ เจริญเติบโตจากภายนอกมากเกินไปอาจทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน และมีผลต่อความ เติบโตทางด้านความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ จากแนวคิดที่กล่าวนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า ควรมองการสอนในแง่ของการถ่วงดุลระหว่างบทบาทหลักของครูกับการปล่อยให้เด็กแสดง ออกโดยเสรี (Self expression) การสอนที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางนี้มี 2 แบบ

3.1 แบบเปิดเสรี เป็นการสอนที่เริ่มต้นใช้ในประเทศอังกฤษ โดยให้นักเรียนมีบทบาทใน ตนเองอย่างเต็มที่กล่าวคือ นักเรียนจะเป็นผู้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ และจะเป็นผู้วางแผนและ ดำเนินการเรียนด้วยตัวเอง ส่วนบทบาทของครูนั้น จะเน้นการเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน จัดวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้เลือก และครูจะป้อนคำถามต่างๆ ที่ท้าทาย กระตุ้น ความคิด และทำให้นักเรียนสามารถสรุปความสนใจ และความต้องการของตนเองได้อย่างชัดเจน หรือ ครูอาจปล่อยให้เด็กเรียนคิด และลงมือทำงานตามลำพังโดยอิสระหากนักเรียนต้องการ และครูจะมี ส่วนช่วยแนะนำ หรือให้ข้อเสนอแนะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3.2 แบบการศึกษาแนวลึก เป็นการสอนที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางอีกแบบหนึ่งโดยการให้ความสำคัญต่อศักยภาพทางศิลปะของนักเรียนแต่ละบุคคล ในขณะที่แบบแรก ซึ่งได้แก่แบบเปิดเสรีนั้น เป็นการให้อิสระแก่นักเรียนอย่างเต็มที่ และบทบาทของครูเสมือนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือแบบการศึกษาแนวลึกนี้ ถึงแม้ว่าจุดศูนย์กลางจะอยู่ที่ตัวนักเรียน แต่การเรียนการสอนจะเป็นในรูปที่ครูมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเสนอขั้นตอน และการแนะนำให้นักเรียนสามารถดำเนินการ และวิเคราะห์ประเมินผลการทำงานในแต่ละขั้นตอน

Bates (2000) ได้นำเสนอรูปแบบการสอนศิลปะไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. แบบปลายปิด (Closed-ended) เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางการเรียนเน้นทักษะการทำงานเป็นรูปแบบการสอนที่ต้องการพัฒนาในด้านทักษะ ซึ่งครูจะเป็นผู้วางแผนและเป็นแบบอย่างให้นักเรียนทำตามทีละขั้น โดยมีขั้นตอนที่แน่นอน ส่วนผลงานนั้นมีแบบเดียวที่ถูกต้องที่สุด

2. แบบปลายเปิด (Open-ended) เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้ครูกับนักเรียนร่วมมือกัน นักเรียนมีโอกาสในการเลือกที่จะแสดงออก โดยทำตามเกณฑ์ที่ครูกำหนดให้ แต่มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ส่วนกิจกรรมนั้นจะเป็นกระบวนการหรือผลงานก็ได้

3. แบบอิสระ (Laissez-faire) เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางเน้นกระบวนการทำงานแต่ไม่เน้นผลงาน ให้อิสระนักเรียนเต็มที่ในการสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เป็นการเรียนที่นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการเรียนจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม

Bates (2000) กล่าวว่า การสอนศิลปะปฏิบัติแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือ

1. รูปแบบการสอนแบบเน้นที่ผลงาน (the product-oriented teaching model) การสอนมุ่งเน้นเพื่อในการพัฒนาด้านทักษะ และทัศนคติการรับรู้เรื่องราวของข้อมูล ผ่านทางการมองเห็น การสัมผัส และเน้นความสามารถในการปฏิบัติงาน

2. รูปแบบการสอนแบบกระบวนการ (the process-oriented teaching model) การสอนรูปแบบนี้เน้นเพื่อพัฒนาในด้านความสามารถทางการสร้างสรรค์ การเข้าใจ และหาแนวความคิดทางด้านศิลปะไม่เน้นการประเมินผลจากตัวผลงานแต่เน้นที่กระบวนการการสร้างงานของนักเรียน

วิธีการสอนศิลปะนั้นสามารถสอนได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าการสอนศิลปะนั้นอยู่ในประเภทใด และวิธีการสอนใดที่จะตอบสนองและให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดกับประเภทนั้น ๆ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้สอนที่จะเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมที่สุด โดยแบ่งให้เห็นชัดเจนทั้งหมด 10 วิธีการ ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตนเอง วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบ่งกลุ่มอภิปราย วิธีสอนแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ผลงานศิลปะ วิธีสอนแบบปฏิบัติ วิธีสอนแบบเอกัตศึกษา วิธีสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ และวิธีการสอนโดยพาไปนอกสถานที่ รวมถึงการสอนศิลปะที่ตั้งไว้ว่าใช้ใครเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เช่น ผู้สอน หรือผู้เรียน ซึ่งก็จะมีกระบวนการสอนที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งในรายวิชาที่เน้นการสอนแบบปฏิบัติยังสามารถแบ่ง

ออกเป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบการสอนที่เน้นไปที่ตัวผลงาน และเน้นไปที่กระบวนการมากกว่าตัวผลงาน

6.6 การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญในการเรียนการสอนเนื่องจาก เป็นสิ่งที่ใช้ทราบหรือวัดคุณภาพของผู้เรียนจากการสอนที่จัดขึ้น เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงและจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลที่มากขึ้น โดยการวัดและประเมินผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน โดยวัดจากพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ตามแนวคิดของ Benjamin Bloom (Bloom(S. 1981), 1981) ประกอบด้วย

1. **พุทธิพิสัย (Cognitive Domain)** เป็นพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถทางสติปัญญา โดย Bloom แบ่งได้เป็น 6 ระดับ คือ

- 1.1 ความรู้ ความจำ
- 1.2 ความเข้าใจ
- 1.3 การนำไปใช้
- 1.4 การวิเคราะห์
- 1.5 การสังเคราะห์
- 1.6 การประเมินค่า

2. **ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)** เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม หรือการทำงานของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้ โดย Bloom ได้นำเสนอลำดับขั้นพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยไว้ 7 ลำดับ คือ

- 2.1 การรับรู้
- 2.2 การเตรียมพร้อม
- 2.3 การปฏิบัติตามตัวอย่าง หรือคำแนะนำ
- 2.4 การปฏิบัติโดยตนเอง
- 2.5 การปฏิบัติงานที่ซับซ้อนโดยอัตโนมัติ
- 2.6 การปรับเปลี่ยน

3. **จิตพิสัย (Affective Domain)** เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้สึก จิตใจ ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมและแนวคิด โดย Bloom ลำดับขั้นไว้ 5 ลำดับ ได้แก่

- 3.1 ขั้นรับรู้
- 3.2 ขั้นตอบสนอง
- 3.3 ขั้นเห็นคุณค่า
- 3.4 ขั้นจัดระบบ

3.5 ชั้นเกิดกิจนิสัย

6.7 วิธีการประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนศิลปศึกษานั้นเป็นการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของศิลปศึกษาซึ่งมักจะครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัยคล้ายคลึงกับวิชาอื่น ๆ วิธีการประเมินผลจึงมีส่วนคล้ายกับวิชาอื่นแต่แตกต่างกันในรายละเอียดผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมมาดังนี้

1. การประเมินด้านพุทธิพิสัย

เป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจด้านทฤษฎีของผู้เรียน สามารถวัดได้โดยการทดสอบ ซึ่งการทดสอบนั้นหมายถึง การนำเสนอชุดคำถามที่มีมาตรฐานให้ผู้เรียนตอบสนองชุดคำถามเหล่านั้น เรียกว่า “ข้อสอบ” หรือ “ข้อกระทง” และข้อสอบหลาย ๆ ข้อรวมกันทั้งฉบับเรียกว่า “แบบสอบ” หรือ “แบบทดสอบการสอน” นั้นสามารถทำได้ทั้งวิธีเขียน การตอบปากเปล่า หรือโดยการใช้ปฏิบัติก็ได้ (เยาวดี วิบูลศรี, 2545)

การตั้งคำถามนั้นควรเลือกใช้ภาษาให้เหมาะกับวัยของผู้เรียนและควรครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของ Bloom ทั้ง 6 ชั้น ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เพื่อให้แบบสอบสามารถวัดความรู้ของผู้เรียนในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น ไม่ใช่แค่ความจำเท่านั้น (ปณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, ม.ป.ป.)

2. การประเมินด้านทักษะพิสัย

ศิริชัย กาญจนวาสี (2536) ให้คำอธิบายไว้ว่า การประเมินภาคปฏิบัติเป็นการประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้เรียน ภายใต้สภาพการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยพิจารณาจากกระบวนการทำงานและคุณภาพของผลงาน เกณฑ์การประเมินสร้างขึ้นจากมิติความสำคัญของคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ผลงาน

จรัญ คำยัง (ม.ป.ป.) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินภาคปฏิบัติไว้ 4 ด้านดังนี้

1. การประเมินความรู้พื้นฐาน (Knowledge) ผู้เรียนควรมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้นๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพซึ่งการประเมินความรู้พื้นฐานนี้สามารถทำได้โดยการสอบถาม

2. การประเมินกระบวนการในการปฏิบัติงาน (Process) ผู้เรียนควรรู้ขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนว่างานนั้นจะเริ่มต้นอย่างไรและสิ้นสุดอย่างไร การวัดกระบวนการในการปฏิบัติงานจึงควรวัดเป็นขั้นตอนตามที่วางแผนไว้ โดยใช้การสังเกตประกอบกับเครื่องมือการประเมินผล ได้แก่ แบบบันทึกการทำงาน

3. การประเมินผลงาน (Product) เป็นการประเมินทักษะการปฏิบัติงานในขั้นสุดท้าย ผู้ประเมินควรวิเคราะห์ว่าผลงานนั้นมีองค์ประกอบใดบ้างที่ต้องวัดและประเมิน ดังนั้นการวัดผลงาน

จะต้องใช้การสังเกตผลงานประกอบกับเครื่องมือการประเมินผล ได้แก่ มาตรฐานประมาณค่า หรือมาตรฐาน
 อันดับคุณภาพ

4. การประเมินคุณลักษณะในการปฏิบัติงาน (Working Habit) สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการ
 ปฏิบัติงานอีก ประการหนึ่งคือ คุณลักษณะที่ดีในการทำงาน การฝึกผู้เรียนให้เกิดค่านิยมที่ดีบางอย่าง
 ในการทำงานเช่น การทำงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อมีการประเมินควรนำคุณลักษณะดังกล่าว
 มาประเมินด้วย การประเมินในด้านนี้ควรเป็นการสังเกตประกอบกับเครื่องมือการประเมินผล ได้แก่
 แบบสำรวจรายการหรือมาตรฐานประมาณค่า

บุญรัตน์ พิชญไพบุลย์ (ม.ป.ป.) ได้แบ่งองค์ประกอบของการประเมินศิลปะปฏิบัติออกเป็น
 2 ประการคือ

1. การวัดจากกระบวนการขั้นตอน ซึ่งมีจุดประสงค์ 5 ข้อดังนี้
 - เพื่อตรวจดูพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละขั้นการปฏิบัติ
 - เพื่อวัดความใส่ใจต่อธรรมชาติของการสร้างสรรค์แต่ละประเภท เช่น การระบายสี
 การพิมพ์ภาพจากวัสดุ
 - เพื่อวัดความถูกต้องในกระบวนการแต่ละชนิด เช่น ความสะอาด การแก้ปัญหา
 เฉพาะหน้า การประหยัดวัสดุ และเวลา
 - เพื่อวัดอุปนิสัยในการทำงาน เช่น การวางแผนในการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม
 ความรับผิดชอบความขยัน
 - เพื่อตรวจทักษะความชำนาญในแต่ละขั้นตอน
2. การวัดที่คุณค่าผลงานซึ่งมีจุดประสงค์ 2 ข้อดังนี้
 - เพื่อวัดคุณภาพของผลงานในด้านความตรงกับวัตถุประสงค์ การอยู่ในของเขต
 และกำหนดเวลา ประณีตเรียบร้อย ความคิดสร้างสรรค์ และสุนทรียภาพที่ปรากฏในผลงาน
 - เพื่อวัดคุณค่าของผลงาน โดยใช้กระบวนการทางศิลปะวิจารณ์ ได้แก่ การบรรยาย
 สิ่งที่ปรากฏ การวิเคราะห์องค์ประกอบทางศิลปะ การตีความหรือการสื่อสารต่อผู้ชม การ
 ประเมินคุณค่า และการตัดสินคุณค่า

Eisner (1972) ได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียนโดยใช้วิธีตัดสิน
 เปรียบเทียบว่าสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1. การเปรียบเทียบกับตนเอง เป็นการประเมินผลเพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถ
 อารมณ์ และความเข้าใจของผู้เรียนว่ามีความเจริญงอกงามเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด โดยการ
 เปรียบเทียบผลงานที่ทำกันตอนต้นภาคเรียนกับปลายภาคเรียน
2. การเปรียบเทียบในระดับชั้นเรียนเดียวกัน เป็นการประเมินผลเพื่อให้รู้ถึงระดับ
 ความสามารถและการปฏิบัติงานของกลุ่ม

3. การเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน เป็นการประเมินเปรียบเทียบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์การสอนและกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ

นอกจากนี้ Eisner ยังได้ให้แนวคิดในการประเมินผลงานศิลปะไว้ดังนี้

1. ความชำนาญทางเทคนิคที่ปรากฏในผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการใช้และควบคุมอุปกรณ์ว่าผู้เรียนมีความสามารถในการใช้และควบคุมอุปกรณ์เหล่านั้นมากน้อยเพียงใด

2. สุนทรียภาพและลักษณะการแสดงออกของผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการจัดองค์ประกอบศิลป์การแสดงออกในผลงาน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคและสุนทรียภาพที่ปรากฏ

3. จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในผลงาน ได้แก่ การประเมินระดับของความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่ปรากฏความเฉลียวฉลาดความแปลกใหม่และความรู้สึกนึกคิด

3. การประเมินด้านจิตพิสัย เนื่องจากจุดมุ่งหมายของศิลปศึกษาได้กำหนดถึงสิ่งที่เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย โดยที่การวัดความรู้สึกเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเพราะเป็นนามธรรม ซึ่งมีการวัดที่แตกต่างไปจากการวัดความรู้ อาทิ การชื่นชมความงามตามสุนทรียภาพ การเห็นคุณค่าศิลปะ เป็นต้น จึงทำให้ต้องมีการสร้างเครื่องมือในการวัดความรู้สึก (บุญรัตน์ พิชญไพบุลย์, ม.ป.ป) ประกอบด้วย

1. วัดด้วยแบบวัดสถานการณ์ เป็นการยกตัวอย่างสถานการณ์ที่มีความตรงสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดความรู้สึกและพฤติกรรมที่จะแสดงออกมา ทั้งนี้สถานการณ์ที่ยกมานั้นควรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและต้องใช้ในการถามลง เพื่อมิให้ผู้ตอบรู้สึกว่ากำลังถูกทดสอบความรู้สึก ซึ่งจะทำให้เกิดการปิดบังความรู้สึกที่แท้จริงอาจใช้ภาพเหตุการณ์แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น หรือใช้เป็นข้อสอบแบบตัวเลือกโดยอาศัยหลักการให้คะแนน 0, 1 และ 2 ตามระดับของค่านิยมที่ปรากฏ

2. วัดด้วยแบบวัดทัศนคติ ทัศนคติเป็นการวัดความรู้สึกที่ส่งผลไปสู่ท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การวัดทัศนคติ นอกจากจะเป็นการวัดความรู้สึกความคิดเห็นในเชิงบวกหรือลบแล้ว ยังสามารถแสดงระดับได้ต้อีกด้วย โดยทั่วไปมักใช้ 5 ระดับและใช้มาตรวัดได้ 2 แบบคือแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) และแบบออสกูต (Osgood Scale)

3. วัดด้วยแบบบันทึกการสังเกต การสังเกตเป็นวิธีการหนึ่งสำหรับการประเมินพฤติกรรมบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นตัวแทนคุณลักษณะที่ต้องการวัดโดยต้องทำการสังเกตในเงื่อนไขต่าง ๆ กัน เช่น ต่างเวลา ต่างสถานที่ รวมทั้งใช้ผู้สังเกตหลาย ๆ คน ร่วมกันสังเกตด้วยเครื่องมือที่ใช้บันทึกเรียกว่า แบบสังเกต

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

ชนทัต ไทรงาม (2559) ศึกษาการเปรียบเทียบตัวประสานในชั้นรองพื้นสำหรับงานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังของไทย กาวเมล็ดมะขามถูกใช้เป็นตัวประสานในชั้นรองพื้นสำหรับงานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังไทยแต่มีข้อเสียคือเมล็ดมะขามหาได้ยากนอกฤดูกาล ไม่สามารถเก็บรักษาได้ในระยะเวลาอันยาวนาน และยุ่งยากในการเตรียม ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ช่างอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังไทยได้เริ่มนำกาวยางกระถินมาใช้เป็นตัวประสาน เนื่องจากหาซื้อและเตรียมได้ง่าย แต่กาวยางกระถินนั้นเกิดการเสียดสภาพได้ในระยะเวลาอันสั้น ในปัจจุบันมีรายงานการใช้ทั้งกาวเมล็ดมะขาม และกาวยางกระถินในงานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังในส่วนของชั้นรองพื้นแต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบคุณสมบัติของกาวทั้งสองชนิดนี้ งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการพัฒนา กาวเมล็ดมะขามให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในด้านการยึดเกาะ การเตรียม และการเก็บรักษา โดยการสกัดเฮมิเซลลูโลสออกมาจากเมล็ดมะขาม แล้วนำไปใช้เป็นตัวประสาน จากนั้นได้ศึกษาและเปรียบเทียบคุณสมบัติของกาวยางกระถิน กาวเมล็ดมะขาม และกาวเฮมิเซลลูโลสในด้านความเหนียว การเสียดสภาพลักษณะทางสัณฐานวิทยาและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ จากผลการทดลองพบว่ากาวเฮมิเซลลูโลสให้ค่าความเหนียวมากกว่ากาวยางกระถิน และมีค่าใกล้เคียงกับกาวเมล็ดมะขาม อีกทั้งยังสามารถเก็บรักษาได้นานกว่ากาวเมล็ดมะขาม และกาวยางกระถิน ดังนั้นกาวเฮมิเซลลูโลสจากเมล็ดมะขามจึงถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการนำมาใช้เป็นตัวประสานในชั้นรองพื้นสำหรับงานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังของไทย

ธงชัย ทิพย์ตระกูล (2554) ศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในจิตรกรรมไทยประเพณีจากสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย (รวมถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น) ไปสู่ช่วงหลังสมัยรัชกาลที่ 3 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบ่งชี้ให้เห็นถึงสาเหตุแห่งความรุ่งเรืองของจิตรกรรมไทยประเพณีในสมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1 - 3) และเหตุผลแห่งการเปลี่ยนผันไปสู่ความตกต่ำเสื่อมถอยในสมัยรัชกาลที่ 4 จากแนวคิดที่ตกอยู่ภายใต้กระแสอันผันผวนท่ามกลางยุคสมัยที่โลกสันนิบาต มีทัศนคติมากมายหลากหลายแง่มุมที่กล่าววิพากษ์ความเป็นไปในช่วงเวลาดังกล่าว การวิจัยนี้จึงได้ทำการเปรียบเทียบแนวความคิดทางพระพุทธศาสนา และรูปแบบของจิตรกรรมไทยในช่วงสมัยก่อนและหลังความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อสืบค้นหาความกระจ่างชัดจากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อแสดงให้เห็นว่าภูมิรู้แต่เดิมมานั้นสามารถหยั่งถึงนามธรรมของรูปทรงทางศิลปะได้จากความเข้าใจในทัศนธาตุ ซึ่งมีพลังอยู่เหนือการรับรู้และเข้าใจเชิงตรรกะวิธี ในขณะที่เดียวกันการปฏิรูปแนวคิดทางพุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิทยาการทางวัตถุในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ส่งผลต่อแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ความไม่ชัดเจนในแง่ของสาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ได้ยังผลให้การประเมินคุณค่าจิตรกรรมไทยประเพณีขาดความชัดเจนไปด้วย ภูมิรู้อันล้ำลึกทางพระพุทธศาสนาที่ประสานสัมพันธ์อยู่กับรูปแบบการนำเสนอภาพจิตรกรรมไทยประเพณี อันเคยรุ่งเรืองเนิ่นนานมา

กลับมีผู้เห็นคุณค่าเพียงเปลือกผิว จึงควรกล่าวได้ว่าความรู้แบบใหม่ได้บังคับภูมิรู้เชิงศิลปะในจิตรกรรมไทยประเพณี ที่อิงอยู่กับมิติทางธรรมอันลึกซึ้งของพุทธศาสตร์ ให้ถึงความเสื่อมคลายในยุคสมัยแห่งความเปลี่ยนแปลงนั่นเอง

มนชัย พิทยวรารักษ์ (2553) เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบการเรียนศิลปะปฏิบัติของนิสิตปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศึกษาเปรียบเทียบแบบการเรียนศิลปะปฏิบัติจำแนกตามภูมิหลัง ได้แก่ เพศ ระดับชั้น สายวิชาที่เข้ารับการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเกี่ยวข้องกับการเรียนศิลปะปฏิบัติทั้ง 4 แบบ ได้แก่ 1. แบบปฏิบัติเชิงกล มีลักษณะการทำงานโดยใช้เครื่องมือเน้นการถ่ายทอดตามสภาพจริงมากกว่าใช้ความคิด มักจะทำงานศิลปะเป็นแบบขั้นตอน ด้วยเครื่องมือทางศิลปะที่จำกัดอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดความงามทางสุนทรีย์ เป็นผลงานที่แสดงออกมาเชิงเทคนิค ชอบทำงานในสิ่งที่ถูกและผิดต่างกันอย่างชัดเจน การทำงานประสบผลสำเร็จก็ต่อเมื่อตนได้รับการยอมรับจากผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจงาน 2. แบบปฏิบัติอย่างดั้งเดิม เป็นลักษณะของผู้เรียนที่แสดงออกในงานด้วยรูปทรงที่ดูเรียบง่ายมีระเบียบ โดยคำนึงถึงสัดส่วนที่ถูกต้อง เน้นความคงที่ของการทำงาน การทำงานบางครั้งชอบการลองผิดลองถูกมากกว่าความถูกต้องตามกฎเกณฑ์ ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้สึกส่วนตัว มีความยึดหยุ่นในประสบการณ์ทางศิลปะ พร้อมกล้ารับคำวิจารณ์ 3. แบบปฏิบัติด้วยปัญหา การทำงานของผู้เรียนในลักษณะนี้จะคำนึงถึงความสมบูรณ์ของรูปแบบวิธีคิดและทักษะแสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในเชิงทักษะ จนขาดการแสดงออกทางด้านความรู้สึก ผู้เรียนประเภทนี้มุ่งที่เป้าหมายมากกว่าวิธีการ หรือกระบวนการ ผู้เรียนมีทักษะที่มากพอที่สามารถแสดงออกทางศิลปะที่มีความตั้งใจและเข้าใจต่อโครงสร้างในการทำงานที่ซับซ้อนเชิงองค์ประกอบได้ดีและแม่นยำ 4. แบบปฏิบัติตามสัญชาตญาณ และอารมณ์ ผู้เรียนในลักษณะนี้เป็นผู้มีความสามารถในการทำงาน เชื่อมมั่นในตนเองสูง สามารถสร้างผลงานให้เกิดความเคลื่อนไหวความรู้สึกโดยตนเอง ไม่ต้องอาศัยคำแนะนำจากอาจารย์ จะเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่าย แต่จะต่อต้านรูปแบบและหัวข้อเดิม ๆ มักมีเหตุผลและคิดว่าตนเองมีความยึดหยุ่นในการทำงานวิธีการแบบลองผิดลองถูกเป็นวิธีการทางธรรมชาติ กระบวนการจึงมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานชอบเรียนรู้การแก้ปัญหา จะไม่คิดว่าตนเองกับการเป็นศิลปินนั้นแยกกัน มักจะไม่ค่อยยินยอมต่อคำวิจารณ์ ผลการวิจัยพบว่า จากแบบการเรียนศิลปะปฏิบัติทั้ง 4 แบบ นิสิตส่วนใหญ่มีลักษณะแบบการเรียนศิลปะปฏิบัติแบบเชิงกลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ แบบการเรียนปฏิบัติด้วยปัญหา และปฏิบัติตามสัญชาตญาณและอารมณ์ ส่วนแบบการเรียนที่พบน้อยที่สุด คือ แบบปฏิบัติอย่างดั้งเดิม

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Breuil and Verbeeck (2018) ทำวิจัยเรื่อง การสอนการอนุรักษ์และการบูรณะวัตถุในโรงเรียนศิลปะเพื่อให้เกิดการแบ่งปันประสบการณ์ วิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างความท้าทายใหม่และเพื่อ

เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียน ด้วยคำถามที่ว่า นักอนุรักษ์นั้นสามารถมีบทบาทอย่างไรบ้างในบริบททางการเรียนการสอนศิลปะ หรือว่าอะไรคือความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างการอนุรักษ์และการสร้างสรรค์ หรือระหว่างการสร้างสรรค์และเทคนิค และคำถามที่ว่า การอนุรักษ์นั้นเป็นสิ่งเฉพาะเจาะจงหรือไม่หรือว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับศาสตร์อื่นในศิลปะได้ โดยกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน โรงเรียนศิลปะในฝรั่งเศสและเบลเยียม ผลการวิจัยพบว่าเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะเป็นผลเสีย ประการแรกเป็นการเปิดประสบการณ์ร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างนักอนุรักษ์และผู้สร้างสรรค์ที่สามารถแบ่งปันองค์ความรู้ให้แก่กัน กลายเป็นว่าการอนุรักษ์นั้นกลายเป็นสิ่งเติมเต็มให้กับโรงเรียนศิลปะ อาทิ ในด้านของเทคนิค ประวัติศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์ เป็นต้น

Raphael (2005) เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์เชิงป้องกัน โดยกล่าวถึงปัญหาของการเข้าถึงการอนุรักษ์ เนื่องจากผู้ที่ชำนาญในด้านการจัดแสดงสิ่งของต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ อาทิ ภัณฑารักษ์ ผู้วางแผนนิทรรศการ ผู้อำนวยการ นักพัฒนา นักออกแบบ และคนติดตั้งผลงานขาดความเข้าใจเกี่ยวกับด้านอนุรักษ์ อาจเพราะเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยาก ทุกคนจึงให้ความสำคัญกับเพียงแค่การนำเสนอและคิดหัวข้อในการจัดนิทรรศการ โดยไม่มีที่ใดให้ความสำคัญและมีการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ โดยที่การอนุรักษ์เชิงป้องกันเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับคนเหล่านี้ และนักอนุรักษ์ควรจะเข้ามามีบทบาทและทำงานกับคนในพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ เพื่อที่จะวางแนวทางในการป้องกันหรือชะลอความเสียหายของศิลปวัตถุ โดยการบูรณาการระหว่างศาสตร์ด้านการอนุรักษ์กับการจัดนิทรรศการ คือ การจัดทำแนวทางในการปฏิบัติและการฝึกผู้คนในพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ ได้แก่ การจัดเก็บผลงานต้องมีอุณหภูมิ แสงแดด และความชื้นที่เหมาะสม วิธีการบันทึกสภาพ การบรรจุหีบห่อผลงานต้นแบบ การทดสอบการใช้วัสดุ การทำแม่พิมพ์ผลงาน การติดตั้งผลงาน และรวมถึงการบวนาการในการรักษาผลงาน ทั้งหมดนี้เป็นการทำเพื่อนำศาสตร์การอนุรักษ์ออกมาสู่คนทำงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะในแขนงอื่นที่นอกเหนือไปจากนักอนุรักษ์ ว่ามีบริบทไหนที่สามารถสอนและคนที่อยู่ในหน้าที่นั้นทำได้ ซึ่งในวิจัยนี้ คือ คนที่ทำงานในหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์

Muething et al. (2005) กล่าวว่า เป็นเวลากว่า 10 ปีแล้วที่พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติแคนาดา (Canadian Museum of Nature) ได้ใช้วิธีการประเมินความเสี่ยงเพื่อการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ระบุและหาปริมาณความเสี่ยงที่ร้ายแรงที่สุดต่อสิ่งที่เก็บสะสม เพื่อจัดสรรทรัพยากรสำหรับการจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ วิจัยนี้เป็นการรายงานการประเมินความเสี่ยงของวัสดุสะสมที่สถานที่จัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ อาคารพิพิธภัณฑ์อนุสรณ์วีกตอเรีย การประเมินระบุลำดับความสำคัญที่ต้องพิจารณาระหว่างการวางแผนโครงการปรับปรุงครั้งใหญ่ ความเสี่ยงเฉพาะถูกพิจารณาเป็นหน่วย รวม 21 หน่วย รวมตัวอย่าง 1,498 ตัวอย่าง 7 ความเสี่ยงสูงสุดที่เกิดจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่กล่าวถึงในบทความนี้ได้แก่ ความเสียหายจากแสงและรังสียูวี การระบาดของศัตรูพืช ไฟไหม้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายจากควัน ปัจจัยทางกายภาพ การสะสมของฝุ่น การโจรกรรม และการรั่วไหลของน้ำ จากผลการประเมิน เรามีคำอธิบายเกี่ยวกับความเสี่ยงในปัจจุบัน

ต่อการรวบรวม การจัดแสดง และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนเพิ่มความตระหนักและความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ผลลัพธ์จะช่วยให้เจ้าหน้าที่หรือคนที่อยู่ใกล้ชิดกับผลงานตัดสินใจได้อย่างถูกต้องจากข้อมูลนี้ ในความพยายามของพวกเขาในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการจัดแสดงและยึดอายุการจัดแสดงของตัวอย่าง

จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลเพื่อพัฒนากิจกรรม ดังนี้

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์ความรู้ในด้านจิตรกรรมไทยประเพณี การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ที่เป็น 3 องค์ความรู้หลักที่นำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาไปสู่รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งเริ่มจากจิตรกรรมไทยประเพณี เป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่ผ่านการพัฒนาขัดเกลามาโดยช่างเขียนไทยตั้งแต่โบราณ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ส่งผลให้เกิดเป็นคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีใน 2 ประการแรก คือ คุณค่าในด้านเนื้อหา ประกอบด้วย พุทธประวัติ คติธรรม ชาดก วิถีชีวิต สังคม และประเพณี และในอีกทาง คือ คุณค่าทางด้านรูปแบบ ที่แสดงออกผ่าน ลักษณะของการเขียนตัวภาพ ลวดลาย และการจัดองค์ประกอบ รวมถึงองค์ความรู้ด้านวัสดุและเทคนิควิธีการของจิตรกรรมไทยประเพณี ที่เป็นส่วนหนึ่งในคุณค่าด้านรูปแบบ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งส่วนที่ทำให้เห็นเทคนิควิทยาการของช่างเขียนไทยที่ได้ทดลองและพัฒนาจนได้เป็นวิธีเฉพาะที่แตกต่างไปจากที่อื่น

ในด้านของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ จากการศึกษาดูเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแนวทางแรก คือ การอนุรักษ์ในเชิงสงวนและรักษา ซึ่งเป็นศาสตร์เฉพาะทางของนักอนุรักษ์ที่จะต้อง ดูแลรักษา คงสภาพ และรวมถึงการซ่อมแซมศิลปะวัตถุ แต่มีอยู่ส่วนหนึ่งในแนวทางนี้ที่ผู้เรียนศิลปะหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับศิลปะวัตถุที่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ได้ ซึ่งอยู่ในหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน เพื่อชะลอความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับชิ้นงาน ซึ่งในส่วนนี้ของปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับวัสดุและเทคนิคที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานมีจุดเชื่อมโยงกับเรื่องของวัสดุและเทคนิคไทย โดยผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยในเชิงวิทยาศาสตร์ที่ไขข้อสงสัยถึงเรื่องของวัสดุและเทคนิคไทยที่สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน เพราะวัสดุและเทคนิคไทยแบบภูมิปัญญาช่างสามารถสร้างการชะลอความเสื่อมสภาพได้จริง และอีกแนวทางหนึ่งคือการอนุรักษ์ในการศึกษาและเผยแพร่ ซึ่งการแสดงออกของผลงานซึ่งเป็นหนึ่งในการเผยแพร่ ผู้วิจัยต้องการให้มีการพัฒนาไปในรูปแบบที่แปลกใหม่ จึงศึกษาแนวทางในการพัฒนาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเพื่อที่จะสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่คำนึงถึงหลักการอนุรักษ์ที่ครอบคลุมถึงสองแนวทาง

หลังจากศึกษาสภาพการเรียนการสอนจิตรกรรมไทยในประเทศไทยปัจจุบันมีหลายสถาบันที่เปิดสอนทั้งเป็นสาขาวิชา และรายวิชาในสาขาวิชาต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วมักสอนแยกกระหว่างจิตรกรรมไทยแบบประเพณีกับความเป็นร่วมสมัย อีกทั้งรายวิชาอนุรักษ์จิตรกรรมไทยก็มีเพียงที่เดียวที่แยกออกมาเป็นรายวิชา ผู้วิจัยจึงมีความต้องการสร้างรายวิชาที่มีความแปลกใหม่ผ่านการบูรณาการความรู้ทั้ง

ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ซึ่งสอดคล้องไปกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความคิดขั้นสูงอันเกิดจากการบูรณาการความรู้ ตลอดจนความสามารถคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ที่จะส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์และนวัตกรรม

บทที่ 3

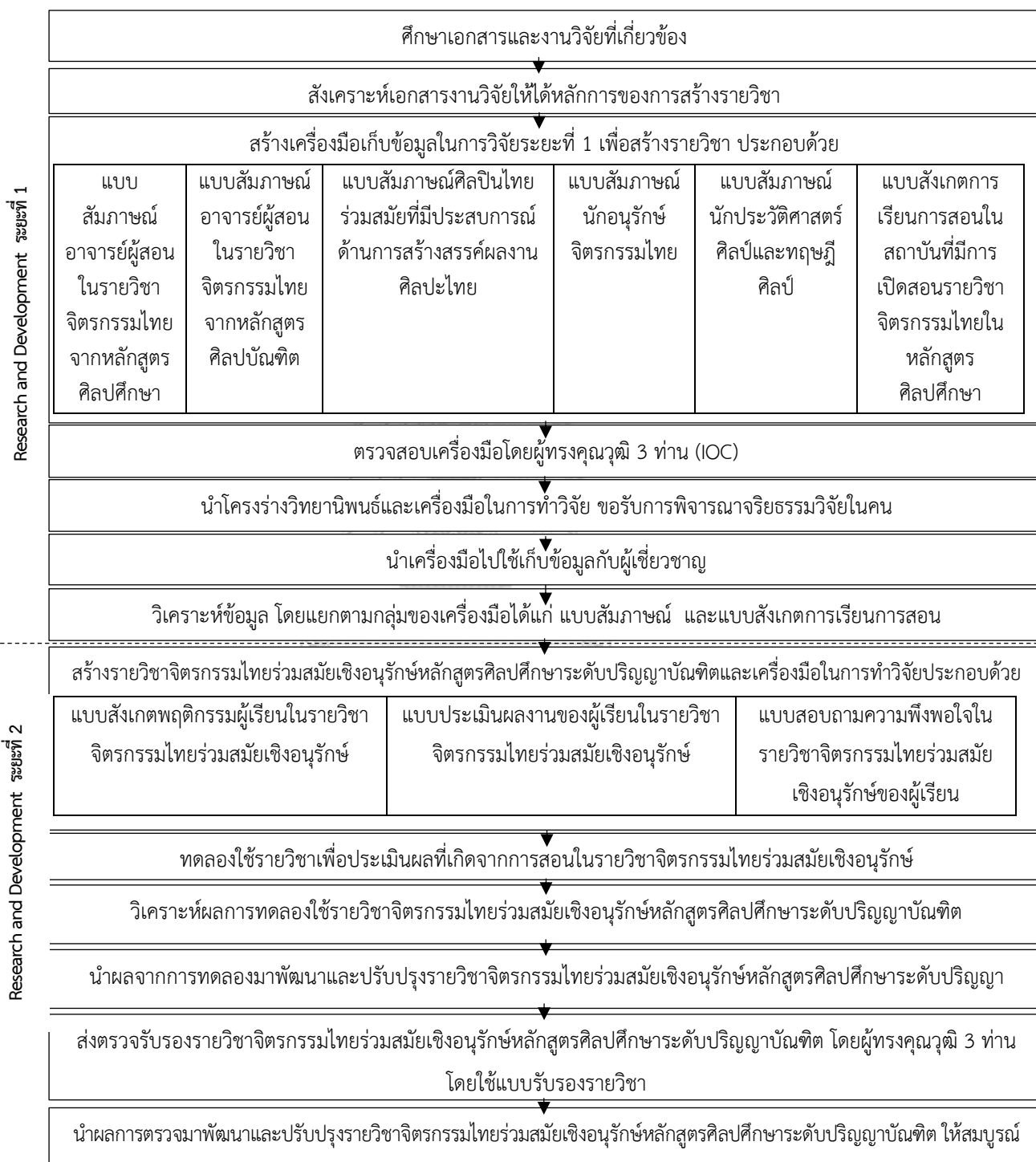
วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการสอน
4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (IOC)
5. นำเครื่องมือไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญ
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต
7. สร้างรายวิชา
8. ทดลองใช้รายวิชา
9. วิเคราะห์ผลการทดลองใช้รายวิชา
10. นำผลจากการทดลองมาพัฒนาและปรับปรุงรายวิชา
11. ตรวจสอบรับรองรายวิชา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
12. นำผลการตรวจสอบมาพัฒนาและปรับปรุงรายวิชาให้สมบูรณ์

แผนภูมิกระบวนการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย ได้แก่ ความหมายของจิตรกรรมไทย รูปแบบของจิตรกรรมไทย และคุณค่าของจิตรกรรมไทย

1.2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ได้แก่ ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

1.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ได้แก่ ความเป็นมา ความหมาย คุณค่า และแนวทางการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย

1.4 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และมาตรฐานของผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา

1.5 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน ได้แก่ การออกแบบการสอน การออกแบบรายวิชา วิธีการสอนศิลปะ องค์ประกอบในการสอน และการวัดและประเมินผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างรายวิชา

ประชากร ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย นักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์ เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกเจาะจง (purposive or judgmental sampling) กลุ่มละ 3 ท่าน จำนวนทั้งหมด 15 ท่าน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

1. อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา 3 ท่าน
มีประสบการณ์สอนรายวิชาจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษาอย่างน้อย 5 ปี
2. อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต 3 ท่าน
มีประสบการณ์สอนรายวิชาจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปบัณฑิตอย่างน้อย 5 ปี
3. ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย 3 ท่าน
มีประสบการณ์สร้างสรรค์งานศิลปะไทยร่วมสมัยที่มีการใช้ เทคนิค กระบวนการ รูปแบบ และเรื่องราวแบบจิตรกรรมไทยประเพณี และมีผลงานทางวิชาการหรือรางวัลระดับชาติ
4. นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย 3 ท่าน
มีประสบการณ์ทำงานด้านการอนุรักษ์อย่างน้อย 5 ปี หรือมีผลงานวิชาการทางด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย
5. นักประวัติศาสตร์และนักทฤษฎีศิลป์ 3 ท่าน
มีผลงานมีประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ของไทยอย่างน้อย 5 ปี หรือมีผลงานวิชาการเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยอย่างน้อย 3 ผลงาน

เกณฑ์พิจารณาให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยออกจากโครงการ ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบไม่ตรงคำถาม และไม่สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยขอพิจารณาให้ออกจากโครงการ และจะดำเนินการหาตัวแทนเข้ามาใหม่ตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

วิธีการเข้าถึงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ผู้วิจัยเข้าไปติดต่อด้วยตนเอง โดยได้มีการโทรศัพท์ติดต่อ เพื่อบอกหมายวัน เวลา และสถานที่ ในการให้สัมภาษณ์

วิธีการพิทักษ์สิทธิ ป้องกันความเสี่ยง และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวม ผู้มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น และในกรณีที่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามนั้นได้ รวมถึงมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่อย่างใด

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตทุนโครงการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะทางศิลปะระดับชาติ นานาชาติ ระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 14 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive or judgmental sampling) เพราะรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่กำลังพัฒนาขึ้น เป็นวิชาชั้นสูงที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะจิตรกรรมไทยขั้นพื้นฐาน เพื่อที่จะพัฒนาความรู้พื้นฐานไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้นจึงเลือกสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากว่ามีวิชาบังคับทางด้านจิตรกรรมไทย ประเพณี และรายวิชาที่ปูพื้นฐานด้านศิลปะไทยมาเป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีทุนโครงการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะทางศิลปะระดับชาติ นานาชาติ ระดับปริญญาบัณฑิต ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการทดลองใช้วิชาชั้นสูงนี้ และรูปแบบของรายวิชาจะเป็นวิชาเลือก เพื่อเป็นการคัดเลือกผู้เรียนที่มีความสนใจและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการเข้ามาเรียนในวิชานี้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือ 2 รายการ ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน รวม 15 คน ซึ่งมีแบบสัมภาษณ์ 5 ฉบับ ตามความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน และ 2. แบบสังเกตการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย วิจัยระยะที่ 2 เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างวิจัย 14 คน โดยมีเครื่องมือวิจัย 3 รายการ ได้แก่ 1. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ 2. แบบประเมินผลงานของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ 3.

แบบสอบถามความพึงพอใจในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ และ 4. แบบรับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ รวมเครื่องมือทั้งหมด 6 รายการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

3.1.1 แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษา เกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1.2 แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปบัณฑิต เกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1.3 แบบสัมภาษณ์ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย เกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1.4 แบบสัมภาษณ์นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของนักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.1.5 แบบสัมภาษณ์นักประวัติศาสตร์ศิลป์และทฤษฎีศิลป์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของนักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์ เกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.2 แบบสังเกตการเรียนการสอนในสถาบันที่มีการเปิดสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนรู้

- 1.1 ผู้สอน
- 1.2 ผู้เรียน
- 1.3 สถานที่สอน

ตอนที่ 2 ด้านเนื้อหา

- 2.1 เนื้อหาด้านจิตรกรรมไทยประเพณี
- 2.2 เนื้อหาด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
- 2.3 เนื้อหาด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ผลงาน

- 3.1 รูปแบบของผลงาน
- 3.2 เนื้อหาของผลงาน
- 3.3 วัสดุ
- 3.4 เทคนิคและกระบวนการ
- 3.5 แนวความคิดของผลงาน

เครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่

3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

- 3.3.1 ด้านความพร้อมของผู้เรียน
- 3.3.2 การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
- 3.3.3 ประเมินผลงานจากพฤติกรรมในชั้นเรียน

3.4 แบบประเมินผลงานของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

- 3.4.1 แบบประเมินใบงานกระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ
- 3.4.2 แบบประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำ (Workshop)

3.4.3 แบบประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

3.4.4 แบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

3.5 แบบประเมินความพึงพอใจในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ของผู้เรียน

3.5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบ

3.5.2 ความพึงพอใจต่อรายวิชา

3.6 รับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากผู้ทรงคุณวุฒิ

3.6.1 รายละเอียดรายวิชา

3.6.2 แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

4. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการเรียนการสอน ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำข้อมูลสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือจากข้อมูลที่ได้ศึกษาเบื้องต้น ดังนี้

2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย

2.4 สร้างแบบสัมภาษณ์นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

2.5 สร้างแบบสัมภาษณ์นักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์

2.6 สร้างแบบสังเกตการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษา

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขด้านเนื้อหาและภาษาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา (Content-Validity) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การตรวจสอบ

ความตรงด้านเนื้อหาตรวจสอบโดยการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกคน

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญเมื่อ

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ข้อคำถามที่มีความตรงตามเนื้อหาจะมีค่า IOC เข้าใกล้ 1.00 ถ้าข้อใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรจะปรับปรุงข้อคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- 4.1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนศิลปศึกษา มีผลงานทางวิชาการหรือหนังสือ ตำรา และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 ท่าน
- 4.2 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนจิตรกรรมไทย มีผลงานทางวิชาการหรือหนังสือ ตำรา และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 ท่าน
- 4.3 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ มีผลงานทางวิชาการหรือ หนังสือตำรา และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปีจำนวน 1 ท่าน

5. นำเครื่องมือในการทำวิจัยและโครงร่างวิทยานิพนธ์ ขอรับการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในคน การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2

1. จากการสังเคราะห์ข้อมูลและพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตร ศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จึงสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองรายวิชา ดังนี้

- 1.1 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
- 1.2 แบบประเมินผลงานของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
- 1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ของผู้เรียน

2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขด้านเนื้อหา และภาษาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ส่งรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา (Content-Validity) และรับรองรายวิชาที่พัฒนาขึ้น

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 1

1. เก็บข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสัมภาษณ์ภาพอนาคตแบบกึ่งมีโครงสร้าง เป็นคำถามปลายเปิดแบบไม่ชี้แนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์
2. นัดวันเวลาสถานที่ที่จะสัมภาษณ์
2. เก็บข้อมูลผ่านการสังเกตการเรียนการสอนในสถาบันที่เปิดสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษา โดยใช้แบบสังเกตการเรียนการสอนในการเข้าไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 2 เป็นการทดลองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีการเก็บข้อมูล กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 14 คน มีขั้นตอนดังนี้

1. สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเก็บข้อมูลแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน
2. ประเมินผลงานของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยมีแบบประเมินใบงาน ผลงานการสร้างสรรค์ และการนำเสนอผลงานของกลุ่มตัวอย่างที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนในรายวิชา
3. สอบถามความพึงพอใจในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ของผู้เรียน ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้กลุ่มตัวอย่างต่อรายวิชา
4. ตรวจสอบความเหมาะสมของรายวิชาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ด้วยแบบรับรองรายวิชา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จากการสัมภาษณ์นำคำและประโยคหลักที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดเข้าหมวดหมู่ (Content Analysis) เพื่อสรุปบทสัมภาษณ์ออกมาเป็นความเรียง

- 1.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์อาจารย์ในหลักสูตรศิลปศึกษา
- 1.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์อาจารย์ในหลักสูตรศิลปบัณฑิต

- 1.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย
- 1.4 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นักอนุรักษ์จิตรกรรม
- 1.5 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์
2. จากแบบสังเกตการเรียนการสอนใช้วิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอตารางประกอบความเรียง
 - 2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากสังเกตการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย
3. จากแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ใช้วิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอตารางประกอบความเรียง
4. จากแบบประเมินผลงานของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
 - 4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินใบงานกระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ
 - 4.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำ (Workshop)
 - 4.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ
 - 4.4 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ
5. จากแบบสอบถามความพึงพอใจในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ของผู้เรียนใช้การคำนวณหาค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าเฉลี่ย (\bar{x})
6. จากแบบรับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล และค่าสถิติต่างๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปช่วยในการวิจัยครั้งนี้ โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. การหาค่าร้อยละ

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบทั้งหมด} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบ}}$$

2. ค่าเฉลี่ย หมายถึง ค่าที่ได้จากผลรวมของข้อมูลทั้งหมดหารด้วยจำนวนข้อมูลทั้งหมด

$$\text{สูตร } \bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X} คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ คือ ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือ S.D. คือ ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างของ ข้อมูล กับค่าเฉลี่ยของข้อมูลชุดนั้น

$$\text{สูตร S.D.} = \sqrt{\frac{\sum (X - \bar{X})^2}{N - 1}}$$

S.D. คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$(X - \bar{X})$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนของข้อมูลจากค่าเฉลี่ย

N คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมื่อวิเคราะห์และสรุปผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลจากเครื่องมือได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการสอน จึงสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ และการจัดการเรียนการสอนจิตรกรรมไทย และเพื่อพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และสรุปผลการทดลองใช้รายวิชาในกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนของการอภิปรายผลเป็นการนำเอาผลการวิจัยที่สรุปแล้วมาอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นสำคัญ และเชื่อมโยงกับเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความหมายระควมสำคัญของจิตรกรรมไทยประเพณีจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ตลอดจนการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เพื่อนำมาบูรณาการองค์ความรู้ในการพัฒนาวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(Structural Information) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 กลุ่ม กลุ่มละ 3 ท่าน ทั้งหมด 15 คน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ พร้อมทั้งการวิเคราะห์ผ่านการสังเกตการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาจิตรกรรมไทยในสองสถาบัน โดยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ด้าน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์จากแบบสังเกตการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และการนำทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน รวมจำนวนทั้งหมด 15 คน ซึ่งมีแบบสัมภาษณ์ 5 ฉบับ ตามความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย นักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์ โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญใน 5 ประเด็น ได้แก่ ความคิดเห็นด้านจิตรกรรมไทยประเพณี ความคิดเห็นด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ และความคิดเห็นในการพัฒนาวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ผู้ชาย	12
ผู้หญิง	3
อายุ	
31 - 40 ปี	4
41 - 50 ปี	5
51 - 60 ปี	3
60 ปี ขึ้นไป	3
วุฒิการศึกษา	
ปริญญาตรี	4
ปริญญาโท	8
ปริญญาเอก	3
สาขาที่สำเร็จการศึกษา	
ทัศนศิลป์	3
ทัศนศิลป์(ศิลป์ไทย)	4
ทัศนศิลป์(ศิลปะประจำชาติ)	1
ทัศนศิลป์(ภาพพิมพ์)	2
ทัศนศิลป์(จิตรกรรม)	1
ศิลปะศึกษา	1
ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย	1
เทคโนโลยีการศึกษา	1
อนุรักษ์ศิลปะบนกระดาษ	1
ประสบการณ์สอน	
1 - 5 ปี	1
6-10 ปี	1
10 ปีขึ้นไป	4

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน	
1 – 5 ปี	1
10 ปีขึ้นไป	2
ประสบการณ์การอนุรักษ์	
10 ปีขึ้นไป	3
ประสบการณ์ด้านทฤษฎีและประวัติศาสตร์ศิลปะไทย	
10 ปี ขึ้นไป	3
ตำแหน่งทางวิชาการ	
อาจารย์	7
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	2
รองศาสตราจารย์	4
นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ กรมศิลปากร	1
นักอนุรักษ์อิสระ	1

ข้อที่	ข้อความ	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา จิตกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปศึกษา	อาจารย์ผู้สอนใน รายวิชาจิตกรรม ไทยจากหลักสูตร ศิลปบัณฑิต ศิลปศึกษา	ศิลปินไทยร่วม สมัยที่มี ประสบการณ์ ด้าน สร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะไทย	นักอนุรักษ์ จิตรกรรมไทย	นักประวัติศาสตร์ และทฤษฎีศิลป์	ร้อย ละ
5	<p>คุณค่าทางรูปแบบ เป็นสิ่งที่แสดงสุนทรียะอันเป็น ตัวแทนของความสวยงามของจิตรกรรมไทย เพราะมีลักษณะการถ่ายทอดเนื้อหาอย่างมี เอกลักษณ์เฉพาะตัว มีลวดลายและการจัดวาง องค์ประกอบที่สอดคล้องประสาน อ่อนช้อย และประณีต ซึ่งคุณค่าทางด้านรูปแบบนี้รวมไปถึง เทคนิคและ กระบวนการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเจริญใน งานช่างไทยโบราณ</p>	<p>(1) (2) (3)</p> <p>✓ ✓ ✓</p>	<p>(1) (2) (3)</p> <p>✓ ✓ ✓</p>	<p>(1) (2) (3)</p> <p>✓ ✓ ✓</p>	<p>(1) (2) (3)</p> <p>✓ ✓ ✓</p>	<p>(1) (2) (3)</p> <p>✓ ✓ ✓</p>	73.3

การเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมไทยประเพณี

ข้อที่	ข้อความ	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา จิตกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปศึกษา	อาจารย์ผู้สอนใน รายวิชาจิตกรรม ไทยจากหลักสูตร ศิลปบัณฑิต	ศิลปินไทยร่วม สมัยที่มี ประสบการณ์ ด้านการ สร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะไทย	นักอนุรักษ์ จิตรกรรมไทย นักประวัติศาสตร์ และทฤษฎีศิลป์ ร้อย ละ
		(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
8	<p>ก็จะเดินดูนานกันไปเมฆหายไปไหน</p> <p>ยุคสมัยหนึ่งจิตรกรรมไทยไม่เป็นที่นิยมเท่ากับ อิทธิพลทางศิลปะที่มาจากจากที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยิ่งจากตะวันตก ทำให้จิตรกรรมไทยประเพณีนั้น ขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง และยังส่งผลให้องค์ ความรู้ทางภูมิปัญญาช่างเขียนไทยก็สูญหายไป เพราะฉะนั้นเราจึงควรที่จะช่วยกันสืบองค์ความรู้ เหล่านี้ต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดการขาดช่วงอีก</p>	✓	✓	✓	20
9	<p>ในปัจจุบันจิตรกรรมไทยประเพณีกลับมาอยู่ใน ความสนใจมากขึ้น เพราะว่าเป็นศาสตร์ที่จับต้อง ได้ จากการทำสัมพัทธกรรมการทำงานจิตรกรรม ไทย เพราะแท้จริงแล้วกระบวนการแบบโบราณไม่ได้</p>	✓	✓	✓	33.3

ชื่อที่	ข้อความ	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา จิตกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปศึกษา	อาจารย์ผู้สอนใน รายวิชาจิตกรรม ไทยจากหลักสูตร ศิลปบัณฑิต	ศิลปินไทยร่วม สมัยที่มี ประสบการณ์ ด้านการ สร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะไทย	นักอนุรักษ์ จิตรกรรมไทย	นักประวัติศาสตร์ และทฤษฎีศิลป์ ร้อย ละ
<p>พิสูจน์ตัวเองแล้วว่าเป็นร้อย ๆ ปี ยิ่งได้ผลอยู่ ศิลปวัตถุยังคงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน เพราะฉะนั้น สูตรโบราณถึงแม้กระบวนการดูเรียบง่าย แต่ก็มี ปัญญาเหล่านั้นกลับใช้งานได้จริง และมี ประสิทธิภาพสูง</p>	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
		(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
		(3)	(2)	(3)	(2)	(1)
			(1)	(1)	(3)	(2)
			(2)	(2)	(1)	(3)
			(3)	(3)	(2)	(1)

จากตารางที่ 5 สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเห็นในด้านจิตรกรรมไทยประเพณี เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยสามารถแบ่งประเด็นสำคัญของมาได้ ดังนี้

1. ด้านความหมายและความสำคัญของจิตรกรรมไทยประเพณี มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

1.1 จิตรกรรมไทยประเพณีเปรียบเหมือนวัฒนธรรม ความเป็นศิลปะของชาติไทย แสงความเป็นตัวตนของคนไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนที่แตกต่างไปจากศิลปะชาติอื่น ผู้เชี่ยวชาญทุกคนได้กล่าวถึงในประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

1.2 จิตรกรรมไทยประเพณีเปรียบเสมือนรากฐานสำคัญในการนำไปต่อยอดพัฒนาจิตรกรรมไทย เนื่องจากศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์สามารถหยิบยืมของเก่าหรือของดั้งเดิมในส่วนที่สวยงาม ดึงมาต่อยอดในการสร้างสรรค์ในปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่กล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 93.3

1.3 จิตรกรรมไทยประเพณีมีบทบาทสำคัญอยู่ฐานะ 2 คือ 1. การประดับตกแต่ง 2. เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางศาสนา สถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ มีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 60 โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ และศิลปินได้ให้ความเห็นด้านนี้ทุกคน

2. ด้านคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

2.1 คุณค่าทางรูปแบบ เป็นสิ่งที่แสดงสุนทรียะอันเป็นตัวแทนของความสวยงามของจิตรกรรมไทย เพราะมีลักษณะการถ่ายทอดเนื้อหาอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีลวดลายและการจัดวางองค์ประกอบที่สอดประสาน อ่อนช้อย และประณีต ซึ่งคุณค่าทางด้านรูปแบบนี้รวมไปถึง เทคนิคและกระบวนการ ซึ่งเป็นหลักฐานของความเจริญในงานช่างไทยโบราณ โดยมีผู้เชี่ยวชาญมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 73.3 โดยมีนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ให้ความเห็นประเด็นนี้ทุกคน และผู้เชี่ยวชาญอีก 4 ด้าน ๆ ละ 2 คนให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้เช่นกัน

2.2 คุณค่าของจิตรกรรมประเพณีคือ คุณค่าด้านเนื้อหาเรื่องราว ที่ประกอบด้วยเรื่องราวทางด้านพุทธศาสนา รวมไปถึงเรื่องราววิถีชีวิต ซึ่งยังถือเป็นคุณค่าทางด้านการเป็นหลักฐานทางโบราณคดีเพราะจะทำให้เห็นประวัติศาสตร์ยุคสมัยนั้นว่ามีความเจริญมากน้อยเพียงใด ผู้คนในสมัยนั้นนับถือศาสนาอะไร เขามีความคิดเห็นกันอย่างไรในแต่ละยุคสมัย โดยมีผู้เชี่ยวชาญมีผู้เชี่ยวชาญ

กล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 66.7 โดยมีนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์และศิลปินทุกคน และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาและศิลปบัณฑิตด้านละ 2 คนที่ให้ความเห็นกับประเด็นด้านนี้ โดยไม่มีนักอนุรักษ์กล่าวถึงประเด็นนี้แม้แต่คนเดียว

3. ด้านการเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมไทยประเพณี มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

3.1 จิตรกรรมไทยประเพณีจะมีทิศทางการดำเนินต่อไปอยู่ 2 ทาง ทางแรก คือ ยังมีคนที่ยังเขียนด้วยเนื้อหาและบริบทเดิมของจิตรกรรมไทยประเพณี ส่วนอีกทิศทางหนึ่งก็จะเป็นทิศทางของศิลปินและนักศึกษาศิลปะที่ต้องการทำการศึกษานำมาพัฒนาใหม่เพื่อให้ตัวเนื้อหา รูปแบบ หรือเทคนิคได้มีการพัฒนาต่อยอดไป ซึ่งสองทางนี้ก็จะเดินคู่ขนานกันไปไม่หายไปไหน โดยมีผู้เชี่ยวชาญมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 66.7 โดยมีนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์และนักอนุรักษ์ทุกคน และมีอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิตและศิลปินด้านละ 2 คน กล่าวถึงประเด็นนี้ โดยที่อาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาไม่ได้มีการกล่าวถึง

3.2 จิตรกรรมไทยเดิมที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนามาทุกยุคทุกสมัยนับตั้งแต่สุโขทัยมาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ในปัจจุบันจิตรกรรมไทยได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทั้งในด้านรูปแบบและเทคนิควิธีการ โดยมีผู้เชี่ยวชาญมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 26.7 โดยเป็นนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ นักอนุรักษ์ อาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิต และศิลปินด้านละ 1 คน ที่กล่าวถึง โดยที่อาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้

3.3 ยุคสมัยหนึ่งจิตรกรรมไทยไม่เป็นที่นิยมเท่ากับอิทธิพลทางศิลปะที่มาจากที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากตะวันตก ทำให้จิตรกรรมไทยประเพณีนั้นขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง และยังส่งผลให้องค์ความรู้ทางภูมิปัญญาช่างเขียนไทยก็ได้สูญหายไป เพราะฉะนั้นเราจึงควรที่จะช่วยกันสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้ต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดการขาดช่วงอีก โดยมีผู้เชี่ยวชาญมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 20 เป็นนักอนุรักษ์ 2 คน และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิต 1 คน

3.4 ในปัจจุบันจิตรกรรมไทยประเพณีกลับมาอยู่ในความสนใจมากขึ้น เพราะว่าเป็นศาสตร์ที่จับต้องได้ จากการได้สัมผัสกระบวนการทำงานจิตรกรรมไทย เพราะแท้จริงแล้วกระบวนการแบบโบราณได้พิสูจน์ตัวเองแล้วว่าเป็นร้อย ๆ ปี ยังได้ผลอยู่ ศิลปวัตถุยังคงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน เพราะฉะนั้นสูตรโบราณถึงแม้กระบวนการดูเรียบง่าย แต่ภูมิปัญญาเหล่านั้นกลับใช้งานได้จริง และมีประสิทธิภาพสูงอีก โดยมีผู้เชี่ยวชาญมีกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 33.3 เป็นนักอนุรักษ์ 2 คน และนักประวัติศาสตร์ศิลป์และทฤษฎีศิลป์ อาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิตและศิลปศึกษาด้านละ 1 คน

ข้อที่	อาจารย์ผู้สอน		อาจารย์ผู้สอน		ศิลปินไทยร่วม		
	ในรายวิชา	ในรายวิชา	ในรายวิชา	ในรายวิชา	สมัยที่มี	นักประวัตติศาสตร์	
ข้อความ	จิตรกรรมไทย	จิตรกรรมไทย	จิตรกรรมไทย	จิตรกรรมไทย	ประสบการณ์ด้าน	และทฤษฎีศิลป์	
	จากหลักสูตร	จากหลักสูตร	จากหลักสูตร	จากหลักสูตร	การสร้างสรรค์	ร้อยละ	
	ศิลปศึกษา	ศิลปศึกษา	ศิลปบัณฑิต	ศิลปบัณฑิต	ผลงานศิลปะไทย		
	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	
5	จิตรกรรมไทยประเพณีออกมาพูดในภาษาใหม่ให้สามารถรับใช้สังคมในปัจจุบันได้ อาจเป็นเรื่องของเหตุการณ์ทางพุทธประวัติ คติธรรม ประเพณี สังคม และวัฒนธรรมที่ผูกแทรกด้วยเรื่องราวเหตุการณ์ในปัจจุบันเข้าไปด้วย	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6	จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่หยิบยืมลักษณะและรูปแบบทางจิตรกรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น การนำลายไทย การเขียนตัวพระต๋วงนาง หรือลักษณะการการจัดองค์ประกอบของภาพมาใช้ในการเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นได้ทั้งเรื่องราวใหม่หรือเรื่องราวแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือประเพณี สังคม และวัฒนธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่นำกระบวนการและ	✓	✓	✓	✓	✓	53.3

ข้อที่	ข้อความ	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา	ศิลปินไทยร่วม สมัยที่มี	นักประวัติศาสตร์ จิตรกรรมไทย และทฤษฎีศิลป์ ร้อยและ
		จิตรกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปศึกษา	จิตรกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปบัณฑิต	ประสบการณ์ด้าน การสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะไทย	
		(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)

เทคนิคของจิตรกรรมไทยประเพณีมาใช้ในการ
 สร้างสรรค์ ทั้งจากภูมิปัญญาช่างไทยโบราณหรือ
 จากช่างสิบหมู่ก็ตาม กระบวนการเก่า ๆ ของ
 จิตรกรรมไทยอาจถูกมองว่าเป็นของเก่าหรือ
 ล้าสมัยไปแล้ว สิ่งเหล่านี้ไม่ได้จบไปกับคำว่า
 อดีต เพราะในเชิงเทคนิควิธีการของจิตรกรรม
 ไทยประเพณีอะไรที่หยิบยจับนำมาใช้ในการ
 สร้างสรรค์อีกมาก

จากตารางที่ 6 สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเห็นในด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยสามารถแบ่งประเด็นสำคัญของมาได้ ดังนี้

1. นิยามและความหมายของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นดังต่อไปนี้

1.1 จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ไม่ได้สนใจช่วงเวลา แต่เป็นร่วมสมัยในเชิงรูปแบบหรือแนวทางในการสร้างสรรค์ ศิลปินจะนำแบบแผนหรือปัจเจกของจิตรกรรมไทย ไม่ว่าจะด้านรูปแบบหรือความคิดของโบราณ มาผสมผสานกับปัจเจกของตัวผู้สร้างสรรค์ที่มีแนวความคิด ตัวตน และอัตลักษณ์ของตนเอง จนเกิดการพูดหรือสื่อสารในรูปแบบใหม่ โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100

1.2 จิตรกรรมไทยร่วมสมัยมีความเป็นไปได้ว่า หมายถึงจิตรกรรมไทยที่เกิดร่วมกับปัจจุบันสมัย เป็นศิลปะที่ถูกสร้างขึ้นอยู่ภายใน 10 20 หรือ 50 ปี และรวมไปถึง 10 20 หรือ 50 ปีในอนาคต โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 26.7 โดยเป็นนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ 2 คน และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิตและศิลปศึกษาด้านละ 1 คน โดยไม่มีศิลปินและนักอนุรักษ์กล่าวถึงประเด็นนี้

2. ลักษณะและแนวทางของการทำงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

2.1 จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ผสมผสานระหว่างการหิบบัณฑิตประเด็นหรือเนื้อหาบางอย่างทางจิตรกรรมไทยประเพณีออกมาพูดในภาษาใหม่ให้สามารถรับใช้สังคมในปัจจุบันได้ อาจเป็นเรื่องของเหตุการณ์ทางพุทธประวัติ คติธรรม ประเพณี สังคม และวัฒนธรรมที่ถูกแทรกด้วยเรื่องราวเหตุการณ์ในปัจจุบันเข้าไปด้วย โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 86.7 มีเพียงนักอนุรักษ์ 2 คน ที่ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้

2.2 จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่หิบบัณฑิตลักษณะและรูปแบบทางจิตรกรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น การนำลายไทย การเขียนตัวพระตัวนาง หรือลักษณะการการจัดองค์ประกอบของภาพมาใช้ในการเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นได้ทั้งเรื่องราวใหม่หรือเรื่องราวแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือประเพณี สังคม

และวัฒนธรรม โดยโดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 80 มีเพียงนักอนุรักษ์ 2 คน และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา 1 คน ที่ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้

2.3 จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่นำกระบวนการและเทคนิคของจิตรกรรมไทยประเพณีมาใช้ในการสร้างสรรค์ ทั้งจากภูมิปัญญาช่างไทยโบราณหรือจากช่างสิบหมู่ก็ตาม กระบวนการเก่า ๆ ของจิตรกรรมไทยอาจถูกมองว่าเป็นของเก่าหรือล้าสมัยไปแล้ว สิ่งเหล่านั้นไม่ได้จบไปกับคำว่าอดีต เพราะในเชิงเทคนิควิธีการของจิตรกรรมไทยประเพณีมีอะไรให้หยิบจับนำมาใช้ในการสร้างสรรค์อีกมาก โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 53.3 โดยมีศิลปินและนักอนุรักษ์ทุกคน และมีนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์รวมถึงอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิตด้านละ 1 คน ที่กล่าวถึงประเด็นนี้

2.4 จิตรกรรมไทยร่วมสมัย เป็นเรื่องของการส่งต่อความคิดและมุมมองของศิลปินในการใส่ความร่วมมือเข้าไป เช่น สังคม วิถีชีวิต หรือคตินิยมแบบใหม่ ๆ ในปัจจุบันเข้าไป อันเกิดจากความคิดคนที่เปลี่ยน สังคมที่เปลี่ยน เพราะคนไม่ได้อยู่ในโลกของอุดมคติแล้ว คนเข้ามาสู่โลกสังคมนิยมมากขึ้น ทำให้เกิดศิลปะที่แสวงหาทางออกใหม่โดยไม่ได้คิดถึงทุนทางวัฒนธรรมเดิม โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 46.7 โดยมีอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิต และนักประวัติศาสตร์ศิลป์ด้านละ 2 ท่านกล่าวถึงประเด็นนี้ โดยที่ไม่มีศิลปินและนักอนุรักษ์กล่าวถึง

อาจารย์ผู้สอน	อาจารย์ผู้สอน	ศิลปินไทยร่วม			
ในรายวิชา	ในรายวิชา	สมัยที่มี			
จิตรกรรมไทย	จิตรกรรมไทย	ประสบการณ์ด้าน			
จากหลักสูตร	จากหลักสูตร	การสร้างสรรค์			
ศิลปศึกษา	ศิลปบัณฑิต	ผลงานศิลปะไทย			
(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย คือ การคงสภาพ หรือการอนุรักษ์ในเชิงรักษา การอนุรักษ์ส่วนนี้ คือ การคงสภาพ ยืดอายุ และซ่อมแซม จิตรกรรมไทยโบราณไว้ให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่ง เป็นงานที่ค่อนข้างยากและต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะทาง โดยส่วนใหญ่จะเป็นงานของนัก อนุรักษ์และกรมศิลปากร				
4	การอนุรักษ์เชิงป้องกัน ในส่วนของ การอนุรักษ์เชิงป้องกันนั้นเป็นส่วนที่คนทั่วไป ผู้เรียนศิลปะ หรือคนที่อยู่ใกล้กับศิลปวัตถุ สามารถทำได้ โดยประการแรกต้องให้ความรู้				
✓	✓	✓	✓	✓	✓
					33.3

อาจารย์ผู้สอน	อาจารย์ผู้สอน	ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านศิลปะการสร้างสรรค์	นักอนุรักษ์ธรรมชาติและทฤษฎีศิลป์
ในรายวิชา	ในรายวิชา	สัมฤทธิ์	
จิตกรกรรมไทย	จิตกรกรรมไทย	ประสบการณ์ด้าน	
จากหลักสูตร	จากหลักสูตร	การสร้างสรรค์	
ศิลปศึกษา	ศิลปบัณฑิต	ผลงานศิลปะไทย	
(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
ชื่อที่	ข้อความ		
	ถึงคุณค่า เพราะศิลปะถูกเอาเปรียบแล้วมองดูไม่งาม ซึ่งควรนำเสนอให้เห็นคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณคดี หรือความเป็นมาของชาวบ้านในอดีต ประการที่สองคือการให้ความรู้ในการที่จะไม่ทำให้ตัวศิลปวัตถุเสื่อมโทรม และกระทำให้ทำให้เกิดความเสียหายต่อศิลปวัตถุ รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานที่ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน		
5	การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในเมฆของการศึกษาและเผยแพร่ อนุรักษ์โดยการเข้าถึงและทำความเข้าใจเนื้อหาสาระทางศิลปวัฒนธรรม ว่าศิลปในเมฆก่อนทำอะไร อย่างไร และทำไม่ถึง		

ข้อที่	ข้อความ	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา	ศิลปินไทยร่วม สมัยที่มี	นักอนุรักษ์ จิตรกรรมไทย	นักประวัติศาสตร์ และทฤษฎีศิลป์	ร้อยละ
	<p>ทำเช่นนั้น สิ่งเหล่านี้ก็เป็นการอนุรักษ์เช่นกัน เพราะจะไม่ประโยชน์หากจะเก็บของเก่าไว้ โดยไม่ได้ทำการศึกษาให้เข้าใจ เมื่อศึกษาจน ถ่องแท้แล้วก็ควรที่จะถ่ายทอดไปยังผู้อื่น เพื่อที่จะสืบทอดความรู้ต่อไป ซึ่งความรู้ เหล่านี้สามารถออกมาได้อีก ต่างจากวัตถุที่มี แต่จะเก่าลง ความรู้ที่เก็บเกี่ยวได้ไม่ว่าจะเป็น ในทางสุนทรียภาพ เจิงเทคนิควิธีการ รูปแบบ เทคนิคในการสื่อสาร และเนื้อหา ทุกสิ่งล้วนมี ค่าที่จะเผยแพร่ต่อไป</p>	จิตรกรรมไทย จากหลักฐาน ศิลปศึกษา	จิตรกรรมไทย จากหลักฐาน ศิลปบัญญัติ	ประสบการณ์ด้าน การสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะไทย	จิตรกรรมไทย	นักประวัติศาสตร์ และทฤษฎีศิลป์	(3)
		(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
6	<p>การอนุรักษ์ในลักษณะของการสืบสานและต่อ ยอด การอนุรักษ์ในส่วนนี้คือการต่อลมหายใจ ให้แก่จิตรกรรมไทย เพราะจะทำให้จิตรกรรม</p>	✓	✓	✓	✓	✓	80

อาจารย์ผู้สอน	อาจารย์ผู้สอน	ศิลปินไทยร่วม
ในรายวิชา	ในรายวิชา	สมัยที่มี
จิตรกรรมไทย	จิตรกรรมไทย	ประสบการณ์ด้าน
จากหลักสูตร	จากหลักสูตร	การสร้างสรรค์
ศิลปศึกษา	ศิลปบัณฑิต	ผลงานศิลปะไทย
(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
ชื่อที่	ชื่อความ	นักอนุรักษ์ จิตรกรรมไทย และทฤษฎีศิลปะ ร้อยและ

ไทยยังคงมีคนทำและมีผู้สืบทอด ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของการคัดลอกของเก่าชิ้นใหม่ โดยทำตามของเก่าทุกประการสิ่งนี้ก็เป็นการอนุรักษ์ เพราะได้สืบทอดความเชื่อ วิธีการ วัสดุอุปกรณ์จากโบราณ หรือการนำมาต่อยอด สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เพราะการอนุรักษ์ก็ไม่ใช่ว่าจะแข็งไว้อย่างเดียว แต่การสร้างสำนึกเราก็ต้องมีการปลูกสำนึกที่เรียกว่า ความคิดสร้างสรรค์พร้อมไปด้วย เช่นว่า ต้นทุนของจิตรกรรมไทยประเพณีเหล่านี้จะเป็นทุนในการไปทำงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้มากน้อยเพียงใด

จากตารางที่ 7 สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเห็นในด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย โดยแบ่งออกเป็นประเด็นหลักๆ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

1.1 การขาดความรู้ความเข้าใจและการเห็นคุณค่าของจิตรกรรมโบราณที่เป็นศิลปวัตถุ ซึ่งอาจจะสร้างความเสียหายให้แก่ตัวผลงานจิตรกรรมด้วยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 33.3 โดยเป็นนักอนุรักษ์และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา 2 คน และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิต 1 คน

1.2 การขาดแคลนบุคลากรทางด้านการอนุรักษ์ อาจเป็นผลของการมีหลักสูตรด้านการอนุรักษ์ที่มีค่อนข้างน้อย หรือรวมถึงการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่ยังมีอยู่น้อยเช่นกัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 20 โดยเป็นนักอนุรักษ์ 2 คน และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา 1 คน ที่กล่าวถึง

2. รูปแบบของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

2.1 การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในมุมมองของการศึกษาและเผยแพร่ อนุรักษ์โดยการเข้าถึงและทำความเข้าใจเนื้อหาสาระทางศิลปวัฒนธรรม ว่าศิลปินในยุคก่อนทำอะไร อย่างไร และทำไมถึงทำเช่นนั้น สิ่งเหล่านี้ก็เป็นการอนุรักษ์เช่นกัน เพราะจะไม่มีประโยชน์หากจะเก็บของเก่าไว้โดยไม่ได้ทำการศึกษาให้เข้าใจ เมื่อศึกษาจนถ่องแท้แล้วก็ควรที่จะถ่ายทอดต่อไปยังผู้อื่นเพื่อที่จะสืบทอดความรู้นี้ต่อไป ซึ่งความรู้เหล่านี้สามารถใช้งานได้อีก ต่างจากวัตถุที่มีแต่จะเก่าลง ความรู้ที่เก็บเกี่ยวได้ไม่ว่าจะจะเป็นในทางสุนทรียภาพ เชิงเทคนิควิธีการ รูปแบบ เทคนิคในการสื่อสาร และเนื้อหา ทุกสิ่งล้วนมีค่าที่จะเผยแพร่ต่อไป โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100

2.2 การอนุรักษ์ในลักษณะของการสืบสานและต่อยอด การอนุรักษ์ในส่วนนี้คือการต่อลมหายใจให้แก่จิตรกรรมไทย เพราะจะทำให้จิตรกรรมไทยยังคงมีคนทำและมีผู้สืบทอด ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของการคัดลอกของเก่าขึ้นใหม่โดยทำตามของเก่าทุกประการสิ่งนี้ก็เป็นอนุรักษ์ เพราะได้สืบทอดความเชื่อ วิธีการ วัสดุอุปกรณ์จากโบราณ หรือการนำมาต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เพราะการอนุรักษ์ก็ไม่ใช่ว่าจะแช่แข็งไว้อย่างเดียว แต่การสร้างสำนึกเราก็ต้องมีการปลูกสำนึกที่เรียกว่า ความคิดสร้างสรรค์พร้อมไปด้วย เช่นว่า ต้นทุนของจิตรกรรมไทยประเพณีเหล่านี้จะเป็นทุนในการทำงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้มากน้อยเพียงใด โดยมีผู้เชี่ยวชาญส่วน

ใหญ่กล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 80 มีเพียงนักอนุรักษ์ 2 คน และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา 1 คน ที่ไม่ได้กล่าวถึง

2.3 การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย คือ การคงสภาพหรือการอนุรักษ์ในเชิงรักษา การอนุรักษ์ส่วนนี้คือ การคงสภาพ ยืดอายุ และซ่อมแซมจิตรกรรมไทยโบราณไว้ให้ได้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นงานที่ค่อนข้างยากและต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยส่วนใหญ่จะเป็นงานของนักอนุรักษ์และกรมศิลปากร โดยมีผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่กล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 80 มีเพียงอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา 2 คน และศิลปิน 1 คน ที่ไม่ได้กล่าวถึง

2.4 การอนุรักษ์ในเชิงป้องกัน ในส่วนของการอนุรักษ์เชิงป้องกันนั้นเป็นส่วนที่คนทั่วไปผู้เรียนศิลปะ หรือคนที่อยู่ใกล้กับศิลปวัตถุสามารถทำได้ โดยประการแรกต้องให้ความรู้ถึงคุณค่า เพราะศิลปวัตถุอาจเก่าแล้วมองดูไม่งาม ซึ่งควรนำเสนอให้เห็นคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณคดี หรือความเป็นมาของชาวบ้านในอดีต ประการที่สองคือ การให้ความรู้ในการที่จะไม่ทำให้ตัวศิลปวัตถุเสื่อมโทรม และกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อศิลปวัตถุ รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานที่ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 33.3 โดยมีนักอนุรักษ์ 2 คน และมีอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาและศิลปะบัณฑิต และนักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์ด้านละ 1 คน ที่กล่าวถึงด้านนี้ โดยที่ไม่มีศิลปินกล่าวถึงประเด็นนี้

ข้อที่	ข้อความ	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา จิตกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปศึกษา (1) (2) (3)	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา จิตกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปบัณฑิต (1) (2) (3)	ศิลปินไทยร่วม สมัยที่มี ประสบการณ์ ด้านการ สร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะไทย (1) (2) (3)	นักอนุรักษ์ จิตรกรรมไทย (1) (2) (3)	นักประวัติศาสตร์ และทฤษฎีศิลป์ (1) (2) (3)	ร้อยละ
3	คือ ในทางเทคนิคและกระบวนการ เป็นการ สร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยโดยใช้เทคนิควิธีการ แบบโบราณ เช่น การใช้สี การทำพื้น หรือ กระบวนการบางอย่างที่ผู้สร้างสรรค์สามารถ นำมาเสนอใหม่ให้เป็นที่ร่วมสมัยและ เข้ากับปัจจุบัน โดยที่เนื้อหาเรื่องราวอาจจะมีกลิ่น อายของภาพไทยมาไม่น้อยแต่ความต้องการ ของผู้สร้างสรรค์แต่ละคน	✓	✓	✓	✓	✓	46.7
3	จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่เน้นเชื่อมโยง กับกรอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาอาจไม่ สามารถเรียนอนุรักษ์เต็มตัว แต่สามารถให้องค์ ความรู้ด้านการอนุรักษ์เชิงป้องกัน เป็นหลักการ	✓	✓	✓	✓	✓	46.7

ข้อที่	ข้อความ	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา จิตกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปศึกษา (1) (2) (3)	อาจารย์ผู้สอน ในรายวิชา จิตกรรมไทย จากหลักสูตร ศิลปบัณฑิต (1) (2) (3)	ศิลปินไทยร่วม สมัยที่มี ประสบการณ์ ด้านการ สร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะไทย (1) (2) (3)	นักอนุรักษ์ จิตรกรรมไทย (1) (2) (3)	นักประวัติศาสตร์ และทฤษฎีศิลป์ (1) (2) (3)	ร้อยละ
<p>ในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในงานจิตรกรรมไทย เพื่อใช้ในการทำงานว่าต้องควรเลือกใช้แบบใด เปรียบเสมือนได้ทำการอนุรักษ์และจะลดความ เสียหายของชิ้นงานตั้งแต่การสร้าง</p>							

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคำว่า จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ว่า มีทิศทางในการสร้างสรรค์ผลงานไปในทิศทางใดได้บ้าง โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่

1. จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ในด้านรูปแบบ กล่าวคือเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่มุ่งเน้นในการนำรูปแบบบางประการของจิตรกรรมไทยประเพณีมาผสมผสานและประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน ใส่แนวความคิดและความเฉพาะตัวของผู้สร้างงานเข้าไป หรืออาจสอดแทรกเรื่องราวทางศาสนา คติความเชื่อ โดยไม่จำกัดเทคนิคในการทำงาน โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

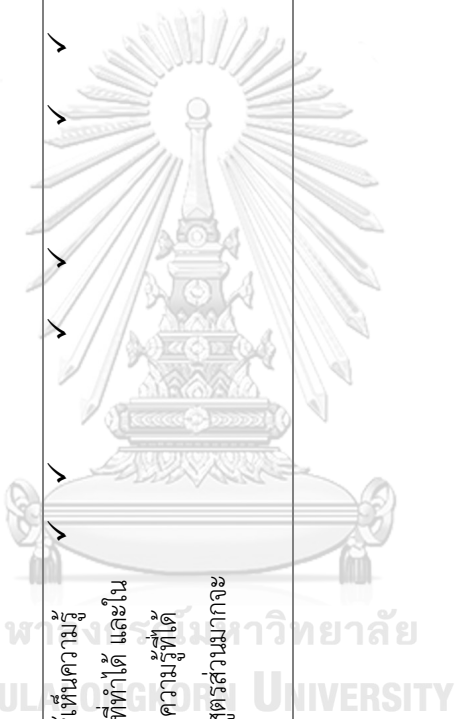
2. จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ในแบบต่อมา คือ ในทางเทคนิคและกระบวนการ เป็น การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยโดยใช้เทคนิควิธีการแบบโบราณ เช่น การใช้สี การทำพื้น หรือกระบวนการบางอย่างที่ผู้สร้างสรรค์สามารถนำมานำเสนอในมุมมองใหม่ให้เป็นร่วมสมัยและเข้ากับปัจจุบัน โดยที่เนื้อหาเรื่องราวอาจจะมีกลิ่นอายของภาพไทยมากน้อยตามแต่ความต้องการของผู้สร้างสรรค์แต่ละคน โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

3. จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่เน้นเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาอาจไม่สามารถเรียนอนุรักษ์เต็มตัว แต่สามารถให้องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์เชิงป้องกัน เป็นหลักการในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในงานจิตรกรรมไทย เพื่อใช้ในการทำงานว่าต้องควรเลือกใช้แบบใดเปรียบเสมือนได้ทำการอนุรักษ์และชะลอความเสียหายของชิ้นงานตั้งแต่การสร้าง โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 46.7 โดยมีนักอนุรักษ์ทุกคน รวมถึงนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ 2 คน และศิลปินและอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาด้านละ 1 คน ที่กล่าวถึงประเด็นนี้ โดยไม่มีอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิตกล่าวถึง

<p>วิธีการ เป็นต้น</p>	<p>5 เมื่อผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานจากกิจกรรมไทยประเพณีดั้งเดิมแล้ว ก็ส่งเสริมเรื่องวิธีการพัฒนาไปสู่ความเป็นรวมสมัย เริ่มจากประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยร่วมสมัยว่ามีมาอย่างไร มีรูปแบบอย่างไร เพื่อที่จะให้ไปพัฒนาด้านวิธีการคิดในการนำทุนเดิมของจิตรกรรมไทยบางประการมาใช้และสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยขึ้นมาใหม่</p>	<p>6 เนื้อหาด้านการอนุรักษ์ เป็นองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่ไม่ได้เป็นรูปแบบของนักอนุรักษ์ที่ใช้ในการบำรุงซ่อมแซมโบราณวัตถุ แต่เป็นการให้รู้ถึงวิธีที่จะจัดการกับโบราณวัตถุสิ่งที่มีอยู่ รวมถึงการชี้ให้เห็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้แม้ไม่ได้เป็นนักอนุรักษ์ ซึ่งก็คือ หลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน</p>	<p>7 การบรรยาย ในการบรรยายรูปแบบแรก คือ การบรรยายองค์ความรู้ในแต่ละหัวข้อที่ต้องการสร้างองค์ความรู้ด้านนั้น และการบรรยายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานซึ่งเป็นลักษณะของการพูดคุยแนะนำ และอธิบายเพิ่มเติม</p>	<p>8 สาทิต ในงานที่เป็นปฏิบัติการมีการสาคติกระบวนการทำงานให้แก่ผู้เรียนเพื่อที่จะส่งเสริมความเข้าใจใน</p>
<p>วิธีการ เป็นต้น</p>	<p>เมื่อผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานจากกิจกรรมไทยประเพณีดั้งเดิมแล้ว ก็ส่งเสริมเรื่องวิธีการพัฒนาไปสู่ความเป็นรวมสมัย เริ่มจากประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยร่วมสมัยว่ามีมาอย่างไร มีรูปแบบอย่างไร เพื่อที่จะให้ไปพัฒนาด้านวิธีการคิดในการนำทุนเดิมของจิตรกรรมไทยบางประการมาใช้และสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยขึ้นมาใหม่</p>	<p>เนื้อหาด้านการอนุรักษ์ เป็นองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่ไม่ได้เป็นรูปแบบของนักอนุรักษ์ที่ใช้ในการบำรุงซ่อมแซมโบราณวัตถุ แต่เป็นการให้รู้ถึงวิธีที่จะจัดการกับโบราณวัตถุสิ่งที่มีอยู่ รวมถึงการชี้ให้เห็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้แม้ไม่ได้เป็นนักอนุรักษ์ ซึ่งก็คือ หลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน</p>	<p>การบรรยาย ในการบรรยายรูปแบบแรก คือ การบรรยายองค์ความรู้ในแต่ละหัวข้อที่ต้องการสร้างองค์ความรู้ด้านนั้น และการบรรยายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานซึ่งเป็นลักษณะของการพูดคุยแนะนำ และอธิบายเพิ่มเติม</p>	<p>สาทิต ในงานที่เป็นปฏิบัติการมีการสาคติกระบวนการทำงานให้แก่ผู้เรียนเพื่อที่จะส่งเสริมความเข้าใจใน</p>

<p>วัสดุอุปกรณ์</p>											
<p>14</p>	<p>เมื่อเรียนเกี่ยวกับด้านเทคนิคและกระบวนการของ จิตกรรมไทยแบบดั้งเดิม ควรพยายามที่จะใช้วัสดุที่เป็น ของโบราณแบบประเพณีมากที่สุดก่อน หากมีข้อจำกัด เรื่องขงเวลาหรือสถานที่ก็อาจจะใช้วัสดุทดแทนเข้ามา ผสมผสานในขั้นตอนการทำงาน แต่อย่างไรแล้วตอน บรรยายหรือสาธิตก็ควรมีวัสดุตั้งเดิมมาให้ให้เห็นหรือ สัมผัสเพื่อเห็นข้อเปรียบเทียบ</p>										<p>93.3</p>
<p>15</p>	<p>หากเป็นการเรียนการสอนจิตรกรรมไทยในด้านรูปแบบ ในจุดนี้อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้วัสดุแบบโบราณ ทั้งหมด เช่น ในการ sketch หรือการเขียนลาย อาจจะใช้เขียนบน สื่อใหม่ๆ อาทิ เขียน เขียนบน ipad หรือวัสดุอื่นก็ไม่ได้</p>										<p>13.3</p>
<p>การวัดและประเมินผล</p>											
<p>16</p>	<p>การวัดและประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ อาจมี เครื่องมือในการวัดและประเมินผล อาทิ ใบงาน แบบสอบถาม หรือให้ทำรายงานต้นคัว</p>										<p>13.3</p>
<p>17</p>	<p>ประเมินให้คะแนนระหว่างกระบวนการทำงาน เช่น ระหว่างกรปฏิบัติงานในชั้นเรียนการนำเสนอ แนวความคิดและการหาอ้างอิง การตรวจแบบร่าง และ การตรวจความก้าวหน้า 3 ครั้งก่อนส่งงานจริง ซึ่งการทำ แบบนี้ก็เป็นเหมือนการเป็นที่ปรึกษาในระหว่างการทำ ทำงานด้วย</p>										<p>73.3</p>

18	<p>วัตถุประสงค์ของผลงาน ความสำเร็จของ ผู้เรียนจะเป็นตัวสะท้อนความเข้าใจในทุกองค์ประกอบ ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และรวมถึง กระบวนการคิดวิเคราะห์และแนวคิดในการสร้างสรรค์ ผลงาน ว่าใช้อะไรมาประยุกต์ใช้ในผลงาน มีที่มาที่ไป อย่างไร พร้อมทั้งสามารถประเมินความรับผิดชอบต่อ งานที่ได้รับมอบหมายไปในตัว</p>	93.3
19	<p>การนำเสนอผลงาน เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เห็นความรู้ ความเข้าใจ เพราะต้องสามารถอธิบายสิ่งที่ทำได้ และใน หลักสูตรศิลปะก็ต้องเน้นเรื่องถ่ายทอดความรู้ที่ได้ จากการทำงานด้วย เพราะผู้เรียนในหลักสูตรส่วนมากจะ ไปเป็นผู้สอนต่อไปในอนาคต</p>	66.7

จากตารางที่ 9 เป็นสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณีและร่วมสมัยทั้งในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา รวมถึงวิธีการสร้างสรรค์ผลงานของจิตรกรรมไทยทั้งสองรูปแบบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

1.2 ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ได้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

1.3 ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติทางจิตรกรรมไทยไปถ่ายทอดต่อไปได้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่กล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 80 มีเพียงนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ 2 คน และนักอนุรักษ์ 1 คนที่ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้

2. เนื้อหา มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

2.1 ในขั้นตอนแรกของการสอนต้องให้ความรู้พื้นฐานของจิตรกรรมไทย จำเป็นต้องทำให้ผู้เรียนรู้จักกับทุนเดิมซึ่ง ก็คือ จิตรกรรมไทยประเพณีก่อน แล้วจึงแบ่งเป็นส่วนว่าเรียนรู้ในด้านใดบ้าง เช่น รูปแบบ ความคิด เทคนิควิธีการ เป็นต้น โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

2.2 เมื่อผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานจากจิตรกรรมไทยประเพณีดั้งเดิมแล้ว ก็ควรส่งเสริมเรื่องวิธีการพัฒนาไปสู่ความเป็นร่วมสมัย เริ่มจากประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยร่วมสมัยว่ามีที่มาอย่างไร มีรูปแบบอย่างไร เพื่อที่จะให้ไปพัฒนาด้านวิธีการคิดในการนำทุนเดิมของจิตรกรรมไทยบางประการมาใช้และสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยขึ้นมาใหม่ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

2.3 เนื้อหาด้านการอนุรักษ์ เป็นองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่ไม่ได้เป็นในรูปแบบของนักอนุรักษ์ที่ใช้ในการบำรุงซ่อมแซมโบราณวัตถุ แต่เป็นการให้รู้ถึงวิธีที่จะจัดการกับโบราณวัตถุสิ่งที่มีอยู่ รวมถึงการชี้ให้เห็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้แม้ไม่ได้เป็นนักอนุรักษ์ ซึ่งก็คือ หลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 40 โดยนักอนุรักษ์ทุกคน

กล่าวถึงประเด็นนี้ และมีอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา 2 คน และนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ 1 คนที่กล่าวถึงด้วยเช่นกัน

3. วิธีการสอน มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

3.1 การบรรยาย ในการบรรยายรูปแบบแรก คือ การบรรยายองค์ความรู้ในแต่ละหัวข้อที่ต้องการสร้างองค์ความรู้ด้านนั้น และการบรรยายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งเป็นลักษณะของการพูดคุย แนะนำ และอธิบายเพิ่มเติม โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องของกับทางเทคนิคและกระบวนการทางจิตรกรรมไทยอาจจะใช้เวลาค่อนข้างมาก แต่ก็ควรให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานจริง เพราะการลงมือทำด้วยตัวเองจะสร้างความเข้าใจได้มากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้เหมาะแก่เวลาอาจจะอยู่ในรูปแบบของการ workshop ให้ได้ลองลงมือทำแต่อาจจะไม่ได้เน้นว่าผลงานจะต้องชิ้นใหญ่ หรืออาจจะไม่ถึงกับสมบูรณ์แบบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 การไปศึกษานอกสถานที่ เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนและสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทย เพราะฉะนั้นควรพาไปดูผลงานจริง ทั้งจิตรกรรมไทยประเพณีและร่วมสมัย หรือพาไปดูงานจากผู้เชี่ยวชาญในการทำงานจิตรกรรมไทย โดยมีผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นในประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 80 มีเพียงศิลปิน 2 คน และนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ 1 คนที่ไม่ได้กล่าวถึง

3.4 สาธิต ในงานที่เป็นปฏิบัติควรมีการสาธิตกระบวนการทำงานให้แก่ผู้เรียนเพื่อที่จะส่งเสริมความเข้าใจในกระบวนการทำงานที่มากขึ้นเพราะผู้เรียนจะได้เห็นการทำงานจริง โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 33.3 โดยมีอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา 2 คน รวมถึงศิลปิน นักอนุรักษ์ และนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ด้านละ 1 คนที่ให้ความเห็นด้านนี้

4. สื่อการสอน มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

4.1 ภาพประกอบการบรรยาย เป็นภาพตัวอย่างผลงาน หรือภาพกระบวนการทำงาน โดยมีผู้เชี่ยวชาญทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 วัสดุในการทำงาน ควรมีวัสดุจริงให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการสัมผัส หรือไว้ใช้ในการสาธิตให้ผู้เรียนดู โดยมีผู้เชี่ยวชาญเกือบทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 93.3 มีเพียงอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาคนเดียวเท่านั้นที่ไม่ได้กล่าวถึง

4.3 ผลงานจริงหรือสถานที่จริง ที่เกิดจากการพาไปเรียนรู้นอกสถานที่ ตรงนี้ก็เป็นที่ที่สำคัญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่กล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 80 โดยมีเพียงผู้เชี่ยวชาญที่เป็นศิลปินที่ไม่ได้กล่าวถึง

5. วัสดุอุปกรณ์ มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

5.1 เมื่อเรียนเกี่ยวกับด้านเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบดั้งเดิม ควรพยายามที่จะใช้วัสดุที่เป็นของโบราณแบบประเพณีมากที่สุดก่อน หากมีข้อจำกัดเรื่องของเวลาหรือสถานที่ก็อาจจะใช้วัสดุทดแทนเข้ามาผสมผสานในขั้นตอนการทำงาน แต่อย่างไรแล้วตอนบรรยายหรือสาธิตก็ควรมีวัสดุดั้งเดิมมาให้ได้เห็นหรือสัมผัส โดยมีผู้เชี่ยวชาญเกือบทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 93.3 มีเพียงอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาคนเดียวเท่านั้นที่ไม่ได้กล่าวถึง

5.2 หากเป็นการเรียนการสอนจิตรกรรมไทยในด้านรูปแบบ ในจุดนี้อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้วัสดุแบบโบราณ ทั้งหมด เช่น ในการ sketch หรือการเขียนลาย อาจจะเขียนบนสื่อใหม่ๆ อาทิ เขียนเขียนบน Ipad หรือวัสดุอื่นก็ได้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 13.3 ซึ่งเป็นอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษา 2 คนที่กล่าวถึง

6. การวัดและประเมินผล มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น ดังต่อไปนี้

6.1 วัดและประเมินจากตัวผลงาน ผลงานการสร้างสรรคของผู้เรียนจะเป็นตัวสะท้อนความเข้าใจในทุกองค์ประกอบทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และรวมถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์และแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ว่าใช้อะไรมาประยุกต์ใช้ในผลงาน มีที่มาที่ไปอย่างไร พร้อมทั้งสามารถประเมินความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายไปในตัว โดยมีผู้เชี่ยวชาญเกือบทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 93.3 มีเพียงอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาคนเดียวเท่านั้นที่ไม่ได้กล่าวถึง

6.2 ประเมินให้คะแนนระหว่างกระบวนการทำงาน เช่น ระหว่างการปฏิบัติงานในชั้นเรียน การนำเสนอแนวความคิดและการหาอ้างอิง การตรวจแบบร่าง และการตรวจความก้าวหน้า 3 ครั้ง ก่อนส่งงานจริง ซึ่งการทำแบบนี้ก็เป็นเหมือนการเป็นที่ปรึกษาในระหว่างการทำงานด้วย โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 73.3 โดยอาจารย์ในหลักสูตรศิลปบัณฑิตทุกคนกล่าวถึง และผู้เชี่ยวชาญอีก 4 ด้าน ด้านละ 2 คน กล่าวในประเด็นนี้ไปในทิศทางเดียวกัน

6.3 การนำเสนอผลงาน เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เห็นความรู้ความเข้าใจ เพราะต้องสามารถอธิบายสิ่งที่ทำได้ และในหลักสูตรศิลปศึกษาต้องเน้นเรื่องถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการทำงานด้วย เพราะผู้เรียนในหลักสูตรส่วนมากจะไปเป็นผู้สอนต่อไปในอนาคต โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 66.7 โดยศิลปินทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้ และมีอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาและศิลปบัณฑิต 2 คน นักอนุรักษ์อีก 2 คน และนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ 1 คน ที่กล่าวถึงเช่นกัน

6.4 การวัดและประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ อาจมีเครื่องมือในการวัดและประเมินผล อาทิ ใบงาน แบบสอบถาม หรือให้ทำรายงานค้นคว้า โดยมีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 13.3 โดยมีเพียงนักอนุรักษ์และนักประวัติศาสตร์และทฤษฎีศิลป์ด้านละ 1 คน เท่านั้นที่กล่าวถึง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย

ข้อมูลแสดงการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย ถึงความพร้อมของผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียน กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ และเนื้อหาที่จัดการสอนในชั้นเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการสอน 2 แห่ง ประกอบด้วย

1. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในรายวิชาจิตรกรรมไทย และรายวิชาจิตรกรรมไทยขั้นสูง จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ในหัวข้อ จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และการออกแบบตำราลายไทย

2. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในรายวิชาจิตรกรรมไทยและศิลปะไทยร่วมสมัย จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ในหัวข้อ ลายไทย และปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะไทยร่วมสมัย

2.1 การสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำแนกข้อมูลได้ ดังนี้

ตารางที่ 10 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อ	ข้อมูลการสังเกตการสอน
ชื่อผู้สอน	อาจารย์สนั่น รัตนะ และรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม
ชั้นปีที่ทำการสอน	ชั้นปีที่ 2, 3
สถานที่ใช้เก็บข้อมูล	สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วัน/เดือน/ปี และเวลาในการสังเกตการสอน	12 กันยายน 2563 เวลา 9.00 - 12.00 น., 30 กันยายน 2563 เวลา 9.00 - 12.00 น., 30 กันยายน 2563 เวลา 15.00 - 18.00 น.

หัวข้อ	ข้อมูลการสังเกตการสอน
หัวข้อที่ใช้ในการสอน/ หน่วยการเรียนรู้	ลายรดน้ำ, คัดลอกจิตรกรรมไทย(สีฝุ่นผสมกาว), การออกแบบตำราลายไทย

จากตารางที่ 10 พบว่า การสอนหัวข้อลายรดน้ำ จัดสอนโดย อาจารย์สนั่น รัตนะ ชั้นปีที่สอน คือ ชั้นปีที่ 2 และ 3 โดยใช้เวลาสอนครั้งละ 3 ชั่วโมง และการสอนหัวข้อ คัดลอกจิตรกรรมไทย (สีฝุ่นผสมกาว) และการออกแบบตำราลายไทย จัดสอนโดย รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ชั้นปีที่ 2 และ 3 โดยใช้เวลาสอนครั้งละ 3 ชั่วโมง สถานที่จัดสอน สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 ประเด็นในการสังเกตการสอนจากการสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นในการสังเกตการสอน	ผลการสังเกตการสอน
หัวข้อที่ใช้ในการสอน : ลายรดน้ำ	
1. ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้	
1.1 บุคลิกลักษณะผู้สอน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน แสดงความเป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนกล้าเข้าหาเพื่อปรึกษาและสอบถามคำถามในชั้นเรียน - ผู้สอนพร้อมให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานลายรดน้ำแก่ผู้เรียน
สื่อการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการเตรียมสื่อการเรียนรู้มาในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ - หนังสือลายไทยที่ใช้ในการเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนเขียนงานลายรดน้ำ - การเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นในสื่อออนไลน์ อาทิ ข้อมูลจากการค้นคว้าผ่าน Google หรือคลิปวิดีโอที่ค้นจาก Youtube - วัสดุในการสาธิตและใช้ลงมือปฏิบัติงานลายรดน้ำในชั้นเรียน
แผนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการอธิบายก่อนเริ่มชั้นเรียนว่ากิจกรรมการสอนในครั้งนี้จะประกอบด้วย การบรรยายและการสาธิตปฏิบัติงานโดยผู้สอน และให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
1.2 ความพร้อมในผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนก่อนเวลา เพื่อมาเตรียมตัวก่อนเริ่มการเรียนการสอน

		- ผู้เรียนมีอุปกรณ์ในการจัดบันทึกสำหรับการศึกษาระหว่างผู้สอนทำการบรรยายและสาธิต และมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการลงมือปฏิบัติ
การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน		- ผู้เรียนมีความตั้งใจในการศึกษาองค์ความรู้เทคนิคलयรดน้ำ โดยมีคำถามตอบกับผู้สอนอยู่ตลอดชั้นเรียน โดยเฉพาะเมื่อถึงกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสนใจและตั้งใจลงมือปฏิบัติเป็นอย่างมาก
1.3 สถานที่สอน	สภาพทั่วไป	บรรยากาศในชั้นเรียนพร้อมทั้งเรื่องของแสงสว่างที่เพียงพอ อากาศไม่ร้อน ห้องเรียนมีความสะอาด และเหมาะแก่การลงมือปฏิบัติงาน
	วัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดการเรียนการสอน	- ภายในชั้นเรียนมีโต๊ะขนาดใหญ่ที่ผู้เรียนสามารถนั่งรอบโต๊ะได้ ประมาณ 6 คน จำนวนทั้งหมด 8 โต๊ะ และมีโต๊ะของผู้สอนอยู่ด้านหน้า พร้อมกับมีกระดานและที่ฉายสไลด์ ซึ่งเหมาะกับทั้งการบรรยาย และรวมไปถึงการใช้ลงมือปฏิบัติงานด้านเทคนิคलयรดน้ำที่มีวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างมาก และต้องใช้พื้นที่ในการทำงาน - มีเครื่องขยายเสียง - มีวัสดุที่ใช้ในการทำงานलयรดน้ำส่วนใหญ่เป็นไปตามแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณ เช่น ยางรัก ไม้ ดินสอพอง ผ้าขาวบาง หรดาล และทองคำเปลว เป็นต้น - ในส่วนของการให้ผู้เรียนลงมือด้วยตนเองมีการเปลี่ยนวัสดุไปบ้าง เช่น พืนยางรักที่ต้องใช้เวลานานในการเตรียม จึงใช้เป็นพื้นสีน้ำมันสีดำ (สี Flex) และแผ่นอะคริลิก
2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้		
2.1	วิธีการสอน	- บรรยายวัสดุ เทคนิค และวิธีการของกระบวนการलयรดน้ำ - สาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงานलयรดน้ำในแต่ละกระบวนการให้ผู้เรียนได้เห็น - ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง
2.2	เนื้อหา	เนื้อหามุ่งเน้นไปที่เทคนิคและกระบวนการของलयรดน้ำแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณ
2.3	กิจกรรมการสอน	- ผู้สอนบรรยายถึงความเป็นมา ความสำคัญ และกระบวนการของलयรดน้ำของไทย - ผู้สอนได้อธิบายถึงวัสดุแบบช่างไทยโบราณที่ใช้ในงานलयรดน้ำ - ผู้สอนลงมือสาธิตขั้นตอนและวิธีการในการปฏิบัติงานलयรดน้ำ

		- ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง
2.4 การวัดและประเมินผล		- วัดและประเมินผลจากความสมบูรณ์ของตัวผลงาน
		- วัดและประเมินผลจากความสวยงามของการเขียนลวดลาย
หัวข้อที่ใช้ในการสอน : คัดลอกจิตรกรรมไทย(สีฝุ่นผสมกาว)		
1. ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้		
1.1 ผู้สอน	บุคลิกลักษณะ	- ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน แสดงความเป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนกล้าเข้าหาเพื่อปรึกษาและสอบถามคำถามในชั้นเรียน
	สื่อการเรียนรู้	ผู้สอนมีการเตรียมสื่อการเรียนรู้มาในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - หนังสือภาพจิตรกรรมไทยฝาผนังเพื่อเป็นตัวอย่างในการใช้อธิบาย - ภาพตัวอย่างของผลงานจิตรกรรมไทยฝีมือครูช่างโบราณ - สมุดข่อยภาพเขียนจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวของจริงที่จัดทำโดยครูช่างสมัยต้นรัตนโกสินทร์เป็นภาพของไตรภูมิ - วัสดุที่ใช้งานเขียนจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว - ผลงานการเขียนจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวของผู้เรียนเอง (สัปดาห์ส่งผลงาน)
	แผนการสอน	- มีการแจกใบความรู้และแผนการสอนในครั้งนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนชี้แจงถึงกิจกรรมในการสอนครั้งนี้ ซึ่งเป็นการตรวจงานการคัดลอกภาพตัวพระ นาง ยักษ์ และลิง ด้วยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว
1.2 ผู้เรียน	ความพร้อมในการเรียน	ผู้เรียนมาถึงก่อนเวลา มีการจัดสถานที่เพื่อส่งงานและให้สะดวกในการที่จะรับฟังข้อเสนอนะของผู้สอนขณะตรวจผลงาน
	การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน	ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการโต้ตอบกับผู้สอน ระหว่างที่ผู้สอนวิจารณ์และแนะนำในการแก้ไขผลงานให้แก่ผู้เรียน
1.3 สถานที่สอน	สภาพทั่วไป	มีแสงสว่างที่เพียงพอต่อการทำงาน มีเครื่องปรับอากาศที่ทำให้ห้องปฏิบัติงานไม่ร้อนและสามารถนั่งทำงานได้เป็นเวลานาน
	วัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดการเรียนการสอน	- ห้องเรียนมีความพร้อมในการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงาน โดยมีโต๊ะขนาดไม่ใหญ่มาก 2 ตัว ที่ผู้เรียนสามารถนั่งล้อมกันเขียนงานและเพียงพอต่อการวางวัสดุในการทำงาน พร้อมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะของการนั่งให้เป็นห้องประชุมเพื่อไว้ส่งงานห้องเรียน

	<p>- ในชั้นเรียนมีวัสดุในการทำงานจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวอย่างครบถ้วน อาทิ สีฝุ่นที่จัดเตรียมใส่โหลแก้วไว้ให้พร้อมผสม กาวที่ใส่โหลโกร่งบดสี ไม้รองมือ แก้วใส่น้ำ และมีสีฝุ่นที่ผสมกาวพร้อมเขียนไว้ให้ผู้เรียนในบางสี ส่วนของการทำพื้นเพื่อเขียนงานเป็นการใช้ไม้อัดแต่ปรับเปลี่ยนชั้นรองพื้นดินสอพองมาใช้สีพลาสติกทดแทน</p>
2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้	
2.1 วิธีการสอน	<p>- ในครั้งนี้เป็นการตรวจงานคัดลอกจิตรกรรมไทยของผู้เรียน ผู้สอนจะทำการตรวจ วิเคราะห์ และแนะนำให้ปรับแก้ผลงาน</p> <p>- ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติในการปรับแก้ในชั้นเรียนด้วยตนเอง</p>
2.2 เนื้อหา	<p>เนื้อหาในการเรียนการสอนครั้งนี้เกิดขึ้นระหว่างวิจารณ์และให้คำแนะนำในผลงานของผู้เรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักการในการใช้สีฝุ่นผสมกาว - กายภาพของสีฝุ่นผสมกาวว่ามีลักษณะและเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากสีอื่นอย่างไร เช่น สีฝุ่นมีความโปร่งแสงกว่าวัสดุที่ใช้ทดแทนอย่างสีโปสเตอร์ เป็นต้น - สีแบบไทยมีลักษณะในการแสดงออกอย่างไร เช่น โทนสี ลักษณะของการลงสี - ลักษณะของลวดลายไทยที่ถูกต้อง
2.3 กิจกรรมการสอน	<p>- ผู้สอนอธิบายถึงความสำคัญในการตรวจงานที่นอกเหนือจากการให้คะแนน เพราะผู้สอนจะวิจารณ์งานและให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนนำกลับไปปรับแก้ไข</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนตรวจงานโดยให้ผู้เรียนเข้ามาส่งทีละคน และใช้เวลาในการวิจารณ์ประมาณคนละ 5 นาที - ให้ผู้เรียนลงมือปรับแก้ในชั้นเรียนตามคำแนะนำของผู้สอน
2.4 วัดและประเมินผล	<ul style="list-style-type: none"> - ความถูกต้องและความสมบูรณ์ของสี รูปทรง สัดส่วน เส้น - ความสวยงามความอ่อนช้อยของรูปทรงและการจัดวางองค์ประกอบ
หัวข้อที่ใช้ในการสอน : การออกแบบตำราลายไทย	
1. ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้	
1.1 บุคลิกลักษณะผู้สอน	<p>- ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน แสดงความเป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนกล้าเข้าหาเพื่อปรึกษาและสอบถามคำถามในชั้นเรียน</p>

	<p>สื่อการเรียนรู้</p> <p>ผู้สอนมีการเตรียมสื่อการเรียนรู้มาในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลงานการออกแบบตำราลายไทยของอาจารย์และรุ่นพี่ - ผลงานของผู้เรียน - วัสดุในการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานในการออกแบบตำราลายไทย - คอมพิวเตอร์และไอแพด ที่ช่วยในการทำการออกแบบ
	<p>แผนการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนแจ้งถึงแผนการสอนในครั้งนี้ ซึ่งเป็นครั้งที่ 7 เป็นการตรวจความก้าวหน้าของผลงาน โดยจะเป็นการตรวจผลงานการออกแบบของผู้เรียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและแนะนำในการลงมือปฏิบัติงานออกแบบในชั้นเรียนต่อไป
<p>1.2</p> <p>ผู้เรียน</p> <p>ความพร้อมในการเรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนใหญ่เข้าชั้นเรียนตรงเวลา - ผู้เรียนมีการเตรียมพร้อมผลงานของตนเองไว้สำหรับให้ผู้สอนตรวจและประเมิน และมีการเตรียมการนำเสนอความก้าวหน้าเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอน - ผู้เรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการลงมือเขียนงานออกแบบตำราลายไทยในชั้นเรียน
<p>การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการโต้ตอบและแสดงความคิดเห็นกับผู้สอนในระหว่างผู้สอนวิจารณ์และแนะนำในการแก้ไขผลงานให้แก่ผู้เรียน - ผู้เรียนตั้งใจปฏิบัติงานในการเขียนออกแบบตำราลายไทยในชั้นเรียน
<p>1.3</p> <p>สถานที่สอน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีเครื่องปรับอากาศที่ทำให้ห้องปฏิบัติงานไม่ร้อนและสามารถนั่งทำงานได้เป็นเวลานาน - ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอต่อการเรียนและการทำงาน
<p>วัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดการเรียนการสอน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ห้องเรียนมีความพร้อมในการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงาน โดยมีโต๊ะขนาดใหญ่มาก จำนวน 2 ตัว ที่ผู้เรียนสามารถนั่งล้อมกันเขียนงานและเพียงพอต่อการวางวัสดุในการทำงาน พร้อมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะของการนั่งให้เป็นห้องประชุมเพื่อไว้ส่งงาน - วัสดุในการเขียนตำราลายไทย ได้แก่ กระดาษ สีฝุ่น สีโปสเตอร์ กาว ยางมะเดื่อ แผ่นทองคำเปลว และกาว - วัสดุในการทำงานส่วนตัวที่ผู้เรียนต้องเตรียมมาเอง ได้แก่ พู่กัน ที่ใส่น้ำ และสีเฉพาะที่ผู้เรียนหามาเอง

2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้

2.1 วิธีการสอน

- ในการเรียนการสอนครั้งนี้เป็นการตรวจความก้าวหน้าของผลงานการออกแบบตำราลายไทยของผู้เรียน จึงอยู่ในรูปแบบของการประเมินวิจารณ์ และให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการปรับแก้และดำเนินการออกแบบต่อเสร็จรูปร่าง
- ให้ผู้เรียนลงมือออกแบบตำราลายไทยในชั้นเรียนด้วยตัวเอง

2.2 เนื้อหา

- วิธีการออกแบบตำราลายไทย โดยการใช้ลาย ประจายาม ก้ามปู และ กระจงก เป็นต้น โดยต้องแสดงถึงขั้นตอนการเขียนตั้งแต่ขั้น ขั้นลาย
- อธิบายถึงคุณค่าของลวดลายในจิตรกรรมไทย ความชาญฉลาดและความคิดสร้างสรรค์ของช่างในการประดิษฐ์คิดค้นลายไทย และอธิบายถึงการนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน
- การประยุกต์ใช้ลายไทยร่วมกับการตีความหมายของนามสกุลของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อสร้างสรรค์เป็นตราประจำตระกูล

2.3 กิจกรรมการสอน

- ผู้สอนกล่าวถึงความจำเป็นในการตรวจความก้าวหน้าของผลงานการออกแบบตำราลายไทย เพราะว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นระบบ อีกทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนความคิด และให้ผู้สอนได้ให้คำปรึกษาและแนะนำผู้เรียนในการทำงาน
- ให้ผู้เรียนนำตำราลายไทยที่ตนเองออกแบบมาส่งพร้อมนำเสนอแก่ผู้สอนทีละคน ใช้เวลาในการตรวจและให้คำปรึกษาประมาณ คนละ 5 ถึง 10 นาที
- ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานต่อหรือปรับแก้ผลงานตามคำแนะนำของผู้สอนในชั้นเรียน

2.4 การวัดและประเมินผล

- ประเมินจากความคิดสร้างสรรค์ของแนวความคิด และความแปลกใหม่ของการออกแบบตำรา
- ประเมินจากความถูกต้องของทัศนธาตุที่นำไปประยุกต์ใช้ เช่น สี เส้น รูปร่าง และรูปทรง
- ประเมินจากความงาม ความงามตามสุนทรียะแบบจิตรกรรมไทย การจัดองค์ประกอบภาพ และความสมบูรณ์ของผลงาน

2.2 การสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนกข้อมูลได้ ดังนี้

ตารางที่ 12 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หัวข้อ	ข้อมูลการสังเกตการสอน
ชื่อผู้สอน	อาจารย์ ดร.อริพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย อารีรุ่งเรือง
ชั้นปีที่ทำการสอน	ชั้นปีที่ 2,3
สถานที่ใช้เก็บข้อมูล	สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วัน/เดือน/ปี และเวลาในการสังเกตการสอน	16 กันยายน 2563 เวลา 13.00 - 16.00 น., 17 กันยายน 2563 เวลา 9.30 - 12.30 น.
หัวข้อที่ใช้ในการสอน/หน่วยการเรียนรู้	ลายไทย, ปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะไทยร่วมสมัย

จากตารางที่ 12 พบว่า การสอนหัวข้อ ลายไทย จัดสอนโดย อาจารย์ ดร.อริพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์ ชั้นปีที่สอน คือ ชั้นปีที่ 2 โดยใช้เวลาสอนครั้งละ 3 ชั่วโมง และการสอนหัวข้อ ปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะไทยร่วมสมัย จัดสอนโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย อารีรุ่งเรือง ชั้นปีที่ 3 โดยใช้เวลาสอนครั้งละ 3 ชั่วโมง สถานที่จัดสอน สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตารางที่ 13 ประเด็นในการสังเกตการสอนจากการสังเกตการสอนสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หัวข้อที่ใช้ในการสอน : ลายไทย

1. ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้

1.1	บุคลิกลักษณะ	- ผู้สอนมีความจริงจังในการสอน น่าเสียงในการพูดชัดเจน
ผู้สอน	สื่อการเรียนรู้	ผู้สอนมีการเตรียมสื่อการเรียนรู้มาในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ - มีภาพตัวอย่างลายไทย - ภาพขั้นตอนการเขียนลายไทยที่ผู้สอนเป็นคนวาดเองผ่าน Ipad ด้วยแอปพลิเคชัน Procreate และฉายผ่านโปรเจคเตอร์
	แผนการสอน	- ผู้สอนอธิบายถึงกิจกรรมในการสอนครั้งที่ 3 เป็นการบรรยาย สาดิต และให้ผู้เรียนลงมือเขียนลายไทยขั้นพื้นฐานด้วยลายที่ไม่สลับซับซ้อน

1.2 ผู้เรียน	ความพร้อมในการเรียน	ผู้เรียนมาตามเวลาเรียน มีการเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนค่อนข้างพร้อม อาทิ สมุดจด ปากกา และอุปกรณ์ที่ใช้ในการวาดลายไทย
	การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน	ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการโต้ตอบกับผู้สอนระหว่างที่ผู้สอนบรรยายและสาธิตการเขียนลายไทยค่อนข้างน้อย แต่มีความตั้งใจในการเขียนลายไทยในชั้นเรียน
1.3 สถานที่สอน	สภาพทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> - มีแสงสว่างที่เพียงพอต่อการเรียนและการทำงาน - มีเครื่องขยายเสียง - มีเครื่องปรับอากาศ ทำให้อุณหภูมิเหมาะสม
	วัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดการเรียนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะของห้องเรียนเป็นห้องที่ใช้ในการบรรยาย มีโต๊ะผู้สอนและเครื่องฉายสไลด์ที่หน้าชั้นเรียน และมีโต๊ะ Lecture 4 แถว แถวละ 8 ตัว ทำให้สะดวกต่อการบรรยายและสาธิตผ่านสไลด์ - วัสดุในการเขียนลายไทยมีความหลากหลายตามความถนัดของผู้เรียน อาทิ การเขียนลายไทยลงบนกระดาษ สมุด และเขียนผ่าน Ipad ด้วยแอปพลิเคชัน Procreate
2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้		
	2.1 วิธีการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - บรรยาย - สาธิต - ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานตนด้วยเอง
	2.2 เนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> - อธิบายถึงความเป็นมาของลายไทย เช่น ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ - กล่าวถึงหน้าที่ของตัวลายไทย - วิธีการเขียนลวดลาย สัดส่วน และการบาก
	2.3 กิจกรรมการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนบรรยายถึงความสำคัญในการในการศึกษาลายไทยว่าเป็นพื้นฐานของศิลปะไทยในทุกด้าน เช่น จิตรกรรมไทย ประติมากรรมไทย และสถาปัตยกรรมไทย เป็นต้น - ผู้สอนบรรยายถึงที่มาของลายไทย ว่ามีที่มาจากอะไร เช่น การดัดแปลงมาจากดอกบัวและไฟ เป็นต้น ก่อนจะผ่านการจินตนาการและประดิษฐ์ลวดลายเพิ่มเติมจากช่างไทยโบราณ - ผู้สอนอธิบายถึงขั้นตอนของการเขียนลายไทย โดยมีตัวอย่างเป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ว่ามีส่วน วิธีขึ้นภาพ วิธีบากลายอย่างไร

		<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนสาธิตการเขียนลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ผ่าน Ipad แล้วฉายขึ้นสไลด์ให้ผู้เรียนเห็นกระบวนการเขียน - ให้ผู้เรียนลงมือเขียนลาย พุ่มข้าวบิณฑ์ด้วยตนเอง โดยสามารถเขียนลงบนกระดาษหรือจะเขียนผ่าน Ipad ได้เช่นกัน
2.4 วัดและประเมินผล		<ul style="list-style-type: none"> - ความถูกต้องและความสมบูรณ์ของรูปร่าง รูปทรง สัดส่วน และเส้นในการเขียนลายไทย - ความสวยงามความอ่อนช้อยของลวดลาย
หัวข้อที่ใช้ในการสอน : ปฏิบัติการสร้างสรรคศิลปะไทยร่วมสมัย		
1. ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้		
1.1 ผู้สอน	บุคลิกลักษณะ	- ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนแสดงความเป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนกล้าปรึกษาและสอบถาม
	สื่อการเรียนรู้	<p>ผู้สอนมีการเตรียมสื่อการเรียนรู้มาในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - สไลด์ในการบรรยาย - มีการจัดเตรียมเอกสารการสอนที่ส่งให้ผู้เรียนก่อนเข้าชั้นเรียนออนไลน์ ได้แก่ ใบความรู้ ที่มีภาพประกอบการสอน เช่น ภาพผลงานตัวอย่าง ภาพกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย - เนื่องจากการเรียนแบบออนไลน์ ผู้สอนจึงมีการใช้ Google ในการหาข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะไทยร่วมสมัยเพื่อแสดงถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์ให้แก่ผู้เรียน
	แผนการสอน	ผู้สอนแจ้งถึงแผนการสอนในครั้งนี ซึ่งเป็นครั้งที่ 12 เป็นการอธิบายถึงการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะไทยร่วมสมัย ว่ามีวิธีการ ขั้นตอน และแนวทางอย่างไร
1.2 ผู้เรียน	ความพร้อมในการเรียน	- ผู้เรียนเข้าเรียนในห้อง Google Meet ตรงเวลา
	การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน	- ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการโต้ตอบกับแสดงความคิดเห็นกับผู้สอนในระหว่างผู้สอนบรรยายในชั้นเรียน
1.3 สถานที่สอน	สภาพทั่วไป	- ไม่มี (เพราะเป็นการเรียนออนไลน์ผ่าน Google Meet)
	วัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดการเรียนการสอน	- มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนออนไลน์ที่พร้อม เช่น กล้อง ไมโครโฟน และสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้การเรียนการสอนราบรื่น

2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้

2.1 วิธีการสอน	- บรรยาย เกี่ยวกับการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะไทยร่วมสมัย ว่ามีวิธีการ ขั้นตอน และแนวทางอย่างไร
2.2 เนื้อหา	<p>จิตรกรรมไทยประเพณี</p> <ul style="list-style-type: none"> - อธิบายถึงศิลปะไทยที่เริ่มมาจากทางด้านศาสนาและความเชื่อ โดยศิลปะไทยเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ศาสนาออกมาสู่สังคม ศิลปะไทยแรกเริ่มอยู่ภายใต้คำสั่งให้ทำไม่ว่าจะจากศาสนาหรือว่ากษัตริย์ เพราะฉะนั้นต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้รากฐานของศิลปะไทยประเพณีก่อนที่จะส่งเสริมให้ไปสู่ศิลปะร่วมสมัย <p>จิตรกรรมไทยร่วมสมัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - มุมมองในการนำเนื้อหาทางจิตรกรรมไทยประเพณีมาใช้ในการแสดงออกในงานร่วมสมัย - ประวัติความเป็นมาของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย - ยกตัวอย่างการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยในไทยว่ามีแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างไร เช่น การนำคติพุทธไปถ่ายทอด การประยุกต์จากรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังไทย และเรื่องของความศรัทธาและด้านมิติของศาสนา เป็นต้น <p>การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> - กล่าวถึงการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังไทยในช่วงแรก ที่มีการส่งศิลปิน อาทิ เพื่อ หริพิทักษ์ และอังคาร กัลป์ยาณพงศ์ ไปศึกษาและคัดลอกจิตรกรรมฝาผนังในโบราณสถานไว้
2.3 กิจกรรมการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนบรรยายความสำคัญในการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ว่ามีความสำคัญกับผู้เรียนอย่างไร - ผู้สอนบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี - ผู้สอนบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการทำงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยว่ามีกระบวนการและแนวทางอย่างไร โดยมีภาพผลงานตัวอย่างเป็นผลงานของศิลปินร่วมสมัย
2.4 การวัดและประเมินผล	ไม่มีภาระงาน

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์จากแบบสังเกตการสอน

ประเด็น	ชื่อหัวข้อ/ผู้สอน					
	ลายรดน้ำ สนั่นรัตน์	จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ศัญญา วงศ์อร่าม	การออกแบบตำราลายไทย ศัญญา วงศ์อร่าม	ลายไทย อธิพัชร วิจิตลิตร์รัตน์	ปฏิบัติการสร้างสรรค์ ศิลปะไทยร่วมสมัย ศุภชัย อาริรุ้งเรือง	
1. ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้						
1.1 ผู้สอน	บุคลิกลักษณะ					
	มีความเป็นกันเอง	✓	✓	✓		✓
	มีความใกล้ชิดกับผู้เรียน	✓	✓	✓	✓	
	แต่งกายสุภาพ	✓	✓	✓	✓	✓
	มีความกระตือรือร้น จริงจังใน การสอน	✓	✓	✓	✓	✓
	สื่อการเรียนรู้					
	หนังสือ	✓	✓	✓		✓
	ภาพตัวอย่างผลงาน	✓	✓	✓	✓	✓
	ตัวอย่างผลงานจริง	✓	✓	✓		
	ใบความรู้		✓	✓		✓
	วัสดุอุปกรณ์ในการลงมือ ปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓	
	ผลงานของผู้เรียน		✓	✓		
	เครื่องมือเทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์/Ipad)			✓	✓	✓
	ข้อมูลจากสื่อออนไลน์	✓				✓
	แผนการสอน					
	ผู้สอนแจกแผนการสอน	✓	✓	✓		✓
	ผู้สอนอธิบายถึงแผนการสอน ในแต่ละครั้ง	✓	✓	✓	✓	✓
1.2 ผู้เรียน	ความพร้อมในการเรียน					
	ความตรงต่อเวลาในการเข้าชั้น เรียน	✓	✓	✓	✓	✓

	ผู้เรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการจัดบันทึก	✓	✓	✓	✓	
	ผู้เรียนจัดเตรียมอุปกรณ์ในการลงมือปฏิบัติงานด้านจิตรกรรมไทย	✓	✓	✓	✓	
	การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน					
	ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการโต้ตอบกับแสดงความคิดเห็นกับผู้สอนในชั้นเรียน		✓	✓	✓	✓
	มีความตั้งใจในการทำงานในชั้นเรียน	✓	✓	✓	✓	
1.3 สถานที่	สภาพทั่วไป					
	มีแสงสว่างเพียงพอ	✓	✓	✓	✓	
	อากาศถ่ายเท อุณหภูมิเหมาะสมแก่การเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	
	สะอาด	✓		✓	✓	
	วัสดุอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอน					
	โต๊ะ เก้าอี้ มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	
	วัสดุในการลงมือปฏิบัติงานในแต่ละเทคนิค	✓	✓	✓	✓	
	เครื่องขยายเสียง	✓			✓	
	อุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนออนไลน์ที่พร้อม เช่น กล้องและไมโครโฟน					✓
	2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้					
2.1 วิธีการ สอน	บรรยายประวัติความเป็นมา ความหมาย วัสดุ เทคนิค และวิธีการของจิตรกรรมไทย	✓	✓	✓	✓	✓
	ประเพณีและจิตรกรรมไทยร่วมสมัย					
	สาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงาน	✓	✓		✓	

	ของจิตรกรรมไทย					
	ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง	✓	✓	✓	✓	
2.2 เนื้อหา	ประวัติความเป็นมา ความหมาย และลักษณะของจิตรกรรมไทยประเพณีและร่วมสมัย	✓	✓	✓	✓	✓
	วัสดุ เทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี	✓	✓	✓	✓	
	วิธีการลงมือปฏิบัติงานด้วยการใช้เทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี	✓	✓		✓	
	วิธีการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย			✓		✓
	คุณค่าของงานจิตรกรรมไทย			✓	✓	
	การอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมไทย					✓
2.3 กิจกรรมการสอน	ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน					
	ผู้สอนอธิบายถึงประโยชน์และความสำคัญในการเรียนครั้งนี้	✓	✓	✓	✓	✓
	ผู้สอนชี้แจงถึงกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓
	ขั้นสอน					
	ผู้สอนบรรยายองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี (ประวัติความเป็นมา ความหมาย ลักษณะ และเทคนิควิธีการ)	✓	✓	✓	✓	✓
	ผู้สอนบรรยายองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย (ประวัติความเป็นมา ความหมาย และแนวทางในการพัฒนาผลงาน)			✓		✓
	ผู้สอนสาธิตกระบวนการทำงาน	✓	✓		✓	

	จิตรกรรมไทยในแต่ละเทคนิค				
	ผู้สอนตรวจและประเมินผลงานพร้อมวิจารณ์และให้คำแนะนำ	✓	✓	✓	✓
	ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง	✓	✓	✓	✓
	ขั้นสรุป				
	ผู้สอนสรุปเนื้อหาที่มีการสอนในแต่ละครั้ง	✓		✓	✓
	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย	✓	✓	✓	✓
2.4 การวัดและประเมินผล	ประเมินจากความคิดสร้างสรรค์ของแนวความคิด (พุทธิพิสัย)			✓	
	วัดและประเมินผลจากความสวยงามของผลงาน (ทักษะพิสัย)	✓	✓	✓	✓
	วัดและประเมินผลจากความสมบูรณ์ของผลงาน (ทักษะพิสัย)	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 14 สามารถสรุปผลการสังเกตการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย จำนวน 5 ครั้ง จาก 2 สถาบัน ได้ดังนี้

1. การความพร้อมในการจัดการเรียนรู้

1.1 ผู้สอน

ด้านบุคลิกลักษณะ

บุคลิกลักษณะของผู้สอนที่พบมากที่สุด คือ ผู้สอนมีความกระตือรือร้นและจริงจังในการสอน และผู้สอนแต่งกายสุภาพ จำนวน 5 ครั้ง รองลงมาคือ มีความเป็นกันเองและมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน จำนวน 4 ครั้ง

ด้านสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ที่พบมากที่สุด คือ ภาพตัวอย่างของผลงาน จำนวน 5 ครั้ง หากเป็นรายวิชาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณีก็จะเป็นภาพผลงานฝีมือครูช่างไทย จิตรกรรมฝาผนัง ภาพลวดลายไทย หรือภาพตัวอย่างการลงมือปฏิบัติงาน เป็นต้น ถ้าเป็นรายวิชาการออกแบบหรือสร้างสรรค์

จิตรกรรมไทย จะประกอบด้วย ภาพผลงานของศิลปิน รองลงมาเป็นหนังสือและวัสดุอุปกรณ์ในการลงมือปฏิบัติ พบจำนวน 4 ครั้ง โดยหนังสือส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือภาพมากกว่าจะเป็นในส่วนของเนื้อหา ซึ่งผู้สอนจะใช้ภาพจากหนังสือประกอบการอธิบาย และวัสดุอุปกรณ์ในการลงมือปฏิบัติ เป็นสื่อที่ต้องมีทุกครั้งในการเรียนการสอนที่มีงานปฏิบัติ เช่น สี กาว ยางรัก หรดาล หรืออุปกรณ์ในการเขียนลวดลาย เป็นต้น แต่ที่ไม่พบ 1 ครั้ง เป็นเพราะเป็นการสังเกตในครั้งที่เป็นการบรรยายและไม่มี การปฏิบัติ สื่อการเรียนรู้รองลงมาอีก คือ ตัวอย่างผลงานจริง ใบความรู้ และเครื่องมือเทคโนโลยี โดยตัวอย่างผลงานจริงได้แก่ ผลงานของครูช่างโบราณ และผลงานปฏิบัติของอาจารย์และรุ่นพี่ ใบความรู้ เป็นการรวบรวมเนื้อหาที่ใช้สอนในครั้งนั้นเพื่อไว้ให้ผู้เรียนใช้เรียนและทบทวนในภายหลัง และเครื่องมือเทคโนโลยี ได้เข้ามามีบทบาทในบางครั้ง เช่นมีการใช้ Ipad ในการสาธิตเขียนขึ้นสไลด์ เช่นเดียวกับคอมพิวเตอร์ที่นำมาเสนอข้อมูลให้ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้สุดท้ายที่พบ จำนวน 2 ครั้ง คือ ผลงานของผู้เรียน เกิดจากการตรวจผลงานและผู้สอนใช้ผลงานของผู้เรียนเป็นตัวอธิบาย วิเคราะห์ และแนะนำเพื่อปรับแก้

ด้านแผนการสอน

ด้านแผนการสอนที่พบมากที่สุด จำนวน 5 ครั้ง คือ ผู้สอนจะอธิบายถึงแผนการสอนในแต่ละครั้งว่าเป็นการสอนอะไรและอยู่ในครั้งที่เท่าใดของการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษา รองลงมา คือการแจกแผนการสอน พบจำนวน 4 ครั้ง เป็นแผนการสอนรวมซึ่งแจกตั้งแต่สัปดาห์แรกของการ การศึกษา

1.2 ผู้เรียน

ความพร้อมของผู้เรียน

ความตรงต่อเวลาในการเข้าชั้นเรียนของผู้เรียน เป็นสิ่งที่พบมากที่สุด จำนวน 5 ครั้ง รองลงมา คือ ความพร้อมในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการจัดบันทึกและการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานจำนวน 4 ครั้ง ซึ่งด้านอุปกรณ์ในการจัดบันทึกที่ไม่พบหนึ่งครั้งเนื่องจากเป็นการสอนออนไลน์จึงไม่สามารถสังเกตได้ และวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานที่ไม่พบหนึ่งครั้งเพราะเป็นสัปดาห์การบรรยายไม่มีงานปฏิบัติ

การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน

ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการโต้ตอบกับแสดงความคิดเห็นกับผู้สอนในชั้นเรียนและความตั้งใจในการทำงานเป็นสิ่งที่พบมากที่สุดเท่ากันที่ 4 ครั้ง โดยในการบรรยายหรือสาธิตผู้เรียนมักจะตอบคำถามเสมอเมื่อผู้สอนถาม รวมถึงซักถามข้อสงสัยในชั้นเรียน ส่วนในการปฏิบัติงานในชั้นเรียนเกิดขึ้นทุกครั้ง ยกเว้นครั้งที่ไม่ปฏิบัติ

1.3 สถานที่

สภาพทั่วไป

ลักษณะของสถานที่ในการเรียนที่พบมากที่สุด คือ มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเท และมีอุณหภูมิที่เหมาะสมในการเรียนรู้ โดยพบจำนวน 4 ครั้ง ที่มาสามารถสังเกตได้ 1 ครั้งเพราะเป็นในรูปแบบออนไลน์ รองลงมาคือความสะอาดในชั้นเรียน 3 ครั้ง

วัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน

ที่พบมากที่สุดจำนวน 4 ครั้ง คือ ในชั้นเรียนมีโต๊ะ เก้าอี้ มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน โดยในครั้งของการบรรยายก็จะมีเก้าอี้ Lecture ที่เหมาะสม เช่นเดียวกับการเรียนที่เป็นการปฏิบัติงานก็จะมีโต๊ะทำงานขนาดใหญ่เพียงพอสำหรับนั่งทำงาน และวัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่พบ 4 ครั้งเช่นกันคือ วัสดุในการลงมือปฏิบัติงานในแต่ละเทคนิค เช่น จิตรกรรมสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และการฝึกเขียนลายไทย รองลงมา คือ เครื่องขยายเสียงที่พบจำนวน 2 ครั้ง เครื่องขยายเสียงมีความจำเป็นกับห้องที่มีขนาดใหญ่ และที่พบน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้ง คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนออนไลน์ที่พร้อม เช่น กล้อง และไมโครโฟน เพราะเป็นการเรียนออนไลน์ครั้งเดียวในการสังเกตการสอน

2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้

2.1 วิธีการสอน

การบรรยาย เป็นวิธีการสอนที่พบมากที่สุด จำนวน 5 ครั้ง การบรรยายเกิดในทุกครั้งที่เข้าไปสังเกตการสอน เป็นการบรรยายประวัติความเป็นมา ความหมาย วัสดุ เทคนิค และวิธีการของจิตรกรรมไทยประเพณีและจิตรกรรมไทยร่วมสมัย และถึงแม้จะเป็นในครั้งของการปฏิบัติก็จะมีบรรยายวิธีการทำงานเล็กน้อยก่อนเริ่มลงมือ รองลงมา คือ การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง พบจำนวน 4 ครั้ง ที่ขาดไปคือครั้งของการบรรยาย และสุดท้ายคือการสาธิต พบจำนวน 3 ครั้ง การสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้ผู้เรียนเห็นกระบวนการทำงานจริง โดยเฉพาะในการเริ่มต้นครั้งที่มีการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทย

2.2 เนื้อหา

เนื้อหาที่พบมากที่สุดจำนวน 5 ครั้ง คือ ประวัติความเป็นมา ความหมาย และลักษณะของจิตรกรรมไทยประเพณีและร่วมสมัย เปรียบเสมือนเป็นการปูพื้นฐานความรู้ก่อนในการเรียนการสอนทุกครั้ง รองลงมาจำนวน 4 ครั้ง คือ วัสดุ เทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี เป็นสิ่งจำเป็นมากโดยเฉพาะการเรียนเพื่อปฏิบัติงานเทคนิคต่าง ๆ ของจิตรกรรมไทย ซึ่งเชื่อมโยงกับวิธีการลงมือปฏิบัติงานด้วยการใช้เทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่พบ 3 ครั้ง เนื้อหาที่พบรองลงมาอีก คือ วิธีการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย และคุณค่าของงานจิตรกรรมไทย จำนวน 2 ครั้ง วิธีการออกแบบและแนวทางการสร้างสรรค์จำเป็นกับการเรียน

การสอนที่เน้นประยุกต์ใช้จิตรกรรมไทยประเพณีสู่การสร้างสรรคความีแนวทางอย่างไรบ้าง ในส่วนของคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีมีการกล่าวถึงค่อนข้างน้อยโดยที่สังเกตเห็นคือ กล่าวถึงคุณค่าของลายไทยเพียงเท่านั้น เนื้อหาที่พบน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้ง คือ การอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมไทย ที่มีการกล่าวเพียงวิธีการศึกษาและคัดลอกจิตรกรรมฝาผนัง

2.3 กิจกรรมการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ผู้สอนอธิบายถึงประโยชน์และความสำคัญในการเรียนครั้งนี้และผู้สอนชี้แจงถึงกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในการเรียนการสอน เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนที่พบจากการสังเกตมากที่สุด จำนวน 5 ครั้ง มี 2 วิธี โดยผู้สอนมักจะพูดถึงความสำคัญของหัวข้อที่จะสอนในแต่ละครั้ง ก่อนที่จะอธิบายจะสอนอะไรต่อไปในการสอนครั้งนี้

ชั้นสอน

ในชั้นการสอนที่พบมากที่สุด คือ การบรรยายด้านจิตรกรรมไทยประเพณี จำนวน 5 ครั้ง ทุกครั้งที่มีการสอนด้านจิตรกรรมไทยทั้งประเพณีและร่วมสมัย ผู้สอนจะบรรยายประวัติ ความเป็นมา ความหมาย ลักษณะของจิตรกรรมไทยประเพณีก่อนทุกครั้งก่อนจะเชื่อมโยงไปหาสิ่งที่ต้องการสอนต่อไป ที่พบรองลงมา คือ การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง และผู้สอนมีการตรวจประเมินงานพร้อมให้คำวิจารณ์และแนะนำ จำนวน 4 ครั้ง หากเป็นในครั้งที่มีการปฏิบัติผู้สอนมักจะมีเวลาให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานในชั้นเรียนและมีการประเมินผลงาน ที่พบรองลงมา คือ การสาธิต จำนวน 3 ครั้ง ส่วนมากเป็นการสาธิตขั้นตอนทางเทคนิคจิตรกรรมไทย และที่พบน้อยที่สุด คือ การบรรยายองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ที่พบ 2 ครั้ง แต่ก็นับว่าเป็นทุกครั้งในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย

ชั้นสรุป

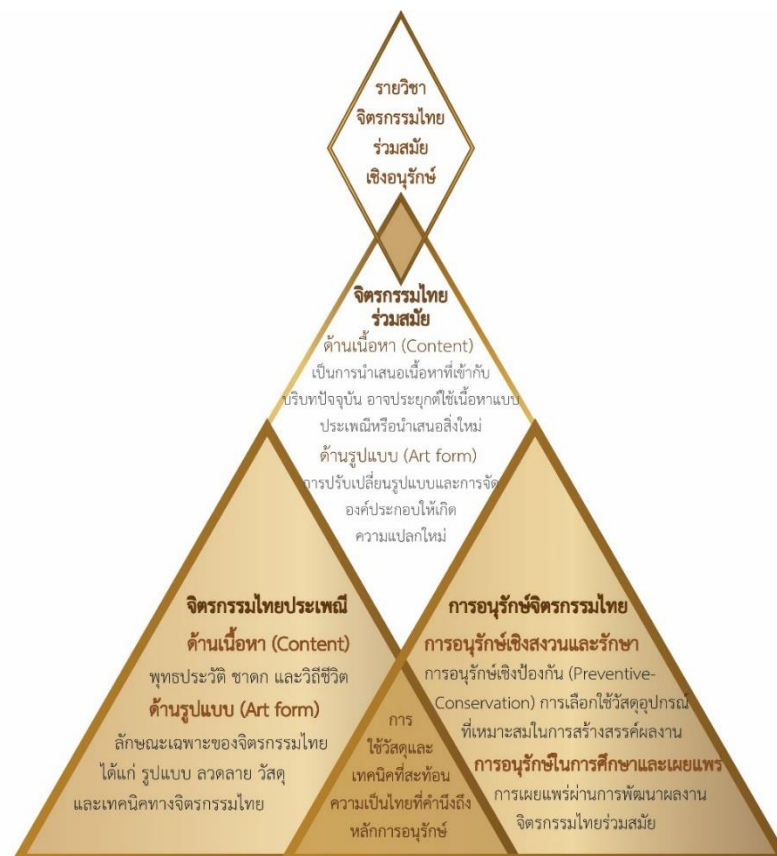
ในชั้นสรุปที่พบเห็นมากที่สุด คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามข้อสงสัยจากการเรียนรู้ในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียนก็ได้ โดยพบถึง 4 ครั้ง ที่พบรองลงมา คือ ผู้สอนสรุปเนื้อหาที่มีการสอนในแต่ละครั้ง จำนวน 3 ครั้ง ผู้สอนมีการสรุปเนื้อหา กิจกรรม และกล่าวถึงการสอนในครั้งถัดไป

2.4 การวัดและประเมินผล

ในการวัดและประเมินผลจากการสังเกตส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบการวัดด้านทักษะพิสัย โดยจะวัดและประเมินผลจากความสวยงามของผลงาน และวัดและประเมินผลจากความสมบูรณ์ของผลงาน โดยพบจำนวน 4 ครั้ง ซึ่งก็คือทุกครั้งที่มีการลงมือปฏิบัติผลงาน และรองลงมาคือด้านพุทธิพิสัยที่ประเมินจากความคิดสร้างสรรค์ของแนวความคิด ซึ่งพบเพียง 1 ครั้ง

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และการนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง

3.1 แนวทางการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เป็นวิชาที่สอนการสร้างสรรคจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่เกิดจากการบูรณาการคุณค่าด้านจิตรกรรมไทยประเพณีที่แสดงเนื้อหาทางด้าน พุทธประวัติ ชาดก และวิถีชีวิต รวมถึงคุณค่าด้านรูปแบบที่แสดงออกผ่าน ลักษณะ ลวดลายและองค์ประกอบของจิตรกรรมไทย โดยส่งเสริมให้ใช้วัสดุและเทคนิคที่สะท้อนคุณค่าของภูมิปัญญาช่างไทย ร่วมกับการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับวัสดุและเทคนิคไทยที่มีงานวิจัยรองรับ เพื่อสร้างองค์ความรู้จากหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่ให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการเลือกใช้วัสดุและเทคนิคในการทำงาน และเมื่อนำไปพัฒนาเป็นผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จึงเป็นการสร้างสรรคจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่มีการประยุกต์และนำเสนอเนื้อหาทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีให้เข้ากับบริบทปัจจุบัน และปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เกิดความแปลกใหม่ และผนวกเข้ากับหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ในการชะลอความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผลงานของผู้เรียนไปพร้อมกับการสืบสานและเผยแพร่คุณค่าในงานจิตรกรรมไทยต่อไป

ภาพที่ 7 แผนผังแนวคิดในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่นำเสนอคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีทั้ง 2 ด้าน ประกอบด้วย คุณค่าด้านเนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาทางด้านพุทธศาสนา วิถีชีวิต สังคม และประเพณี ที่นำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทสังคมในปัจจุบัน และคุณค่าด้านรูปแบบ อาทิ การเขียน

ลักษณะ 2 มิติ ลักษณะภาพที่เป็นอุดมคติ และลวดลายประดิษฐ์ในจิตรกรรมไทย รวมถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับวัสดุ เทคนิค และวิธีการของช่างเขียนไทยโบราณ อันเป็นคุณค่าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่อยู่ในคุณค่าด้านรูปแบบ เพราะแสดงให้เห็นถึงการทดลอง วิจัย และพัฒนาของช่างเขียนไทยตั้งแต่อดีตจนเกิดกรรมวิธีการเฉพาะตัว รายวิชานี้จึงให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติเทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทย ได้แก่ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ ตามแบบภูมิปัญญาช่างโบราณ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยในส่วนของ การศึกษาวัสดุและเทคนิควิธีการของจิตรกรรมไทยเป็นอีกหนึ่งจุดเชื่อมโยงไปสู่การอนุรักษ์ และทำให้การสร้างสรรค์ผลงานในรายวิชานี้ครอบคลุมแนวทางในการอนุรักษ์ได้ทั้ง 2 ด้าน ประกอบด้วย

1. อนุรักษ์เชิงสงวนรักษาเป็นการเชื่อมโยงกับเรื่องของวัสดุ เทคนิค และวิธีการของจิตรกรรมไทย เนื่องจากว่าในปัจจุบันมีงานวิจัยเรื่องวัสดุและเทคนิคไทยในเชิงอนุรักษ์มากขึ้น อาทิเช่น เรื่องของการเปรียบเทียบคุณภาพกาวเมลิ็ดมะขามและกาวกระถิน การสัมมนาเรื่องยารักที่ใช้ในประเทศไทย เป็นต้น ในส่วนนี้จะทำให้สามารถส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักที่จะเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ทั้งสะท้อนถึงคุณค่าตามแบบจิตรกรรมไทยประเพณีและเสริมสร้างการชะลอความเสื่อมสภาพของผลงานไปในตัว ทั้งวัสดุและเทคนิคแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณหรือวัสดุทดแทนที่สามารถสะท้อนความเป็นไทย เพื่อเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่เริ่มตั้งแต่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

2. การอนุรักษ์รูปแบบ การศึกษาและเผยแพร่ เป็นส่วนที่เกิดขึ้นเป็นปกติในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย เพราะจะส่งเสริมให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและนำคุณค่าของจิตรกรรมไทยมาเผยแพร่ผ่านผลงาน และส่งเสริมให้เกิดการนำเสนอผลงานทั้งในชั้นเรียนและออกสู่สาธารณะ เมื่อครบองค์ประกอบทั้งในส่วนของจิตรกรรมไทยประเพณี การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย จึงทำให้เกิดเป็นรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยมีแนวทางและกระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 15 กระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

ระยะที่	ประเด็นในการพัฒนาผู้เรียน	วิธีการสอน
1	ระยะปูพื้นฐานความรู้ เป็นการมุ่งสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจในด้านคุณค่าของจิตรกรรมไทย แนวทางในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และแนวการสร้างสรรคจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการของการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์	1. บรรยาย ในหัวข้อดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างงานจิตรกรรมไทยประเพณีของช่างเขียนในอดีต และคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีที่เป็นต้นทุนทางศิลปะไทย - ความหมาย ประวัติความเป็นมา และการวิเคราะห์แนวทางการ

ระยะที่	ประเด็นในการพัฒนาผู้เรียน	วิธีการสอน
	 <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	<p>พัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยสำหรับผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา - การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยเชิงป้องกันในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย ผ่านการเลือกใช้วัสดุ เทคนิค และกระบวนการประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทย (สีฝุ่นผสมกาว) - ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว และวิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวมาใช้ในการสร้างสรรค์ - การศึกษานอกสถานที่ เป็นการพาไปศึกษาการปฏิบัติงานจริงของสำนักช่างสิบหมู่ใน 3 เทคนิค ได้แก่ จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ
2	<p>ระยะเวลาการสร้างสรรค์ผลงาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน</p> <p><u>ส่วนที่ 1</u> มุ่งพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นและลายรดน้ำตามแบบภูมิปัญญาช่างเขียนไทย โดย</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สาธิตและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ในหัวข้อดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวเชิงอนุรักษ์

ระยะที่	ประเด็นในการพัฒนาผู้เรียน	วิธีการสอน
	<p>ปัจจัยเรื่องเวลาของการเรียนในชั้นเรียน อาจไม่สามารถทดลองเทคนิคลายก้ามะลอได้ อีกทั้งหากมีปัจจัยที่ไม่สามารถใช้วัสดุหรือกระบวนการแบบดั้งเดิมได้ ผู้สอนสามารถปรับตามความเหมาะสม แต่ต้องชี้แจงและอธิบายให้ชัดเจน</p> <p><u>ส่วนที่ 2</u> ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ทั้ง 3 ด้าน และทักษะที่ได้ทดลองปฏิบัติงานมาสังเคราะห์และพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ผลงาน ผลงานชิ้นแรกให้ใช้เทคนิคของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว และชิ้นที่ 2 ให้ประยุกต์ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายก้ามะลอ เพราะถึงแม้ไม่ได้ทดลองปฏิบัติงานลายก้ามะลอ แต่เนื่องจากว่าลายรดน้ำและลายก้ามะลอมีพื้นฐานการทำงานใกล้เคียงกัน และมีการบรรยายกระบวนการของลายก้ามะลอในระยะแรกไปแล้ว หากผู้เรียนสนใจก็สามารถทำได้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมลายรดน้ำเชิงอนุรักษ์ 2. ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ในหัวข้อดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว - การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายก้ามะลอ
3	<p>ระยะเผยแพร่ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการสร้างสรรค์แล้วจะมีการนำเสนอผลงานเพื่อเป็นการส่งเสริมเรื่องทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและพัฒนาผลงาน โดยจะเป็นการนำเสนอในชั้นเรียน แต่ถ้าสามารถเผยแพร่สู่สาธารณะได้ก็ยิ่งเป็นผลดี อาทิ การแสดงผลงาน เป็นต้น</p>	<p>การนำเสนอผลงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวในชั้นเรียน - การนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายก้ามะลอในชั้นเรียน

3.2 ผลการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รายละเอียดของรายวิชา

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อรายวิชา การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
Contemporary Conservative Thai painting
2. จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต
3. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศิลปศึกษา)
4. ภาคการศึกษา/ชั้นปีที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 นิสิตชั้นปีที่ 2
5. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Prerequisites) รายวิชาพื้นฐานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์แนวคิด และคติการสร้างงานจิตรกรรมไทย เช่น รายวิชาศิลปะไทยประเพณี จิตรกรรมไทยพื้นฐาน และลายไทย เป็นต้น
6. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) ไม่มี
7. สถานที่เรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ 2 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

1. จุดมุ่งหมายรายวิชา
 - 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความเป็นมาและคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีได้
 - 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายหลักการและวิธีปฏิบัติของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยได้
 - 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายหลักการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้
 - 1.4 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ได้
2. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

การเรียนการสอนในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยในรายวิชาที่มีการสอนในปัจจุบัน ยังขาดการบูรณาการร่วมกับศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ ทั้งที่มีองค์ความรู้ที่จำเป็นและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยของผู้เรียน เพราะจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างงานที่มีคุณภาพทั้งในด้านรูปแบบ แนวคิด ตลอดจนความคงทนแข็งแรงที่เป็นอีกส่วนสำคัญกับผลงานรายวิชานี้จึงเป็นการนำองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย มาบูรณาการร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ที่เป็นการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ครอบคลุมแนวทางในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยทุกด้าน

หมวดที่ 3 ลักษณะและการดำเนินการ

1. คำอธิบายรายวิชา

(ภาษาไทย) ความเป็นมา คุณค่าทางด้านเนื้อหา และคุณค่าทางด้านรูปแบบของจิตรกรรมไทย ประเพณีรูปแบบ วิธีคิด และวิธีการสร้างสรรค์ของจิตรกรรมไทยร่วมสมัยโดยการประยุกต์ใช้จิตรกรรมไทยประเพณีใน ด้านเนื้อหา รูปแบบ และโดยเฉพาะเทคนิควิธีการ และองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยที่เชื่อมโยงกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย อันได้แก่ การอนุรักษ์เชิงสงวนรักษา การอนุรักษ์เชิงป้องกัน และการอนุรักษ์ในรูปแบบของการศึกษาและเผยแพร่

2. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
บรรยาย 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความต้องการของนิสิตตามรายบุคคล	ฝึกทักษะปฏิบัติ 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

3. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตรายบุคคล

3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ระบุวัน เวลา ในการสอนเสริมและให้คำปรึกษาไว้ในประมวลการสอน และแจ้งให้ผู้เรียนทราบในคาบแรกของการเรียน

หมวดที่ 4 การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

1. คุณธรรม จริยธรรม

1.1 คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา

- มีความซื่อสัตย์และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
- มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

1.2 วิธีการสอน

- บรรยายถึงจริยธรรมของการทำงานสร้างสรรค์และงานวิชาการ
- ให้อบรมปฏิบัติงานสร้างสรรค์และศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง

1.3 วิธีการประเมินผล

- ประเมินจากใบงานที่มอบหมาย โดยต้องไม่ลอกเลียนผลงานสร้างสรรค์และผลงานวิชาการของผู้อื่น

- ประเมินผลงานปฏิบัติ และการนำเสนอผลงานในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย ต้องไม่ละเมิดหรือลอกเลียนผลงานการสร้างสรรค์ของผู้อื่น

- พฤติกรรมในชั้นเรียน การเข้าเรียน และการส่งงานที่ตรงตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้

2. ความรู้

2.1 ความรู้ที่ต้องได้รับ

- ความรู้ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี ประกอบด้วย ความเป็นมา คุณค่าทางด้านเนื้อหา คุณค่าทางด้านรูปแบบ และรวมถึงองค์ความรู้ด้านวัสดุ เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยประเพณี

- ความรู้ด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ได้แก่ รูปแบบ วิธีคิด และวิธีการสร้างสรรค์
- ความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการในการการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย
- การนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปสื่อสารและถ่ายทอดต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 วิธีการสอน

- บรรยาย องค์ความรู้ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

- สาธิต เทคนิคและกระบวนการทางจิตรกรรมไทย

- มอบหมายให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่กำหนด พร้อมทั้งให้สรุปและนำเสนอ

- ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติในการสร้างผลงานด้วยตนเองในรูปแบบของการทดลอง ปฏิบัติงานเทคนิคทางจิตรกรรมไทยประเพณี และการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

2.3 วิธีการประเมินผล

- ประเมินจากใบงานและรายงานการค้นคว้าในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยและการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

- ประเมินผลงานการทดลองปฏิบัติงานเทคนิคทางจิตรกรรมไทยประเพณีแบบภูมิปัญญาช่างโบราณ และประเมินผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

3. ทักษะทางปัญญา

3.1 ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา

- คิด วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นอย่างเป็นระบบ พร้อมประยุกต์ในการปฏิบัติงานทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ

- สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

3.2 วิธีการสอน

- สืบค้นข้อมูลในการทำใบงานและในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองพร้อมนำเสนอ
- ให้ลงมือปฏิบัติผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ด้วยตนเอง

3.3 วิธีประเมินผล

- การนำเสนอแนวความคิดทั้งในรูปแบบของการทำใบงาน ตลอดจนในการสร้างสรรค์ของผู้เรียน ตั้งแต่การนำเสนอภาพร่างจนถึงการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ที่เสร็จสมบูรณ์
- ผลงานการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

4.1 ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา

- พัฒนาผู้เรียนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- พัฒนาการนำเสนอและการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบต่อการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

4.2 วิธีการสอน

- ให้ร่วมกันทำงานกลุ่ม ร่วมกันระดมความคิดและวิเคราะห์กรณีศึกษา
- นำเสนอผลงาน และมีการแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันเองในชั้นเรียน
- ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง ได้แก่ ใบงาน และผลงานการสร้างสรรค์

จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

4.3 วิธีประเมินผล

- ประเมินจากงานที่ผู้เรียนทำร่วมกันในชั้นเรียน
- ประเมินจากการนำเสนอ และการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นเรียน
- ตรวจสอบคุณภาพของผลงาน และความตรงต่อเวลา

5. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5.1 ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา

- การคำนวณสัดส่วนของวัสดุอุปกรณ์ และสัดส่วนในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน
- ทักษะสื่อสารด้วยการพูดและฟังกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันในชั้นเรียน
- ทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการค้นคว้าหาข้อมูลมาทำงานทั้งในด้าน

ทฤษฎีและปฏิบัติ และการใช้สื่อเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 วิธีการสอน

- สาธิตและลงมือปฏิบัติงานสร้างสรรค์ด้วยตนเอง
- ให้นำเสนอผลงานการค้นคว้าและผลงานการสร้างสรรค์ในชั้นเรียน
- ให้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่ใช้ในการทำงาน โดยให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของ

ข้อมูลที่นำมาใช้

5.3 วิธีประเมินผล

- ประเมินจากการนำเสนอผลงานของผู้เรียน

- ประเมินจากผลงานการทดลองปฏิบัติงานและผลงานการสร้างสรรค์
- ประเมินจากการนำเสนอข้อมูลการค้นคว้า ตลอดจนการใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานทั้งในด้านทฤษฎีหรือการนำไปใช้ร่วมกับการทำงานปฏิบัติอย่างเหมาะสม

6. วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้

6.1 วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ที่ต้องพัฒนา

- ทักษะการใช้ภาษาในการถ่ายทอดองค์ความรู้
- ทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้สื่อที่มีอย่างเหมาะสม

6.2 วิธีการสอน

- ส่งเสริมให้นำเสนอผลงานการค้นคว้าและผลงานการสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการฝึกการถ่ายทอดองค์ความรู้

6.3 วิธีการประเมินผล

- ประเมินจากการนำเสนอผลงานทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ
- ประเมินจากการใช้สื่อที่มีในการนำเสนอ

หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล

1. แผนการสอน

ลำดับ ที่	หัวข้อ / รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการ เรียนการสอน และสื่อที่ใช้
1	1. ชี้แจงโครงสร้างรายละเอียดของรายวิชา 2. การวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างงานจิตรกรรมไทย ประเพณีของช่างเขียนในอดีต และคุณค่าของจิตรกรรมไทย ประเพณีที่เป็นต้นทุนทางศิลปะไทย	3	บรรยาย
2	ความหมาย ประวัติความเป็นมา และการวิเคราะห์แนว ทางการพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย	3	บรรยาย
3	ความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการในการอนุรักษ์ จิตรกรรมไทยสำหรับผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา	3	บรรยาย
4	การอนุรักษ์เชิงป้องกันในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ไทย ผ่านการเลือกใช้วัสดุ เทคนิค และกระบวนการ	3	บรรยาย
5	การศึกษางานจิตรกรรมไทยนอกสถานที่	3	ศึกษานอก สถานที่

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ / รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการ เรียนการสอน และสื่อที่ใช้
6	ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของ จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว วิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วม สมัยที่ใช้เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวมาใช้ในการ สร้างสรรค์	3	บรรยาย
7	การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่น ผสมกาวเชิงอนุรักษ์	3	สาธิตและฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง
8	การออกแบบภาพร่างในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วม สมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว	3	นำเสนอและ ฝึกปฏิบัติด้วย ตนเอง
9	การประเมินความก้าวหน้าในการใช้กระบวนการสีฝุ่นผสม กาวเพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์	3	ฝึกปฏิบัติด้วย ตนเอง
10	การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดย เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว และการนำเสนอผลงาน	3	นำเสนอ ผลงาน
11	ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของ จิตรกรรมไทยลายรดน้ำและลายกำมะลอ วิเคราะห์ผลงาน ของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ มาใช้ในการสร้างสรรค์	3	บรรยาย
12	การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยลาย รดน้ำเชิงอนุรักษ์	3	สาธิตและฝึก ปฏิบัติด้วย ตนเอง
13	การออกแบบภาพร่างในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วม สมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ	3	นำเสนอและ ฝึกปฏิบัติด้วย ตนเอง
14	ปฏิบัติการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ	3	ฝึกปฏิบัติด้วย ตนเอง

ลำดับที่	หัวข้อ / รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อที่ใช้
15	การประเมินความก้าวหน้าในการใช้กระบวนการลายรดน้ำ และลายกำมะลอเพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์	3	ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง
16	การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และการนำเสนอผลงาน	3	นำเสนอผลงาน

2. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผล	งานที่ใช้ประเมินผลการเรียน	สัดส่วนคะแนน
ด้านทฤษฎี	รายงานและผลการศึกษาตามใบงาน	20
ด้านการสร้างสรรค์	ผลงานการทดลองปฏิบัติงาน เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว	10
	ผลงานการทดลองปฏิบัติงาน เทคนิคลายรดน้ำ	
	ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย เชิงอนุรักษ์ ชั้นที่ 1 เทคนิคสีฝุ่นผสมกาว	20
	แบบร่างและแบบตรวจสอบความ คืบหน้า เทคนิคสีฝุ่นผสมกาว	5
	ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย เชิงอนุรักษ์ ชั้นที่ 2 เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ	20
	แบบร่างและแบบตรวจสอบความ คืบหน้า เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ	5
ด้านทักษะในการ นำเสนอ	การนำเสนอผลงาน	10

การประเมินผล	งานที่ใช้ประเมินผลการเรียน	สัดส่วนคะแนน
การเข้าชั้นเรียนและ การมีส่วนร่วมในชั้น เรียน	จำนวนการเข้าชั้นเรียนและการมีส่วน ร่วมในชั้นเรียน	10
รวม		100

3. พิจารณาเกรด

เกรด	คะแนน
A	85-100
B+	75-84
B	70-74
C+	65-69
C	60-64
D+	55-59
D	50-54
F	ต่ำกว่า 50

หมวดที่ 6 ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

1. ตำราและเอกสารหลัก

1. กองโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *อนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังพระที่นั่งพุทไธสวรรย์*. เอกพิมพ์ไท.
2. น. ณ ปากน้ำ. (2550). *ความงามในศิลปะไทย*. เมืองโบราณ.
3. เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. (2556). *ความเข้าใจในจิตรกรรมไทยประเพณี*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
4. วรณิภา ณ สงขลา. (2528). *การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง*. กรมศิลปากร.
5. วิรุณ ตั้งเจริญ. (2534). *ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย*. โอเดียนสโตร์.
6. สนั่น รัตนะ. (2545). *ศิลปะลายรดน้ำ*. ศิลปะประภา.
7. สนั่น รัตนะ. (2549). *ตำราศิลปะไทย ชุด ศิลปะลายกำมะลอ*. ศิลปะประภา.
8. สันติ เล็กสุขุม. (2548). *จิตรกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ 3 : ความคิดเปลี่ยนแปลงการแสดงออกก็เปลี่ยนตาม*. เมืองโบราณ.
9. สันติ เล็กสุขุม. (2548). *ศิลปะรัตนโกสินทร์*. เมืองโบราณ.
10. สมศักดิ์ แต่งพันธ์ และคณะ. (2551). *การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง*. รุ่งศิลป์การพิมพ์.

11. สุธี คุณาวิชยานนท์. (2545). *จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่สมัยใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
12. อัจฉรา นวลสวาท. (2558). *ศิลปะร่วมสมัยไทย*. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.

2. เอกสารและข้อมูลสำคัญ

- หนังสือจิตรกรรมไทยและการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย
- วารสารและงานวิจัยเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยและการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย
- ฐานข้อมูลและระบบสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับจิตรกรรมไทยและการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

3. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

3.1 หนังสือ

- ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2551). *งานช่างศิลป์ไทย : ปูนปั้น เครื่องถมและลงยา เครื่องรัก ประดับมุก ประดับกระจก*. แสงแดดเพื่อเด็ก(คดี).
- ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2555). *งานช่างศิลป์ไทย : จิตรกรรมไทย หุ่นและ หัวโขน สลักหนังใหญ่และหนังตะลุง เครื่องไม้ จำหลัก หล่อโลหะไทย บุคูนโลหะไทย*. แสงแดดเพื่อเด็ก(คดี).
- น.ณ ปากน้ำ. (2550). *ความงามในศิลปะไทย*. เมืองโบราณ.
- พีระพงศ์ สุขแก้ว. (2549). *สุนทรียศาสตร์บนฝาผนัง : ोलงการแห่งจิตรกรรมไทย*. ปราจีนบุรีสยาม.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2547). *ทัศนศิลป์ไทย*. ชมรมเด็ก.
- สันติ เล็กสุขุม. (2546). *ลีลาไทย เพื่อเข้าใจความคิดเห็นของช่างโบราณ*. เมืองโบราณ.
- สมศักดิ์ แต่งพันธ์ และคณะ. (2551). *การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง*. รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2556). *พุทธศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์ พัฒนาการของงานช่างและแนวคิดที่ปรับเปลี่ยน*. เมืองโบราณ.
- ศิลป์ พีระศรี. (2502). *คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนัง*. กรมศิลปากร.

3.2 วารสาร

- วารสารศิลปวัฒนธรรม
- วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วารสาร Veridian E Journal

3.3 ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และเว็บไซต์

เว็บไซต์กรมศิลปากร

เว็บไซต์พิพิธภัณฑ์

เว็บไซต์หอศิลป์

ความรู้ด้านศิลปะจาก เพจ facebook.com

สื่อวิดีโอจาก Youtube.com

หมวดที่ 7 การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

1. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนิสิต

- การสะท้อนความคิดที่มีต่อรายวิชา
- แบบประเมินผู้สอนและรายวิชา
- แบบประเมินผลงานการค้นคว้าและการสร้างสรรค์

2. กลยุทธ์การประเมินการสอน

- ผู้สอนสังเกตการสอนของผู้ร่วมสอน
- ผู้สอนประเมินงานทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ และนำเสนอผลไปยังคณะกรรมการที่

ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้

3. การปรับปรุงการสอน

- การจัดสัมมนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อร่วมกันพัฒนาแนวทางและวางแผนให้การ
- เรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนิสิตในรายวิชา

- จัดตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชาเพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านคะแนนในแต่ละส่วนทั้งในตัวเองทางทฤษฎีและปฏิบัติ และการให้คะแนนพฤติกรรม พร้อมทั้งเกรดของผู้เรียนเมื่อผ่านการรวบรวมคะแนนในส่วนต่าง ๆ

5. การดำเนินการทบทวนและวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา

- ปรับปรุงประมวลรายวิชาตามผลของการจัดสัมมนาการเรียนการสอนในทุก ๆ ปี

3.3 การนำรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญา

บัณฑิตไปทดลองใช้

ผู้วิจัยได้นำรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตบางส่วนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 จำนวน 4 คน และ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน ซึ่งเป็นนิสิตจากสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้ทำการทดลองใช้รายวิชา จำนวน 3 ครั้ง ได้แก่

1. สัปดาห์ที่ 11 ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำ และลายกำมะลอ และวิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการสร้างสรรค์
2. สัปดาห์ที่ 12 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำเชิงอนุรักษ์
3. สัปดาห์ที่ 16 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และการนำเสนอผลงาน โดยมีเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการทดลองใช้รายวิชา ดังนี้

3.3.1 แบบสรุปการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตารางที่ 16 ข้อมูลทั่วไปในการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

หัวข้อ	ข้อมูลการสังเกตการสอน
ชื่อผู้สอน	นายภูมินทร์ นวลรัตน์ตระกูล
ชื่อผู้สังเกตการสอน	นายยุทธวี เจ๊ะละ
ชั้นปีที่ทำการสอน	ชั้นปีที่ 2, 3
สถานที่ใช้เก็บข้อมูล	โปรแกรม Zoom
วัน/เดือน/ปี และเวลาในการสังเกตการสอน	10 กรกฎาคม 2564 เวลา 9.00 - 12.00 น., 10 กรกฎาคม 2564 เวลา 13.00 - 16.00 น., 28 สิงหาคม 2564 เวลา 13.00 - 16.00 น.
หัวข้อที่ใช้ในการสอน/หน่วยการเรียนรู้	สัปดาห์ที่ 11 ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำและลายกำมะลอ และวิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการสร้างสรรค์, สัปดาห์ที่ 12 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำเชิงอนุรักษ์, สัปดาห์ที่ 16 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และการนำเสนอผลงาน

ตารางที่ 17 สรุปประเด็นที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อ	ประเด็นในการสังเกต
1. สัปดาห์ที่ 11 ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำและลายกำมะลอ และวิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการสร้างสรรค์	
1	ความพร้อมของผู้เรียน <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลา - มีการเตรียมอุปกรณ์ในการเรียนและในการจัดบันทึกสำหรับการบรรยาย
2	การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนในชั้นเรียน เช่น มีการตอบคำถาม หรือซักถามข้อสงสัยระหว่างเรียน - ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น สรุปกระบวนการทำงาน เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และช่วยกันทำการวิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยในชั้นเรียน
3	ประเมินผลจากพฤติกรรมในชั้นเรียน <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและกระบวนการในการทำงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ รวมถึงการนำไปประยุกต์ใช้ ผ่านการตอบคำถามที่ผู้สอนจะสุ่มถามในชั้นเรียน
2. สัปดาห์ที่ 12 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำเชิงอนุรักษ์	
1	ความพร้อมของผู้เรียน <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลา - มีการเตรียมอุปกรณ์ในการเรียนได้แก่ อุปกรณ์ในการทดลองปฏิบัติเทคนิคลายรดน้ำ ถึงแม้ว่าผู้สอนจะจัดเตรียมและส่งไปให้ทุกคน แต่ก็มีที่ผู้เรียนได้จัดเตรียมอุปกรณ์เหล่านั้นไว้เพิ่มเติมเท่าที่ตนเองทำได้ เช่น การตัดแบ่งผ้าขาวบางเตรียมไว้ใช้ในขั้นตอนต่างๆ หรือมีการทดลองผสมวัสดุบางอย่างไว้ก่อนแล้ว ซึ่งเกิดจากการนำความรู้จากการบรรยายมาทดลองด้วยตนเอง
2	การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนในชั้นเรียน เช่น มีการตอบคำถาม หรือซักถามข้อสงสัยระหว่างที่ผู้สอนทำการสาธิตขั้นตอนในการทำงานให้เป็นตัวอย่างและตอนที่ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง

	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความตั้งใจในการทดลองปฏิบัติงานหลายครั้งเป็นอย่างมาก ผู้เรียนดูมีความสุขและสนุกในการได้ทดลองปฏิบัติงานด้วยตนเอง แม้จะมีข้อผิดพลาดไปบางส่วน แต่ก็ร่วมแก้ไขไปกับผู้สอนในชั้นเรียนจนผลงานเสร็จสมบูรณ์ - ผู้เรียนมีการถามแนวทางในการนำเทคนิคไปใช้ในการสร้างสรรค์ชิ้นอื่น ๆ
3	<p>ประเมินผลจากพฤติกรรมในชั้นเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงความเข้าใจในกระบวนการทำงานหลายครั้งที่ได้จากการบรรยายและการสาธิตของผู้สอนผ่านการทำงานในชั้นเรียน เพราะสังเกตได้ว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอน มีสอบถามผู้สอนบ้างในส่วนที่ไม่เข้าใจ ซึ่งผลงานที่เสร็จส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์เกือบทั้งหมด ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนก็มีข้อผิดพลาดในการทำงานบ้างในบางชิ้นงาน
<p>3. ลัปดาท์ที่ 16 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายก้ำมะลอ และการนำเสนอผลงาน</p>	
1	<p>ความพร้อมของผู้เรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลา - ผู้เรียนมีการเตรียมผลงานสร้างสรรค์ที่เสร็จสมบูรณ์มาครบทุกคน และเท่าที่สังเกตเห็นได้ ผู้เรียนกลุ่มหนึ่งมีการเตรียมความพร้อมในการนำเสนอ
2	<p>การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันเองในชั้นเรียน เช่น มีความตั้งใจในการนำเสนอให้แก่ผู้สอนและเพื่อนฟัง มีการตอบคำถามจากผู้สอนและเพื่อน เมื่อมีการซักถามระหว่างการนำเสนอ - ผู้เรียนส่วนใหญ่แสดงให้เห็นชัดเจนขึ้นในเรื่องของการเตรียมตัวในการนำเสนอผลงานเมื่อได้เริ่มนำเสนอ เพราะจะแสดงให้เห็นถึงการเตรียมคำพูดเพื่อสื่อสารตั้งแต่แนวความคิด กระบวนการทำงาน และประสบการณ์ที่ได้จากการทำงาน
3	<p>ประเมินผลจากพฤติกรรมในชั้นเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภาพรวมของการนำเสนอผลงานของผู้เรียนสามารถทำได้ดี มีการเตรียมการนำเสนอทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด กระบวนการในการทำงาน และประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานในเทคนิคนี้ เช่น ปัญหาและอุปสรรคจากการที่ไปทำงานด้วยตนเอง และแนวทางที่คิดว่าจะนำเทคนิคนี้ไปต่อยอดใช้ในการเรียนและการสร้างสรรค์ผลงานในอนาคต

3.3.2 สรุปการประเมินใบงานกระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ ภาระงานของผู้เรียนจากการทดลองครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 11 หัวข้อ ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำและลายกำมะลอ และ วิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการสร้างสรรค์ ได้แก่ ใบงานสรุปวัสดุและกระบวนการทำงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ ซึ่งมีเครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล คือ แบบประเมินใบงาน ซึ่งประเมินโดยผู้วิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบประเมินใบงาน กระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ขั้นตอนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์				
1	ผู้เรียนสามารถแจกแจงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน			
2	ผู้เรียนสามารถเขียนอธิบายขั้นตอนการเตรียมวัสดุเพื่อใช้ในการเขียนงานลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน เช่น การกรอทรายรัก การกรอกรวง การกรอฝักส้มป่อย และการแช่หรดาลเพื่อลดกรด เป็นต้น			
3	ผู้เรียนสามารถอธิบายขั้นตอนในการนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การผสมน้ำยาหรดาล การทำลูกประคบฝุ่น และการทาพื้นยางรักเพื่อเตรียมไว้สำหรับเขียนลวดลาย			
ขั้นตอนการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ				
4	ผู้เรียนสามารถแจกแจงขั้นตอนในการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน			
5	ผู้เรียนสามารถอธิบายการเขียนภาพหรือลวดลายในแต่ละขั้นตอนได้อย่างชัดเจน			
การใช้วัสดุทดแทนในการทำงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ				
6	ผู้เรียนสามารถแจกแจงวัสดุที่สามารถนำมาใช้ทดแทนวัสดุแบบดั้งเดิมได้อย่างชัดเจน ว่าสามารถใช้ทดแทนในส่วนใดได้บ้าง			
7	ผู้เรียนสามารถอธิบายข้อแตกต่างและข้อดีข้อเสียของวัสดุที่			

ชื่อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
	นำมาใช้ทดแทนในการทำงาน เพื่อแสดงความเข้าใจในการเลือกใช้วัสดุในเชิงอนุรักษ์			
รวม				

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

15 – 21 คะแนน หมายถึง เยี่ยม

8 – 14 คะแนน หมายถึง ดี

1 – 7 คะแนน หมายถึง พอใช้

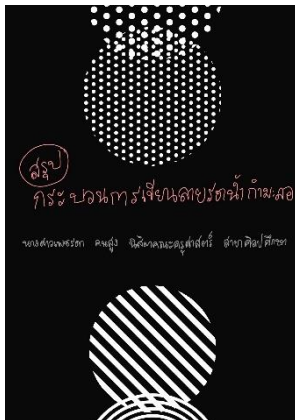

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตัวอย่างการเขียนใบงานของนิสิตจากการทดลองใช้รายวิชาในสัปดาห์ที่ 11 ในการสรุปกระบวนการลายรดน้ำและลายก้ำมะลอ

This image shows a student's handwritten lesson plan and notes on grid paper. The page is divided into several sections:

- จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objectives):** A list of objectives for the lesson, including understanding the history and types of 'Kam Lao' patterns.
- การเตรียมตัว (Preparation):** A list of materials and tools needed for the activity, such as paper, ink, and brushes.
- การทบทวน (Review):** A section for reviewing previous lessons or concepts.
- การเขียนลายก้ำมะลอ (Drawing Kam Lao):** The main activity section, which includes a list of steps for drawing the patterns and a section for 'ข้อควรระวัง' (Precautions).
- การประเมินผล (Evaluation):** A section for evaluating the student's work and progress.

This image shows a student's handwritten notes and diagrams on grid paper. The page is divided into several sections:

- จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objectives):** A list of objectives for the lesson.
- การเตรียมตัว (Preparation):** A list of materials and tools needed for the activity.
- การทบทวน (Review):** A section for reviewing previous lessons or concepts.
- การเขียนลายก้ำมะลอ (Drawing Kam Lao):** The main activity section, which includes a list of steps for drawing the patterns and a section for 'ข้อควรระวัง' (Precautions).
- การประเมินผล (Evaluation):** A section for evaluating the student's work and progress.

This image shows a student's handwritten lesson plan and notes on grid paper. The page is divided into several sections:

- จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objectives):** A list of objectives for the lesson.
- การเตรียมตัว (Preparation):** A list of materials and tools needed for the activity.
- การทบทวน (Review):** A section for reviewing previous lessons or concepts.
- การเขียนลายก้ำมะลอ (Drawing Kam Lao):** The main activity section, which includes a list of steps for drawing the patterns and a section for 'ข้อควรระวัง' (Precautions).
- การประเมินผล (Evaluation):** A section for evaluating the student's work and progress.

ภาพที่ 8 ภาพตัวอย่างการเขียนใบงานของนิสิตจากการทดลองใช้รายวิชาในสัปดาห์ที่ 11 ในการสรุปกระบวนการลายรดน้ำและลายก้ำมะลอ

ตารางที่ 18 สรุปการประเมินใบงานกระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ ในสัปดาห์ที่ 11

ข้อที่	หัวข้อการประเมิน	ใบงานของคนที													
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ขั้นตอนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์															
1	ผู้เรียนสามารถแจกแจงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
2	ผู้เรียนสามารถเขียนอธิบายขั้นตอนการเตรียมวัสดุเพื่อใช้ในการเขียนงานลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน เช่น การกรอของยางรัก การกรอวงกว การกรอซี่กัสม้อย และการแซะหรดาลเพื่อลดกรด เป็นต้น	3	2	3	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3
3	ผู้เรียนสามารถอธิบายขั้นตอนในการนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การผสมน้ำยาลวดลาย การทำลูกประคบฝุ่น และการทาทันยางรักเพื่อเตรียมไว้สำหรับเขียนลวดลาย	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3
ขั้นตอนการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ															
4	ผู้เรียนสามารถแจกแจงขั้นตอนในการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน	2	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3
5	ผู้เรียนสามารถอธิบายการเขียนภาพหรือ	2	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3

ข้อที่	หัวข้อการประเมิน	ใบงานของคนที														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
	ลดภายในแต่ละขั้นตอนนี้ได้อย่างชัดเจน															
การใช้วัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยและวัสดุทดแทนในการทำงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ																
6	ผู้เรียนสามารถแยกแยะวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยและวัสดุทดแทนที่สามารถนำมาใช้ทดแทนว่าสามารถใช้ทดแทนในส่วนใดได้บ้าง	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3
7	ผู้เรียนสามารถอธิบายข้อแตกต่างและข้อดีข้อเสียของวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทย และวัสดุที่นำมาใช้ทดแทนในการทำงาน เพื่อแสดงความเข้าใจในการเลือกใช้วัสดุในเชิงอนุรักษ์	3	2	3	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	3
	คะแนน	19	19	21	19	18	17	18	19	18	17	18	19	18	19	19
	คุณภาพของผลงาน	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 15 – 21 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 8 – 14 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 7 คะแนน หมายถึง พอใช้

จากตารางที่ 19 เป็นผลการประเมินการทำใบงานของผู้เรียนเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติงานลายรดน้ำและลายกำมะลอตามแบบภูมิปัญญาช่างไทยและการใช้วัสดุทดแทนหากจำเป็นต้องใช้ หลังจากที่ได้ฟังบรรยายเกี่ยวกับด้านวัสดุ เทคนิค และกระบวนการทางด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอจากผู้สอนแล้ว โดยภาพรวมของผู้เรียนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม โดยแยกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ในด้านขั้นตอนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ผู้เรียนสามารถสามารถแจกแจงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน รองลงมา คือ ผู้เรียนสามารถเขียนขั้นตอนในการนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น วิธีการผสมน้ำยาหรรดาล เป็นต้น และน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนสามารถเขียนอธิบายขั้นตอนการเตรียมวัสดุ

ในด้านขั้นตอนการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอโดยมีสองข้อที่เท่ากัน คือ ผู้เรียนสามารถแจกแจงขั้นตอนในการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน และผู้เรียนสามารถอธิบายกระบวนการแต่ละขั้นตอนที่แจกแจงมาได้

ในด้านการใช้วัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยและวัสดุทดแทนในการทำงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ ผู้เรียนสามารถแจกแจงวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยและวัสดุทดแทน รองลงมา คือ ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างวัสดุทั้งสองแบบว่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร

3.3.3 สรุปการประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำ

ภาระงานของผู้เรียนจากการทดลองครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 12 หัวข้อ การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำ ได้แก่ ผลงานการทดลองปฏิบัติงานลายรดน้ำ ซึ่งมีเครื่องมือในการวัดและประเมินผล คือ แบบประเมินผลงาน และประเมินผลงานโดยผู้วิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ประเมินกระบวนการทำงาน				
1	ผู้เรียนสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำ เช่น การกรองยางรัก การกรองขาว การกรองฝักส้มป่อย และการแช่หรรดาลเพื่อลดกรด (ในส่วนนี้อาจมีปัจจัยที่ทำให้ต้อง			

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
	ใช้วัสดุทดแทน ผู้สอนจะต้องเน้นย้ำระหว่างปฏิบัติงานทดลอง เพื่อให้รู้ถึงความแตกต่างและข้อดีข้อเสีย)			
2	ผู้เรียนสามารถนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การผสมน้ำยากรด การทำลูกประคบฝุ่น และการทำพื้นยางรักเพื่อเตรียมไว้สำหรับเขียนลวดลาย			
3	ผู้เรียนสามารถเขียนภาพหรือลวดลายได้ถูกต้องตรงตามขั้นตอน หรือหากมีข้อผิดพลาดในกระบวนการใด ผู้เรียนจะต้องรู้และอธิบายถึงสิ่งที่ผิดพลาดได้			
4	ผู้เรียนมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานในชั้นเรียน			
ประเมินผลงาน				
5	ความสมบูรณ์ในด้านเทคนิคของผลงานการทดลองปฏิบัติงานในชั้นเรียน			
6	ความสวยงามของผลงานในการวางและเขียนภาพหรือลวดลาย			
รวม				

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

12 - 18 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

7 - 12 คะแนน หมายถึง ดี

1 - 6 คะแนน หมายถึง พอใช้

ตัวอย่างผลงานจากการทดลองในรายวิชาสัปดาห์ที่ 12 จากกิจกรรมให้ทดลองปฏิบัติงาน

ลายรดน้ำด้วยวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยผสมกับวัสดุทดแทน

ภาพที่ 9 ภาพตัวอย่างผลงานจากการทดลองเรียนสัปดาห์ที่ 12 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำ

ข้อที่	หัวข้อการประเมิน	ผลงานชิ้นที่														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
ประเมินผลงาน																
5	ความสมบูรณ์ในด้านเทคนิคของผลงานการทดลองปฏิบัติงานในชั้นเรียน	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2
6	ความสวยงามของผลงานในการวางและเขียนภาพหรือลวดลาย	3	3	2	2	3	3	2	3	3	2	2	2	2	2	3
คะแนน		16	17	16	14	18	17	15	17	18	14	16	16	16	15	17
คุณภาพของผลงาน		ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 12 – 18 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 7 – 12 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 6 คะแนน หมายถึง พอใช้

ในสัปดาห์ที่ 20 เป็นการทดลองปฏิบัติงานลายรดน้ำ เป็นการให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติงานจริง โดยให้ผู้เรียนได้ทดลองตั้งแต่กระบวนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์จนถึงกระบวนการสุดท้าย โดยมีการประเมินการทำงานและผลงาน ซึ่งภาพรวมของผู้เรียนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม โดยแบ่งออกในแต่ละด้าน ดังนี้

ประเมินกระบวนการทำงาน ความสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำมีคะแนนมากที่สุดเท่ากับความตั้งใจในการทำงาน อาจเพราะเป็นการใช้วัสดุทดแทนเลยลดขั้นตอนไปมากทำให้ผู้เรียนเตรียมได้อย่างครบถ้วน พร้อมทั้งผู้เรียนเองมีความสนใจและตั้งใจปฏิบัติงานอยู่เป็นทุนเดิม รองลงมา คือ สามารถนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และท้ายที่สุดผู้เรียนสามารถเขียนภาพหรือลวดลายได้ถูกต้องตรงตามขั้นตอน

ประเมินผลงาน ในด้านความสวยงามของผลงานในการวางและเขียนภาพหรือลวดลาย ผู้เรียนแสดงให้เห็นความงามในการจัดวางและการเขียน รองลงมา คือ ความสมบูรณ์ในด้านเทคนิคของผลงานการทดลองปฏิบัติงานในชั้นเรียน

3.3.4 สรุปการประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอและการนำเสนอผลงาน

ภาระงานของผู้เรียนจากการทดลองครั้งที่ 3 ซึ่งเป็นการเรียนการสอนสัปดาห์ที่ 16 หัวข้อการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ ได้แก่ ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์และการนำเสนอผลงาน ซึ่งมีเครื่องมือในการวัดและประเมินผล คือ แบบประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และแบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ ซึ่งประเมินผลงานโดยผู้วิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ด้านเนื้อหา				
1	ความคิดสร้างสรรค์และความลุ่มลึกของแนวความคิด			
2	การประยุกต์ใช้เนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมมาเล่าเรื่องใหม่ผ่านผลงานการสร้างสรรค์			
ด้านเทคนิคและกระบวนการ				
3	การเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม			
4	ผู้เรียนสามารถใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในการสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง			
5	ผลงานมีความแตกต่างไปจากลายรดน้ำและลายกำมะลอแบบดั้งเดิม จากการใช้และพลิกแพลงเทคนิคให้เกิดความแปลกใหม่			
ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน				
6	ผลงานสามารถสื่อถึงเนื้อหาและแนวความคิดของผลงานได้			
7	ประยุกต์ใช้เทคนิคของลายรดน้ำและลายกำมะลอให้เกิดความร่วมสมัย มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว			
8	มีความสวยงามในการออกแบบตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์			
9	การพัฒนาผลงานเป็นไปตามการวางแผน และสอดคล้องกับแบบร่างที่นำเสนอไว้ก่อนหน้า			
10	ผลงานเสร็จสมบูรณ์			
รวม				

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

21 – 30 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

11 – 20 คะแนน หมายถึง ดี

1 – 10 คะแนน หมายถึง พอใช้

2. แบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ด้านเนื้อหา				
1	การนำเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน			
2	การนำเสนอให้เห็นถึงเนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน			
ด้านเทคนิคและกระบวนการ				
3	ผู้เรียนอธิบายถึงการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน			
4	ผู้เรียนอธิบายถึงการใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในการสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นขั้นตอน			
5	ผู้เรียนนำเสนอการใช้และพลิกแพลงเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในผลงานการสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดความแปลกใหม่			
ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน				
6	ผู้เรียนอธิบายกระบวนการสื่อสารจากตัวผลงานไปสู่เนื้อหาและแนวความคิดของผลงาน อาทิ การใช้สัญลักษณ์ การใช้ภาพสะท้อนความคิด			
7	ผู้เรียนอธิบายการประยุกต์ใช้เทคนิคของลายรดน้ำและลายกำมะลอให้เกิดความร่วมสมัย และการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวในงานของตนเอง			
8	ผู้เรียนอธิบายการออกแบบสร้างสรรค์ตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์ที่ใช้ในผลงานสร้างสรรค์			
9	ผู้เรียนอธิบายกระบวนการพัฒนาผลงานว่าเป็นไปตามการวางแผนหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง			
10	ผู้เรียนอธิบายแนวทางในการนำเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอไปพัฒนาต่อในอนาคต			
รวม				

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

21 – 30 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

11 – 20 คะแนน หมายถึง ดี

1 – 10 คะแนน หมายถึง พอใช้

ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรคจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จากการทดลองใช้กิจกรรมใน
สัปดาห์ที่ 16

ภาพที่ 10 ภาพตัวอย่างผลงานการสร้างสรรคจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จากการทดลองใช้
กิจกรรมในสัปดาห์ที่ 16

ตารางที่ 20 สรุปการประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรัตนาคามะลอ

ข้อที่	หัวข้อการประเมิน	ชื่อผลงาน/ชื่อนิสิต												
		๒๖๐๗๕๙	ปริญญาตรี	ระบบ	๒๖๐๗๕๙	ปริญญาตรี	ระบบ	๒๖๐๗๕๙	ปริญญาตรี	ระบบ	๒๖๐๗๕๙			
ด้านเนื้อหา														
1	ความคิดสร้างสรรค์และความลึกซึ้งของแนวคิด	3	2	2	2	3	2	3	3	3	3	1	2	1
2	การประยุกต์ใช้เนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมมาเล่าเรื่องใหม่ผ่านผลงานการสร้างสรรค์	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2
ด้านเทคนิคและกระบวนการ														
3	การเลือกวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	ผู้เรียนสามารถใช้เทคนิคลายรัตนาคามะลอในการสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
5	ผลงานมีความแตกต่างไปจากลายรัตนาคามะลอแบบดั้งเดิม จากการใช้และพลิกแพลงเทคนิคให้เกิดความแปลกใหม่	2	2	2	2	3	2	2	3	2	2	2	2	2

ข้อที่	หัวข้อการประเมิน	ชื่อผลงาน												
		๒๕๖๔	ทฤษฎีใหม่	ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู	คู่มือคุณครู
	อุปสรรคได้บ้าง													
10	ผู้เรียนอธิบายแนวทางการนำเทคนิคสายรัดหน้าและสายก้ำมาต่อพัฒนาต่อในอนาคต	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2	3	3	3
	คะแนน	27	27	27	23	28	23	23	26	28	20	20	20	20
	คุณภาพในการนำเสนอ	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
		เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	เยี่ยม	ดีเยี่ยม

เกณฑ์ประเมินคุณภาพในงาน

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

21 – 30 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

11 – 20 คะแนน หมายถึง ดี

1 – 10 คะแนน หมายถึง พอใช้

จากตารางที่ 21 และตารางที่ 22 เป็นผลจากการวัดและประเมินผลจากการทดลองสอนในรายวิชาจิตกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ในสัปดาห์ที่ 16 ซึ่งเป็นการตรวจผลงานจิตกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอที่ผู้เรียนลงมือสร้างสรรค์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบประเมินผลงาน และแบบประเมินการนำเสนอผลงานของผู้เรียน โดยสรุปได้ ดังนี้

1. แบบประเมินผลงานจิตกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ภาพรวมของผลงานและการทำงานของผู้เรียนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ทั้งหมด 14 คน ซึ่งการวัดและประเมินผลงานแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านเนื้อหา ผู้เรียนทำได้ดีที่สุด คือ การประยุกต์ใช้เนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมมาเล่าเรื่องใหม่ผ่านผลงานการสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ความลุ่มลึกของแนวความคิดในการสร้างสรรค์

1.2 ด้านเทคนิคและกระบวนการ การเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม เป็นเป็นส่วนที่ผู้เรียนได้คะแนนมากที่สุดในด้าน รองลงมา คือ ความสามารถใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในการสร้างสรรค์ของผู้เรียน และส่วนที่คะแนนน้อยสุดในด้านนี้ คือ ผลงานมีความแตกต่างไปจากลายรดน้ำและลายกำมะลอแบบดั้งเดิม

1.3 ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ในส่วนของคะแนนจากความสมบูรณ์ของผลงานเป็น ส่วนที่ผู้เรียนทำคะแนนได้มากที่สุด รองลงมา คือ การสร้างสรรค์ผลงานจากเทคนิคลายรดน้ำให้เกิดความแปลกใหม่และสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองได้ รองลงมา คือ ผลงานสามารถสื่อถึงเนื้อหาและแนวความคิดของผลงานได้ เช่น การใช้สื่อสัญลักษณ์ หรือการแสดงออกผ่านตัวภาพที่ทำให้สะท้อนถึงแนวความคิดของผลงาน รองลงมาอีก คือ การพัฒนาผลงานเป็นไปตามการวางแผน และสอดคล้องกับแบบร่างที่นำเสนอไว้ก่อนหน้า และในส่วนคำเนนที่น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ มีความสวยงามในการออกแบบตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบ

2. แบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ

การมีการวัดและประเมินผลในด้านนี้ เพื่อฝึกและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการทำงานสร้างสรรค์ผลงานของตนเองไปสู่ผู้อื่นได้ ซึ่งมีผู้เรียนที่สามารถนำเสนอที่อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม 9 คน และในระดับ ดี 5 คน โดยแบ่งประเด็นในการประเมินออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหา การนำเสนอให้เห็นถึงเนื้อหาเรื่องราวทาง สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเป็นส่วนที่ผู้เรียนทำได้ดีที่สุดในด้านนี้ รองลงมาคือ การนำเสนอแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

2.2 ด้านเทคนิคและกระบวนการ การอธิบายถึงขั้นตอนในการทำงานจากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอเป็นสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ดีที่สุดในด้านนี้ รองลงมา คือ การนำเสนอการใช้และพลิกแพลงเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในผลงานการสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดความแปลกใหม่ ในส่วนที่ผู้เรียนได้คะแนนน้อยที่สุด คือ การอธิบายถึงการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน

2.3 ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ผู้เรียนทุกคนอธิบายกระบวนการพัฒนาผลงานพร้อมอธิบายถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน รองลงมาคือคะแนนที่เท่ากันทั้งหมด ในส่วนแรกคือผู้เรียนสามารถอธิบายกระบวนการสื่อสารจากตัวผลงานไปสู่เนื้อหาและแนวความคิดของผลงาน อาทิ การใช้สัญลักษณ์ การใช้ภาพสะท้อนความคิดในผลงานของตนเองอย่างไร ส่วนที่สอง คือ การอธิบายการออกแบบสร้างสรรค์ตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์ที่ใช้ในผลงานสร้างสรรค์ของส่วนที่สาม คือการนำเสนออัตลักษณ์เฉพาะในผลงานของตนเอง และส่วนสุดท้าย คือ การกล่าวถึงแนวทางที่จะนำเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอไปพัฒนาผลงานต่อไปในอนาคต

3.4 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตารางที่ 22 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรายวิชา

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ คุณภาพ
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
ด้านเนื้อหา									
1	ได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ	85.7	14.3				4.86	0.363	สูงมาก
2	ได้รับองค์ความรู้ด้านวัสดุเทคนิค และกระบวนการของ	85.7	14.3				4.86	0.363	สูงมาก

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ คุณภาพ
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
	ลายรดน้ำและลายกำมะลอ								
3	ได้รับความรู้ในการเลือกใช้วัสดุและเทคนิคไทย ตามหลักของการอนุรักษ์เชิงป้องกัน อันเป็นปัจจัยที่ทำให้ช่วยชะลอความเสื่อมสภาพของผลงาน	85.7	14.3				4.86	0.363	สูงมาก
4	ได้เรียนรู้แนวทางในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี และทำให้เกิดความต้องการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย	92.9	7.1				4.93	0.267	สูงมาก
5	เนื้อหามีความแปลกใหม่ และน่าสนใจ	57.1	42.9				4.57	0.514	สูงมาก
6	เนื้อหา มีประโยชน์ต่อการนำไปสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนในอนาคต	92.9	7.1				4.93	0.267	สูงมาก
ด้านสื่อการเรียนรู้									
7	มีสื่อการสอนในการบรรยายที่เหมาะสม เข้าใจง่าย เนื้อหาครบถ้วน	78.6	21.4				4.79	0.363	สูงมาก
8	มีสื่อการสอนที่ใช้ในการสาธิตครบถ้วน	100					5	0.000	สูงมาก
9	จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ผู้เรียนได้ใช้ในการลงมือปฏิบัติอย่างครบถ้วน	100					5	0.000	สูงมาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้									
10	ผู้สอนบรรยายเนื้อหาทางด้าน	92.9	7.1				4.93	0.267	สูงมาก

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ คุณภาพ
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
	ทฤษฎีและวิธีการลงมือปฏิบัติ ให้ผู้เรียนเข้าใจได้								
11	ผู้สอนสาธิตกระบวนการ ทำงานให้ผู้เรียนได้เห็นอย่าง ชัดเจน พร้อมอธิบายให้เกิด ความเข้าใจ	100					5	0.000	สูงมาก
12	ระยะเวลามีความเหมาะสมใน การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการ ทดลองปฏิบัติงานและการ สร้างสรรค์ผลงาน	92.9		7.1			4.86	0.535	สูงมาก
13	การได้ลงมือปฏิบัติงานด้วย ตนเองในการเรียนการสอนครั้ง นี้ สร้างประสบการณ์ใหม่ใน การทำงานให้แก่ผู้เรียน	85.7	14.3				4.86	0.363	สูงมาก
14	กิจกรรมที่ได้จากการเรียนการ สอนสามารถนำไปใช้ต่อยอดใน งานของผู้เรียนได้ในอนาคต	92.9	7.1				4.93	0.267	สูงมาก
ภาพรวมทั้งหมด							4.88	0.280	
ข้อเสนอแนะ									
<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้จัดการเรียนแบบออนไลน์และได้ทำงานร่วมกัน จะทำให้สามารถเข้าใจได้มากขึ้น และการเรียนการสอนจะสนุกขึ้น เพราะกิจกรรมการสอนในรายวิชานี้มีความแปลกและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ในอนาคต - ควรมีรูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลายทั้งด้านสื่อและการเสนอแนะในการนำไปต่อยอดที่เยอะกว่านี้จะเป็นการดียิ่งขึ้น - อุปกรณ์การทำงานส่วนใหญ่ครบถ้วนขาดเพียงทองคำเปลวที่น้อยไปสำหรับขนาดงาน - อยากให้เพิ่มเติมในส่วนของรูปแบบของลายรดน้ำ ที่ไปใช้ในประโยชน์ด้านอื่น เช่นการออกแบบผลิตภัณฑ์ อาทิ เครื่องประดับ หรือพวงกุญแจ เป็นต้น 									

จากตารางพบว่าความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง 14 คน ที่มีต่อรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ สูงมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.88 ($\bar{X} = 4.88$) โดยประเด็นที่ผู้เรียนพึงพอใจที่สุด คือ ด้านของสื่อการสอน เพราะมีสื่อที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่าย ทั้งในรูปแบบของการ บรรยาย สาทิต และทดลองปฏิบัติงาน รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และท้ายที่สุด คือ ด้านเนื้อหา โดยมีข้อเสนอและจากผู้เรียนเพิ่มเติม คือ ต้องการให้จัดการเรียนแบบออนไลน์ ควรมีรูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลายทั้งด้านสื่อและการเสนอแนะในการนำไปต่อยอดที่เยอะกว่านี้ที่ใช้ประโยชน์ด้านอื่น เช่นการออกแบบผลิตภัณฑ์ อาทิ เครื่องประดับ หรือพวงกุญแจ และในส่วนของวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่เตรียมให้น้อยเกินไปสำหรับการทำงาน

3.5 ผลการตรวจรับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลจากการตรวจสอบความเหมาะสมของรายวิชาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 3 ท่าน สามารถแจกแจงได้ ดังนี้

ตารางที่ 23 สรุปผลการตรวจรับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

หัวข้อการประเมิน	ระดับความเหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
1. รายละเอียดรายวิชา		
หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	มาก	
หมวดที่ 2 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์	มาก	
หมวดที่ 3 ลักษณะและการดำเนินการ	มาก	
หมวดที่ 4 การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน	มาก	
หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล	มาก	ชั่วโมงในการบรรยายไม่ตรงกับที่กำหนดไว้ อาจปรับหรือชี้แจงรายละเอียดในแต่ละสัปดาห์ เช่น สัปดาห์ที่ 2 บรรยาย 2 ชั่วโมง ปฏิบัติ 1 ชั่วโมง เป็นต้น

หัวข้อการประเมิน	ระดับความ เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
หมวดที่ 6 ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน	มาก	
หมวดที่ 7 การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา	มาก	
2. แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์		
สัปดาห์ที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างงานจิตรกรรมไทยประเพณีของช่างเขียนในอดีต และคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีที่เป็นต้นทุนทางศิลปะไทย		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
สัปดาห์ที่ 2 ความหมาย ประวัติความเป็นมา และการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. ใบงานและแบบประเมินใบงาน	มาก	
สัปดาห์ที่ 3 ความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยสำหรับผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	เพิ่มเติมจิตรกรรมฝาผนังจากสถานที่จริง เช่น วัด พิพิธภัณฑ
5. การวัดและประเมินผล	มาก	

หัวข้อการประเมิน	ระดับความเหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
6. ใบงานและแบบประเมินใบงาน	มาก	
สัปดาห์ที่ 4 การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในเชิงป้องกันในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยผ่านการเลือกใช้วัสดุ เทคนิค และกระบวนการ		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	ระบุให้จุดประสงค์ข้อ 1 ให้ชัดเจนว่าเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
สัปดาห์ที่ 5 การศึกษาผลงานจิตรกรรมไทยนอกสถานที่		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
สัปดาห์ที่ 6 ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว และวิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวมาใช้ในการสร้างสรรค์		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. ใบงานและแบบประเมินใบงาน	มาก	
สัปดาห์ที่ 7 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวเชิงอนุรักษ์		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	

หัวข้อการประเมิน	ระดับความ เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. แบบประเมินผลงาน	มาก	
สัปดาห์ที่ 8 การออกแบบภาพร่างในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. แบบประเมินแบบร่าง	มาก	
สัปดาห์ที่ 9 ความก้าวหน้าในการใช้กระบวนการสีฝุ่นผสมกาวเพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. แบบประเมินความก้าวหน้า	มาก	
สัปดาห์ที่ 10 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว และการนำเสนอผลงาน		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. แบบประเมินผลงานและแบบประเมินการนำเสนอผลงาน	มาก	

หัวข้อการประเมิน	ระดับความ เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
<p><u>สัปดาห์ที่ 11</u> ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำและลาย กำมะลอ และวิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการ การสร้างสรรค์</p>		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. ใบงานและแบบประเมินใบงาน	มาก	
<p><u>สัปดาห์ที่ 12</u> การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมลายรดน้ำเชิงอนุรักษ์</p>		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	ควรเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอน ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสาธิต
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. แบบประเมินผลงาน	มาก	
<p><u>สัปดาห์ที่ 13</u> การออกแบบภาพร่างในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิค ลายรดน้ำและลายกำมะลอ</p>		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. แบบประเมินแบบร่าง	มาก	
<p><u>สัปดาห์ที่ 14</u> กระบวนการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและ ลายกำมะลอ</p>		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	

หัวข้อการประเมิน	ระดับความเหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
สัปดาห์ที่ 15 ความก้าวหน้าในการใช้กระบวนการลายรดน้ำและลายกำมะลอเพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	สัปดาห์ที่ 14 และ 15 สามารถรวบไว้ด้วยกันได้ เป็นแผนการสอนสัปดาห์ที่ 14-15
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. แบบประเมินความก้าวหน้า	มาก	
สัปดาห์ที่ 16 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และการนำเสนอผลงาน		
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน	มาก	
2. เนื้อหา	มาก	
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	มาก	
4. สื่อการเรียนรู้	มาก	
5. การวัดและประเมินผล	มาก	
6. แบบประเมินผลงานและแบบประเมินการนำเสนอผลงาน	มาก	

จากตารางที่ 16 สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสมของรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ในส่วนของรายละเอียดวิชาทั้ง 7 หมวด ผู้ทรงเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะในส่วนของจำนวนชั่วโมงว่าอาจจะต้องไปเพิ่มรายละเอียดในการสอนแต่ละสัปดาห์ให้มีการแบ่งเป็นส่วนปฏิบัติด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับชั่วโมงในการบรรยายที่วาง

ไว้ ในส่วนของแผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์อยู่ในระดับมากทุกสัปดาห์ แต่มีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงในบางสัปดาห์ได้แก่ สัปดาห์ที่ 3 สื่อการเรียนรู้ควรเพิ่มกิจกรรมฝาดนังจากสถานที่จริงเข้าไปด้วย สัปดาห์ที่ 4 ในจุดประสงค์ที่ 1 ให้ระบุเพิ่มให้ชัดเจนว่าเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการสร้างสรรค์กิจกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ในสัปดาห์ที่ 12 ควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้ในการสาธิต และสัปดาห์ที่ 14 และ 15 สามารถรวบเป็นแผนการสอนเดียวได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ และการจัดการเรียนการสอนจิตรกรรมไทย 2) เพื่อพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและผลจากการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างรายวิชา ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย นักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์ เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกเจาะจง (purposive or judgmental sampling) ทั้งหมด 5 กลุ่ม กลุ่มละ 3 ท่าน จำนวนทั้งหมด 15 ท่าน และสถาบันระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรศิลปศึกษาที่มีการสอนรายวิชาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทย จำนวน 2 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ นิสิตทุนโครงการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะทางศิลปะระดับชาติ นานาชาติ ระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 14 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive or judgmental sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย งานวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือ 2 รายการ ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน รวม 15 คน ซึ่งมีแบบสัมภาษณ์ 5 ฉบับ ตามความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย แนวทางสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ และแนวทางการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และ 2. แบบสังเกตการณ์การเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย เพื่อสังเกตการณ์การเรียนการสอนในด้าน ความพร้อมของผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียน เนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอน

ระยะที่ 2 เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างวิจัย 14 คน โดยมีเครื่องมือวิจัย 3 รายการ ได้แก่

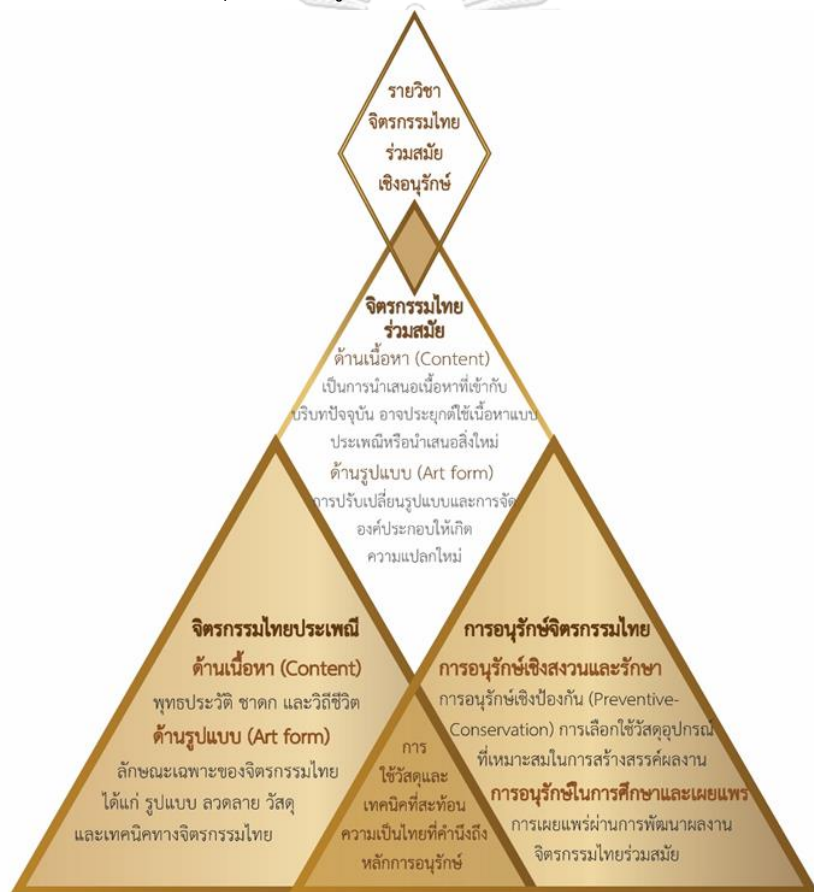
1. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ 2. แบบประเมินผลงาน

ของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ และมีแบบรับรองรายวิชารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิตรวจรับรองรายวิชา รวมมีเครื่องมือทั้งหมด 6 รายการ

สรุปผลการวิจัย

**1. สรุปผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต**

สรุปผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการสอน จนได้แนวทางการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังนี้

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เป็นวิชาที่สอนการสร้างสรรคจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่เกิดจากการบูรณาการคุณค่าด้านจิตรกรรมไทยประเพณีที่แสดงเนื้อหาทางด้าน พุทธประวัติ ชาดก และวิถีชีวิต รวมถึงคุณค่าด้านรูปแบบที่แสดงออกผ่าน ลักษณะ ลวดลายและองค์ประกอบของจิตรกรรมไทย โดยส่งเสริมให้ใช้วัสดุและเทคนิคที่สะท้อนคุณค่าของภูมิปัญญาช่างไทย ร่วมกับการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับวัสดุและเทคนิคไทยที่มีงานวิจัยรองรับ เพื่อสร้างองค์ความรู้จากหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันทำให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการเลือกใช้วัสดุและเทคนิคในการทำงาน และเมื่อนำไปพัฒนาเป็นผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จึงเป็นการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่มีการประยุกต์และนำเสนอเนื้อหาทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีให้เข้ากับบริบทปัจจุบัน และปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เกิดความแปลกใหม่ และผนวกเข้ากับหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ในการชะลอความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผลงานของผู้เรียนไปพร้อมกับการสืบสานและเผยแพร่คุณค่าในงานจิตรกรรมไทยต่อไป

ภาพที่ 11 แผนผังแนวคิดในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่นำเสนอคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี ทั้ง 2 ด้าน ประกอบด้วย คุณค่าด้านเนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาทางด้านพุทธศาสนา วิถีชีวิต สังคม และประเพณี ที่นำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทสังคมในปัจจุบัน และคุณค่าด้านรูปแบบ อาทิ การเขียนลักษณะ 2 มิติ ลักษณะภาพที่เป็นอุดมคติ และลวดลายประดิษฐ์ในจิตรกรรมไทย รวมถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับวัสดุ เทคนิค และวิธีการของช่างเขียนไทยโบราณอันเป็นคุณค่าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่อยู่ในคุณค่าด้านรูปแบบ เพราะแสดงให้เห็นถึงการทดลอง วิจัย และพัฒนาของช่างเขียนไทยตั้งแต่อดีตจนเกิดกรรมวิธีการเฉพาะตัว รายวิชานี้จึงให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติเทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทย ได้แก่ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และลายกำมะลอตามแบบภูมิปัญญาช่างไทย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยในส่วนของ การศึกษาวัสดุและเทคนิควิธีการของจิตรกรรมไทยเป็นอีกหนึ่งจุดเชื่อมโยงไปสู่การอนุรักษ์ และทำให้ การสร้างสรรค์ผลงานในรายวิชานี้ครอบคลุมแนวทางในการอนุรักษ์ได้ทั้ง 2 ด้าน ด้านที่ 1 อนุรักษ์เชิงสงวนรักษาเป็นการเชื่อมโยงกับเรื่องของวัสดุ เทคนิค และวิธีการของจิตรกรรมไทย เนื่องจากว่าในปัจจุบันมีงานวิจัยเรื่องวัสดุไทยในเชิงอนุรักษ์มากขึ้น อาทิเช่น เรื่องของการเปรียบเทียบคุณภาพกาวเมลิตมะขามและกาวกระถิน การสัมมนาเรื่องยารักที่ใช้ในประเทศไทย เป็นต้น ในส่วนนี้จะทำให้สามารถส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักที่จะเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ทั้งสะท้อนถึงคุณค่าตามแบบจิตรกรรมไทยประเพณีและเสริมสร้างการชะลอความเสื่อมสภาพของผลงานไปในตัว เพื่อเป็นการอนุรักษ์ตั้งแต่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน อีกด้านหนึ่ง คือ การอนุรักษ์รูปแบบการศึกษาและเผยแพร่ เป็นส่วนที่เกิดขึ้นเป็นปกติในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย เพราะจะส่งเสริมให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและนำคุณค่าของจิตรกรรมไทยมาเผยแพร่ผ่านผลงาน และในรายวิชายังส่งเสริมให้เกิดการนำเสนอผลงานทั้งในชั้นเรียนและออกสู่สาธารณะ เมื่อครบองค์ประกอบทั้งในส่วนของจิตรกรรมไทยประเพณี การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย จึงทำให้เกิดเป็นรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยมีองค์ประกอบของรายวิชา ดังนี้

จุดมุ่งหมายรายวิชา

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา คุณค่า เทคนิควิธีการ และแนวทางในการพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยในแบบประเพณีและร่วมสมัย รวมถึงความหมายและแนวทางในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่มีเนื้อหาและรูปแบบที่สะท้อนถึงคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี โดยส่งเสริมให้ใช้วัสดุและเทคนิคที่สะท้อนคุณค่าของภูมิปัญญาช่างไทย โดยบูรณาการร่วมกับงานวิจัยด้านการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับวัสดุและเทคนิคไทย เพื่อสร้างองค์ความรู้การอนุรักษ์เชิงป้องกันที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการเลือกใช้

วัสดุและเทคนิคในการทำงานเพื่อเสริมสร้างการชะลอความเสื่อมสภาพให้แก่ผลงานไปพร้อมกับการสืบสานและเผยแพร่คุณค่าในงานจิตรกรรมไทยต่อไป

เนื้อหารายวิชา

เนื้อหารายวิชาควรต้องให้ความรู้พื้นฐานทางด้านจิตรกรรมไทย จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนรู้จักกับทุนเดิมของจิตรกรรมไทยประเพณีก่อน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา คุณค่าด้านเนื้อหา และคุณค่าด้านรูปแบบ ที่เกี่ยวเนื่องกับวัสดุ เทคนิค และวิธีการที่สะท้อนคุณค่าของภูมิปัญญาช่างไทย ได้แก่ จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และลายก้ำมะลอ รวมถึงแนวทางในการพัฒนาไปสู่การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความหมาย และแนวทางในการพัฒนาผลงาน และองค์ประกอบสุดท้ายของเนื้อหา คือ ด้านการอนุรักษ์ เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ในด้านความหมาย รูปแบบ และแนวทางในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย โดยจะมุ่งเน้นไปที่หลักการของการอนุรักษ์เชิงป้องกัน เป็นการให้รู้ถึงวิธีที่จะจัดการกับผลงานศิลปะ โดยเฉพาะเรื่องปัจจัยภายในซึ่งก็คือ การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานสร้างสรรค์

วิธีการสอน

ใช้การบรรยาย ในการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจในด้านคุณค่า กระบวนการ และเทคนิควิธีการทำงานแบบจิตรกรรมไทยประเพณี และแนวการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย รวมถึงความหมาย รูปแบบ และแนวทางในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการของการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีการพาไปศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้ไปเห็นการทำงานของผู้เชี่ยวชาญจากสถานที่จริง และวิธีการสอนแบบสาธิตเป็นวิธีที่จำเป็นในหัวข้อที่เกี่ยวกับวัสดุ เทคนิค และกระบวนการในการทำงานทางด้านจิตรกรรมไทยเพื่อที่ผู้เรียนจะได้เห็นขั้นตอนจากการลงมือทำจริง ก่อนที่จะให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองในระยะเวลาของการสร้างสรรค์ผลงาน โดยการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 พัฒนาทักษะโดยการทดลองปฏิบัติงานด้วยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นและลายรดน้ำตามแบบภูมิปัญญาช่างเขียนไทย ส่วนที่ 2 ให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ทั้ง 3 ด้าน และทักษะที่ได้ทดลองปฏิบัติงานมาสังเคราะห์และพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

กิจกรรมการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ โดยในประการแรกผู้สอนจะนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการอธิบายถึงความสำคัญของเนื้อหาหรือกิจกรรมที่จะมีการทำการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้เห็นถึงความสำคัญในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง อีกรูปแบบหนึ่งจะเป็นกิจกรรมที่

กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน อาทิ การเล่นเกม ทายคำถาม เป็นต้น เพื่อเป็นการนำเข้าสู่บทเรียนไปพร้อม ๆ กับสำรวจความรู้เดิมของผู้เรียนไปในตัว

ชั้นสอน ผู้สอนจะมีการบรรยาย สาธิต หรือให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามแต่ละหัวข้อที่สอนในสัปดาห์นั้น ๆ ในชั้นสอนบางสัปดาห์อาจมีการ เล่นเกม หรือกิจกรรมระดมความคิดระหว่างสอนโดยเฉพาะสัปดาห์ที่เป็นการบรรยายเพื่อคอยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และในตอนท้ายของชั้นสอนจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามข้อสงสัย

ชั้นสรุป

ผู้สอนจะทำการสรุปเนื้อหาหรือสรุปผลงานของผู้เรียน เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน มีการพูดคุยเกี่ยวกับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำในกรณีที่สัปดาห์นั้นมีภาระงาน และท้ายที่สุดเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสัปดาห์นี้

สื่อการสอน

สื่อการสอนประการแรก คือ ภาพตัวอย่างผลงานหรือภาพกระบวนการทำงาน ที่ต้องใช้ประกอบไปกับการบรรยาย ประการที่สอง คือ วัสดุในการทำงาน ควรมีวัสดุให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการสัมผัส หรือไว้ใช้ในการประกอบ การสาธิตและการบรรยาย โดยรายวิชานี้เกี่ยวข้องกับด้านเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบภูมิปัญญาช่าง จึงควรพยายามที่จะใช้วัสดุที่เป็นของโบราณดั้งเดิมที่สุด แต่หากมีข้อจำกัดเรื่องเวลาหรือสถานที่ก็อาจจะใช้วัสดุทดแทนเข้ามาผสมผสานในขั้นตอนการทำงาน แต่อย่างไรแล้วตอนบรรยายหรือสาธิตก็ควรมีวัสดุดั้งเดิมมาให้ได้เห็นหรือได้สัมผัสเพื่อให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบและเห็นข้อแตกต่าง ประการที่สาม คือ การไปเรียนรู้นอกสถานที่ ก็จะเป็นโอกาสดีที่ผู้เรียนจะได้เห็นผลงานจริงรวมถึงสถานที่ทำงานจริง ซึ่งตรงนี้ก็ถือเป็นสื่อการสอนที่ตัวอย่างหนึ่ง

การวัดและประเมินผล

ด้านพุทธิพิสัย พิจารณาจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตรกรรมไทย จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ในด้านประวัติความเป็นมา ความหมาย คุณค่า แนวทาง และรูปแบบในการทำงานที่แตกต่างกันไปในแต่ละองค์ความรู้ รวมถึงความเข้าใจในการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยวัดจากตอบคำถามและการนำเสนอในชั้นเรียน รวมถึงมีใบงานและรายงานการค้นคว้า ซึ่งผู้สอนมีแบบประเมินที่ชัดเจนในแต่ละภาระงานที่มอบหมาย

ด้านทักษะพิสัย พิจารณาจากความสามารถในการลงมือปฏิบัติงานด้านจิตรกรรมไทย ประเพณี จากผลงานการทดลองปฏิบัติงานเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวและลายรดน้ำ ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถใช้วัสดุอุปกรณ์และมีขั้นตอนการทำงานที่ถูกต้อง และพิจารณาจากความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ว่าผู้เรียนสร้างสรรค์ออกมาได้ตรงตามหลักการสร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์หรือไม่

ด้านจิตพิสัย พิจารณาจากการที่ผู้เรียนแสดงถึงวิธีการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย ประเพณีให้ออกมาอยู่ในรูปแบบของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ซึ่งสามารถวัดไปพร้อมกับการทำใบงาน การนำเสนอแนวความคิด และผลงานการสร้างสรรค์

2. สรุปผลการทดลองใช้รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต

ผู้วิจัยได้นำรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญา บัณฑิตมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนิสิตโครงการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะทางศิลปะ ระดับชาติ นานาชาติ ระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 จำนวน 4 คน และ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 14 คน โดยทำการทดลองจำนวน 3 ครั้ง ซึ่งเป็นการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 11 (ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำและลายกำมะลอ และวิเคราะห์ผลงานของ ศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการสร้างสรรค์) สัปดาห์ที่ 12 (การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมลายรดน้ำเชิงอนุรักษ์) และสัปดาห์ที่ 16 (การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และการนำเสนอ ผลงาน) ของรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่พัฒนาขึ้น โดยมีผลการทดลอง ดังนี้

2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตร ศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในการทดลองใช้รายวิชาในครั้งนี้เป็นการสังเกตการผ่านการเรียน การสอนรูปแบบออนไลน์ ซึ่งมีประเด็นในการสังเกต 3 ประเด็น ได้แก่

ด้านความพร้อมของผู้เรียน

ในการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนผู้สังเกตเห็นว่าผู้เรียนมีความตรงต่อเวลาในการเข้าชั้นเรียนทุก ครั้ง และที่เห็นสอดคล้องกันทั้งสามครั้ง คือ จากที่สังเกตเห็นได้ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้

ในการเรียนการสอนแต่ละครั้งมา เช่น สัปดาห์ที่เป็นการบรรยายก็จะมีอุปกรณ์ในการจดบันทึก หรือหากเป็นครั้งที่มีการปฏิบัติ ผู้เรียนมีการเตรียมอุปกรณ์ในการเรียน ได้แก่ อุปกรณ์ในการทดลองปฏิบัติ เทคนิคลายรดน้ำ ถึงแม้ว่าผู้สอนจะจัดเตรียมและส่งไปให้ทุกคน แต่ก็มีที่ผู้เรียนได้จัดเตรียมอุปกรณ์เหล่านั้นไว้เพิ่มเติมเท่าที่ตนเองทำได้ เช่น การตัดแบ่งผ้าขาวบางเตรียมไว้ใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ หรือมีการทดลองผสมวัสดุบางอย่างไว้ก่อนแล้ว ซึ่งเกิดจากการนำความรู้จากการบรรยายมาทดลองด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนในชั้นเรียน เช่น มีการตอบคำถาม หรือซักถามข้อสงสัยระหว่างเรียนในระหว่างการบรรยาย หรือช่วงที่ผู้สอนสาธิตกระบวนการทำงานให้ผู้เรียนชม นอกจากนี้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียนด้วยกันเอง สังเกตเห็นได้จากระหว่างการนำเสนอผลงานที่มีการโต้ตอบจากเพื่อนร่วมชั้นเมื่อมีการซักถามระหว่างการนำเสนอ ในชั้นของการปฏิบัติงานทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติทั้ง 3 ครั้งที่ทำการศึกษา ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น สรุปลงกระบวนการทำงานเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ แต่จะเห็นความตั้งใจเป็นพิเศษในสัปดาห์ที่ได้ทดลองปฏิบัติงานลายรดน้ำผู้เรียนดูมีความสุขและสนุกในการได้ทดลองปฏิบัติงานด้วยตนเอง

ประเมินผลจากพฤติกรรมในชั้นเรียน

ผู้เรียนแสดงความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและกระบวนการในการทำงานลายรดน้ำและลายกำมะลอผ่านการตอบคำถามที่ผู้สอนจะสุ่มถามในชั้นเรียน ในการปฏิบัติงานผู้เรียนแสดงความเข้าใจในกระบวนการทำงานลายรดน้ำที่ได้จากการบรรยายและการสาธิตของผู้สอนผ่านการทำงานในชั้นเรียน เพราะสังเกตได้ว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอน มีสอบถามผู้สอนบ้างในส่วนที่ไม่เข้าใจ ซึ่งผลงานที่เสร็จส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนก็มีข้อผิดพลาดในการทำงานบ้างในบางชิ้นงาน และภาพรวมของการนำเสนอผลงานของผู้เรียนสามารถทำได้ดี มีการเตรียมการนำเสนอทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด กระบวนการในการทำงาน และประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานในเทคนิคนี้

2.2 การประเมินการทำใบงานกระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ

สัปดาห์ที่ 11

เป็นผลการประเมินการทำใบงานของผู้เรียนเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติงานลายรดน้ำและลายกำมะลอตามแบบภูมิปัญญาช่างไทย โดยผู้เรียนทุกคนสามารถทำได้อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม โดยแยกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ในด้านขั้นตอนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ผู้เรียนสามารถสามารถแจกแจงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้ดีที่สุด รองลงมาคือ สามารถเขียนขั้นตอนในการนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ และน้อยที่สุด คือ ขั้นตอนการเตรียมวัสดุ

ในด้านขั้นตอนการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ ผู้เรียนสามารถแจกแจงขั้นตอนในการเขียนภาพและสามารถอธิบายกระบวนการในแต่ละขั้นตอนที่แจกแจงอยู่ในระดับคะแนนที่เท่ากัน

ในด้านการใช้วัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยและวัสดุทดแทนในการทำงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ ผู้เรียนสามารถแจกแจงวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยและวัสดุทดแทนได้ดีที่สุด รองลงมา คือ การเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างวัสดุทั้งสองแบบว่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร

2.3 การประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำ (Workshop) สัปดาห์ที่ 12

โดยผลงานทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำของผู้เรียนทุกคนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม โดยแบ่งออกในแต่ละด้าน ดังนี้

ประเมินกระบวนการทำงาน ความสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำและความตั้งใจในการทำงานมีคะแนนมากที่สุด รองลงมา คือ สามารถนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนสามารถเขียนภาพหรือลวดลายได้ถูกต้องตรงตามขั้นตอน

ประเมินผลงาน ผู้เรียนได้คะแนนมากที่สุดในด้านความสวยงามของผลงานในการวางองค์ประกอบและเขียนภาพหรือลวดลาย รองลงมา คือ ความสมบูรณ์ในด้านเทคนิคของผลงานการทดลองปฏิบัติงานในชั้นเรียน

2.4 การประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

เป็นการตรวจผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอที่ผู้เรียนลงมือสร้างสรรค์ด้วยตนเองโดยใช้แบบประเมินผลงาน ซึ่งผลงานของผู้เรียนทุกคนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ซึ่งการวัดและประเมินผลงานแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา ผู้เรียนสามารถทำได้ดีในการประยุกต์ใช้เนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมมาเล่าเรื่องใหม่ผ่านผลงานการสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ความลุ่มลึกของแนวความคิดในการสร้างสรรค์

2) ด้านเทคนิคและกระบวนการ ผู้เรียนได้คะแนนเยอะสุดในการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม รองลงมา คือ ความสามารถในการใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในการสร้างสรรค์ของผู้เรียน และส่วนที่คะแนนน้อยสุด คือ ผลงานมีความแตกต่างไปจากลายรดน้ำและลายกำมะลอแบบดั้งเดิม จากการใช้และพลิกแพลงเทคนิคให้เกิดความแปลกใหม่

3) ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ในส่วนของคะแนนจากความสมบูรณ์ของผลงานเป็น ส่วนที่ผู้เรียนทำคะแนนได้มากที่สุด รองลงมา คือ การสร้างสรรค์ผลงานจากเทคนิคลายรดน้ำให้เกิดความแปลกใหม่และสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง รองลงมา คือ ผลงานสามารถสื่อถึงเนื้อหาและแนวความคิดของผลงานได้ รองลงมาอีก คือ การพัฒนาผลงานเป็นไปตามการวางแผน และสอดคล้องกับแบบร่างที่นำเสนอไว้ก่อนหน้า และในส่วนของคะแนนที่น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ มีความสวยงามในการออกแบบตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์

2.5 การประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ มีผู้เรียนที่สามารถนำเสนออยู่ในระดับดีเยี่ยม 9 คน และในระดับดี 5 คน โดยแบ่งประเด็นในการประเมินออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา การนำเสนอให้เห็นถึงเนื้อหาเรื่องราวทาง สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเป็นส่วนใหญ่ที่ผู้เรียนทำได้ดีที่สุด ซึ่งรองลงมามีคะแนนใกล้เคียงกัน คือ การนำเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

2) ด้านเทคนิคและกระบวนการ ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงขั้นตอนในการทำงานจากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้ดีที่สุด รองลงมา คือ การนำเสนอการใช้และพลิกแพลงเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในผลงานการสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดความแปลกใหม่ ในส่วนที่ผู้เรียนได้คะแนนน้อยที่สุด คือ การอธิบายถึงการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน

3) ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ผู้เรียนทุกคนอธิบายกระบวนการพัฒนาผลงานพร้อมอธิบายถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้ดีที่สุด รองลงมาคือคะแนนที่เท่ากันทั้งหมด ได้แก่ สามารถอธิบายกระบวนการสื่อสารจากตัวผลงานไปสู่เนื้อหาและแนวความคิด การอธิบายการออกแบบสร้างสรรค์ตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์ การนำเสนออัตลักษณ์เฉพาะในผลงานของตนเองที่ และการกล่าวถึงแนวทางที่จะนำเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอไปพัฒนาผลงานต่อไปในอนาคต

2.6 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จากตารางพบว่าความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง 14 คน ที่มีต่อรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ภาพรวมอยู่ในระดับ สูงมาก ($\bar{x} = 4.88$) โดยประเด็นที่ผู้เรียนพึงพอใจที่สุด คือ ด้านของสื่อการสอน เพราะมีสื่อที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่าย ทั้งในรูปแบบของการ บรรยาย สาธิต และทดลองปฏิบัติงาน รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และท้ายที่สุด คือ ด้านเนื้อหา โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้เรียนเพิ่มเติม คือ ต้องการให้จัดการเรียนแบบออนไลน์ ควรมีรูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลายทั้งด้านสื่อและการเสนอแนะในการนำไปต่อยอดที่เยอะกว่านี้ที่ไปใช้ในประโยชน์ด้านอื่น เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ อาทิ เครื่องประดับ หรือพวงกุญแจ และในส่วนของวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่เตรียมให้น้อยเกินไปสำหรับการทำงาน

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีประเด็นในการอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อการสร้างรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
2. รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่ได้จากการวิจัย
3. ผลการทดลองใช้รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

1. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อการสร้างรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย นักประวัติศาสตร์

ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์ ในการขอความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนารายวิชา โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ทั้งหมด 4 ประเด็น ซึ่งนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

ด้านความหมายและความสำคัญของจิตรกรรมไทยประเพณี ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นสอดคล้องกันทุกคน จากการที่มองว่าจิตรกรรมไทยประเพณีเป็นศิลปะประจำชาติที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างไปจากศิลปะในดินแดนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับที่ พิระพงศ์ สุขแก้ว (2549) กล่าวไว้ว่า จิตรกรรมไทย เป็นศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน อันมีความวิจิตรงดงาม ประณีตอ่อนช้อยที่แฝงไปด้วยอารมณ์และความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถสะท้อนถึงชีวิตจิตใจและความรู้สึกนึกคิด โดยผ่านการพัฒนาทั้งรูปแบบ เทคนิค กระบวนการ และเนื้อหาของช่างในแต่ละยุคซึ่งสืบทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่น พร้อมถูกขัดเกลาจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของจิตรกรรมไทย อีกหนึ่งความเห็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน คือ จิตรกรรมไทยประเพณีเปรียบเสมือนรากฐานสำคัญในการนำไปต่อยอดพัฒนาจิตรกรรมไทย เนื่องจากศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์สามารถหยิบยืมของเก่าหรือของดั้งเดิมในส่วนที่ดี หรือที่สวยงามนำมาต่อยอดในการสร้างสรรค์งานในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับงานวงการศิลปะไทยในทุกวันนี้ที่ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับปัจจุบัน ที่เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมอดีตและปัจจุบัน หรืออิทธิพลจากศิลปะตะวันตกและจิตรกรรมไทยมา มาสำแดงออกร่วมกัน จนเกิดความเป็นสากลและร่วมสมัย ที่จะทำให้เกิดการผลิตภาพจิตรกรรมไทยอย่างใหม่ขึ้น (ศิลป์ พิระศรี, 2501) และในส่วนที่ถูกกล่าวน้อยที่สุด คือ บทบาทหน้าที่หลัก โดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักประวัติศาสตร์ศิลป์และศิลปินได้กล่าวถึงส่วนนี้ทุกคน และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิตและศิลปศึกษาที่กล่าวถึง 2 และ 1 คน ตามลำดับ อาจเพราะนักประวัติศาสตร์ศิลป์เป็นผู้ที่ศึกษาในด้านนี้โดยเฉพาะจึงทำให้เห็นประเด็นด้านนี้ชัดเจน เช่นเดียวกับศิลปินที่ต้องศึกษาบทบาทของจิตรกรรมไทยเพื่อเข้าใจหลักการสร้างสรรคจิตรกรรมไทย โดยจิตรกรรมไทยบทบาทเดิม คือ เพื่อประดับตกแต่ง ที่จะเห็นได้จากจิตรกรรมฝาผนังหรือข้าวของเครื่องใช้ที่มีลวดลายอันประณีตอ่อนช้อยปรากฏอยู่ และเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร กล่าวคือนอกจากการประดับตกแต่งแล้วจิตรกรรมไทยประเพณียังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารจากพระสงฆ์หรือปราชญ์ทางด้านศาสนาไปสู่คนทั่วไป อีกทั้งยังบอกเล่าวิถีชีวิตของคนในยุคสมัยนั้น ๆ เปรียบเสมือนเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองไว้อีกรูปแบบหนึ่ง (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2550; ศิลป์ พิระศรี, 2502)

คุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่กล่าวถึง คุณค่าทางรูปแบบ โดยเฉพาะนักประวัติศาสตร์ศิลป์ที่กล่าวถึงทุกคน ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นไม่ได้กล่าวถึงด้านละคน

เท่านั้น ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าคุณค่าทางรูปแบบเป็นสิ่งสำคัญเพราะแสดงสุนทรียะอันเป็นตัวแทนของความสวยงาม เพราะจิตรกรรมไทยมีลักษณะการถ่ายทอดเนื้อหาอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการจัดวางองค์ประกอบที่สอดคล้องประสาน ความอ่อนช้อย และประณีต ซึ่งคุณค่าทางด้านรูปแบบนี้รวมไปถึงเทคนิคและกระบวนการ ซึ่งเป็นหลักฐานของความเจริญในงานช่างไทยโบราณ (สมชาติ มณีโชติ, 2529 ; ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2556) ถัดมาผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึง คือ คุณค่าทางด้านเนื้อหาเรื่องราว ที่ประกอบด้วยเรื่องราวทางด้านพุทธศาสนา รวมไปถึงเรื่องราววิถีชีวิต และเป็นหลักฐานทางโบราณคดี เพราะจะทำให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ยุคสมัยนั้นว่ามีความเจริญมากน้อยเพียงใด ผู้คนในสมัยนั้นนับถือศาสนาอะไร เขามีความคิดเห็นกันอย่างไรในแต่ละยุคสมัย (พีระพงศ์ สุขแก้ว, 2549 ; วัฒนะ จุฑาวิภาต, 2557) โดยมีนักประวัติศาสตร์ศิลป์และศิลปินทุกคนที่กล่าวถึงคุณค่าทางด้านเนื้อหา เช่นเดียวกับอาจารย์ส่วนใหญ่ในสองหลักสูตร อาจเพราะนักประวัติศาสตร์ศิลป์และอาจารย์ต้องศึกษาส่วนของเนื้อหาเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อในบทบาทของตนเอง ส่วนศิลปินก็จำเป็นต้องศึกษาเพื่อนำมาเป็นแนวความคิดและต้นทุนในการพัฒนาผลงาน แต่ในมุมมองของนักอนุรักษ์ที่ไม่ได้กล่าวถึงส่วนนี้อาจเป็นเหตุผลที่ว่านักอนุรักษ์ได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญไปที่ส่วนของวัสดุ เทคนิค และวิธีการมากกว่าเลยไม่ได้กล่าวถึงคุณค่าในด้านนี้

การเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมไทยประเพณี

ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักประวัติศาสตร์ศิลป์ นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ศิลปินอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิต เกือบทั้งหมดให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการในการเปลี่ยนแปลงไปของจิตรกรรมไทยประเพณีมี 2 ทาง ได้แก่ ทิศทางของศิลปินและนักศึกษาศิลปะที่ต้องการทำการศึกษานำมาพัฒนาจิตรกรรมไทยประเพณีขึ้นใหม่ เพื่อให้ตัวเนื้อหา รูปแบบ หรือเทคนิคได้มีการพัฒนาต่อยอดไปจนเป็นผลงานที่มีความร่วมสมัย และอีกแนวทาวหนึ่ง คือ มีคนที่ยังเขียนด้วยเนื้อหาและบริบทเดิมของจิตรกรรมไทยประเพณี อาทิ ช่างเขียนหรือศิลปินที่รับงานเขียนตามวัดวาอาราม เช่นเดิม รวมถึงศิลปินที่เขียนผลงานออกมาในรูปแบบของจิตรกรรมไทยประเพณี ซึ่งทั้งสองก็จะเดินคู่ขนานกันไปไม่หายไปไหน ซึ่งในส่วนนี้กลับไม่มีอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษากล่าวถึง ในความเห็นของผู้วิจัยอาจเป็นเพราะผู้สอนให้ความสำคัญในการนำไปสอนจากองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน จึงไม่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งเป็นในส่วนของรูปแบบการแสดงออกและการสร้างผลงานจิตรกรรมไทยในอนาคต และมีผู้เชี่ยวชาญส่วนหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย รวมถึงศิลปิน นักประวัติศาสตร์ศิลป์ และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิต ที่กล่าวถึงแนวโน้มที่ความรู้ทางภูมิปัญญาช่างเขียนไทยที่ได้สูญหายไปช่วงหนึ่ง ที่ในปัจจุบันจิตรกรรมไทย

ประเพณีกลับมาอยู่ในความสนใจมากขึ้น เพราะว่าเป็นศาสตร์ที่จับต้องได้ จากการได้สัมผัสกระบวนการทำงานจิตรกรรมไทย เพราะแท้จริงแล้วกระบวนการแบบโบราณได้พิสูจน์ตัวเองแล้วว่าเป็นร้อย ๆ ปี ยังได้ผลอยู่ ศิลปวัตถุยังคงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน เพราะฉะนั้นสูตรโบราณถึงแม้กระบวนการดูเรียบง่าย แต่ภูมิปัญญาเหล่านั้นกลับใช้งานได้จริงและมีประสิทธิภาพสูง (วรรณิกา ณ - สงขลา, 2531)

1.2 ด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

นิยามและความหมายของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า จิตรกรรมไทยร่วมสมัย คือ จิตรกรรมไทยร่วมสมัยในเชิงรูปแบบหรือแนวทางในการสร้างสรรค์ ศิลปินจะนำแบบแผนหรือปัจเจกของจิตรกรรมไทย ไม่ว่าจะด้านรูปแบบหรือความคิดของโบราณ มาผสมผสานกับปัจเจกของตัวผู้สร้างสรรค์ที่มีแนวความคิด ตัวตน และอัตลักษณ์ของตนเอง จนเกิดการพูดหรือสื่อสารในรูปแบบใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับที่ อัจฉรา นวลสวาท (2558) กล่าวไว้ว่า ด้วยความเข้มแข็งของจารีต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของคนไทยเอง ซึ่งถึงแม้ว่าจะถูกถาโถมภาวะความเป็นสมัยใหม่ทางวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างต่อเนื่องด้วยกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ก็ตาม แต่ศิลปินก็จะยังคงสืบต่อและทำการผสมผสานจากความเป็นอื่น สู่การเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งส่งผลให้ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยแตกต่างไปจากชาติอื่น ๆ โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักประวัติศาสตร์ศิลป์ 2 คน และ อาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาและศิลปบัณฑิตด้านละคน 1 คน ที่กล่าวว่าจิตรกรรมไทยร่วมสมัยหากอ้างอิงจากรากของศิลปะร่วมสมัยที่มีความหมายในแง่ของการมีช่วงเวลาร่วมกัน ก็จะทำให้จิตรกรรมไทยร่วมสมัยหมายถึง จิตรกรรมไทยที่เกิดขึ้นร่วมกับปัจจุบันสมัย เป็นศิลปะที่ถูกสร้างขึ้นอยู่ภายใน 10 20 หรือ 50 ปี และรวมไปถึง 10 20 หรือ 50 ปีในอนาคต

ลักษณะและแนวทางของการทำงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ ยกเว้นนักอนุรักษ์ 2 คน ที่ให้ทัศนคติเกี่ยวกับลักษณะแนวทางของการทำงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยไปในทิศทางเดียวกัน 2 แนวทาง คือ จิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ผสมผสานระหว่างการหิบบิ๊มป์ ประเด็นหรือเนื้อหาบางอย่างทางจิตรกรรมไทยประเพณีออกมานำเสนอในภาษาใหม่ให้สามารถรับใช้สังคมในปัจจุบันได้ อาจเป็นเรื่องทางพุทธประวัติ คติธรรม และชาดกที่ถูกแทรกด้วยเนื้อหาเรื่องราวในปัจจุบันเข้าไปด้วย และจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่หิบบิ๊มป์ลักษณะและรูปแบบทางจิตรกรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น การนำลายไทย การเขียนตัวพระตัวนาง หรือลักษณะการจัดองค์ประกอบของภาพมาใช้ในการสร้างสรรค์ โดยนักอนุรักษ์ที่ไม่ได้กล่าวถึงแนวทางทั้งสองแนวทางข้างต้น ก็ได้มานำเสนอ

ในอีกแนวทางหนึ่งร่วมกับศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ และอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาบางท่าน ในแนวทางของจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่นำกระบวนการและเทคนิคของจิตรกรรมไทยประเพณีมาใช้ในการสร้างสรรค์ ทั้งจากภูมิปัญญาช่างหรือช่างสิบหมู่ ซึ่งทั้งหมดนี้ก็สอดคล้องกับการนำเสนอคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีตามที่ (พระพงศ์ สุขแก้ว, 2549 ; สมชาติ มณีโชติ, 2529) กล่าวไว้ว่าประกอบด้วย ด้านเนื้อหา (Content) และด้านรูปแบบ (Art form) ที่ล้วนแล้วถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยทั้งสิ้น และมีความเห็นของผู้เชี่ยวชาญบางส่วนที่เสนออีกแนวทางหนึ่งที่แตกต่างออกไป ซึ่งเป็นแนวทางของจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ต้องการแสวงหาการนำเสนอใหม่ กล่าวคือไม่ได้สนใจกับของดั้งเดิมว่าจิตรกรรมไทยมีอะไรที่นำมาใช้ได้บ้าง แต่ใช้สิ่งอื่นเป็นตัวตั้งต้นทางความคิด ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาติ มณีโชติ (2529) ที่กล่าวไว้ว่า จิตรกรรมไทยร่วมสมัย เป็นผลที่เกิดจากความก้าวหน้าของโลก อันเป็นกระแสอิทธิพลที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิต สติปัญญา ความคิด เทคนิค หรือความรู้ต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อการคลี่คลายรูปแบบจิตรกรรมไทยให้ก้าวไปสู่การเป็นจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เนื่องจากศิลปินต่างต้องการหาแนวทางการแสดงออกที่ตรงกับสิ่งที่ตนเองคิดหรือต้องการสื่อสารในการสร้างสรรค์ผลงาน

1.3 ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

ปัญหาด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญบางท่านมีการหยิบยกประเด็นของปัญหาด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยขึ้นมาก่อนที่จะไปกล่าวถึงรูปแบบในการอนุรักษ์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ในบางรูปแบบ อีกทั้งยังชี้ให้เห็นปัญหาที่อาจเป็นส่วนหนึ่งในการนำไปพิจารณาในการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ การขาดความรู้ความเข้าใจและการเห็นคุณค่าของจิตรกรรมโบราณที่เป็นศิลปวัตถุ ซึ่งอาจจะสร้างความเสียหายให้แก่ตัวผลงานจิตรกรรมด้วยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับที่ ศิลป์ พิระศรี (2502) ที่ได้ศึกษาปัจจัยความเสียหายของจิตรกรรมไทยที่มาจากมนุษย์ ซึ่งรู้เท่าไม่ถึงการณ์เมื่อเข้าไปใช้พื้นที่ อาจมีการตอกตะปูหรือขีดเขียนผนังทาสีหรือโบกปูนทับ ทำให้จิตรกรรมชำรุดและเสียหายมากขึ้น ปัญหาอีกส่วนหนึ่งเป็นความเห็นที่มาจากนักอนุรักษ์และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นอาจารย์จากหลักสูตรศิลปบัณฑิตที่เคยเข้าไปประสบปัญหาว่าในประเทศไทยขาดแคลนบุคลากรทางด้านอนุรักษ์ ซึ่งอาจเป็นผลของการมีหลักสูตรด้านการอนุรักษ์ที่มีค่อนข้างน้อย หรือรวมถึงการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่ยังมีอยู่น้อยเช่นกัน

รูปแบบของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย รูปแบบของการอนุรักษ์ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นเหมือนกันทุกคน คือ การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในมุมมองของการศึกษาและเผยแพร่ เป็นการทำความเข้าใจของเนื้อหาสาระทางศิลปวัฒนธรรม ว่าเหตุใดศิลปินในยุคก่อนทำอะไร อย่างไร และทำไมถึงทำเช่นนั้น สิ่งเหล่านี้ก็เป็นการอนุรักษ์เช่นกัน เพราะจะไม่มีประโยชน์อะไรที่จะเก็บของเก่าไว้โดยไม่ได้ทำการศึกษาให้เข้าใจ เมื่อศึกษาจนถ่องแท้แล้วก็ควรที่จะถ่ายทอดต่อไปยังผู้อื่นเพื่อที่จะสืบทอดความรู้ต่อไป ซึ่งความรู้เหล่านี้สามารถงอกงามได้อีก ต่างจากวัตถุที่มีแต่จะเก่าลง ความรู้ที่เก็บเกี่ยวได้ไม่ว่าจะเป็นในทางสุนทรียภาพ เชิงเทคนิควิธีการ รูปแบบ เทคนิคในการสื่อสาร และเนื้อหา ทุกสิ่งล้วนมีค่าที่จะเผยแพร่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ศิลป์ พีระศรี (2502) ที่เสนอไว้ว่าการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยควรมีการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ความรู้ให้คนทั่วไปด้วยการสำรวจเก็บข้อมูลและบันทึกไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ภาพถ่าย คัดลอกลาย ทำการวิจัย ฯลฯ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลและความรู้นั้น ๆ ด้วยการจัดนิทรรศการ หรือการสัมมนาเพื่อขยายความรู้ในวงกว้าง และกระตุ้นให้คนทั่วไปเห็นคุณค่า ความสำคัญและร่วมกันอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ในลักษณะของการสืบสานและต่อยอด การอนุรักษ์ในส่วนนี้ คือ การต่อลมหายใจให้แก่จิตรกรรมไทย เพราะจะทำให้จิตรกรรมไทยยังคงมีคนทำและมีผู้สืบทอด ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของการคัดลอกของเก่าขึ้นใหม่โดยทำตามของเก่าทุกประการสิ่งนี้ก็เป็นอนุรักษ์ เพราะได้สืบทอดความเชื่อ วิธีการ วัสดุอุปกรณ์จากโบราณ หรือนำมาต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เพราะการอนุรักษ์ก็ไม่ใช่การแช่แข็งไว้อย่างเดียวเท่านั้น อีกรูปแบบหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน คือ การคงสภาพหรือการอนุรักษ์ในเชิงสงวนรักษา การอนุรักษ์ส่วนนี้คือ การคงสภาพ ยืดอายุ และซ่อมแซมจิตรกรรมไทยโบราณไว้ให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นงานที่ค่อนข้างยากและต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยส่วนใหญ่จะเป็นงานของนักอนุรักษ์และกรมศิลปากร ซึ่งตรงกับที่นักอนุรักษ์ในประเทศไทยที่กล่าวถึงการอนุรักษ์ในรูปแบบนี้ อาทิ จิราภรณ์ อรัณยะนาค (2557) และทิพวรรณ ทังมั่งมี (2555) ว่าเป็นการมุ่งเน้นในการชะลอการชำรุดทรุดโทรมและการเสื่อมสภาพของมรดกทางศิลปวัฒนธรรม การดูแลรักษาไว้ตามสภาพเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ การบูรณะ และเสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้วัตถุนั้น ๆ คงสภาพอยู่ได้ต่อไป และการอนุรักษ์อีกส่วนหนึ่งที่อยู่ในด้านนี้ คือ การอนุรักษ์เชิงป้องกัน ในส่วนของการอนุรักษ์เชิงป้องกันนั้นเป็นส่วนที่คนทั่วไป ผู้เรียนศิลปะ หรือคนที่อยู่ใกล้กับศิลปวัตถุสามารถทำได้ โดยส่วนนี้แม้จะมีการกล่าวถึงที่น้อยกว่าแนวทางอื่น ๆ แต่ก็มาจากนักอนุรักษ์โดยตรงพร้อมกับผู้เชี่ยวชาญบางท่านที่เห็นปัญหาของการอนุรักษ์มาบ้าง การอนุรักษ์เชิงป้องกันนี้หากทำได้จะทำให้งานของนัก

อนุรักษ์น้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิกา ตะกรุดโทน (ม.ป.ป.) กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์เชิงป้องกัน (Preventive Conservation) เป็นหลักการในการรักษาสภาพของวัตถุและยึดอายุออกไปให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยไม่ต้องดำเนินการใด ๆ ต่อวัตถุนั้น เพียงแต่เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย หรือเป็นการใช้ทักษะพื้นฐานที่มีอยู่ในการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชิ้นงานโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการปฏิบัติการอนุรักษ์ โดยผู้ที่ดูแลใกล้ชิดกับผลงาน หรือศิลปินผู้สร้างงาน ต้องมีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อสภาพของชิ้นงาน

1.4 แนวทางสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นไปในแนวทางใดได้บ้าง โดยจากความคิดเห็นมีแนวทางในการสร้างสรรค์ ดังนี้

จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ในด้านรูปแบบ โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเสนอว่าอาจเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรคงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่มุ่งเน้นในการนำรูปแบบบางประการของจิตรกรรมไทยประเพณีมาผสมผสานและประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน ใส่แนวความคิดและความเฉพาะตัวของผู้สร้างงานเข้าไป หรืออาจสอดแทรกเรื่องราวทางศาสนา คติความเชื่อ โดยไม่จำกัดเทคนิคในการทำงาน โดยในลักษณะแรกนี้จะเห็นได้ทั่วไปในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยของศิลปินหรือผู้เรียนศิลปะในปัจจุบันในปัจจุบันในการนำการจัดองค์ประกอบ รูปลักษณ์ของตัวละคร ลวดลาย หรือเนื้อหาทางจิตรกรรมไทยมาประยุกต์ใช้

จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ในทางเทคนิคและกระบวนการ โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเห็นว่าการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยโดยใช้วัสดุและเทคนิควิธีการแบบโบราณก็มีความสำคัญ เช่น การใช้สีฝุ่นแบบโบราณ การทำพื้นดินสอพอง การใช้พื้นรัก หรือกระบวนการบางอย่างที่ผู้สร้างสรรค์สามารถนำมาเสนอในมุมมองใหม่ให้เกิดความร่วมมือและเข้ากับปัจจุบัน โดยที่เนื้อหาเรื่องราวอาจจะมีการกลืนอายุของภาพไทยมากน้อยตามแต่ความต้องการของผู้สร้างสรรค์แต่ละคน แต่หลัก ๆ จะมุ่งเน้นในการนำเทคนิควิธีการเดิมเป็นสำคัญ โดยลักษณะการคิดและสร้างสรรค์แบบนี้ยังมีให้เห็นไม่มากนัก อาจเนื่องด้วยปัญหาของการขาดช่วงไปขององค์ความรู้ทำให้องค์ประกอบหลาย ๆ อย่างสูญหายไปบ้าง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในการทำงาน วัสดุอุปกรณ์แบบดั้งเดิม อีกทั้งยังมีปัจจัยในความสะดวกสบายของการใช้วัสดุอุปกรณ์ทดแทนและกระบวนการใหม่ ๆ จึงทำให้มีศิลปินบางกลุ่มให้ความสนใจและนำกลับมาทำเพื่อไม่อย่างให้สูญหายไปอีก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ศิริชัย หวังเจริญตะกุล และสมถวิล นิลวิสัย (2551) ที่พยายามศึกษาวัสดุในการเตรียมพื้นยารัก

เพราะสัดส่วนในการผสมจะขึ้นอยู่กับแต่ละสกุลช่าง แตกต่างกันไป อีกทั้งยังไม่มีกรอบบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จึงมีการศึกษาจากการนำตัวอย่างมาให้ความร้อนเพื่อพิสูจน์องค์ประกอบของพื้นรักโบราณ เพื่อจะได้เป็นองค์ความรู้ในการนำกลับมาใช้ในทางอนุรักษ์และการสร้างสรรค์ต่อไป

จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ที่เสนอขึ้นมา และมีนักประวัติศาสตร์ศิลป์ 2 คน รวมถึงศิลปินและอาจารย์จากหลักสูตรศิลปศึกษาที่มีประสบการณ์ในการใช้วัสดุไทยในการทำงานให้ความเห็นที่ใกล้เคียงกัน ในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่เลือกใช้กับการสร้างสรรค์ผลงาน เช่นว่า วัสดุแบบโบราณมีข้อดีอย่างไร และจะใช้อะไรทดแทนได้บ้าง แล้วจะให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันอย่างไร เพราะเมื่อผู้เรียนเข้าใจแล้วการสร้างสรรค์ผลงานก็เปรียบเสมือนได้ทำการอนุรักษ์ตั้งแต่แรกเริ่มกระบวนการ เป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุเพื่อชะลอความเสียหายจากตัวผลงานซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิกา ตะกรุดโทน (ม.ป.ป.) ที่กล่าวถึงหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่มาจากปัจจัยภายใน ซึ่งหมายรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์

2. รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยสามารถอภิปรายผลจากองค์ประกอบของรายวิชาได้ ดังนี้

2.1 ด้านจุดประสงค์ในการเรียนการสอน

ด้านพุทธิพิสัย เป็นจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นในการสร้างความรู้ ความจำ และความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ และนำความรู้ทั้งหมดไปสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยในรายวิชาจะมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา คุณค่า เทคนิควิธีการ และแนวทางในการพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยในแบบประเพณีและร่วมสมัย พร้อมทั้งรูปแบบและแนวทางในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เพื่อเป็นการปูพื้นฐานองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนให้ครบทุกองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการนำไปสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยส่งเสริมให้ใช้วัสดุและเทคนิคที่สะท้อนคุณค่าของภูมิปัญญาช่างไทย ซึ่งบูรณาการร่วมกับงานวิจัยด้านการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับวัสดุและเทคนิคไทย เพื่อสร้างองค์ความรู้การอนุรักษ์เชิง

ป้องกันที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการเลือกใช้วัสดุและเทคนิคในการทำงานเพื่อเสริมสร้างการชะลอความเสื่อมสภาพให้แก่ผลงานไปพร้อมกับการสืบสานและเผยแพร่คุณค่าในงานจิตรกรรมไทย

ด้านทักษะพิสัย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานตั้งแต่กระบวนการเตรียมความพร้อม การลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองทั้งที่เป็นไปตามตัวอย่าง ตลอดจนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งในรายวิชามุ่งพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานด้านจิตรกรรมไทยในด้านการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และกระบวนการในการทำงานตามแบบภูมิปัญญาช่างไทยจากเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้นำทักษะที่ได้จากการฝึกปฏิบัติเหล่านี้ไปสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์อันเป็นจุดประสงค์หลักของรายวิชานี้ในท้ายที่สุด

ด้านจิตพิสัย ในรายวิชานี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียน รับรู้ ตอบสนอง และเห็นคุณค่าของจิตรกรรมไทย โดยจะผสมผสานไปกับการเรียนการสอนที่มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีที่ผู้เรียนสามารถนำมานำเสนอหรือแสดงออกผ่านการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

2.2 ด้านเนื้อหา

เนื้อหาการเรียนการสอนของรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตแบ่งออกเป็น 3 องค์ความรู้ โดยจะเริ่มจากการวางรากฐานในด้านจิตรกรรมไทยประเพณี แล้วพัฒนาไปสู่จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และท้ายที่สุดนำไปเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ทางด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ซึ่งในรายวิชานี้มีการวางโครงสร้างของเนื้อหาตามที่ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) ได้เสนอไว้ว่า การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่สอน การกำหนดเนื้อหา จะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์ใดบ้าง องค์ความรู้หรือประสบการณ์ใดควรได้รับก่อน และในขอบเขตมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม

โดยเนื้อหาทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี เริ่มจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของจิตรกรรมไทยประเพณีตามหลักฐานที่ยังคงเหลืออยู่ซึ่งเริ่มตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการอันเป็นหลักฐานของความเจริญในงานช่างไทยโบราณในแต่ละยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ วิธีคิด และเทคนิควิธีการ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีและการจัดหมวดหมู่คุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีที่แบ่งออกเป็นได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางด้านเนื้อหา เช่น เรื่องราวทางพุทธประวัติ คติ ความเชื่อ ชาดก เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และประเพณีวัฒนธรรมที่ช่างได้ถ่ายทอดออกมาผ่านภาพจิตรกรรมไทย และคุณค่าทางด้านรูปแบบ ที่แสดงผ่านลักษณะของการเขียนภาพแบบอุดมคติ เป็นสองมิติ การคิดค้นประดิษฐ์ลวดลายไทย การใช้สี และการจัดวางองค์ประกอบภาพ ที่สอดคล้องกับ ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2556) กล่าวไว้ว่า ผลงานจิตรกรรมประเพณี ถือเป็นหลักฐานทางศิลปกรรมที่แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดในการออกแบบ เรื่องราวที่เขียน ความงดงาม และสีสัน ซึ่งผลงานในแต่ละยุคสมัยก็มีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับแหล่งบันดลใจทางศิลปะจากภายนอก และคุณค่าของกรรมวิธีการสร้างผลงานจิตรกรรมไทยประเพณีแบบภูมิปัญญาช่างไทย ที่ประกอบด้วยเรื่องของวัสดุและเทคนิควิธีการด้านจิตรกรรมไทยที่อยู่ภายใต้คุณค่าทางด้านรูปแบบอีกอย่างหนึ่งเป็นสิ่งที่รายวิชานี้มุ่งเน้น เพราะเป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดตัวภาพและลวดลายต่าง ๆ ประกอบด้วยขั้นตอนในการทำงาน อาทิ กระบวนการเลือกและจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การเตรียมพื้นผิว การเขียนภาพ ตัดเส้น และการตกแต่ง (จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์, 2547) โดยจะเรียนรู้ใน 3 เทคนิค ได้แก่ จิตรกรรมไทยสีฝุ่น ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ

เนื้อหาเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เริ่มจากประวัติความเป็นมาของจิตรกรรมไทยสมัยใหม่ตามทฤษฎีของนักประวัติศาสตร์ศิลปะไทยและนักทฤษฎีศิลป์ อาทิเช่น เริ่มตั้งแต่ยุคขรัวอินโข่ง หรือจิตรกรรมไทยร่วมสมัยในยุคศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี โดยบรรยายให้เห็นความเปลี่ยนแปลงพร้อมกับสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน (ธงชัย ทิพย์ตระกูล, 2554) พร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายและนิยามของคำว่าจิตรกรรมไทยร่วมสมัย และเรียนรู้กระบวนการทำงาน วิธีคิด และกระบวนการนำจิตรกรรมไทยประเพณีอันเป็นทุนทางศิลปวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทำให้เห็นแนวทางของการแสดงออกของจิตรกรรมไทยร่วมสมัย อาทิ การหยิบยืมเนื้อหาทางจิตรกรรมไทยประเพณีมาประยุกต์ใช้ เช่น การนำพุทธประวัติ คติพุทธ หรือชาดกมาตีความและเล่าเรื่องใหม่ให้เข้ากับบริบทปัจจุบัน และการประยุกต์รูปแบบของจิตรกรรมไทยประเพณีมาใช้ เช่น การถ่ายทอดผ่านรูปแบบและองค์ประกอบที่แตกต่างไปจากจิตรกรรมไทยแบบประเพณี อาทิเช่น บรรยากาศของสีที่ใช้ในงาน การสร้างระยะภายในตัวผลงาน หรือแม้แต่การประยุกต์ดัดแปลงลวดลายของจิตรกรรมไทยให้มีลีลาและรายละเอียดที่มากกว่าลวดลายแบบประเพณี (วีรชัย หวังยงกุลวัฒนา, 2549) และการนำเทคนิควิธีการของจิตรกรรมไทยประเพณีมาสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัย เช่น การนำเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่น ผสมกาว ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ ซึ่งบางครั้งอาจนำกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งของเทคนิคนั้น ๆ มาใช้เพียงส่วนเดียว หรือพลิกแพลงเทคนิคจนเกิดผลทางสายตาใหม่ที่น่าสนใจ

เนื้อหาด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เริ่มจากประวัติความเป็นมาของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และอธิบายความหมายและการทำงานของงานอนุรักษ์จิตรกรรมไทยอันเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นชะลอการชำรุด เสื่อมสภาพของจิตรกรรมไทย โดยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ช่อมแซม เสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรง เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมขอศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับ จิราภรณ์ อรัณยนาถ (2557) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับความหมายของการอนุรักษ์ (Conservation) จากหลักสากลที่ว่า การอนุรักษ์เป็นการกระทำใด ๆ ก็ตาม ที่มุ่งเน้นในการชะลอการชำรุดทรุดโทรมและการเสื่อมสภาพของมรดกทางศิลปวัฒนธรรม การดูแลรักษาไว้ตามสภาพเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการซ่อมแซมหรือเสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้วัตถุนั้น ๆ คงสภาพอยู่ได้ และการดำเนินการป้องกันการเสื่อมสภาพ ซึ่งการอนุรักษ์อาจถูกมองเป็นงานของนักอนุรักษ์หรือคนเฉพาะกลุ่ม แต่ในต่างประเทศเริ่มมีการวิจัยในการบูรณาการความรู้และถ่ายทอดออกไปสอนให้ผู้คนในบทบาทอื่น เช่น Marie Helene และ Muriel Verbreeck (2014) ทำวิจัยเรื่อง การสอนการอนุรักษ์และการบูรณะวัตถุในโรงเรียนศิลปะเพื่อให้เกิดการแบ่งปันประสบการณ์ นักอนุรักษ์นั้นสามารถมีบทบาทอย่างไรบ้างในบริบททางการเรียนการสอนศิลปะ หรือว่าอะไรคือความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างการอนุรักษ์และการสร้างสรรค์ และ Toby J. Raphael (2005) เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ที่เป็นการวางแนวทางการอนุรักษ์ให้ภัณฑารักษ์ ผู้วางแผนนิทรรศการ ผู้อำนวยการ นักพัฒนา นักออกแบบ และคนติดตั้งผลงาน เพื่อแก้ไขปัญหาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผลงาน และในการวิจัยของ Garnet Muething, et al (2005) ทำให้เห็นมุมมองของหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันกับผู้สร้างงานศิลปะ จากการที่ประเมินความเสี่ยงเพื่อการอนุรักษ์เชิงป้องกัน และหนึ่งในความเสี่ยงที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อตัวงานก็คือ ปัจจัยทางกายภาพของตัวผลงานเอง ซึ่งก็คือ วัสดุในการทำงาน ซึ่งก็สอดคล้องกับนักอนุรักษ์ในประเทศไทย เช่น กรรณิกา ตะกรุดโทน (ม.ป.ป.) ที่กล่าวถึงหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันที่ต้องเข้าใจเรื่องการเสื่อมสภาพของชิ้นงาน ซึ่งหนึ่งในนั้นมาจากปัจจัยภายใน ซึ่งก็คือ วัสดุที่ใช้ในการทำงาน และการเตรียมวัสดุในการสร้างงาน โดยวัสดุไทยตามภูมิปัญญาช่างในปัจจุบันได้มีงานวิจัยที่รองรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการชะลอความเสียหายได้ เช่น การวิจัยอย่างรักของ กฤษณา สุขชีวะ (2551) ที่กล่าวว่า แลคเกอร์ที่เตรียมจากยางรักมีความแข็งแรงและความ ทนทานสูง ทนน้ำ กรด ต่าง ตลอดจนตัวทำละลายหลายชนิด ดังนั้นการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จึงเป็นการสร้างสรรค์ที่ครอบคลุมการอนุรักษ์เชิงป้องกัน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักในการสร้างผลงานที่จะชะลอความเสื่อมสภาพและเป็นการอนุรักษ์ที่ศึกษาคุณค่าของวัสดุเทคนิคไทยและนำมาเผยแพร่และสืบสานต่อไป

2.3 วิธีการสอน

รายวิชานี้จะใช้การบรรยายเป็นหลักในขั้นของการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานและความเข้าใจในด้านคุณค่าของจิตรกรรมไทย แนวการสร้างสรรคจิตรกรรมไทยร่วมสมัย และหลักการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการของการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ สอดคล้องกับที่ วุฒิ วัฒนสิน (2541) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะองค์ความรู้และการทำงานเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ต้นจนจบแล้วให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปใช้ปฏิบัติต่อในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไป

ในองค์ความรู้ด้านเทคนิคและกระบวนการทางจิตรกรรมไทย ที่ศึกษาและทำตามแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณ จำเป็นต้องใช้การสอนในรูปแบบของการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นกระบวนการในการทำงานจริงจากผู้สอนที่มีหน้าที่เป็นผู้แสดงวิธีการทำงานให้นักเรียนดู โดยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และแสดงวิธีทำตามลำดับขั้นตอน โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบปฏิบัติเชิงกล ที่ มนชัย พิทยวารภรณ์ (2547) กล่าวว่า เป็นลักษณะการทำงานโดยใช้เครื่องมือเน้นการถ่ายทอดตามสภาพจริงมากกว่าใช้ความคิด มักจะทำงานศิลปะเป็นแบบขั้นตอนด้วยเครื่องมือทางศิลปะที่จำกัดอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเป็นระบบ เป็นผลงานที่แสดงออกมาเชิงเทคนิค ซึ่งผลการวิจัยพบว่าในด้านนี้ผู้เรียนชอบให้ผู้สอนสาธิตผลงานให้ดูก่อนที่จะนำไปปฏิบัติด้วยตนเองมากที่สุด ซึ่งนอกเหนือจากที่ผู้สอนสาธิตให้ดูแล้วก็มีโอกาสไปศึกษานอกสถานที่ เป็นการไปศึกษาผลงานจากสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เห็นกระบวนการทำงานทางจิตรกรรมไทยจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางด้านนี้โดยตรง เป็นการสาธิตจากช่างที่ทำงานในแต่ละสายงาน เช่น ช่างจิตรกรรม ช่างลายรดน้ำและลายกำมะลอ

เนื่องจากรายวิชานี้เป็นวิชาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติงานสร้างสรรค์ ดังนั้นวิธีการสอนหลักของรายวิชานี้จึงเป็นวิธีสอนแบบปฏิบัติ ที่เน้นประสบการณ์ (Art approached experimentally) เป็นการเน้นประสบการณ์ โดยการทดลอง การลงมือปฏิบัติจริง และกระบวนการคิดแก้ปัญหา โดยครูจะให้เด็กลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงผ่านการใช้วัสดุอุปกรณ์ และเพื่อสร้างประสบการณ์ในระหว่างการทำงานโดยตรงด้วยตัวนักเรียนเอง (อำไพ ตรีณสาร, 2543 ; วุฒิ วัฒนสิน, 2541) โดยในส่วนแรกของการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการให้ผู้เรียนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติการในการทดลองใช้วัสดุเทคนิคและวิธีการตามแบบภูมิปัญญาช่างไทยซึ่งส่วนนี้ จะเป็นการสอนศิลปะแบบปลายปิด (Closed-ended) ตามที่ Bates (2000) อธิบายไว้ว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ยึดผู้สอนเป็น

ศูนย์กลาง การเรียนเน้นทักษะการทำงาน เป็นรูปแบบการสอนที่ต้องการพัฒนาในด้านทักษะ ซึ่งครูจะเป็นผู้วางแผนและเป็นแบบอย่างให้นักเรียนทำตามทีละขั้น การเรียนรู้เทคนิคส่วนนี้ยังไม่ได้คำนึงถึงความคิดสร้างสรรค์แต่เป็นการเสริมสร้างทักษะปฏิบัติ ในการสร้างสรรค์ส่วนที่สองในรายวิชาเป็นการให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ด้วยตนเอง เป็นการสอนแบบปลายเปิด (Open-ended) และแนวการสอนแบบมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered approaches) แบบการศึกษาแนวลิทมาทซ์ กล่าวคือเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้ครูกับนักเรียนร่วมมือกันนักเรียนมีโอกาสในการเลือกที่จะแสดงออก และผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น แต่การเรียนการสอนจะเป็นในรูปที่ครูมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเสนอขั้นตอน และการแนะนำให้นักเรียนสามารถดำเนินการ และวิเคราะห์ประเมินผลการทำงานในแต่ละขั้นตอนตามเกณฑ์ที่ครูกำหนดให้ ถึงแม้ว่าจุดศูนย์กลางจะอยู่ที่ตัวนักเรียน (Bates, 2000 ; อ่ำไพ ติรณสาร, 2543)

2.4 กิจกรรมการสอน

ในขั้นนำเข้าสู่การเรียน จากการศึกษาที่ได้สังเกตการณ์สอนจึงทำให้เห็นว่าการนำเข้าสู่บทเรียนประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก ประเด็นแรกผู้สอนจะอธิบายถึงความสำคัญของเนื้อหาและกิจกรรมที่จะทำการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ทราบถึงความจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในครั้งนี้ อีกประเด็นหนึ่ง คือ กิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนอาจอยู่ในรูปแบบของเกมหรือการทายคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเริ่มบทเรียน ซึ่งส่วนนี้อาจเป็นการสำรวจความรู้พื้นฐานของผู้เรียนไปในตัวได้เช่นกัน

ขั้นสอน ผู้สอนจะใช้การบรรยาย สาธิต และให้ผู้เรียนปฏิบัติงานไปตามแต่ละหัวข้อที่ทำการสอน ซึ่งวิธีการสอนก็จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละสัปดาห์ และมีการสอดแทรกกิจกรรม เช่น การเล่นเกม การระดมความคิด และการนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับที่ อารมณ์ ใจเที่ยง (2550) เสนอว่า กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ค่อนข้างสำคัญ เพราะทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอย่างไร ใช้วิธีการใดบ้างในการสอนหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสม อาจใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีในการสอนแต่ละครั้ง โดยจะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชา และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนที่กำหนด นอกจากนี้จากการสังเกตการสอนทำให้เห็นว่าผู้สอนมักจะให้ความสำคัญในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัยในระหว่างชั้นเรียนหรือในตอนท้ายของขั้นสอน

ขั้นสรุป จากการสังเกตผู้สอนมักจะสรุปเนื้อหาที่ได้ทำการสอนในครั้งนั้น หรือหากเป็นการตรวจผลงานก็จะเป็นการสรุปผลงานของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีจุดต้องแก้ไขและปรับปรุงอย่างไร อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงภาระงานที่มอบหมาย รวมถึงการกล่าวถึงการเรียนการสอนในครั้งถัดไปเพื่อให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวมาก่อนจะถึงสัปดาห์ต่อไป และที่สังเกตเห็นในเกือบทุกครั้ง คือ ผู้สอนมักจะให้ผู้เรียนกล่าวความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการสอนในแต่ละครั้ง

2.5 สื่อการสอน

ในการเรียนการสอนในรายวิชาจิตกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เป็นรายวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในด้านการปฏิบัติ สื่อการสอนหลักจึงเป็น ในการทำงาน ควรมีวัสดุให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการสัมผัส หรือไว้ใช้ในการประกอบการสาธิตและการบรรยาย โดยรายวิชาี้เกี่ยวข้องกับด้านเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบภูมิปัญญาช่างโบราณ จึงควรพยายามที่จะใช้วัสดุที่เป็นของโบราณดั้งเดิมที่สุด แต่หากมีข้อจำกัดเรื่องของเวลาหรือสถานที่ก็อาจจะใช้วัสดุทดแทนเข้ามาผสมผสานในขั้นตอนการทำงาน แต่อย่างไรแล้วตอนบรรยายหรือสาธิตก็ควรมีวัสดุดั้งเดิมมาให้ได้เห็นหรือได้สัมผัส ในส่วนการการบรรยาย ก็จะประกอบด้วยภาพตัวอย่างผลงานหรือภาพกระบวนการทำงาน รวมถึงหนังสือภาพ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง ท้ายที่สุดเมื่อมีการพาไปเรียนรู้นอกสถานที่ ก็จะเป็นโอกาสที่ผู้เรียนจะได้เห็นผลงานจริงรวมไปถึงสถานที่ทำงานจริง ซึ่งตรงนี้ก็ถือเป็นสื่อการสอนที่ดีอย่างหนึ่ง

2.6 การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญในการเรียนการสอนเนื่องจากเป็นสิ่งที่ใช้ทราบหรือวัดคุณภาพของผู้เรียนจากการสอนที่จัดขึ้น ซึ่งในรายวิชาจิตกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ก็มีการประเมินผลการเรียนรู้หลัก 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย และทักษะพิสัย โดยในด้านจิตพิสัยนั้นจะถูกวัดและประเมินควบคู่ไปกับสองด้านข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับการวัดและประเมินผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ตามแนวคิดของ Benjamin Bloom โดยวัดจากพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน (Bloom, 1981) ประกอบด้วย

ด้านพุทธิพิสัย ในรายวิชาจิตกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์เป็นการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานให้แก่ผู้เรียนก่อนที่จะไปลงมือปฏิบัติงาน โดยการวัดและประเมินผลเกิดจากการตอบคำถามภายในชั้นเรียน การทำใบงาน และรายงานการค้นคว้าของผู้เรียนที่แสดงความรู้ความเข้าใจ ไปจนถึงการคิดวิเคราะห์และนำไปใช้จากองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ คุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีและการนำไป

ประยุกต์ไปสู่ความเป็นจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการของเทคนิคทางจิตรกรรมไทย และแนวทางและรูปแบบในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

ด้านทักษะพิสัย การประเมินในด้านทักษะในขั้นสร้างสรรค์ผลงาน โดยการประเมินในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์นี้จะให้ความสำคัญตั้งแต่กระบวนการเตรียมการ และกระบวนการทำงาน ไปควบคู่กับผลงานเพื่อเสร็จสิ้นขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับการวัดและประเมินผลศิลปะปฏิบัติของ ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์ (2552) และ จรรย์ คำยัง (ม. ป. ป.) ที่กล่าวถึงการประเมินผลกระบวนการในการทำงาน (Process) ว่าผู้เรียนควรรู้ขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนว่างานนั้นจะเริ่มต้นอย่างไรและสิ้นสุดอย่างไร เพื่อตรวจดูพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละขั้นการปฏิบัติ และตรวจทักษะความชำนาญในแต่ละขั้นตอน ในส่วนที่สอง คือ การประเมินผลงาน (Product) เป็นการประเมินทักษะการปฏิบัติงานในขั้นสุดท้าย ซึ่ง Elsner (1972) ได้ให้แนวคิดในการประเมินผลงานศิลปะ ไว้ 3 ประการ ความชำนาญทางเทคนิคที่ปรากฏในผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการใช้และควบคุมอุปกรณ์ สุนทรียภาพและลักษณะการแสดงออกของผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการจัดองค์ประกอบศิลปะการแสดงออกในผลงาน และจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในผลงาน ได้แก่ การประเมินระดับของความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่ปรากฏความเฉลียวฉลาดความแปลกใหม่และความรู้สึกนึกคิด ในขั้นแรกของการสร้างสรรค์ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จะเป็นการทดลองและฝึกทักษะในการทำงานจิตรกรรมไทยประเพณีด้วยวัสดุและเทคนิควิธีการตามแบบภูมิปัญญาช่างไทย การวัดและประเมินผลจะให้น้ำหนักไปที่กระบวนการในการทำงานมากกว่า และในส่วนผลงานจะวัดเพียงความสามารถในการใช้และควบคุมอุปกรณ์และการจัดวางองค์ประกอบลวดลายเท่านั้น แต่ในส่วนของการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จะมีน้ำหนักในการประเมินในด้านผลงานจะมากกว่า โดยวัดทั้งความชำนาญทางเทคนิค สุนทรียภาพและลักษณะการแสดงออก และจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ และมีส่วนของกระบวนการในการทำงานเข้ามาด้วยแต่จะน้อยกว่าในการทดลองเทคนิค ซึ่งทั้งหมดมีแบบวัดประเมินผล ได้แก่ มาตรฐานค่าที่ผู้สอนกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้

ด้านจิตพิสัย ในการวัดและประเมินผลด้านจิตพิสัยในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เป็นการวัดการเห็นคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี โดยจะเป็นการวัดร่วมไปกับการทำใบงานหรือการสร้างสรรค์ผลงาน อาทิเช่น การให้ผู้เรียนเขียนแนวทางในการนำเสนอคุณค่าในด้านจิตรกรรมไทยประเพณีในผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ซึ่งจะวัดและประเมินผลต่อเนื่องกับในส่วนของการส่งแบบร่างว่าผู้เรียนได้นำเสนอคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีออกมาอย่างไร รวมถึงการ

สร้างสรรค์ผลงานและการนำเสนอผลงานในตอนท้ายด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ปุณณรัตน์ พิชญ-ไพบุลย์ (ม.ป.ป) กล่าวว่าจิตพิสัยสามารถสังเกตและประเมินได้จากพฤติกรรมบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นตัวแทนคุณลักษณะที่ต้องการวัด โดยต้องทำการสังเกตในเงื่อนไขต่าง ๆ กัน เช่น ต่างเวลาต่างสถานที่ เป็นต้น

3. ผลการทดลองใช้รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

จากการทดลองใช้รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีข้อสังเกตและจุดสำคัญในการอภิปราย ดังนี้

3.1 การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในการทดลองใช้รายวิชาในครั้งนี้เป็นการสังเกตการณ์การเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ซึ่งอาจจะทำให้ไม่สามารถเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนได้ครอบคลุมทั้งหมดเหมือนกับการสังเกตในห้องเรียน แต่ก็มีสิ่งที่สามารถสังเกตได้ใน 3 ประเด็น ได้แก่

ด้านความพร้อมของผู้เรียน

ในการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนผู้สังเกตเห็นว่าผู้เรียนมีความตรงต่อเวลาในการเข้าชั้นเรียนทุกครั้ง และที่เห็นสอดคล้องกันทั้งสามครั้ง คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้งมา เช่น สัปดาห์ที่เป็นการบรรยายก็จะมีอุปกรณ์ในการจดบันทึก หรือหากเป็นครั้งที่มีการปฏิบัติ ผู้เรียนมีการเตรียมอุปกรณ์ในการเรียน ได้แก่ อุปกรณ์ในการทดลองปฏิบัติเทคนิคลายรดน้ำ ถึงแม้ว่าผู้สอนจะจัดเตรียมและส่งไปให้ทุกคน แต่ก็มีที่ผู้เรียนได้จัดเตรียมอุปกรณ์เหล่านั้นไว้เพิ่มเติมเท่าที่ตนเองทำได้ เช่น การตัดแบ่งผ้าขาวบางเตรียมไว้ใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ หรือมีการทดลองผสมวัสดุบางอย่างไว้ก่อนแล้ว ซึ่งเกิดจากการนำความรู้จากการบรรยายมาทดลองด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนในชั้นเรียน เช่น มีการตอบคำถาม หรือซักถามข้อสงสัยระหว่างเรียนทั้งระหว่างการบรรยายหรือตอนที่ผู้สอนสาธิตกระบวนการทำงานให้ผู้เรียนชม รวมถึงผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียนด้วยกันเอง สังเกตเห็นได้จากระหว่างการนำเสนอที่มีการโต้ตอบจากเพื่อนร่วมชั้นเมื่อมีการซักถามระหว่างการนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับ อารมณ์ ใจเที่ยง (2537) ที่กล่าวว่า ผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ที่พยายามจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้

มากที่สุด ไม่ใช่แค่ฟังคำบรรยายจากผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว ในขั้นของการปฏิบัติงานทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติโดยทั้ง 3 ครั้งที่ทำภารกิจ ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น สรุประบวนการทำงานเทคนิคลายรดน้ำและลายก้ามมด แต่จะเห็นความตั้งใจเป็นพิเศษในสัปดาห์ที่ได้ทดลองปฏิบัติงานลายรดน้ำผู้เรียนมีความสุขและสนุกในการได้ทดลองปฏิบัติงานด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ อ่ำไพ ติธสาร (2543) ได้กล่าวว่า การสอนโดยให้ผู้เรียนได้ทดลองด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนการสอนเป็นการท้าทาย ทำให้เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ

3.2 สรุปการประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำ (Workshop)

การทดลองใช้รายวิชาสัปดาห์ที่ 12 เป็นการทดลองปฏิบัติงานลายรดน้ำแต่ด้วยสถานการณ์โรคระบาดจำเป็นต้องเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวัสดุทดแทนผู้เรียนแทนวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยเดิม เพื่อที่จะสามารถจัดเตรียมและส่งไปให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติงานจริง โดยให้ผู้เรียนได้ทดลองตั้งแต่กระบวนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์จนถึงเสร็จสิ้นกระบวนการ ซึ่งภาพรวมของผู้เรียนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม โดยแบ่งออกในแต่ละด้าน ดังนี้

ประเมินกระบวนการทำงาน ความสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำมีคะแนนมากที่สุดเท่ากับความตั้งใจในการทำงาน อาจเพราะเป็นการใช้วัสดุทดแทนลดขั้นตอนและความซับซ้อนของกระบวนการไปมากทำให้ผู้เรียนเตรียมได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ผู้เรียนเองมีความสนใจและตั้งใจปฏิบัติงาน อาจเพราะเป็นประสบการณ์ในการทำงานใหม่เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่เคยทำลายรดน้ำมาก่อน รองลงมา คือ สามารถนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ผู้เรียนหลายคนพึงเคยมีประสบการณ์ทำเป็นครั้งแรกเลยมีข้อผิดพลาดในบางประการ พร้อมทั้งการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ผู้สอนไม่สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้ ได้แต่ให้คำแนะนำและให้ผู้เรียนแก้ไขด้วยตนเองซึ่งก็ไม่สามารถทดแทนได้ดีเท่า และท้ายที่สุดผู้เรียนสามารถเขียนภาพหรือลวดลายได้ถูกต้องตรงตามขั้นตอน หรือหากมีข้อผิดพลาดในกระบวนการใด ผู้เรียนจะต้องรู้และอธิบายถึงสิ่งที่ผิดพลาดได้ เหตุผลคล้าย ๆ ซ้ำกันหน้า คือ ผู้เรียนหลายคนไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานด้านนี้เลยเกิดข้อผิดพลาดกันในส่วนที่ต้องใช้ความชำนาญทางด้านเทคนิค

ประเมินผลงาน ในด้านความสวยงามของผลงานในการวางและเขียนภาพหรือลวดลาย ผู้เรียนแสดงให้เห็นความงามในการจัดวางและการเขียน เนื่องด้วยผู้เรียนกลุ่มนี้มีพื้นฐานการเรียนจิตรกรรมไทยมาก่อนจึงทำให้ทำในส่วนนี้ได้ค่อนข้างดีกว่าในส่วนของความสมบูรณ์ในด้านเทคนิคของ

ผลงานการทดลองปฏิบัติงานในชั้นเรียน ซึ่งเป็นปกติหากเกิดในการได้ทดลองปฏิบัติงานเป็นครั้งแรก ๆ เพราะลายรดน้ำมีขั้นตอนการทำที่สลับซับซ้อนและต้องอาศัยความชำนาญและความคุ้นชินในการปฏิบัติงาน (สนั่น รัตนะ, 2545)

3.3 การประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

เป็นผลจากการวัดและประเมินผลจากการทดลองสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ในสัปดาห์ที่ 16 ซึ่งเป็นการตรวจผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอที่ผู้เรียนลงมือสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ภาพรวมของผลงานและการทำงานของผู้เรียนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ทั้งหมด 14 คน ซึ่งการวัดและประเมินผลงานแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา การประยุกต์ใช้เนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมมาเล่าเรื่องใหม่ผ่านผลงานการสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ดีที่สุดในด้านเนื้อหา รองลงมา คือ ความลุ่มลึกของแนวความคิดในการสร้างสรรค์ ซึ่งมีทั้งที่น่าสนใจและที่ยังไม่ได้แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างความแปลกใหม่ ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่ไม่ได้ทำการทดลองสอนในครั้งที่เป็นการประยุกต์คุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยให้มาสู่ความร่วมมือ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้มีข้อจำกัดในเวลาของการทดลองใช้รายวิชา ทำให้เนื้อหาไม่ครอบคลุมพอสำหรับในด้านนี้

2) ด้านเทคนิคและกระบวนการ การเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม เป็นเป็นส่วนที่ผู้เรียนได้คะแนนมากที่สุดในด้านนี้ ซึ่งถือเป็นการยกประโยชน์ให้ผู้เรียน เนื่องด้วยเหตุผลที่ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนและใช้วัสดุทดแทนเพราะต้องปรับเปลี่ยนในรูปแบบการสอนแบบออนไลน์ จึงทำให้วัสดุในการทำงานของผู้เรียนทุกคนเหมือนกันและไม่มีตัวเลือกด้านวัสดุให้สังเกตเห็นได้ในการเลือกใช้ รองลงมา คือ ความสามารถใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในการสร้างสรรค์ของผู้เรียน ที่ส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องและแสดงออกมาให้เห็นบนผลงานถึงความสมบูรณ์ที่มีมากกว่าครั้งที่เป็นทดลอง และส่วนที่คะแนนน้อยที่สุดในด้านนี้ คือ ผลงานมีความแตกต่างไปจากลายรดน้ำและลายกำมะลอแบบดั้งเดิม จากการใช้และพลิกแพลงเทคนิคให้เกิดความแปลกใหม่ ซึ่งเมื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมให้ผู้เรียนเป็นวัสดุทดแทน และจัดเตรียมให้เท่าที่จำเป็นในการทำงาน อาจทำให้เกิดข้อจำกัดในการพลิกแพลงใช้วัสดุหรือเทคนิค แต่ก็มีผู้เรียนบางคนแสดงให้เห็นถึงความสามารถตรงนี้แม้มีข้อจำกัดทางวัสดุเช่นกัน อาทิเช่น การใช้วัสดุบางประการนอกเหนือไปจาก

หน้าที่ดั้งเดิม เช่น การนำน้ำยาหรรดาลมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการแสดงออก การใช้ข้อผิดพลาดในการถนอมรักเซ็ดจนทำให้เกิดน้ำหนักของทองคำเปลวที่มากขึ้น เป็นต้น

3) ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ในส่วนของคะแนนจากความสมบูรณ์ของผลงานเป็น ส่วนที่ผู้เรียนทำคะแนนได้มากที่สุด อาจเป็นเพราะได้ทำการทดลองมาครั้งหนึ่งแล้วเห็นข้อผิดพลาด ของตนเอง ซึ่งประสบการณ์ตรงนี้ถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญในการเรียนการสอนที่ส่งผลให้งานสร้างสรรค์ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รองลงมา คือ การสร้างสรรค์ผลงานจากเทคนิคลายรดน้ำให้เกิดความแปลกใหม่ และสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองได้ ซึ่งส่วนนี้ผลงานหลายชิ้นทำได้ดี แต่ในบางชิ้นยังไม่สามารถ สร้างความแปลกใหม่ได้เช่นกัน รองลงมา คือ ผลงานสามารถสื่อถึงเนื้อหาและแนวความคิดของ ผลงานได้ เช่น การใช้สื่อสัญลักษณ์ หรือการแสดงออกผ่านตัวภาพที่ทำให้สะท้อนถึงแนวความคิดของ ผลงาน รองลงมาอีก คือ การพัฒนาผลงานเป็นไปตามการวางแผน และสอดคล้องกับแบบร่างที่ นำเสนอไว้ก่อนหน้า ส่วนนี้อาจเพราะไม่ได้มีการทดลองสอนในสัปดาห์ที่มีการตรวจแบบร่าง มีเพียง ให้ส่งแบบร่างแต่ไม่ได้ปรึกษาหรือให้คำแนะนำผลงานบางชิ้นเลยมีแตกต่างไปจากที่ส่งแบบร่างบ้างใน บางชิ้น และในส่วนคะแนนที่น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ มีความสวยงามในการออกแบบตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งก็มีทั้งผลงานที่ทำได้ดี แต่มีบางงานที่ยังทำไม่ได้ดีซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยที่ ผู้เรียนยังไม่คุ้นชินในด้านเทคนิค จึงมีความกังวลในการสร้างตัวภาพหรือลวดลายที่สลับซับซ้อน

3.4 การประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำ และลายกำมะลอ

ประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำ และลายกำมะลอ มีการวัดและประเมินผลในด้านนี้ เพื่อฝึกและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดองค์ ความรู้ที่ได้จากการทำงานสร้างสรรค์ผลงานของตนเองไปสู่ผู้อื่นได้ ซึ่งมีผู้เรียนที่สามารถนำเสนอที่อยู่ใน ระดับ ดีเยี่ยม 9 คน และในระดับ ดี 5 คน โดยแบ่งประเด็นในการประเมินออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา การนำเสนอให้เห็นถึงเนื้อหาเรื่องราวทาง สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเป็นส่วนใหญ่ที่ผู้เรียนทำได้ดีที่สุด ซึ่งรองลงมามีคะแนนใกล้เคียงกัน คือ การนำเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งบางแนวความคิดยังไม่ถูกสังเคราะห์มาอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนเองก็ไม่สามารถนำเสนอได้อย่างชัดเจน

2) ด้านเทคนิคและกระบวนการ การอธิบายถึงขั้นตอนในการทำงานจากเทคนิคลายรดน้ำ และลายกำมะลอเป็นสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ดีที่สุดในด้านนี้ อาจเพราะได้ทั้งฟังบรรยาย สาธิต และทดลอง

ด้วยตนเองแล้วถึง 2 ครั้ง จึงทำให้เกิดความเข้าใจส่วนนี้สูงที่สุดและมั่นใจที่จะพูดออกมา รองลงมา คือ การนำเสนอการใช้และพลิกแพลงเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในผลงานการสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดความแปลกใหม่ ซึ่งด้วยการเรียนออนไลน์แม้จะมีข้อจำกัดในด้านการจัดเตรียมวัสดุให้ผู้เรียน แต่ผู้เรียนบางคนก็ได้ประยุกต์ใช้ผลที่เกิดจากความผิดพลาดในสัปดาห์ที่ทดลองเทคนิคมาใช้ในงานสร้างสรรค์ จนเกิดผลทางการมองเห็นที่แปลกแตกต่างออกไป หรือในบางผลงานที่ใช้วัสดุ นอกเหนือไปจากหน้าที่เดิมจนสร้างความแปลกใหม่ให้แก่ผลงานได้ ในส่วนที่ผู้เรียนได้คะแนนน้อยที่สุด คือ การอธิบายถึงการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ส่วนนี้เป็นผลจากการที่ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมวัสดุทดแทนให้ผู้เรียนแทนวัสดุแบบภูมิปัญญาช่างดั้งเดิม อีกทั้งผู้เรียนไม่ได้เห็นวัสดุภูมิปัญญาช่างแบบดั้งเดิมของจริง ได้เห็นผ่านการบรรยายและสาธิตเท่านั้น จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเปรียบเทียบและขาดความเข้าใจในด้านวัสดุตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน และส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้อธิบายหัวข้อในด้านนี้ออกมาได้

3) ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ผู้เรียนทุกคนอธิบายกระบวนการพัฒนาผลงานพร้อมอธิบายถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ส่วนมากเป็นผลจากการที่ผู้เรียนเกิดปัญหาในการทำงานด้วยตนเอง ซึ่งในกระบวนการของลายรดน้ำและลายกำมะลอนั้นค่อนข้างละเอียดและซับซ้อนที่ผู้เรียนสามารถพลาดได้ ดังนั้นผู้เรียนส่วนใหญ่จึงนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมาเสนอ รองลงมา มีคะแนนที่เท่ากันทั้งหมด ในด้านแรก คือ ผู้เรียนสามารถอธิบายกระบวนการสื่อสารจากตัวผลงานไปสู่เนื้อหาและแนวความคิดของผลงาน อาทิ การใช้สัญลักษณ์ การใช้ภาพสะท้อนความคิดในผลงานของตนเองอย่างไร ด้านที่สอง คือ การอธิบายการออกแบบสร้างสรรค์ตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์ที่ใช้ในผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียนว่ามีความคิดในการนำเสนอตัวภาพของผลงานให้ออกมาหน้าตาอย่างไร ด้านที่สาม คือการนำเสนออัตลักษณ์เฉพาะในผลงานของตนเองที่เกิดจากการสร้างสรรค์จากทุก ๆ ด้านทั้งแนวความคิด ตลอดจนการสร้างสรรค์ให้เกิดความแปลกใหม่เฉพาะตน และด้านสุดท้าย คือ การกล่าวถึงแนวทางที่จะนำเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอไปพัฒนาผลงานต่อไปในอนาคต

3.5 การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

พบว่าความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง 14 คน ที่มีต่อรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ภาพรวมอยู่ในระดับ สูงมาก ($\bar{x} = 4.88$) โดยประเด็นที่ผู้เรียนพึงพอใจที่สุด คือ ด้านของสื่อ

การสอน เพราะมีสื่อที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่าย ทั้งในรูปแบบของการ บรรยาย สาทิต และ ทดลองปฏิบัติงาน รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และท้ายที่สุด คือ ด้าน เนื้อหา อาจเพราะด้วยข้อจำกัดของเวลาในการทดลอง จากการแพร่ระบาดของโควิด 19 จึงทำให้เกิด ข้อจำกัดของเวลาที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการทดลองใช้รายวิชาได้น้อยลงและต้องปรับเปลี่ยนไป อยู่ในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากผู้เรียนที่ต้องการให้จัดการเรียนแบบออนไลน์ เช่นเดียวกับเนื้อหาที่ทำให้ไม่สามารถสอนได้ครอบคลุมเนื้อหาทุกครั้ง อาจทำให้ผู้เรียนยังไม่เข้าใจใน เนื้อหาบางส่วน เช่น ในการนำไปต่อยอดทั้งในด้านการสร้างสรรค์ หรือที่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ นำไปใช้ในประโยชน์ด้านอื่น เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ อาทิ เครื่องประดับ หรือพวงกุญแจ ที่ผู้เรียน เสนอแนะมาบางคน และท้ายที่สุดในส่วนของวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่ผู้สอนเตรียมให้น้อยเกินไป สำหรับการ ทำงาน และไม่สามารถเตรียมในแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณตามที่วางแผนไว้ซึ่งก็ส่งผล ต่อการเรียนการสอนและการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้เรียนเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญา บัณฑิตที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนควรผ่านวิชาพื้นฐานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แนวคิด และคติการ สร้างงานจิตรกรรมไทยมาก่อน เพื่อที่จะต่อยอดจากวิชาพื้นฐานไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่ เช่น รายวิชาศิลปะไทยประเพณี จิตรกรรมไทยพื้นฐาน และลายไทย เป็นต้น

1.2 ควรส่งเสริมผู้เรียนให้ประยุกต์ไปสู่งานในวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากการ สร้างผลงานจิตรกรรม เช่น นำไปสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคและวัสดุไทย ที่จะเป็นการสร้าง คุณค่าและเพิ่มมูลค่าให้แก่งานจิตรกรรมไทยในรูปแบบที่แตกต่างออกไปได้เช่นกัน

1.3 การนำรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญา บัณฑิตที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ในส่วนของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยควรเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญทางด้าน การอนุรักษ์มาบรรยาย เพื่อแนะนำขอบเขตของการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในหลักสูตร ศิลปศึกษา และให้องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ในเชิงลึกที่มาจากประสบการณ์ทำงานโดยตรง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนารายวิชาการสร้างสรรค์ศิลปะไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ใน แขนงอื่น ๆ เช่น ประติมากรรมไทย และประณีตศิลป์ในแขนงต่าง ๆ ที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ บูรณาการความรู้ร่วมไปกับหลักการอนุรักษ์ได้เช่นกัน

2.2 จากการวิจัยพบว่าในประเทศไทยมีหลักสูตร หรือการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ค่อนข้างน้อยโดยเฉพาะระดับปริญญาบัณฑิต เพราะฉะนั้นจึงควรมีการวิจัยและพัฒนา รายวิชาที่มุ่งเน้นองค์ความรู้และทักษะในด้านการอนุรักษ์ที่มากขึ้น และนำมาบูรณาการร่วมกับการ สร้างสรรค์ผลงานหรือการปฏิบัติงานทางด้านศิลปะ เพื่อที่จะทำให้องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ถูก กระจายไปในวงกว้างต่อไป

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจรับรองความเหมาะสมของ
รายวิชา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ ฐิติอดิศัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครู
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย อารีรุ่งเรือง อาจารย์สังกัดคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โอชนา พูลทองดีวัฒนา หัวหน้าภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม
ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยจากหลักสูตรศิลปศึกษา

เรื่อง การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ที่สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการนำมาพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษา เกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ(นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล
2. ตำแหน่งทางวิชาการ
3. อายุ ปี
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา.....
5. ประสบการณ์ด้านการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องจิตรกรรมไทย ปี
6. ประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทย ปี
7. ความถนัดเฉพาะด้านจิตรกรรมไทย
.....
8. สถาบันที่สอนในปัจจุบัน
.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี

1. ท่านรับผิดชอบการสอนอะไรบ้างในรายวิชาทางด้านจิตรกรรมไทย
2. ท่านทำงานสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยบ้างหรือไม่ ถ้ามีกรุณาอธิบายถึงผลงานของท่าน

3. ในปัจจุบัน ศิลปะมีความหลากหลายมากขึ้นทั้งรูปแบบ เทคนิค และวิธีการ ท่านคิดว่าการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยประเพณียังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ท่านคิดว่ารายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดในหลักสูตรศิลปศึกษาเพราะเหตุใด
5. เนื้อหาในการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณี จากประสบการณ์ของท่านคิดว่าควรประกอบด้วยประเด็นอะไรบ้าง
6. ท่านแบ่งระยะเวลาในการสอนช่วงบรรยายและลงมือปฏิบัติอย่างไรในรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณี
7. ในกิจกรรมการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณี ท่านได้พาผู้เรียนออกไปศึกษานอกสถานที่หรือไม่ (อาทิ พาไปศึกษาจิตรกรรมฝาผนัง) อย่างไร
8. ในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีท่านเลือกใช้วัสดุสมัยใหม่หรือแบบดั้งเดิม (อาทิเช่น สี กาว) เพราะเหตุใด
9. ท่านมีวิธีการวัดและประเมินผลของการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีอย่างไรบ้าง

ด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

10. หากจะปรับเปลี่ยนจิตรกรรมไทยประเพณีให้เข้ากับโลกปัจจุบัน ท่านคิดว่าสามารถทำอย่างไรได้บ้าง
11. ท่านคิดว่าความหมายและลักษณะของศิลปะร่วมสมัยเป็นอย่างไร และมีอิทธิพลต่อจิตรกรรมไทยอย่างไรบ้าง
12. จากประสบการณ์ทั้งการสอนและสร้างสรรค์ผลงานด้านจิตรกรรมไทย ท่านคิดว่าผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยนั้นมีความหมายและลักษณะอย่างไร
13. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยควรประกอบด้วยเนื้อหาอะไรบ้าง และแตกต่างจากวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีอย่างไร
14. ท่านมีสื่อและวิธีการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยอย่างไร
15. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยมีการพาผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่หรือไม่ อาทิ หอศิลป์ร่วมสมัย
16. ท่านแบ่งระยะเวลาในการสอนช่วงบรรยายและลงมือปฏิบัติอย่างไรในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
17. ท่านมีวิธีการวัดและประเมินผลของการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยอย่างไรบ้าง
18. ท่านคิดว่าอะไรคือสิ่งสำคัญที่สุดในการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีและร่วมสมัยในหลักสูตรศิลปศึกษา เพราะเหตุใด

19. เนื่องจากหลักสูตรศิลปศึกษาเป็นหลักสูตรที่ผลิตผู้เรียนที่จะเป็นครูในอนาคต ท่านคิดว่าอะไรเป็นวัตถุประสงค์สำคัญในการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีและร่วมสมัยในหลักสูตรนี้ และแตกต่างจากหลักสูตรอื่นอย่างไร

ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

20. คำว่าการอนุรักษ์มักอยู่คู่กับจิตรกรรมไทยเสมอ ดังนั้นในความคิดของท่านคิดว่าการอนุรักษ์นั้นมีอะไรบ้าง (มีกี่รูปแบบ อย่างไรบ้าง)
21. ท่านคิดว่าการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยสามารถทำอย่างไรได้บ้าง
22. ท่านคิดว่าการเรียนการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีสามารถสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ได้ในรูปแบบใดบ้าง พร้อมยกตัวอย่าง
23. ท่านคิดว่าเนื้อหาที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยคำนึงถึงแนวคิดทางด้านอนุรักษ์จะออกมาในรูปแบบใดได้บ้าง

ด้านการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

24. ท่านคิดว่าจะปลูกฝังเรื่องการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยแก่ครูศิลปะและศิลปินรุ่นใหม่ได้อย่างไร
25. เมื่อนำองค์ความรู้ทั้งจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์ มาสร้างสรรค์ผลงาน ท่านคิดว่านิยามหรือลักษณะของผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์นั้นเป็นอย่างไร
26. ท่านคิดว่าแนวทางของเนื้อหาในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรมีอะไรบ้าง และสัดส่วนเท่าใด
27. หากเป็นรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จะแบ่งสัดส่วนของการบรรยายและปฏิบัติอย่างไร
28. ท่านคิดว่าสื่อการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง จึงจะเหมาะสม
29. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่กำลังพัฒนาขึ้น ท่านคิดว่าควรวัดประเมินผลในด้านใดบ้าง และควรเน้นในด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
30. ท่านคิดว่าหากมีการวัดในด้านความตระหนักจิตสำนึกในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในกระบวนการสร้างสรรค์และตัวผลงาน จะสามารถวัดในรูปแบบใดได้บ้าง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต

ชื่อนิสิต..... วันที่บันทึกการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตรกรรมไทย จากหลักสูตรศิลปบัณฑิต
การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ที่สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการนำมาพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยในหลักสูตรศิลปบัณฑิตเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ(นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล
2. ตำแหน่งทางวิชาการ
3. อายุ ปี
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา.....
5. ประสบการณ์ด้านการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องจิตรกรรมไทย ปี
6. ประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทย ปี
7. ความถนัดเฉพาะด้านจิตรกรรมไทย
.....
8. สถาบันที่สอนในปัจจุบัน
.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี

1. ท่านรับผิดชอบการสอนอะไรบ้างในรายวิชาทางด้านจิตรกรรมไทย
2. ท่านทำงานสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยบ้างหรือไม่ ถ้ามีกรุณาอธิบายถึงผลงานของท่าน

3. ในปัจจุบัน ศิลปะมีความหลากหลายมากขึ้นทั้งรูปแบบ เทคนิค และวิธีการ ท่านคิดว่าการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยประเพณียังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ท่านคิดว่ารายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดในหลักสูตรศิลปศึกษาเพราะเหตุใด
5. เนื้อหาในการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณี จากประสบการณ์ของท่านคิดว่าควรประกอบด้วยประเด็นอะไรบ้าง
6. ท่านแบ่งระยะเวลาในการสอนช่วงบรรยายและลงมือปฏิบัติอย่างไรในรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณี
7. ในกิจกรรมการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณี ท่านได้พาผู้เรียนออกไปศึกษานอกสถานที่หรือไม่ (อาทิ พาไปศึกษาจิตรกรรมฝาผนัง) อย่างไร
8. ในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีท่านเลือกใช้วัสดุสมัยใหม่หรือแบบดั้งเดิม (อาทิเช่น สี กาว) เพราะเหตุใด
9. ท่านมีวิธีการวัดและประเมินผลของการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีอย่างไรบ้าง

ด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

10. หากจะปรับเปลี่ยนจิตรกรรมไทยประเพณีให้เข้ากับโลกปัจจุบัน ท่านคิดว่าสามารถทำอย่างไรได้บ้าง
11. ท่านคิดว่าความหมายและลักษณะของศิลปะร่วมสมัยเป็นอย่างไร และมีอิทธิพลต่อจิตรกรรมไทยอย่างไรบ้าง
12. จากประสบการณ์ทั้งการสอนและสร้างสรรค์ผลงานด้านจิตรกรรมไทย ท่านคิดว่าผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยนั้นมีความหมายและลักษณะอย่างไร
13. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยควรประกอบด้วยเนื้อหาอะไรบ้าง และแตกต่างจากวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีอย่างไร
14. ท่านมีสื่อและวิธีการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยอย่างไร
15. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยมีการพาผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่หรือไม่
16. ท่านแบ่งระยะเวลาในการสอนช่วงบรรยายและลงมือปฏิบัติอย่างไรในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
17. ท่านมีวิธีการวัดและประเมินผลของการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยอย่างไรบ้าง
18. ในมุมมองของอาจารย์ที่อยู่ในหลักสูตรศิลปบัณฑิต ท่านคิดว่ารายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีและจิตรกรรมไทยร่วมสมัยมีความจำเป็นหรือไม่ในหลักสูตรศิลปศึกษา เพราะเหตุใด
19. ท่านคิดว่าอะไรคือสิ่งสำคัญที่สุดในการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีและร่วมสมัยในหลักสูตรศิลปศึกษา เพราะเหตุใด

20. เนื่องจากหลักสูตรศิลปศึกษาเป็นหลักสูตรที่ผลิตผู้เรียนที่จะเป็นครูในอนาคต ท่านคิดว่าอะไรเป็นวัตถุประสงค์สำคัญในการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีและร่วมสมัยในหลักสูตรนี้ และแตกต่างจากหลักสูตรอื่นอย่างไร

ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

21. คำว่าการอนุรักษ์มักอยู่คู่กับจิตรกรรมไทยเสมอ ดังนั้นในความคิดของท่านคิดว่าการอนุรักษ์นั้นมีอะไรบ้าง (มีกี่รูปแบบ อะไรบ้าง)
22. ท่านคิดว่าการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยสามารถทำอย่างไรได้บ้าง
23. ท่านคิดว่าการเรียนการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีสามารถสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ได้ในรูปแบบใดบ้าง พร้อมยกตัวอย่าง
24. ท่านคิดว่าเนื้อหาที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยคำนึงถึงแนวความคิดด้านการอนุรักษ์จะออกมาในรูปแบบใดได้บ้าง

ด้านการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

25. ท่านคิดว่าจะปลูกฝังเรื่องการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยแก่ครูศิลปะและศิลปินรุ่นใหม่ได้อย่างไร
26. เมื่อนำองค์ความรู้ทั้งจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์ มาสร้างสรรค์ผลงาน ท่านคิดว่านิยามหรือลักษณะของผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์นั้นเป็นอย่างไร
27. ท่านคิดว่าแนวทางของเนื้อหาในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรมีอะไรบ้าง และสัดส่วนเท่าใด
28. หากเป็นรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จะแบ่งสัดส่วนของการบรรยายและปฏิบัติอย่างไร
29. ท่านคิดว่าสื่อการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง จึงจะเหมาะสม
30. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่กำลังพัฒนาขึ้น ท่านคิดว่าควรวัดประเมินผลในด้านใดบ้าง และควรเน้นในด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
31. ท่านคิดว่าหากมีการวัดในด้านความตระหนักจิตสำนึกในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในกระบวนการสร้างสรรค์และตัวผลงาน จะสามารถวัดในรูปแบบใดได้บ้าง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ชื่อนิสิต..... วันที่บันทึกการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย
การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของจิตรกรไทยร่วมสมัยเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของศิลปินไทยร่วมสมัยที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ **ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ(นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล
2. อายุ ปี
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา.....
4. ตำแหน่งทางวิชาการ
.....
5. ประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทย ปี
6. ความถนัดเฉพาะด้านจิตรกรรมไทย
.....
.....
CHULALONGKORN UNIVERSITY.....
7. เกียรติประวัติ / รางวัล
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต

ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

1. ในปัจจุบันศิลปะมีความหลากหลายมากขึ้นทั้งรูปแบบ เทคนิค และวิธีการ ดังนั้นท่านคิดว่าการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยประเพณียังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ เพราะเหตุใด
2. หากจะปรับเปลี่ยนจิตรกรรมไทยประเพณีให้เข้ากับโลกปัจจุบัน ท่านคิดว่าทำอย่างไรได้บ้าง
3. ท่านคิดว่าความหมายและลักษณะของศิลปะร่วมสมัยเป็นอย่างไร และมีอิทธิพลต่อจิตรกรรมไทยอย่างไรบ้าง
4. จากประสบการณ์การสร้างสรรค์ผลงานด้านจิตรกรรมไทย ท่านคิดว่าผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยนั้นมีความหมายและลักษณะอย่างไร
5. ท่านคิดว่าจิตรกรรมไทยประเพณีมีความเกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทยร่วมสมัยในด้านใดบ้าง (อาทิ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ ด้านเทคนิควิธีการ)
6. คำว่าการอนุรักษ์มักอยู่คู่กับจิตรกรรมไทยเสมอ ดังนั้นในความคิดของท่านคิดว่าการอนุรักษ์นั้นมีอะไรบ้าง (มีกี่รูปแบบ ยังไงบ้าง)
7. ในรูปแบบของจิตรกรรมไทย ท่านคิดว่าการอนุรักษ์สามารถทำอย่างไรได้บ้าง
8. เมื่อนำองค์ความรู้ทั้งจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์ มาสร้างสรรค์ผลงาน ท่านคิดว่านิยามหรือลักษณะของผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์นั้นเป็นอย่างไร

ด้านการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน

9. ท่านคิดว่าผลงานของท่านมีความเป็นจิตรกรรมไทยร่วมสมัยอย่างไร
10. ท่านคิดว่าผลงานของท่านได้นำคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีมาใช้ได้อย่างไรบ้าง
11. ท่านคิดว่าคุณค่าในผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยคืออะไร
12. ในการสร้างสรรค์ผลงาน ท่านเลือกใช้วัสดุสมัยใหม่หรือวัสดุตามภูมิปัญญาช่างไทยเดิม เพราะเหตุใด
13. ในการสร้างสรรค์ผลงานของท่านใช้กระบวนการและเทคนิคของจิตรกรรมไทยแบบประเพณีหรือไม่ เพราะเหตุใด
14. ท่านคิดว่ามีหนทางใดบ้างในการอนุรักษ์และรักษาองค์ความรู้ด้านจิตรกรรมไทยต่อไป
15. ท่านคิดว่าการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยสามารถอยู่ในรูปแบบของการสร้างสรรค์ได้หรือไม่ อย่างไร
16. หากผลงานของท่านเป็นผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ท่านคิดว่าส่วนใดของผลงานท่านที่เข้าข่ายเป็นการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

17. ท่านคิดว่าเอกลักษณ์เฉพาะตนในผลงานของท่านคืออะไร
18. กระบวนการทำงานของท่านมีขั้นตอนและวิธีการอย่างไรบ้าง
19. ในความคิดของท่านหากเมื่อนำองค์ความรู้ทั้งจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์ มาสร้างสรรค์ผลงาน ท่านคิดว่าลักษณะผลงานของท่านอยู่ในรูปแบบผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หรือไม่ เพราะเหตุใด

ด้านการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

20. ท่านคิดว่ารายวิชาจิตรกรรมไทยประเพณีและจิตรกรรมไทยร่วมสมัยมีความจำเป็นหรือไม่ในหลักสูตรศิลปศึกษา เพราะเหตุใด
21. ท่านคิดว่าข้อแตกต่างระหว่างการสอนจิตรกรรมไทยประเพณีและจิตรกรรมไทยร่วมสมัยในหลักสูตรศิลปศึกษาและศิลปบัณฑิตมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด
22. ท่านคิดว่าอะไรคือสิ่งสำคัญที่สุดในการสอนจิตรกรรมไทยประเพณีและจิตรกรรมไทยร่วมสมัยแก่ผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา เพราะเหตุใด
23. แนวทางของเนื้อหาในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรมีส่วนผสมของอะไรบ้าง และสัดส่วนอย่างไร
24. ท่านคิดว่าการสอนจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรสอนในรูปแบบใด เพราะเหตุใด
25. หากเป็นรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จะแบ่งสัดส่วนของการบรรยายและปฏิบัติอย่างไร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตร

ศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ชื่อนิสิต..... วันที่บันทึกการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักอนุรักษ์จิตรกรรมไทยเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของนักอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ**ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ(นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล
2. อายุ ปี
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา.....
4. ตำแหน่ง/สังกัด
.....
5. ประสบการณ์ด้านการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ปี
6. ประสบการณ์ด้านปฏิบัติงานอนุรักษ์จิตรกรรมไทย ปี
7. ประวัติผลงานด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยที่ผ่านมา

.....**จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.....

.....**CHULALONGKORN UNIVERSITY**.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ด้านจิตรกรรมไทยประเพณีและจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

1. ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่โลกของศิลปะเข้าสู่ความร่วมมือ งานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีอาจถูกมองว่าไม่ทันสมัย เช่นนั้นแล้วในมุมมองของนักอนุรักษ์คิดว่าเหตุใดจึงยังจำเป็นต้องมีการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีในยุคสมัยนี้อยู่

2. หากจะปรับเปลี่ยนจิตรกรรมไทยประเพณีให้เข้ากับโลกปัจจุบัน ท่านคิดว่าทำอย่างไรได้บ้าง
3. ในมุมมองของท่านจิตรกรรมไทยร่วมสมัยนั้นหมายถึงลักษณะของจิตรกรรมไทยแบบใด

ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

4. จากประสบการณ์ทำงานของท่านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยมีกี่รูปแบบ อย่างไรก็ตามบ้าง
5. ท่านคิดว่าองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ส่วนใด สามารถนำมาใช้ร่วมกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้
6. การนำเนื้อหาเรื่องราวและรูปแบบของจิตรกรรมไทยประเพณีมาประยุกต์ใช้ในผลงานร่วมสมัย ท่านมองว่าการนำมาประยุกต์ใช้นี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการอนุรักษ์หรือไม่ เพราะอะไร
7. โลกในปัจจุบันที่มีวัสดุสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมายที่ทั้งสะดวก รวดเร็ว แข็งแรง ราคาถูก มีทั้งด้อยและดีกว่าวัสดุดั้งเดิมตามภูมิปัญญาช่างเขียนไทยโบราณ แต่ให้ผลลัพธ์ของงานที่ออกมาไม่ต่างกันเท่าใด ดังนั้นจึงควรปรับเปลี่ยนมาใช้วัสดุสมัยใหม่ หรือยังคงการใช้วัสดุแบบโบราณอยู่ เพราะเหตุใด
8. ท่านมีข้อเสนอแนะให้ผู้เรียนศิลปะและศิลปินรุ่นใหม่อย่างไร ในการเลือกใช้วัสดุแบบดั้งเดิมหรือวัสดุสมัยใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
9. ท่านคิดว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำความรู้ในด้านการอนุรักษ์มาผสมผสานกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยคืออะไร
10. เมื่อนำองค์ความรู้ทั้งจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์ มาสร้างสรรค์ผลงาน ท่านคิดว่าลักษณะของผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์นั้นจะออกมาอย่างไร

ด้านการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

11. ท่านคิดว่าหากนำองค์ความรู้ทางด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยมาสอนในหลักสูตรศิลปศึกษาสามารถอยู่ในรูปแบบใดและมีเนื้อหาอย่างไรบ้าง
12. หากการอนุรักษ์ถูกนำมาบูรณาการกับรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ท่านคิดว่าผู้เรียนจะได้ประโยชน์อะไรมากขึ้นกว่ารายวิชาจิตรกรรมไทยที่ไม่ได้บูรณาการมากนักน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

13. ความจำเป็นขององค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ศิลปะต่อผู้เรียนศิลปะและศิลปศึกษา ในความคิดของท่านมีอย่างน้อยเพียงใด เพราะอะไร
14. หากเป็นรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ ควรแบ่งสัดส่วนของการบรรยายและปฏิบัติอย่างไร
15. ท่านคิดว่าสื่อการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรประกอบด้วยอะไรบ้างจึงจะเหมาะสม
16. ในการเรียนการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรมีการพาไปศึกษานอกสถานที่ อาทิ หอศิลป์ วัด และพิพิธภัณฑ์ หรือไม่ เพราะเหตุใด
17. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่กำลังพัฒนาขึ้น ท่านคิดว่าควรมีวิธีการวัดประเมินผลในด้านใดบ้าง และควรเน้นในด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
18. ท่านคิดว่าหากมีการวัดในด้านความตระหนักและจิตสำนึกในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในกระบวนการสร้างสรรค์และตัวผลงานจะสามารถวัดในรูปแบบใดได้บ้าง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ชื่อนิสิต..... วันที่บันทึกการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นักประวัติศาสตร์ศิลป์และทฤษฎีศิลป์

การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์เกี่ยวกับ จิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย การอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของนักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักทฤษฎีศิลป์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ(นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล
2. อายุ ปี
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด..... สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา.....
4. ตำแหน่ง/หน้าที่รับผิดชอบ
.....
5. ประสบการณ์ด้านการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ศิลป์ของไทยและศิลปะของไทย.....ปี **จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
6. ประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ของไทยและสุนทรียศาสตร์ของศิลปะของไทย..... ปี
7. ประวัติด้านวิชาการด้านวิจัยและงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ศิลป์ของไทยและศิลปะของไทย

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ หลักสูตรศิลปศึกษา
ระดับปริญญาบัณฑิต

ด้านจิตรกรรมไทยประเพณี

1. จากประสบการณ์ที่ท่านได้ศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะไทยอย่างลึกซึ้ง ท่านคิดว่าอะไรคือคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้
2. ในโลกปัจจุบันที่ก้าวไกลไปมาก ศิลปะมีความหลากหลายมากขึ้นทั้งเนื้อหา รูปแบบ เทคนิค และวิธีการ ดังนั้นท่านคิดว่าจุดยืนหรือทิศทางของจิตรกรรมไทยประเพณีในอนาคตจะเป็นไปในทิศทางใด (อาทิเช่น อาจคงรูปแบบเดิมไว้ หรือมีการปรับเปลี่ยนไปให้เข้ากับบริบทสังคมยุคปัจจุบัน)

ด้านจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

3. จากกระแสศิลปะร่วมสมัยในปัจจุบัน ในความคิดท่าน ศิลปะร่วมสมัยมีนิยามและลักษณะของผลงานเป็นอย่างไร
4. ในมุมมองของท่านหากมีจิตรกรไทยในปัจจุบันสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยประเพณีขึ้นมา ผลงานชิ้นนั้นจะเป็นจิตรกรรมไทยประเพณีหรือร่วมสมัย
5. การเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมไทยประเพณีไปสู่ความร่วมมือนั้นท่านคิดว่าเกิดจากสาเหตุใด
6. ท่านคิดว่าลักษณะของผลงานจิตรกรรมไทยแบบใด ที่จะเข้าข่ายว่าเป็นจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เพราะเหตุใด
7. ท่านคิดว่าในวงการศิลปะไทยปัจจุบัน จิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้นำเอาจิตรกรรมไทยประเพณีมาใช้อย่างใดบ้าง อย่างไร (อาทิ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ ด้านเทคนิควิธีการ)

ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

8. คำว่าการอนุรักษ์มักอยู่คู่กับจิตรกรรมไทยเสมอ ดังนั้นในความคิดของท่านคิดว่าการอนุรักษ์นั้นมีอะไรบ้าง (มีกี่รูปแบบ ยังไงบ้าง)
9. ในรูปแบบของจิตรกรรมไทยประเพณี ท่านคิดว่าการอนุรักษ์สามารถทำได้อย่างไรบ้าง
10. ท่านคิดว่าจิตรกรรมไทยร่วมสมัยสามารถเป็นหนึ่งในกระบวนการของการอนุรักษ์ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
11. ท่านคิดว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำความรู้ในด้านการอนุรักษ์มาผสมผสานกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยคืออะไร

12. เมื่อนำองค์ความรู้ทั้งจิตรกรรมไทยประเพณี จิตรกรรมไทยร่วมสมัย และการอนุรักษ์ มาสร้างสรรค์ผลงาน ท่านคิดว่านิยามหรือลักษณะของผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์นั้นเป็นอย่างไร

ด้านการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

13. ท่านคิดว่าการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในปัจจุบัน เข้าถึงผู้เรียนศิลปะหรือศิลปินได้มากน้อยเพียงใด ควรมีการปรับเข้าหาบุคคลเหล่านั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด
14. จากประสบการณ์ของท่านคิดว่าการที่มีรายวิชาจิตรกรรมไทยทั้งประเพณีและร่วมสมัยอยู่ในหลักสูตรศิลปศึกษาจะส่งผลดีต่อวงการศิลปะอย่างไร
15. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่กำลังพัฒนาขึ้น ท่านคิดว่าควรมีวัตถุประสงค์อย่างไร
16. ท่านคิดว่าการสอนจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรสอนในรูปแบบใด เพราะเหตุใด
17. หากเป็นรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ จะแบ่งสัดส่วนของการบรรยายและปฏิบัติอย่างไร
18. ท่านคิดว่าสื่อการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรประกอบด้วยอะไรบ้างจึงจะเหมาะสม
19. ในการเรียนการสอนรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ควรมีการพาไปศึกษานอกสถานที่ อาทิ หอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ หรือไม่ เพราะเหตุใด
20. ในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ที่กำลังพัฒนาขึ้น ท่านคิดว่าควรมีวิธีการวัดประเมินผลในด้านใดบ้าง และควรเน้นในด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
21. ท่านคิดว่าหากมีการวัดในด้านความตระหนักและจิตสำนึกในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในกระบวนการสร้างสรรค์และตัวผลงาน จะสามารถวัดในรูปแบบใดได้บ้าง
- ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ชื่อนิสิต..... วันที่บันทึกการสัมภาษณ์

แบบสังเกตการสอนเพื่อการวิจัย

(สำหรับสังเกตการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย)

เรื่อง “การพัฒนารายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต”

ชื่อผู้สอน

.....

ชั้นปีที่ทำการสอน

.....

สถานที่ใช้เก็บข้อมูล

.....

วัน/เดือน/ปี..... เวลาสังเกต ตั้งแต่..... น. ถึงเวลา.....น.

หัวข้อที่ใช้ในการสอน / หน่วยการเรียนรู้..... ครั้งที่

ประเด็นของการสังเกตการสอน มีดังนี้

1. ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1 ผู้สอน

1.1.1 บุคลิกภาพ

.....

1.1.2 สื่อการเรียนรู้

.....

1.1.3 แผนการสอน

.....

1.1.4 สื่อการสอน

.....

1.1.5 การวัดและประเมินผล

.....

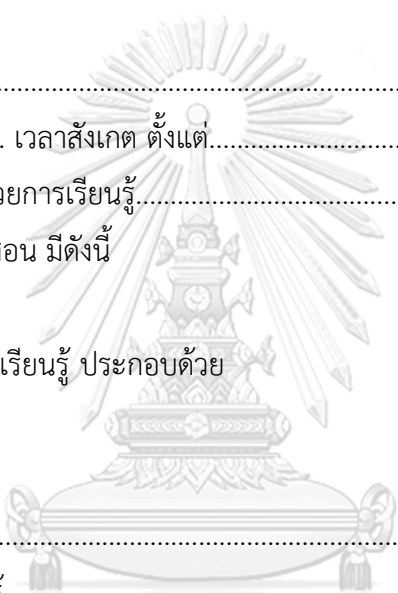
1.2 ผู้เรียน

1.2.1 ความพร้อมในการเรียน

.....

1.2.2 การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.3 สถานที่สอน

1.3.1 สภาพทั่วไป (พื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และบรรยากาศ)

1.3.2 วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน

2. เนื้อหาและกระบวนการสอน

2.1 เนื้อหาด้านจิตกรรมไทยประเพณี

2.2 เนื้อหาด้านจิตกรรมไทยร่วมสมัย

2.3 เนื้อหาด้านการอนุรักษ์จิตกรรมไทย

3. วิเคราะห์ผลงาน

1.1 รูปแบบของผลงาน

1.2 เนื้อหาของผลงาน

1.3 วัสดุ

1.4 เทคนิคและกระบวนการ

1.5 แนวความคิดของผลงาน

แบบประเมินความพึงพอใจ
ในการเรียนการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

1. เพศ

2. ชั้นปีที่

3. สาขาวิชา คณะ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการเรียนในรายวิชา

ข้อ ที่	ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
ด้านเนื้อหา						
1	ได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเทคนิค ลายรดน้ำและลายกำมะลอ					
2	ได้รับองค์ความรู้ด้านวัสดุ เทคนิค และกระบวนการ ของลายรดน้ำและลายกำมะลอ					
3	ได้รับความรู้ในการเลือกใช้วัสดุและเทคนิคไทย ตาม หลักของการอนุรักษ์เชิงป้องกัน อันเป็นปัจจัยที่ทำให้ ช่วยชะลอความเสื่อมสภาพของผลงาน					
4	ได้เรียนรู้แนวทางในการนำเสนอคุณค่าทางด้าน จิตรกรรมไทยประเพณี และทำให้เกิดความต้องการ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย					
5	เนื้อหา มีความแปลกใหม่ และน่าสนใจ					
6	เนื้อหา มีประโยชน์ต่อการนำไปสร้างสรรค์ผลงานของ ผู้เรียนในอนาคต					
ด้านสื่อการเรียนรู้						
7	มีสื่อการสอนในการบรรยายที่เหมาะสม เข้าใจง่าย เนื้อหาครบถ้วน					
8	มีสื่อการสอนที่ใช้ในการสาธิตครบถ้วน					

9	จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ผู้เรียนได้ใช้ในการลงมือปฏิบัติอย่างครบถ้วน					
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้						
10	ผู้สอนบรรยายเนื้อหาทางด้านทฤษฎีและวิธีการลงมือปฏิบัติให้ผู้เรียนเข้าใจได้					
11	ผู้สอนสาธิตกระบวนการทำงานให้ผู้เรียนได้เห็นอย่างชัดเจน พร้อมอธิบายให้เกิดความเข้าใจ					
12	ระยะเวลามีความเหมาะสมในการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการทดลองปฏิบัติงานและการสร้างสรรค์ผลงาน					
13	การได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองในการเรียนการสอนครั้งนี้ สร้างประสบการณ์ใหม่ในการทำงานให้แก่ผู้เรียน					
14	กิจกรรมที่ได้จากการเรียนการสอนสามารถนำไปใช้ต่อยอดในงานของผู้เรียนได้ในอนาคต					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบรับรองรายวิชา

คำแนะนำการรับรองรายวิชา

1. การรับรองรายวิชา หมายถึง การรับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. แบบรับรองนี้มีข้อความเพื่อรับรองรายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ รายละเอียดรายวิชาและแผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์ 16 สัปดาห์ โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามความเห็นของท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้
 - 3 หมายถึง หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมมาก
 - 2 หมายถึง หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมปานกลาง
 - 1 หมายถึง หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมน้อย

หัวข้อการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	
1. รายละเอียดรายวิชา				
หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป				
หมวดที่ 2 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์				
หมวดที่ 3 ลักษณะและการดำเนินการ				
หมวดที่ 4 การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน				
หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล				
หมวดที่ 6 ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน				
หมวดที่ 7 การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา				
2. แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์				
สัปดาห์ที่ 1 คุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี : ต้นทุนทางศิลปะไทย				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				

หัวข้อการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	
5. การวัดและประเมินผล				
สัปดาห์ที่ 1 คุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี : ต้นทุนทางศิลปะไทย				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
สัปดาห์ที่ 2 ความหมาย ประวัติความเป็นมา และแนวทางการพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. ใบงานและแบบประเมินใบงาน				
สัปดาห์ที่ 3 ความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยสำหรับผู้เรียน ในหลักสูตรศิลปศึกษา				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. ใบงานและแบบประเมินใบงาน				
สัปดาห์ที่ 4 การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยในเชิงป้องกันในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย ผ่านการเลือกใช้วัสดุ เทคนิค และกระบวนการ				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				

หัวข้อการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	
5. การวัดและประเมินผล				
สัปดาห์ที่ 5 การศึกษาผลงานจิตรกรรมไทยนอกสถานที่				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
สัปดาห์ที่ 6 ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทย (สีฝุ่นผสมกาว)				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. ใบงานและแบบประเมินใบงาน				
สัปดาห์ที่ 7 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทย (สีฝุ่นผสมกาว)				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. แบบประเมินผลงาน				
สัปดาห์ที่ 8 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว				
ครั้งที่ 1 (ตรวจแบบร่างผลงาน พร้อมนำเสนอแนวความคิด)				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				

หัวข้อการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	
6. แบบประเมินแบบร่าง				
<u>สัปดาห์ที่ 9</u> การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ครั้งที่ 2 (ตรวจความคืบหน้า)				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. แบบประเมินความก้าวหน้า				
<u>สัปดาห์ที่ 10</u> การนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. แบบประเมินผลงานและแบบประเมินการนำเสนอผลงาน				
<u>สัปดาห์ที่ 11</u> ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำและลายกำมะลอ				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. ใบงานและแบบประเมินใบงาน				
<u>สัปดาห์ที่ 12</u> การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมลายรดน้ำเชิงอนุรักษ์				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				

หัวข้อการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. แบบประเมินผลงาน				
สัปดาห์ที่ 13 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ ครั้งที่ 1 (ตรวจแบบร่างผลงาน พร้อมนำเสนอแนวความคิด)				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. แบบประเมินแบบร่าง				
สัปดาห์ที่ 14 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ ครั้งที่ 2				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
สัปดาห์ที่ 15 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ ครั้งที่ 3 (ตรวจสอบความคืบหน้า)				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. แบบประเมินความก้าวหน้า				

หัวข้อการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	
สัปดาห์ที่ 16 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และการนำเสนอผลงาน				
1. จุดประสงค์การเรียนการสอน				
2. เนื้อหา				
3. กิจกรรมการเรียนการสอน				
4. สื่อการเรียนรู้				
5. การวัดและประเมินผล				
6. แบบประเมินผลงานและแบบ ประเมินการนำเสนอผลงาน				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ค แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์
รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
 สัปดาห์ที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างงานจิตรกรรมไทยประเพณีของช่างเขียนในอดีต
 และคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีที่เป็นต้นทุนทางศิลปะไทย

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนอธิบายความเป็นมา และสามารถจำแนกยุคสมัยรวมถึงคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีได้
2. ทักษะพิสัย : -
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

เนื้อหา

ประวัติความเป็นมาของจิตรกรรมไทยประเพณีตามหลักฐานที่ยังคงเหลืออยู่ซึ่งเริ่มตั้งแต่ยุคสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการอันเป็นหลักฐานของความเจริญในงานช่างไทยโบราณในแต่ละยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ วิธีคิด และเทคนิควิธีการ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมในการนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย พร้อมทั้งอธิบายถึงคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางด้านเนื้อหา เช่น เรื่องราวทางพุทธประวัติ คติ ความเชื่อ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ช่างได้ถ่ายทอดออกมาผ่านภาพจิตรกรรมไทย และคุณค่าทางด้านรูปแบบ ที่แสดงผ่านลักษณะของลวดลาย การจัดวางองค์ประกอบภาพ และรวมไปถึงกรรมวิธีการสร้างผลงานที่ประกอบด้วยเรื่องของเทคนิควิธีการและวัสดุทางด้านจิตรกรรมไทย

วิธีการสอน

บรรยาย

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ไม่มี (ทำร่วมกับสัปดาห์ที่ 2)

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงความสำคัญขององค์ความรู้ด้านจิตรกรรมไทย โดยเฉพาะคุณค่าทั้ง 2 ด้านของจิตรกรรมไทยประเพณีที่เปรียบเสมือนเป็นทุนทางศิลปวัฒนธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนได้

- ❖ ให้ผู้เรียนเล่นเกมตอบคำถามเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยประเพณี โดยผู้สอนจะเตรียมภาพจิตรกรรมไทยประเพณีมาให้ผู้เรียนตอบว่าเป็นยุคสมัยใด ซึ่งภาพจะถูกปิดไว้แล้วจะค่อย ๆ เปิดทีละนิด เมื่อผู้เรียนตอบก็จะถามถึงเหตุผลว่าทำไมคิดเช่นนั้น กิจกรรมส่วนนี้เป็นการร่วมสนุกไปพร้อมกับการสำรวจพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนไปในตัว

ขั้นสอน

- ❖ ผู้สอนอธิบายประวัติความเป็นมาของจิตรกรรมไทยประเพณี เริ่มตั้งแต่ยุคสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งเปิดรูปภาพประกอบ เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการอันเป็นหลักฐานของความเจริญในงานช่างและวิถีคิดช่างไทยโบราณในแต่ละยุคสมัย พร้อมทั้งอธิบายถึงคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี ได้แก่ คุณค่าทางด้านเนื้อหา เช่น เรื่องราวทางพุทธประวัติ คติ ความเชื่อ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ช่างได้ถ่ายทอดออกมาผ่านภาพจิตรกรรมไทย และคุณค่าทางด้านรูปแบบ ที่แสดงผ่านลักษณะของลวดลาย การจัดวางองค์ประกอบภาพ และรวมไปถึงกรรมวิธีการสร้างผลงานที่ประกอบด้วยเรื่องของเทคนิควิธีการและวัสดุทางด้านจิตรกรรมไทย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงทุนทางศิลปวัฒนธรรมที่สามารถนำไปต่อยอดพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ของตนเองได้ในอนาคต
- ❖ เปิดภาพตัวอย่างของจิตรกรรมไทยของแต่ละสมัยแล้วให้ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์รูปแบบ แนวคิด และคติการสร้างงานจิตรกรรมไทยประเพณี ว่าช่างเขียนโบราณมีแนวคิดในการสร้างงานอย่างไร
- ❖ เมื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้างต้นแล้ว ก็จะทำการเล่นเกมเปิดภาพเหมือนช่วงแรกอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบความเข้าใจว่าผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ดีขึ้นมากน้อยเพียงใด
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย

ขั้นสรุป

- ❖ ให้ผู้เรียนกล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสัปดาห์นี้
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณี พร้อมทั้งชี้แจงภาระงานที่ต้องนำองค์ความรู้ในวันนี้ไปใช้ในสัปดาห์ถัดไป

สื่อการเรียนรู้

1. สไลด์ Power point ในการบรรยาย
2. ภาพถ่ายจิตรกรรมไทยประเพณี

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. พิพิธภัณฑ์ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
3. จิตรกรรมฝาผนัง เช่น พระที่นั่งพุทไธสวรรย์
4. อินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
<p>ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนอธิบาย ความเป็นมา และสามารถ จำแนกยุคสมัยรวมถึงคุณค่า ของจิตรกรรมไทยประเพณีได้</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การตอบคำถามจากการเล่นเกมในชั้นเรียน ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณี - การทำใบงานวิเคราะห์ (ร่วมกับสัปดาห์ที่ 2) วิเคราะห์และอธิบายถึงคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีที่นำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน 	<p>แบบประเมินใบงานการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย (ร่วมกับสัปดาห์ที่ 2)</p>
<p>จิตพิสัย : ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <p>การทำใบงานวิเคราะห์ (ร่วมกับสัปดาห์ที่ 2) แสดงให้เห็นถึงทัศนคติในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยและความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย</p>	<p>แบบประเมินใบงานการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย (ร่วมกับสัปดาห์ที่ 2)</p>

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
 สัปดาห์ที่ 2 ความหมาย ประวัติความเป็นมา และการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผลงาน
 จิตรกรรมไทยร่วมสมัย

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติความเป็นมา ความหมาย ลักษณะ และแนวทางการพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
2. ทักษะพิสัย : -
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

เนื้อหารายวิชา

ประวัติความเป็นมาของจิตรกรรมไทยสมัยใหม่ตามทฤษฎีของนักประวัติศาสตร์ศิลปะไทยและนักทฤษฎีศิลปะเริ่มตั้งแต่ยุคขรรค์อินโข่ง และจิตรกรรมไทยร่วมสมัยในยุคศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี โดยบรรยายให้เห็นความเปลี่ยนแปลงพร้อมกับสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายและนิยามของคำว่าจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ท้ายที่สุดคือเรียนรู้กระบวนการทำงาน วิธีคิด และกระบวนการนำจิตรกรรมไทยประเพณีอันเป็นทุนทางศิลปวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

วิธีการสอน

บรรยาย

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ใบงานวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนเปิดภาพผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงที่ผู้เรียนรู้จักและคุ้นเคยกันดี โดยให้ช่วยกันวิเคราะห์ถึงการทำงานของศิลปินว่าได้นำคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีส่วนใดมาใช้ แล้วประยุกต์ให้เกิดความใหม่และร่วมสมัยกับปัจจุบันอย่างไร ส่วนนี้เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนพร้อมกับการสำรวจความเข้าใจเดิมเกี่ยวกับงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนอธิบายประวัติความเป็นมาของจิตรกรรมไทยสมัยใหม่และเริ่มต้นตั้งแต่ยุค ขรัวอินโข่ง และยุคศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี โดยบรรยายให้เห็นความ เปลี่ยนแปลงพร้อมกับสาเหตุที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเมื่อผู้เรียนเห็นภาพรวมของจิตรกรรมไทยร่วมสมัยแล้ว ต่อจากนั้นผู้สอนจะ บรรยายนิยามและความหมายของจิตรกรรมไทยร่วมสมัยตามทฤษฎีของผู้ เชี่ยวชาญและนักประวัติศาสตร์ศิลป์
- ❖ ผู้สอนอธิบายกระบวนการ วิชิต การนำคุณค่าทางจิตรกรรมไทยประเพณีมาใช้ อย่างเป็นระบบ พร้อมเปิดรูปตัวอย่างประกอบการอธิบาย
- ❖ ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ภาพตัวอย่างผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ผู้สอนเตรียมมาว่า ศิลปินนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีด้านใดบ้าง และนำเสนอ อย่างเป็นระบบอย่างไร
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย

ชั้นสรุป

- ❖ ให้ผู้เรียนกล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสัปดาห์นี้
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและคุณค่าทางด้านจิตรกรรม ไทยร่วมสมัยพร้อมทั้งชี้แจงภาระงานที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติ

สื่อการเรียนรู้

1. สไลด์ Power point ในการบรรยาย
2. ภาพถ่ายผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
3. ภาพถ่ายจิตรกรรมไทยประเพณี

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. พิพิธภัณฑ์ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
3. หอศิลป์ เช่น หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
4. อินเทอร์เน็ต
5. วารสารศิลปะออนไลน์

การวัดและประเมินผล

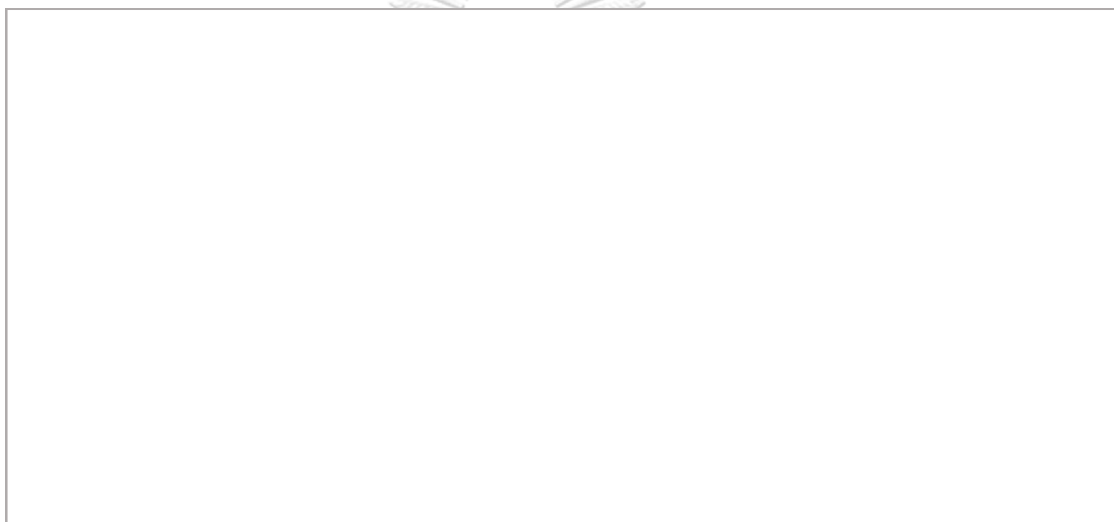
จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
<p>ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติความเป็นมา ความหมาย ลักษณะ และแนวทางการพัฒนาผลงาน จิตรกรรมไทยร่วมสมัย</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การตอบคำถามในชั้นเรียนที่แสดงความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความหมาย และแนวทางการพัฒนาผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย - การทำใบงานวิเคราะห์ (ร่วมกับสัปดาห์ที่ 2) วิเคราะห์แนวทางในการทำงาน สร้างสรรค์จิตรกรรมไทยของศิลปิน 	<p>แบบประเมินใบงานที่ 1</p> <p>การวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย</p>
<p>จิตพิสัย : ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำใบงานวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงทัศนคติในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย และความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย 	<p>แบบประเมินใบงานที่ 1</p> <p>การวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย</p>

ใบงานที่ 1

วิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

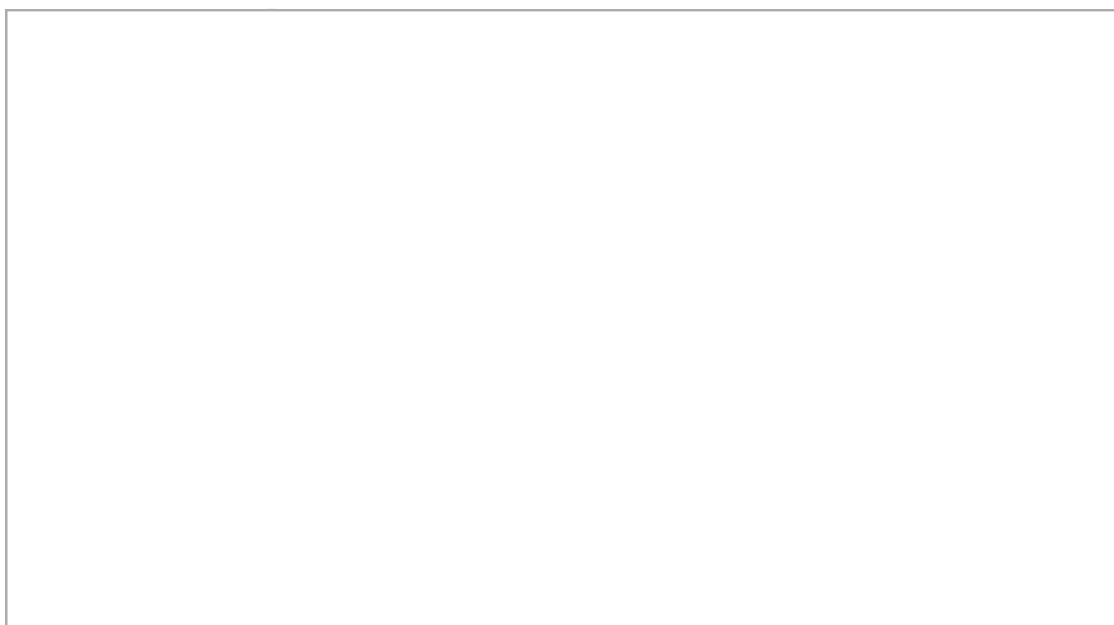
คำชี้แจง ให้ผู้เรียนเลือกผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยมา 2 ชิ้น ที่มีความแตกต่างกัน แล้ว ทำการศึกษาและวิเคราะห์ว่าผลงานที่เลือกมาศิลปินนำเสนอคุณค่าทางด้านเนื้อหาทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีอย่างไรบ้าง และนำมาคุณค่าทางด้านรูปแบบมาประยุกต์ใช้อย่างไร โดยสามารถเขียนในรูปแบบความเรียง หรือเขียนเป็นผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายให้ชัดเจน พร้อมเปรียบเทียบความแตกต่างในการประยุกต์ใช้คุณค่าทางด้านรูปแบบและการนำเสนอคุณค่าทางด้านเนื้อหาจากผลงานทั้ง 2 ชิ้นที่เลือกมา และข้อสุดท้ายให้ผู้เรียนเขียนอธิบายคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีที่ตนเองสนใจในการนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

ผลงานชิ้นที่ 1

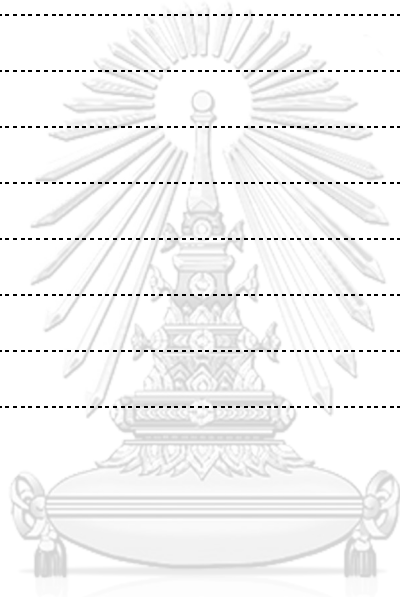

ผลงานชิ้นที่ 2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ให้ผู้เรียนเขียนอธิบายคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีที่ตนเองสนใจในการนำไปประยุกต์ในการ
สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย เพราะเหตุใด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบประเมินใบงานที่ 1 วิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
1	สามารถระบุคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีที่ศิลปินนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างครบถ้วนในแต่ละด้าน			
2	สามารถเขียนวิเคราะห์ว่าศิลปินมีแนวทางในการนำเสนอและประยุกต์ใช้คุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีอย่างไร			
3	สามารถอธิบายแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่เลือกมาได้			
4	แสดงถึงการศึกษาค้นคว้ากระบวนการและแนวทางการทำงานของศิลปินจากผลงานที่เลือกมา			
5	อธิบายพร้อมสรุปความเหมือนและความแตกต่างของการประยุกต์ใช้คุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีในงานร่วมสมัยจากผลงานทั้ง 2 ชิ้นที่เลือกมา			
6	การเขียนอธิบายที่แสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าและความต้องการที่จะนำเสนอคุณค่าของจิตรกรรมไทยประเพณีในรูปแบบที่ร่วมสมัยต่อไป			
7	หาข้อมูลในการอ้างอิงได้อย่างครบถ้วนและน่าเชื่อถือ			
8	สามารถออกแบบ เรียบเรียง และอธิบายได้เป็นระบบเข้าใจง่าย			
รวม				

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

17 - 24 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

9 - 16 คะแนน หมายถึง ดี

1 - 8 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สัปดาห์ที่ 3 ความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

สำหรับผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมาย ความสำคัญ กระบวนการ และแนวทางการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยที่เหมาะสมได้
2. ทักษะพิสัย : -
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงถึงการเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

เนื้อหารายวิชา

ประวัติความเป็นมาของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลังจากนั้นจึงกล่าวถึงความหมายและนิยามของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยอันเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นชะลอการชำรุดเสื่อมสภาพของจิตรกรรมไทย โดยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ซ่อมแซม เสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรง เป็นต้น ดังนั้นในการเรียนการสอนจะอธิบายถึงรูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์และขั้นตอนในการดำเนินการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการทำงานอนุรักษ์ที่เป็นศาสตร์เฉพาะทาง พร้อมทั้งได้เห็นบางแง่มุมของการอนุรักษ์ที่ผู้เรียนสามารถลงมือทำได้

วิธีการสอน

บรรยาย

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ใบงาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนตั้งคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและทัศนคติของผู้เรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย อาทิ ผู้เรียนคิดว่าการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยคืออะไร มีกระบวนการทำงานอย่างไรบ้าง แล้วคิดว่าตัวผู้เรียนจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ในแง่มุมใดได้บ้าง
- ❖ ผู้สอนอธิบายถึงความสำคัญของการเรียนการสอนที่นำองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยมาบูรณาการว่าจะเป็นประโยชน์กับผู้เรียนในด้านใดบ้าง

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนอธิบายประวัติความเป็นมาของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยที่มีในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันแบบพอสังเขป หลังจากนั้นอธิบายความหมายของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย พร้อมกับอธิบายรูปแบบของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยว่ามีรูปแบบแบบใดบ้าง ก่อนที่จะอธิบายถึงสาเหตุการเสื่อมสภาพของจิตรกรรมไทย รวมถึงวิธีการอนุรักษ์ว่ามีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไรบ้าง ท้ายที่สุดคือบริบททางด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยที่เหมาะสมกับผู้เรียนในหลักสูตรศิลปศึกษา
- ❖ เปิดภาพจิตรกรรมฝาผนังตัวอย่างที่เกิดการชำรุดแล้วให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหาย พร้อมทั้งวิเคราะห์ว่าควรทำการอนุรักษ์รูปแบบใดบ้าง และบริบททางด้านการอนุรักษ์แบบใดที่ตนเองทำได้ ส่วนนี้เป็นตัวอย่างที่จะให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมในใบงานที่จะให้ทำในชั้นถัดไป
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัยในองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์
- ❖ ให้ผู้เรียนจับกลุ่ม 3-5 คน แล้วแจกใบงาน โดยมีด้วยกัน 3 ข้อ ข้อแรกเป็นการสรุปรูปแบบของการอนุรักษ์ว่ามีกี่ประเภท ข้อสองจะเป็นภาพของจิตรกรรมไทยที่มีการชำรุดทรุดโทรมตามสถานที่จริง โดยให้ช่วยกันสำรวจและวิเคราะห์สาเหตุของความเสียหาย ข้อที่สามเป็นการจำลองเหตุการณ์การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตรกรรม อาทิ การทาสีทับของเดิม การตอกตะปูแขวนสิ่งของ โดยให้ผู้เรียนคิดว่าเกิดจากปัจจัยใด และมีวิธีแก้อย่างไร
- ❖ ให้ผู้เรียนออกมานำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการทำใบงาน

ชั้นสรุป

- ❖ ให้ผู้เรียนกล่าวถึงความรู้สึกร่วมที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสัปดาห์นี้
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความหมาย รวมถึงรูปแบบและแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

สื่อการเรียนรู้

1. สไลด์ Power point ในการบรรยาย
2. ภาพถ่ายจิตรกรรมฝาผนัง
3. ภาพถ่ายจิตรกรรมไทยที่ชำรุด
4. ภาพถ่ายกระบวนการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

แหล่งการเรียนรู้

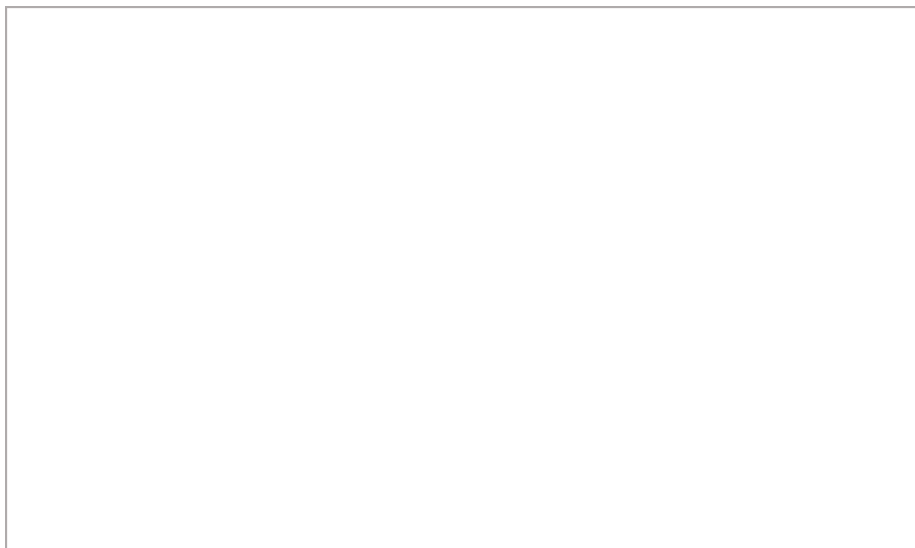
1. ห้องสมุด
2. พิพิธภัณฑ์ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

3. อินเทอร์เน็ต
4. วารสารศิลปะออนไลน์

การวัดและประเมินผล

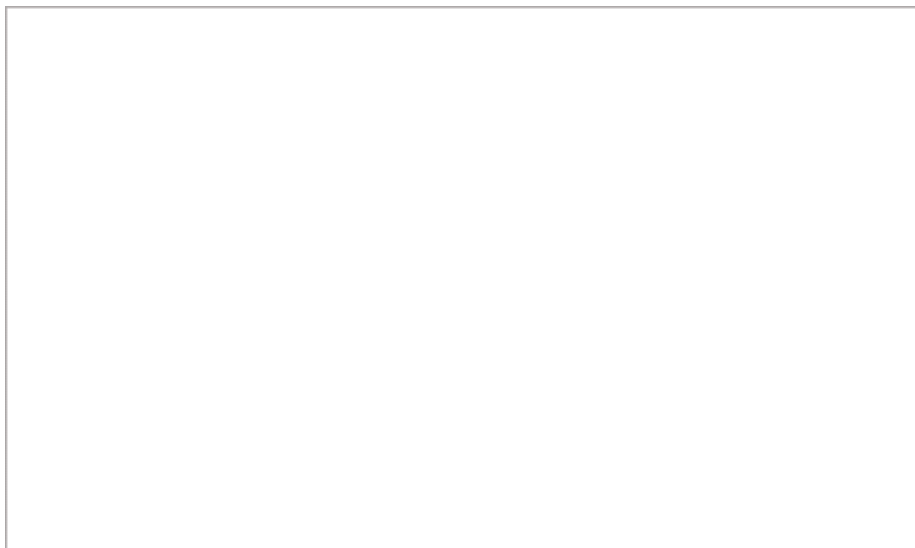
จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
<p>ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมาย ความสำคัญ กระบวนการ และแนวทางการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทยที่เหมาะสมได้</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การตอบคำถามในชั้นเรียนที่แสดงความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญ และกระบวนการในการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย - การทำใบงานวิเคราะห์และนำเสนอถึงการเสื่อมสภาพของจิตรกรรมไทยและขั้นตอนการอนุรักษ์ตามความคิดของผู้เรียน และแสดงให้เห็นการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ - การนำเสนอผลจากการวิเคราะห์จากใบงาน 	<p>แบบประเมินใบงานที่ 2 ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย</p>
<p>จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงถึงการเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การแสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และความรับผิดชอบในการทำใบงานที่ได้รับมอบหมาย 	<p>แบบประเมินใบงานที่ 2 ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย</p>

2. ให้ช่วยกันสำรวจภาพของจิตรกรรมไทยที่มีการชำรุดทรุดโทรมตามสถานที่จริง ว่ามีความเสียหาย
อะไรบ้าง พร้อมวิเคราะห์สาเหตุของความเสียหาย

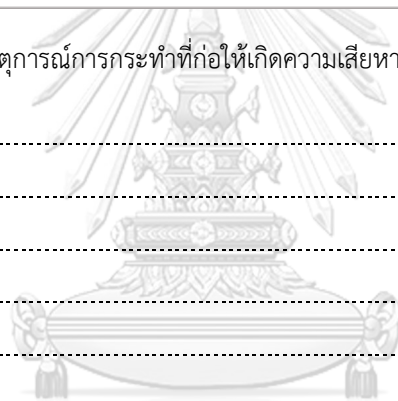

ภาพจิตรกรรมไทยที่เกิดความเสียหาย (อาจส่งให้เป็นไฟล์ผ่าน google drive อีกทางหนึ่ง เพื่อผู้เรียนจะได้เห็นภาพ
ที่ละเอียดไว้ใช้ในการสำรวจและวิเคราะห์)

3. ภาพจำลองเหตุการณ์การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตรกรรมไทย โดยให้ผู้เรียนให้ความเห็นว่าเกิดจากสาเหตุใด มีวิธีป้องกันอย่างไร และตามหลักการอนุรักษ์ควรจะทำอย่างไร

ภาพเหตุการณ์การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตรกรรมไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบประเมินใบงานที่ 2 ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมไทย

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ข้อที่ 1				
1	สามารถระบุรูปแบบของการอนุรักษ์ได้ครบทุกรูปแบบ			
2	สามารถเขียนอธิบายขยายความลักษณะของการอนุรักษ์ในแต่ละรูปแบบได้อย่างชัดเจน			
ข้อที่ 2				
3	สามารถสำรวจความเสียหายของผลงานจิตรกรรมไทยได้อย่างละเอียด ครบถ้วน			
4	สามารถวิเคราะห์สาเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลงานจิตรกรรมไทยได้อย่างสมเหตุสมผล			
ข้อที่ 3				
5	สามารถแสดงความคิดเห็น ที่มีต่อการกระทำที่ผิดลักษณะว่าก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลงานจิตรกรรมไทยอย่างไรบ้าง			
6	สามารถนำเสนอวิธีการป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าว และตามหลักการอนุรักษ์ได้ว่าควรจะทำอย่างไร			
7	การนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์จากการทำงานร่วมกันในกลุ่ม			
รวม				

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

15 – 21 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

8 – 14 คะแนน หมายถึง ดี

1 – 7 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สัปดาห์ที่ 4 การอนุรักษ์จิตรกรรมเชิงป้องกันในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย

ผ่านการเลือกใช้วัสดุ เทคนิค และกระบวนการ

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : -
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถเลือกใช้เทคนิควิธีการและวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์ผลงาน
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของการใช้วัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทย

เนื้อหาวิชา

ความหมายและหลักการของการอนุรักษ์เชิงป้องกันผลงานศิลปกรรม และการเลือกใช้วัสดุ เทคนิค และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่เหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกันโดยเฉพาะ ผลงานจิตรกรรมไทยที่มีวัสดุและเทคนิควิธีการเฉพาะที่สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งในปัจจุบันมีงานวิจัยรองรับเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาของช่างไทยโบราณว่าเป็นกระบวนการทำงานที่มีความเหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ที่จะช่วยชะลอการเสื่อมสภาพของผลงานศิลปกรรมได้ และหากต้องการใช้วัสดุทดแทนก็จำเป็นต้องรู้ว่าวัสดุมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนี้เนื้อหาจะครอบคลุมไปถึงการดูแลและการจัดเก็บผลงานสำหรับผู้เรียนเพื่อป้องกันการเสียหายของผลงานจากปัจจัยภายนอกด้วย

วิธีการสอน

บรรยาย

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ไม่มี

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนสอบถามความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์เชิงป้องกันกับผู้เรียน พร้อมกับตั้งคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์เชิงป้องกันว่าผู้เรียนที่เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานสามารถทำอย่างไรได้บ้าง พร้อมทั้งชี้แจงประโยชน์จากองค์ความรู้ที่ได้ในสัปดาห์นี้ต่อการทำงานในครั้งต่อไปของผู้เรียน

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนอธิบายความหมายและวิธีการปฏิบัติของการอนุรักษ์เชิงป้องกัน และกล่าวถึงผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในกระบวนการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ซึ่งรวมถึงผู้เรียนในวิชานี้ที่เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะว่าผู้เรียนจะสามารถทำการอนุรักษ์เชิงป้องกันในรูปแบบใดได้บ้าง โดยการเลือกใช้วัสดุ เทคนิค และกระบวนการทำงานที่เหมาะสมเป็นกระบวนการหนึ่งที่เปรียบเสมือนเป็นการอนุรักษ์ตั้งแต่เริ่มสร้างผลงาน เพราะการเลือกใช้วัสดุและกระบวนการทำงานที่เหมาะสมจะช่วยยืดอายุงานศิลปกรรม โดยเฉพาะในด้านจิตรกรรมไทยที่มีวัสดุและเทคนิควิธีการเฉพาะ ผู้เรียนจะต้องรู้จักกับเทคนิค วัสดุ กระบวนการเป็นอย่างดี นอกจากนี้จะอธิบายวิธีการจัดเก็บผลงานของผู้เรียนให้ถูกต้อง เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายไปพร้อม ๆ กัน
- ❖ ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดถึงการเลือกใช้วัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้อย่างไร และข้อดีของการสืบสานเรื่องวัสดุ เทคนิค และวิธีการแบบจิตรกรรมไทยประเพณีที่บูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย

ชั้นสรุป

- ❖ ให้ผู้เรียนกล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสัปดาห์นี้
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์เชิงป้องกัน และบทบาทของผู้เรียนในชั้นเรียนที่เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานว่าจะสามารถนำความรู้เรื่องการอนุรักษ์เชิงป้องกันไปใช้ในการสร้างสรรค์และดูแลผลงานที่กำลังจะสร้างขึ้นในรายวิชาและในอนาคตได้อย่างไรบ้าง

สื่อการเรียนรู้

1. สไลด์ Power point ในการบรรยาย
2. ภาพถ่ายกระบวนการอนุรักษ์เชิงป้องกัน
3. ภาพถ่ายวัสดุ เทคนิค และกระบวนการทางจิตรกรรมไทย

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
<p>ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถเลือกใช้เทคนิควิธีการและวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์ผลงาน</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความสามารถในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์ผลงานทั้งในเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่น ผสมกาวและลายรดน้ำ และลายกำมะลอ - แสดงถึงการใช้ขั้นตอนในการทำงานในแต่ละเทคนิคที่ใช้ในการสร้างสรรค์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินพร้อมทั้งแบบประเมินผลงาน การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่น - ประเมินพร้อมทั้งแบบประเมินผลงาน การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำ และลายกำมะลอ
<p>จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของการใช้วัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนถึงการใช้วัสดุและเทคนิคแบบไทยในชั้นเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> -

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สัปดาห์ที่ 5 การศึกษาผลงานจิตรกรรมไทยนอกสถานที่

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบประเพณีจากภูมิปัญญาช่างไทย
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการทางจิตรกรรมไทยแบบประเพณีจากภูมิปัญญาช่างไทยไปใช้ในการทดลองปฏิบัติงานและสร้างสรรค์ผลงานอย่างเหมาะสม
3. จิตพิสัย : -

เนื้อหารายวิชา

ช่างสิบหมู่ มีหน้าที่ทำราชการจำเพาะด้านการช่างที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านวิจิตรศิลป์และประณีตศิลป์ในประเทศไทยมาตั้งแต่โบราณ แต่เดิมมีหน้าที่รับสนองพระราชประสงค์ ในส่วนองค์พระมหากษัตริย์ก็ดี แต่ก็ไม่ได้สงวนไว้เป็นส่วนพระองค์เท่านั้น ช่างสิบหมู่เป็นการรวบรวมผู้คนที่ฝีมือ เข้าใจ และสามารถทำการช่างต่าง ๆ ขึ้นเป็นหมู่เป็นกรมเพื่อจะได้เป็นกำลังในการสร้างงานศิลปกรรมต่างๆ ในส่วนของจิตรกรรมไทยที่จะทำการศึกษากันในรายวิชานี้ ได้แก่ จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ โดยพาไปศึกษานอกสถานที่ ที่สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากรเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นกระบวนการทำงานและความรู้จากช่างที่มีประสบการณ์ในการทำงาน จากช่างจิตรกรรมไทยและจากกลุ่มงานช่างรักที่ประกอบด้วยงานลายรดน้ำและลายกำมะลอที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

วิธีการสอน

ศึกษานอกสถานที่

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ไม่มี

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงจุดประสงค์ในการศึกษานอกสถานที่ โดยเฉพาะในการศึกษาที่สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากรที่เป็นโอกาสดีที่ผู้เรียนจะได้ศึกษาการปฏิบัติงานจากผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติงานของตัวเอง

- ❖ หลังจากนั้นจึงตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนเกี่ยวกับช่างสิบหมู่ รวมถึงบทบาทหน้าที่ผ่านการตั้งคำถาม

ขั้นสอน

- ❖ ผู้สอนส่งต่อให้วิทยากรของทางช่างสิบหมู่เป็นคนอธิบายภาพรวมของช่างสิบหมู่ว่าแยกเป็นหมู่เป็นกรมอย่างไรบ้าง และมีภาระงานอย่างไรบ้าง ก่อนจะพาผู้เรียนดูผลงานของช่างสิบหมู่ในพิพิธภัณฑ์พร้อมบรรยายลักษณะในการทำงานเบื้องต้นของแต่ละหมู่ งาน
- ❖ หลังจากนั้นจะพาผู้เรียนเข้าไปศึกษากระบวนการทำงานกับช่างจิตรกรรมไทยและกลุ่มงานช่างรัก โดยวิทยากรซึ่งเป็นช่างที่ทำงานจริง จะบรรยายและสาธิตกระบวนการทำงานให้ผู้เรียนได้รับชม ในส่วนนี้ผู้เรียนจะได้เห็นวัสดุ เทคนิค และกระบวนการที่เป็นแบบประเพณีช่างไทยที่สืบทอดกันมาจากช่างที่ทำงานและเชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะ
- ❖ หากผู้เรียนมีข้อสงสัยจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดคุยกับช่างโดยตรง

ขั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนถามถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษานอกสถานที่ในครั้งนี้ อาจเป็นคำถามที่เป็นการทบทวนความรู้และตรวจสอบความรู้ผู้เรียนไปในตัว เช่น กระบวนการทำงานของลายรดน้ำมีกี่ขั้นตอน หรือช่างสิบหมู่ประกอบด้วยช่างอะไรบ้าง เป็นต้น
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการช่างสิบหมู่ และกระบวนการทำงานด้านจิตรกรรมไทย ได้แก่ จิตรกรรมไทยสีฝุ่น ลายรดน้ำ และลายกำมะลอ
- ❖ ให้ผู้เรียนกล่าวถึงความรู้สึกลงในการศึกษานอกสถานที่ในครั้งนี้

สื่อการเรียนรู้

1. ผลงานศิลปะไทยโบราณช่างสิบหมู่
2. วัสดุจริงในการทำงานจิตรกรรมไทย

แหล่งการเรียนรู้

1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยโบราณช่างสิบหมู่
2. สถานที่ทำงานจริง

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
<p>ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญและกระบวนการของจิตรกรรมไทยแบบประเพณีจากภูมิปัญญาช่างไทย</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การนำเสนอผลงานที่แสดงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานจิตรกรรมไทยแบบภูมิปัญญาช่างไทย 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินพร้อมกับแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่น - ประเมินพร้อมกับแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ
<p>ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการทางจิตรกรรมไทยแบบประเพณีจากภูมิปัญญาช่างไทยไปใช้ในการทดลองปฏิบัติงานและสร้างสรรค์ผลงานอย่างเหมาะสม</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติงานและผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ว่าสามารถเลือกใช้เทคนิควิธีการและวัสดุที่เหมาะสมในการทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินผลงานการทดลองปฏิบัติงานเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว - แบบประเมินผลงานการทดลองปฏิบัติงานเทคนิคลายรดน้ำ - ประเมินพร้อมกับแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่น - ประเมินพร้อมกับแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สัปดาห์ที่ 6 ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว และ
วิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวมาใช้ในการสร้างสรรค์
จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว
2. ทักษะพิสัย : -
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของการใช้วัสดุและเทคนิคสีฝุ่นผสมกาวตามภูมิปัญญาช่างไทย และผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

เนื้อหารายวิชา

เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยตามหลักฐานที่ยังเหลืออยู่ตั้งแต่สมัยอยุธยาโดยวัสดุสำคัญประการแรกคือ สี เป็นวัตถุดิบที่ได้มาจาธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ตัวทำละลายจึงได้แก่ น้ำหรือสีบางชนิดก็มีการใช้แอลกอฮอล์ในกรณีที่น้ำไม่สามารถทำละลายได้ในบางสี ซึ่งต้องผสมกับตัวยึดเกาะที่ส่วนมากใช้ยางไม้จากธรรมชาติ เช่น ยางกาวเม็ดมะขาม ยางกระถิน เป็นต้น เพื่อให้สีที่ถูกเขียนลงไปยังพื้นผิวของงานสามารถยึดเกาะและติดคงทนเป็นเวลานาน ซึ่งเรียกรวมวิธีนี้ว่า การเขียนสีฝุ่นผสมกาวหรือตามหลักวิชาการเรียกว่า การเขียนแบบเทมเพอรา (Tempera) นอกจากนี้ก็มีกระบวนการเตรียมพื้นอีกหลายกระบวนการ ที่มีลักษณะเฉพาะไปในแต่ละพื้นผิว ซึ่งในการเรียนการสอนจะกล่าวถึงวัสดุอุปกรณ์แบบดั้งเดิมและวัสดุที่มีทดแทนในปัจจุบันรวมถึงข้อดีข้อเสียของแต่ละประเภท เทคนิควิธีการของการทำงานแบบช่างโบราณพร้อมทั้งแนวทางในการนำวัสดุเทคนิควิธีการมาสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยมีผลงานตัวอย่างของศิลปินในปัจจุบันที่ประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์

วิธีการสอน

บรรยาย

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ใบงาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนสอบถามความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว หรือตามหลักวิชาการเรียกว่า การเขียนแบบเทมเพอรา (Tempera) ว่าผู้เรียนเคยมีประสบการณ์และความรู้เดิมมามากน้อยเพียงใด

- ❖ ทายคำถามดึงดูดความสนใจของผู้เรียนด้วยการให้ผู้เรียนทายว่าสีของจิตรกรรมไทยได้มาจากวัสดุใดบ้างในแต่ละสี เพื่อเป็นการเชื่อมโยงไปถึงเรื่องของวัสดุในงานจิตรกรรมไทยไปในตัว

ขั้นสอน

- ❖ ผู้สอนอธิบายวัสดุที่ใช้ในงานจิตรกรรมไทย ตั้งแต่กระบวนการเตรียมพื้นว่ามีสูตรแบบใดบ้าง เพราะก็จะมีสูตรของช่างแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป แล้วมาสรุปว่าในการทดลองปฏิบัติในชั้นเรียนจะใช้ในรูปแบบใด ต่อมาคือเรื่องของสีว่าสีมีที่มาจากอะไร กระบวนการในการได้มาซึ่งสีฝุ่นที่พร้อมใช้มีกระบวนการอย่างไรบ้าง รวมถึงตัวกาบที่ใช้ผสมกับสีในการเขียนมีอะไรบ้าง แล้วแต่ละอย่างนั้นมีข้อแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งในส่วนของกาบอาจจะกล่าวถึงงานวิจัยเกี่ยวกับตัวกาบเม็ดมะขามและกาบกระถินที่มีข้อสรุปว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร เพื่อไปเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์เชิงป้องกันในการเลือกใช้วัสดุที่มีการสอนมาก่อนในสัปดาห์ที่ 4 ซึ่งจะให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น
- ❖ เมื่อกล่าวถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้สอนจะอธิบายขั้นตอนของการเขียนภาพ ซึ่งเริ่มจากกระบวนการร่างภาพ ลงสี ตัดเส้น ตลอดจนการปิดทอง
- ❖ ผู้สอนอธิบายถึงการนำวัสดุและเทคนิควิธีการทางจิตรกรรมไทยประเพณีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยมีการเปิดภาพตัวอย่างผลงานของศิลปินร่วมสมัยในปัจจุบัน แล้วให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่าผลงานแต่ละชิ้นนำเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวมาใช้ในรูปแบบใดบ้าง
- ❖ ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดถึงการเลือกใช้วัสดุและการลงมือปฏิบัติด้านเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวแบบภูมิปัญญาช่างไทยว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยได้อย่างไรในความคิดของผู้เรียน และข้อดีของการสืบสานเรื่องวัสดุ เทคนิค และวิธีการแบบจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวที่บูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย

ขั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อทบทวนความรู้ด้านกระบวนการทำงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวให้กับผู้เรียน

❖ **ชี้แจงเรื่องภาระงานในการเรียนสัปดาห์นี้****สื่อการเรียนรู้**

1. สไลด์ Power point ในการบรรยาย
2. ภาพถ่ายกระบวนการทำงานด้านจิตรกรรมไทยประเพณี
3. ภาพถ่ายวัสดุ เทคนิค และกระบวนการทางจิตรกรรมไทย
4. ภาพถ่ายอย่างผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล
ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว	พิจารณาจาก - ใบงานที่อธิบายถึงเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยประเพณีสีฝุ่นผสมกาวอย่างครบถ้วน	- แบบประเมินใบงานที่ 3 กระบวนการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทยเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว
จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของการใช้วัสดุและเทคนิคสีฝุ่นผสมกาวตามภูมิปัญญาช่างไทย และผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	พิจารณาจาก - การสะท้อนคิดในการใช้วัสดุและเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวของผู้เรียนในชั้นเรียน - ความรับผิดชอบต่อการทำใบงานที่ได้รับมอบหมาย	- แบบประเมินใบงานที่ 3 กระบวนการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทยเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว

ใบงานที่ 3

กระบวนการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทยเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนเขียนสรุปกระบวนการของจิตรกรรมไทยเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว เริ่มตั้งแต่การเตรียมวัสดุอุปกรณ์จนถึงเสร็จสิ้นกระบวนการในการทำงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบประเมินใบงานที่ 3 กระบวนการปฏิบัติงานจิตรกรรมไทยเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ขั้นตอนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์				
1	สามารถแจกแจงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวได้อย่างครบถ้วน			
2	สามารถเขียนอธิบายขั้นตอนการเตรียมวัสดุเพื่อใช้ในการเขียนงานจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวได้อย่างครบถ้วน เช่น เตรียมสีฝุ่น การกรองกาว และการเตรียมดินสอพอง เป็นต้น			
3	สามารถอธิบายขั้นตอนในการนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การผสมสีกับกาว การทำลูกประคบฝุ่น และการทาพื้นเตรียมไว้สำหรับเขียนลวดลาย			
ขั้นตอนการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว				
4	สามารถแจกแจงขั้นตอนในการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวได้อย่างครบถ้วน			
5	สามารถอธิบายวิธีการของแต่ละขั้นตอนในการเขียนภาพหรือลวดลายได้อย่างชัดเจน			
การใช้วัสดุทดแทนในการทำงานจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว				
6	สามารถแจกแจงวัสดุที่สามารถนำมาใช้ทดแทนวัสดุแบบดั้งเดิมได้อย่างชัดเจน ว่าสามารถใช้ทดแทนในส่วนใดได้บ้าง			
7	สามารถอธิบายข้อแตกต่างและข้อดีข้อเสียของวัสดุที่นำมาใช้ทดแทนในการทำงาน เพื่อแสดงความเข้าใจในการเลือกใช้วัสดุในเชิงอนุรักษ์			
รวม				

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 15 – 21 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 8 – 14 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 7 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สัปดาห์ที่ 7 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวเชิงอนุรักษ์

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : -
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถทดลองปฏิบัติงานเทคนิคสีฝุ่นผสมกาวได้อย่างถูกต้อง
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

เนื้อหารายวิชา

เทคนิคและกระบวนการในงานจิตรกรรมไทยหลัก ๆ เป็นการเขียนสีฝุ่นผสมกาว โดยวัสดุสำคัญประการแรกคือ สี เป็นวัตถุดิบที่ได้มาจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ตัวทำละลายจึงได้แก่ น้ำหรือสีบางชนิดก็มีการใช้แอลกอฮอล์ในกรณีที่น้ำไม่สามารถทำละลายได้ในบางสี ซึ่งต้องผสมกับตัวยึดเกาะที่ส่วนมากใช้ยางไม้จากธรรมชาติ เช่น ยางกาวเม็ดมะขาม ยางกระถิน เป็นต้น เพื่อให้สีที่ถูกเขียนลงไปยังพื้นผิวของงานสามารถยึดเกาะและติดคงทนเป็นเวลานาน ซึ่งเรียกกรรมวิธีนี้ว่า การเขียนสีฝุ่นผสมกาว หรือตามหลักวิชาการเรียกว่า การเขียนแบบเทมเพอรา (Tempera) นอกจากนี้ก็มีกระบวนการเตรียมพื้นดินสอพอง ซึ่งในการเรียนการสอนจะกล่าวถึงวัสดุอุปกรณ์แบบดั้งเดิมและวัสดุที่มีทดแทนในปัจจุบัน รวมถึงข้อดีข้อเสียของแต่ละประเภท หลังจากนั้นจะให้ผู้เรียนได้ลงมือทดลองปฏิบัติตั้งแต่ ขั้นตอนเตรียมพื้น การเตรียมแบบร่าง การเขียนสี การตัดเส้น รวมถึงวิธีการปิดทอง

วิธีการสอน

สาธิตและทดลองปฏิบัติงานด้วยตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ใบงาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงความสำคัญของการที่ให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติงานจริงในเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่น เพราะเทคนิคเหล่านี้เป็นวิธีการเฉพาะของช่างเขียนไทย ทำให้การได้มาซึ่งวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างยากหรือแม้แต่องค์ความรู้ทางด้านกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้ทั้งหมด ดังนั้นการได้ทดลองปฏิบัติงานครั้งนี้จึงเปรียบเสมือนได้เจริญรอยตามการทำงานของช่างเขียนไทยโบราณ และจะเป็นประโยชน์ในการใช้สร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนต่อไป

- ❖ ผู้สอนสอบถามความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว หรือตามหลักวิชาการเรียกว่า การเขียนแบบเทมเพอรา (Tempera) ว่าผู้เรียนเคยมีประสบการณ์ในการลงมือปฏิบัติมาบ้างหรือไม่

ขั้นสอน

- ❖ ผู้สอนสาธิตพร้อมอธิบาย ตั้งแต่กระบวนการเตรียมพื้นว่ามีสูตรแบบใดบ้าง เนื่องจากมีสูตรของช่างแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป แล้วมาสรุปว่าในการทดลองปฏิบัติในชั้นเรียนจะใช้ในรูปแบบใด ต่อมาคือกระบวนการในการได้มาซึ่งสีฝุ่นที่พร้อมใช้ว่ามีกระบวนการอย่างไรบ้าง รวมถึงตัวกาวที่ใช้ผสมกับสีในการเขียนว่ามีอะไรบ้าง แล้วแต่ละอย่างนั้นมีข้อแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งในส่วนของกาวอาจจะกล่าวถึงงานวิจัยเกี่ยวกับกาวเมล็ดมะขามและกาวกระถินที่มีข้อสรุปว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร เพื่อไปเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์เชิงป้องกันในการเลือกใช้วัสดุที่มีการสอนมาก่อนในสัปดาห์ที่ 4 ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น
- ❖ ผู้สอนสาธิตการทำพื้น การบดสีและผสมกาวเพื่อใช้ในการเขียนสี และขั้นตอนการเตรียมภาพร่าง (*หมายเหตุ ผู้สอนอาจจะต้องมีการจัดเตรียมในบางกระบวนการมาก่อนการเรียนการสอน เพื่อให้ทันเวลาในชั้นเรียน เช่น อาจจะเตรียมพื้นที่เสร็จแล้วในแต่ละชั้นมาเพื่อที่จะได้ไม่ต้องรอพื้นแห้ง แล้วทำการสาธิต เช่นเดียวกับสีอาจจะมีการเตรียมพร้อมเขียนไว้ในบางส่วนเพื่อให้สาธิตได้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น)
- ❖ เมื่อกล่าวถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้สอนจะอธิบายขั้นตอนของการเขียนภาพ ซึ่งเริ่มจากกระบวนการร่างภาพ ลงสี ตัดเส้น ตลอดจนการปิดทอง
- ❖ ให้ผู้เรียนทดลองเขียนงานจิตรกรรมไทยประเพณี อาจเป็นลายไทย หรือตัวพระตัวนาง ยักษ์ ลิง ขนาดไม่ใหญ่มาก ด้วยเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทำงานจริงให้แก่ผู้เรียน
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย

ขั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อทบทวนความรู้ด้านกระบวนการทำงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่ได้มีการทดลองลงมือปฏิบัติกันในชั้นเรียน
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหา เกี่ยวกับวัสดุ เทคนิค และกระบวนการของการทำงานจิตรกรรมไทยประเพณีด้วยเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว
- ❖ ผู้สอนนัดหมายการส่งผลงานทดลองปฏิบัติงานกับผู้เรียน

สื่อการเรียนรู้

1. วัสดุในการสาธิตและทดลองปฏิบัติงาน

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล
ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถ ทดลองปฏิบัติงานเทคนิคสี ฝุ่นผสมขาวได้อย่างถูกต้อง	พิจารณาจาก - ผลงานการทดลอง ปฏิบัติงานเทคนิค จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสม ขาวในชั้นเรียน	- แบบประเมินผลงานและ การทำงานของผู้เรียนใน การทดลองปฏิบัติงาน จิตรกรรมไทยประเพณีสี ฝุ่นผสมขาว (Workshop)
จิตพิสัย : ผู้เรียนมีความ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับ มอบหมายและการมีส่วนร่วม ในชั้นเรียน	พิจารณาจาก - ความรับผิดชอบต่อ งานและความตั้งใจใน การปฏิบัติงานในชั้น เรียน	

**แบบประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงาน
จิตรกรรมไทยประเพณีสีฝุ่นผสมกาว (Workshop)**

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ประเมินกระบวนการทำงาน				
1	สามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคจิตรกรรมไทยประเพณีสีฝุ่นผสมกาว เช่น การเตรียมฝุ่นสี การละลายกาว การกรองกาว และการเตรียมดินสอพองสำหรับทาพื้น (ในส่วนนี้อาจมีปัจจัยที่ทำให้ต้องใช้วัสดุทดแทน ซึ่งผู้สอนจะเน้นย้ำระหว่างปฏิบัติงานทดลอง เพื่อให้รู้ถึงความแตกต่างและข้อดีข้อเสีย)			
2	สามารถนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การผสมสีกับกาวที่เตรียมไว้ การทำลูกประคบฝุ่น และการทาพื้นเพื่อเตรียมไว้สำหรับเขียนสี			
3	สามารถเขียนภาพหรือลวดลายได้ถูกต้องตรงตามขั้นตอน หรือหากมีข้อผิดพลาดในกระบวนการใด ผู้เรียนจะต้องรู้และอธิบายถึงสิ่งที่ผิดพลาดได้			
4	ความตั้งใจในการปฏิบัติงานในชั้นเรียน			
ประเมินผลงาน				
5	ความสมบูรณ์ในด้านเทคนิคของผลงานการทดลองปฏิบัติงานในชั้นเรียน			
6	ความสวยงามของผลงานในการวางและเขียนภาพหรือลวดลาย			
รวม				

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 13 – 18 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 7 – 12 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 6 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สัปดาห์ที่ 8 การออกแบบภาพร่างในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิค
จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด และเทคนิคจิตรกรรมสี
ฝุ่นผสมกาวที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ได้
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถเขียนแบบร่างของผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย
เชิงอนุรักษ์จากเทคนิคสีฝุ่นผสมกาวได้
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงแนวคิดในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย
ประเพณีในการสร้างสรรค์ผลงาน และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

เนื้อหาวิชา

การนำองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทย ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และโดยเฉพาะด้าน
เทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทยมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
โดยต้องคำนึงถึงการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เหมาะสมในการทำงาน ตามหลักการ
อนุรักษ์เชิงป้องกัน หากจำเป็นต้องใช้สิ่งใดทดแทนต้องรู้ข้อดีและข้อเสีย และต้องมานำเสนอให้ผู้สอน
หรือเพื่อนในชั้นเรียน โดยในสัปดาห์นี้เป็นการส่งแบบร่างและนำเสนอความคิด รวมถึงกระบวนการที่
ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน และผู้เรียนสามารถเริ่มปฏิบัติงานได้ทันที

วิธีการสอน

ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

แบบร่าง และผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงความสำคัญของการนำเสนอแบบร่างของผลงานการสร้างสรรค์ และ
ความสำคัญในการตรวจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน
เพราะแบบร่างถือเป็นตัวตั้งต้นในการกำหนดทิศทางของผลงาน อาทิ
แนวความคิด รูปแบบ วิธีการ และแผนในการทำงาน เป็นต้น

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนตรวจแบบร่าง หลังจากมอบหมายงานให้ผู้เรียนไปศึกษาสิ่งที่ตนเองสนใจ และต้องการนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน พร้อมทั้งมีแบบร่าง การนำเสนอ แนวความคิด และกระบวนการในการทำงานที่ผู้เรียนวางแผนในการทำงานไว้
- ❖ ผู้สอนให้คำแนะนำทั้งในเรื่องแบบร่าง แนวความคิด และขั้นตอนการดำเนินงานในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียน

ชั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนทำการสรุปงานที่ผู้เรียนจะต้องนำมาส่งใน 2 สัปดาห์ถัดไปที่จะมีการตรวจความคืบหน้าว่า ผู้เรียนจะต้องมีอะไรมาส่งบ้าง พร้อมทั้งมีการให้คะแนน

สื่อการเรียนรู้

1. แบบร่างผลงานของผู้เรียน
2. แนวความคิด และแผนการดำเนินงานของผู้เรียน
3. ภาพถ่ายผลงานของศิลปิน ใช้เพื่อเป็นตัวอย่างและแนวทางให้แก่ผู้เรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์
4. ทอล์คโชว์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด และเทคนิค จิตรกรรมสีฝุ่นผสมกาวที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ได้	พิจารณาจาก - แบบร่างและการนำเสนอ แนวความคิด ที่แสดง รูปแบบเนื้อหา และเทคนิคที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิง	- แบบประเมินแบบร่างผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิค จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว
ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถเขียนแบบร่างของผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จากเทคนิคสีฝุ่นผสมกาวได้		
จิตพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงแนวคิดในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย		

จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
ประเพณีในการสร้างสรรค์ผลงาน และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	อนุรักษ์	

แบบประเมินแบบร่างผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ประเมินกระบวนการทำงาน				
1	แบบร่างแสดงเค้าโครงการจัดองค์ประกอบของผลงาน และภาพรวมของผลงานที่มีความแปลกใหม่ไปจากเดิม			
2	แบบร่างมีการร่างแนวความคิดของผลงานอย่างชัดเจน และแสดงถึงความร่วมสมัย			
3	แบบร่างมีการนำเสนอการประยุกต์ใช้เทคนิคสีฝุ่นผสมกาวให้เกิดความร่วมสมัย			
4	แบบร่างและผู้เรียนนำเสนอแนวทางในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีในงานร่วมสมัย			
5	แบบร่างมีกระบวนการและการวางแผนในการทำงานสร้างสรรค์			
6	นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงในการสนับสนุนแบบร่างที่ทำขึ้นมา			
รวม				

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 13 – 18 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 7 – 12 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 6 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
 สัปดาห์ที่ 9 ความก้าวหน้าในการใช้กระบวนการสีฝุ่นผสมกาวเพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมไทย
 ร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : -
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยจากเทคนิคสีฝุ่นผสมกาวตามแผนงานที่วางไว้ได้
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

เนื้อหารายวิชา

การนำองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทย ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และโดยเฉพาะด้านเทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทยมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยต้องคำนึงถึงการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เหมาะสมในการทำงานตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน หากจำเป็นต้องใช้สิ่งใดทดแทนต้องรู้ข้อดีและข้อเสีย และต้องมานำเสนอผู้สอน ตั้งแต่การนำเสนอแบบร่าง ระหว่างกระบวนการทำงาน และการนำเสนอในขั้นตอนการส่งผลงาน โดยสัปดาห์ที่ 9 ผู้สอนจะมีการตรวจสอบและให้คะแนนความก้าวหน้า เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นระบบ และเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ โดยมีการตกลงกันไว้กับผู้เรียน เช่น ครึ่งนี้ผลงานต้องลุล่วงมากกว่า 75 % เป็นต้น

วิธีการสอน

ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยด้วยเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนอธิบายถึงความสำคัญในการตรวจความก้าวหน้าของผลงาน เนื่องจากว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นระบบ และการปฏิบัติงานในชั้นเรียนจะทำให้ผู้สอนเห็นกระบวนการทำงานของผู้เรียน และสามารถให้คำแนะนำได้อย่างตรงจุด

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานในชั้นเรียน โดยผู้สอนจะทำการตรวจสอบกระบวนการ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและแนะนำระหว่างที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงาน
- ❖ ระหว่างการตรวจดูการทำงานของนักเรียนและให้คำปรึกษา ผู้สอนจะมีการให้คะแนนความคืบหน้า โดยพิจารณาตามแบบประเมินความคืบหน้าที่ตั้งเอาไว้ เช่น ผลงานของผู้เรียนจะต้องแสดงถึงการทำงานอย่างสม่ำเสมอ จนทำให้งานมีประสิทธิภาพและอยู่ในสัดส่วนที่เสร็จสิ้นมากกว่า 75 % ของงานที่ทำทั้งหมด
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย

ชั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนว่า ผู้เรียนคนไหนต้องปรับปรุงอะไรบ้าง เพื่อเป็นการทบทวนคำแนะนำที่ให้ผู้เรียนไปในระหว่างการทำงานอีกครั้งหนึ่ง
- ❖ ผู้สอนแจ้งกำหนดการของการเรียนในสัปดาห์ถัดไปว่าจะเป็นการตรวจผลงานที่เสร็จสิ้น พร้อมกับที่ผู้เรียนต้องเตรียมการนำเสนอผลงาน เพราะจะมีการให้คะแนนในส่วนของการนำเสนอด้วยเช่นกัน

สื่อการเรียนรู้

1. วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียน
2. ผลงานที่ผู้เรียนปฏิบัติในชั้นเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์
4. หอศิลป์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล
ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถ สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ไทยร่วมสมัยจากเทคนิคสีฝุ่น ผสมกาวตามแผนงานที่วางไว้	พิจารณาจาก - ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรม ไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิค จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว	- แบบประเมิน ความก้าวหน้า ในการ สร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล
ได้		ผลงาน จิตรกรรมไทย ร่วมสมัยเชิง อนุรักษ์ เทคนิค จิตรกรรมไทยสี ฝุ่นผสมกาว
จิตพิสัย : ผู้เรียนมีความ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับ มอบหมายและการมีส่วนร่วม ในชั้นเรียน	- ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรม ไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิค จิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว - ความตั้งใจในการปฏิบัติงานใน ชั้นเรียน	

**แบบประเมินความก้าวหน้าในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว**

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ประเมินกระบวนการทำงาน				
1	ผลงานลุล่วงไปมากกว่า 75% ของกระบวนการทำงานทั้งหมด			
2	ภาพรวมของผลงานที่ออกมาเป็นไปตามแบบร่างที่เคยนำเสนอ			
3	แสดงถึงความเข้าใจในการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน			
4	แสดงถึงการประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการตามที่นำเสนอไว้ในแบบร่าง			
5	แผนงานในการดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานเป็นไปตามที่วางไว้ใน แบบร่าง			

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 11 – 25 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 6 – 10 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 5 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
 สัปดาห์ที่ 10 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว
 และการนำเสนอผลงาน

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวความคิด เทคนิควิธีการ และกระบวนการทำงานในการลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานของตนเองจากเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวได้
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวได้และนำเสนอผลงานได้
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงถึงแนวคิดในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

เนื้อหารายวิชา

ผู้เรียนส่งผลงานพร้อมนำเสนอผลงานอธิบายถึงแนวความคิด เทคนิควิธีการ และกระบวนการทำงานในการลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง ที่ได้จากการนำองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทย ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และโดยเฉพาะด้านเทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทยมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย พร้อมทั้งอธิบายถึงการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เหมาะสมในการทำงานตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน หากจำเป็นต้องใช้สิ่งใดทดแทนต้องรู้ข้อดีและข้อเสียและต้องมานำเสนอด้วยเช่นกัน

วิธีการสอน

นำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยจากเทคนิคสีฝุ่นผสมกาว และการนำเสนอ

ผลงาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงความสำคัญของการนำเสนอผลงานว่า เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะในหลักสูตรศิลปศึกษา ให้เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและพัฒนาผลงานของตนเองได้ และในส่วนของประเมินผลงาน นอกเหนือจากการให้คะแนนแล้วยังมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในเรื่องของการนำ

คำแนะนำและการวิจารณ์ของผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานไปพัฒนาผลงานของตนเองได้ในอนาคต

- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสอบถามถึงข้อสงสัยในการนำเสนอผลงาน

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอผลงาน โดยมีเวลาให้คนละประมาณ 5 นาที โดยผู้เรียนจะต้องนำเสนอแนวความคิด การประยุกต์ใช้ทั้งตัวเนื้อหาและเทคนิค รวมถึงกระบวนการทำงานและปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน โดยใช้ผลงานของตนเองเป็นหนึ่งในสื่อประกอบการนำเสนอ
- ❖ ผู้สอนประเมินผลงานและการนำเสนอของผู้เรียน พร้อมวิจารณ์และให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนตามแต่ละบุคคล พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในชั้นเรียนสอบถาม หากมีข้อสงสัยในงานชิ้นนั้น ๆ

ชั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนสรุปภาพรวมของผลงานการสร้างสรรค์และการนำเสนอของผู้เรียน
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เนื้อหา รูปแบบ เทคนิค และกระบวนการทางจิตรกรรมไทยให้เกิดความร่วมมือ โดยใช้ผลงานที่ผู้เรียนสร้างสรรค์มาเป็นตัวอย่างในการหยิบยกประเด็นการประยุกต์ใช้มาอธิบาย
- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงกิจกรรมในครั้งถัดไปที่จะเป็นการเปลี่ยนไปสู่เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ

สื่อการเรียนรู้

1. ผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียน
2. สื่อในการนำเสนอผลงานของผู้เรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
<p>ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวความคิด เทคนิควิธีการ และกระบวนการทำงานในการลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานของตนเองจากเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวได้</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การนำเสนอ ที่แสดงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เนื้อหา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทย ประเพณีมาใช้ในงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย รวมถึงแสดงถึงความเข้าใจในหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน 	<p>แบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว</p>
<p>ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวได้และนำเสนอผลงานได้</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว
<p>จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงถึงแนวคิดในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว - มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน 	

แบบประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ด้านเนื้อหา				
1	ความคิดสร้างสรรค์และความลุ่มลึกของแนวความคิด			
2	การประยุกต์ใช้คุณค่าทางด้านเนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมมาเล่าเรื่องใหม่ผ่านผลงานการสร้างสรรค์			
ด้านเทคนิคและกระบวนการ				
3	การเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม			
4	สามารถใช้เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวในการสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง			
5	ผลงานมีความแตกต่างไปจากจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวแบบประเพณีเดิม จากการใช้และพลิกแพลงเทคนิคให้เกิดความแปลกใหม่			
ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน				
6	ผลงานสามารถสื่อถึงเนื้อหาและแนวความคิดของผลงานได้			
7	ประยุกต์ใช้เทคนิคของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวให้เกิดความร่วมมือ มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว			
8	มีความสวยงามในการออกแบบตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์			
9	การพัฒนาผลงานเป็นไปตามการวางแผน และสอดคล้องกับแบบร่างที่นำเสนอไว้ก่อนหน้า			
10	ผลงานเสร็จสมบูรณ์			
รวม				

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

21 – 30 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

11 – 20 คะแนน หมายถึง ดี

1 – 10 คะแนน หมายถึง พอใช้

แบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาว

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ด้านเนื้อหา				
1	การนำเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน			
2	การนำเสนอให้เห็นถึงเนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน			
ด้านเทคนิคและกระบวนการ				
3	อธิบายถึงการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน			
4	อธิบายถึงการใช้เทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวในการสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นขั้นตอน			
5	นำเสนอการใช้และพลิกแพลงเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวในผลงานการสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดความแปลกใหม่			
ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน				
6	อธิบายกระบวนการสื่อสารจากตัวผลงานไปสู่เนื้อหาและแนวความคิดของผลงาน อาทิ การใช้สัญลักษณ์ การใช้ภาพสะท้อนความคิด			
7	อธิบายการประยุกต์ใช้เทคนิคของจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวให้เกิดความร่วมมือ และการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัว			
8	อธิบายการออกแบบสร้างสรรค์ตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์ที่ใช้ในผลงานสร้างสรรค์			
9	อธิบายกระบวนการพัฒนาผลงานว่าเป็นไปตามการวางแผนหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง			
10	แนวทางในการนำเทคนิคจิตรกรรมไทยสีฝุ่นผสมกาวไปพัฒนาต่อในอนาคต			
รวม				

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

21 – 30 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

11 – 20 คะแนน หมายถึง ดี

1 – 10 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สัปดาห์ที่ 11 ประวัติความเป็นมา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทยลายรดน้ำและลาย
กำมะลอ และวิเคราะห์ผลงานของศิลปินร่วมสมัยที่ใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการ
สร้างสรรค์

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายเทคนิคและกระบวนการของลายรดน้ำและลาย
กำมะลอ
2. ทักษะพิสัย : -
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของการใช้วัสดุและเทคนิคลายรดน้ำและ
ลายกำมะลอตามภูมิปัญญาช่างไทย และผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับ
มอบหมาย

เนื้อหารายวิชา

ลายรดน้ำ หมายถึง การเขียนลวดลายหรือรูปภาพให้ปรากฏเป็นลวดลายบนพื้นรัก จะมี
ลักษณะพิเศษที่กรรมวิธีในการทำหรือการเขียนที่ผิดแผกแตกต่างไปจากงานจิตรกรรมทั่วไป ที่จะใช้สี
หลายสีหรือแม้แต่ในงานจิตรกรรมประเภทเอกรงค์เองก็ตาม ที่เป็นเช่นนี้เพราะการเขียนลายรดน้ำจะ
ใช้น้ำยาหรือสีเขียนบนพื้นรักซึ่งทาด้วยยางที่ได้มาจากต้นรัก เมื่อเขียนเสร็จแล้วจึงเช็ดรักปิดทองแล้ว
เอาน้ำรดน้ำยาหรือสีที่เขียน เมื่อถูกน้ำก็จะหลุดออก ส่วนที่เป็นลวดลายทองก็จะติดอยู่ทำให้
ลวดลายหรือรูปภาพที่ปรากฏหลังการรดน้ำเป็นสีทองเพียงสีเดียวบนพื้นสีดำหรือสีแดง จึงเรียกรงาน
ศิลปกรรมประเภทนี้ว่า ลายรดน้ำ ในส่วนของลายกำมะลอเป็นการเขียนสีที่ผสมกับยางรักบนพื้นรัก
และตัดเส้นด้วยสีทอง มีกรรมวิธีในการเตรียมการคล้ายลายรดน้ำ โดยมียางรักเป็นวัสดุหลักทั้งการ
เตรียมพื้น และการใช้ผสมกับสีเพื่อใช้เขียน บางครั้งก็มักจะมีการผสมเทคนิคระหว่างลายรดน้ำและ
ลายกำมะลอโดยเรียกงานลักษณะนี้ว่า ลายรดน้ำกำมะลอ โดยในการเรียนการสอนจะเริ่มตั้งแต่เรื่อง
ของวัสดุในการทำงาน กระบวนการทำงานตั้งแต่การเตรียมพื้น การเตรียมวัสดุในการเขียน
กระบวนการเขียนลวดลาย การปิดทอง และการรดน้ำ โดยพยายามใช้กระบวนการแบบภูมิปัญญา
ช่างไทยโบราณดั้งเดิม หรือหากมีการปรับเปลี่ยนใช้วัสดุทดแทน ผู้สอนจะอธิบายความแตกต่าง หรือ
ข้อดีข้อเสีย เพื่อสร้างความเข้าใจในการเลือกใช้วัสดุในการอนุรักษ์เชิงป้องกัน

วิธีการสอน

บรรยาย

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ใบงาน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนสอบถามความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการของลายรดน้ำและลายกำมะลอว่า ผู้เรียนเคยมีประสบการณ์และความรู้เดิมมากน้อยเพียงใด เนื่องจากมีการศึกษานอกสถานที่แล้ว คำถามนี้จึงเป็นการทบทวนความรู้ของผู้เรียนไปในตัวด้วยเช่นกัน
- ❖ ผู้สอนตั้งคำถามดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และเป็นการเชื่อมโยงไปสู่บทเรียน อาทิ ผู้เรียนคิดว่าอย่างไรได้มาจากต้นไม้อะไร คนแปร่งที่ไว้ใช้ทาขางรักแต่เดิมใช้วัสดุอะไร เป็นต้น

ขั้นสอน

- ❖ ผู้สอนอธิบายวัสดุที่ใช้ในงานจิตรกรรมไทย เริ่มตั้งแต่ข่างรัก หรดาล ฝักส้มบ่อย กาวกระถิน โกร่งบดยา พู่กัน สี ทองคำเปลว และวัสดุทดแทนที่สามารถใช้แทนได้ โดยที่ผู้สอนอธิบายถึงข้อดีข้อเสียของวัสดุทดแทน ซึ่งแท้จริงแล้วจะใช้วัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยทั้งหมด หากมีปัจจัยที่ต้องใช้วัสดุทดแทนผู้สอนต้องอธิบายข้อดีและข้อเสียให้ชัดเจน
- ❖ เมื่ออธิบายเรื่องวัสดุเรียบร้อยแล้ว ถัดมาผู้สอนจะอธิบายกระบวนการเตรียมวัสดุเพื่อใช้ในการเขียน เริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นที่จะมีกรรมวิธีในการกรองข่างรัก จนถึงขั้นของการทำให้เกิดพื้นงานสีดำเงาเรียบเนียน ขั้นตอนการเตรียมน้ำยาหรดาล ขั้นตอนการเตรียมลูกประคบฝุ่น และขั้นตอนการเตรียมแบบร่าง
- ❖ ผู้สอนอธิบายเรื่องวิธีการเขียนหรือสร้างลวดลายในงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ อาทิ ขั้นตอนการโรยแบบ ขั้นตอนการเขียนหรดาล การเซ็ตรักถอนรัก การปิดทอง การรดน้ำ รวมถึงการเขียนสีในเทคนิคลายกำมะลอ
- ❖ ผู้สอนอธิบายถึงการนำวัสดุและเทคนิควิธีการของลายรดน้ำและลายกำมะลอมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยมีการเปิดภาพตัวอย่างผลงานของศิลปินร่วมสมัยในปัจจุบัน แล้วให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่าผลงานแต่ละชิ้นนำเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในรูปแบบใดบ้าง
- ❖ ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดถึงการเลือกใช้วัสดุและการลงมือปฏิบัติด้านเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอแบบภูมิปัญญาช่างไทยว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยอย่างไรในความคิดของผู้เรียน และข้อดีของการสืบสานเรื่อง

วัสดุ เทคนิค และวิธีการแบบลายรดน้ำและลายกำมะลอที่บูรณาการร่วมกับความรู้
ด้านการอนุรักษ์

❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย

ขั้นสรุป

❖ ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อทบทวนความรู้ด้านกระบวนการทำงานจิตรกรรมลายรดน้ำ
และลายกำมะลอ

❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการทำงานจิตรกรรมลายรดน้ำและลาย
กำมะลอ และการประยุกต์ใช้ในการนำไปสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

สื่อการเรียนรู้

1. สไลด์ Power point ในการบรรยาย
2. ภาพถ่ายกระบวนการทำงานจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ
3. ภาพถ่ายวัสดุ เทคนิค และกระบวนการทางจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ
4. ภาพตัวอย่างผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์
4. หอศิลป์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล
<p>ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายเทคนิคและกระบวนการของลายรดน้ำและลายกำมะลอ</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใบงานที่เขียนอธิบายถึงเทคนิคและกระบวนการของลายรดน้ำและลายกำมะลออย่างครบถ้วน 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินใบงานที่ 4 กระบวนการปฏิบัติงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ
<p>จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของการใช้วัสดุและเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอตามภูมิปัญญาช่างไทย และผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสะท้อนคิดในการใช้วัสดุและเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอของผู้เรียนในชั้นเรียน - ความรับผิดชอบต่อการทำใบงานที่ได้รับมอบหมาย 	

ใบงานที่ 4

กระบวนการปฏิบัติงานด้านलयรดน้ำและลายกำมะลอ

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนเขียนสรุปกระบวนการของलयรดน้ำและลายกำมะลอ เริ่มตั้งแต่การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์จนถึงเสร็จสิ้นกระบวนการในการทำงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบประเมินใบงานที่ 4 กระบวนการปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ขั้นตอนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์				
1	สามารถแจกแจงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน			
2	สามารถเขียนอธิบายขั้นตอนการเตรียมวัสดุเพื่อใช้ในการเขียนงานลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน เช่น การกรองยางรัก การกรองขาว การกรองฝักส้มป่อย และการแช่หรดาลเพื่อลดกรด เป็นต้น			
3	สามารถอธิบายขั้นตอนในการนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การผสมน้ำยาหรดาล การทำลูกประคบฝุ่น และการทาพื้นยางรักเพื่อเตรียมไว้สำหรับเขียนลวดลาย			
ขั้นตอนการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ				
4	สามารถแจกแจงขั้นตอนในการเขียนภาพหรือลวดลายในเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้อย่างครบถ้วน			
5	สามารถอธิบายการเขียนภาพหรือลวดลายในแต่ละขั้นตอนได้อย่างชัดเจน			
การใช้วัสดุทดแทนในการทำงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ				
6	สามารถแจกแจงวัสดุที่สามารถนำมาใช้ทดแทนวัสดุแบบดั้งเดิมได้อย่างชัดเจนว่า สามารถใช้ทดแทนในส่วนใดได้บ้าง			
7	สามารถอธิบายข้อแตกต่างและข้อดีข้อเสียของวัสดุที่นำมาใช้ทดแทนในการทำงาน เพื่อแสดงความเข้าใจในการเลือกใช้วัสดุในเชิงอนุรักษ์			
รวม				

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 15 – 21 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 8 – 14 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 7 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สัปดาห์ที่ 12 การทดลองเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมลายรดน้ำเชิงอนุรักษ์

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : อธิบายเทคนิคและกระบวนการของจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอได้
2. ทักษะพิสัย : สามารถทดลองปฏิบัติงานเทคนิคลายรดน้ำได้อย่างถูกต้องและสามารถนำไปสร้างสรรค์ต่อไปได้อย่างเหมาะสม
3. จิตพิสัย : มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

เนื้อหารายวิชา

ลายรดน้ำ หมายถึง การเขียนลวดลายหรือรูปภาพให้ปรากฏเป็นลวดลายบนพื้นรัก มีลักษณะพิเศษของกรรมวิธีในการทำหรือการเขียนที่ผิดแผกแตกต่างไปจากงานจิตรกรรมทั่วไป ที่จะใช้สีหลายสีหรือแม้แต่ในงานจิตรกรรมประเภทเอกรงค์เองก็ตาม ที่เป็นเช่นนี้เพราะการเขียนลายรดน้ำจะใช้น้ำยาหรดาลเขียนบนพื้นซึ่งทาด้วยยางที่ได้มาจากต้นรัก เมื่อเขียนเสร็จแล้วจึงใช้ดรักปิดทองแล้วเอาน้ำรดน้ำยาหรดาลที่เขียน เมื่อถูกน้ำก็จะหลุดออก ส่วนที่เป็นลวดลายทองก็จะติดอยู่ทำให้ลวดลายหรือรูปภาพที่ปรากฏหลังการรดน้ำเป็นสีทองเพียงสีเดียวบนพื้นสีดำหรือสีแดง จึงเรียกงานศิลปกรรมประเภทนี้ว่า ลายรดน้ำ ในส่วนของลายกำมะลอเป็นการเขียนสีที่ผสมกับยางรักบนพื้นรักและตัดเส้นด้วยสีทอง มีกรรมวิธีในการเตรียมการคล้ายลายรดน้ำ โดยมียางรักเป็นวัสดุหลักทั้งการเตรียมพื้น และการใช้ผสมกับสีเพื่อใช้เขียน บางผลงานก็มักจะมีการผสมเทคนิคระหว่างลายรดน้ำและลายกำมะลอโดยเรียกงานลักษณะนี้ว่า ลายรดน้ำกำมะลอ โดยผู้สอนจะสาธิตเริ่มตั้งแต่เรื่องของวัสดุในการทำงาน กระบวนการทำงานตั้งแต่การเตรียมพื้น การเตรียมวัสดุในการเขียน กระบวนการเขียนลวดลาย การปิดทอง และการรดน้ำ โดยพยายามใช้กระบวนการแบบภูมิปัญญาช่างไทยโบราณดั้งเดิม หรือหากมีการปรับเปลี่ยนใช้วัสดุทดแทนผู้สอนจะอธิบายความแตกต่าง หรือข้อดีข้อเสีย เพื่อสร้างความเข้าใจในการเลือกใช้วัสดุในการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ในส่วนที่ให้ผู้เรียนทดลองจะเป็นการทดลองเพียงเทคนิคลายรดน้ำ เพราะเป็นข้อจำกัดด้วยเวลา แต่ในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัยผู้เรียนสามารถใช้เทคนิคลายกำมะลอร่วมได้เช่นกัน

วิธีการสอน

สาธิตและทดลองปฏิบัติงานด้วยตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ผลงานการทดลองเทคนิคลายรดน้ำ

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงความสำคัญของการที่ให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติงานจริงในเทคนิคลายรดน้ำ เพราะเทคนิคเหล่านี้เป็นวิธีการเฉพาะของช่างเขียนไทย ทำให้การได้มาซึ่งวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างยาก หรือแม้แต่องค์ความรู้ทางด้านกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะ ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้ทั้งหมด ดังนั้นการได้ทดลองปฏิบัติงานในครั้งนี้จึงเปรียบเสมือนเจริญรอยตามช่างเขียนไทยโบราณ และจะเป็นประโยชน์ในการใช้สร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนต่อไป
- ❖ ผู้สอนสอบถามความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการของลายรดน้ำและลายกำมะลอว่าผู้เรียนเคยมีประสบการณ์ลงมือปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

ขั้นสอน

- ❖ ผู้สอนอธิบายวัสดุที่ใช้ในงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ โดยอธิบายพร้อมแสดงตัวอย่างวัสดุของจริงที่จะใช้ในการทำงานต่อไป อาทิ ยางรัก หรดาล ผักสั้มบ่อย กาวกระถิน โกร่งบดยา พู่กัน สี ทองคำเปลว และวัสดุทดแทนที่สามารถใช้แทนได้ โดยที่ผู้สอนอธิบายถึงข้อดีข้อเสียของวัสดุทดแทน ซึ่งแท้จริงแล้วจะใช้วัสดุแบบภูมิปัญญาช่างไทยทั้งหมด หากมีปัจจัยที่ต้องใช้วัสดุทดแทน ผู้สอนต้องอธิบายข้อดีและข้อเสียให้ชัดเจน
- ❖ ผู้สอนสาธิตกระบวนการเตรียมวัสดุเพื่อใช้ในการทำงาน เริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ จะมีกรรมวิธีในการกรองยางรัก จนถึงขั้นของการทำให้เกิดพื้นงานสีดำเงาเรียบเนียน ขั้นตอนการเตรียมน้ำยาหรดาล วิธีการผสมให้เกิดน้ำยาหรดาลที่มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการเตรียมลูกประคบฝุ่น และขั้นตอนการเตรียมแบบร่าง (*หมายเหตุ ผู้สอนอาจจะต้องมีการจัดเตรียมในบางกระบวนการมาก่อนการเรียนการสอน เพื่อให้ทันเวลาในชั้นเรียน เช่น อาจจะเตรียมพื้นที่เสร็จแล้วในแต่ละชั้น เพื่อที่จะได้ไม่ต้องรอพื้นแห้ง แล้วทำการสาธิตได้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น)
- ❖ ผู้สอนสาธิตเรื่องวิธีการเขียนหรือสร้างลวดลายในงานลายรดน้ำและลายกำมะลอ อาทิ ขั้นตอนการโรยแบบ ขั้นตอนการเขียนหรดาล การเช็ดรักถอนรัก การปิดทอง การรดน้ำ รวมถึงการเขียนสีในเทคนิคลายกำมะลอ
- ❖ ให้ผู้เรียนทดลองเขียนลายไทยด้วยเทคนิคลายรดน้ำ ขนาดชิ้นงานไม่ใหญ่มาก ประมาณ 15 x 15 เซนติเมตร เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการทำงานจริง ก่อนที่จะนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคนี้

- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัย
- ขั้นสรุป
- ❖ ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อทบทวนความรู้ด้านกระบวนการทำงานจิตรกรรมลายรดน้ำ และลายกำมะลอ
 - ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการทำงานจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ และการประยุกต์ใช้ในการนำไปสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย
 - ❖ ผู้สอนนัดหมายส่งผลงานการทดลองที่ทำกันในชั้นเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. วัสดุในการสาธิต
2. วัสดุในการทดลองปฏิบัติงานจริง

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล
ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถทดลองปฏิบัติงานเทคนิคลายรดน้ำได้อย่างถูกต้อง	พิจารณาจาก - ผลงานการทดลองปฏิบัติงานเทคนิคลายรดน้ำในชั้นเรียน	- แบบประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านลายรดน้ำ (Workshop)
จิตพิสัย : ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	พิจารณาจาก - ความรับผิดชอบต่องานและความตั้งใจในการปฏิบัติงานในชั้นเรียน	

**แบบประเมินผลงานและการทำงานของผู้เรียนในการทดลองปฏิบัติงานด้านलयรดน้ำ
(Workshop)**

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ประเมินกระบวนการทำงาน				
1	สามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานเทคนิคलयรดน้ำ เช่น การกรองยางรัก การกรองกาว การกรองฝักส้มป่อย และการแช่กรดเพื่อลดกรด (ในส่วนี้้อาจมีปัจจัยที่ทำให้ต้องใช้วัสดุทดแทน ผู้สอนจะต้องเน้นย้ำระหว่างปฏิบัติงานทดลอง เพื่อให้รู้ถึงความแตกต่างและข้อดีข้อเสีย)			
2	สามารถนำวัสดุที่เตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การผสมน้ำยากรด การทำลูกประคบฝุ่น และการทาพื้นยางรักเพื่อเตรียมไว้สำหรับเขียนลวดลาย			
3	สามารถเขียนภาพหรือลวดลายได้ถูกต้องตรงตามขั้นตอน หรือหากมีข้อผิดพลาดในกระบวนการใด ผู้เรียนจะต้องรู้และอธิบายถึงสิ่งที่ผิดพลาดได้			
4	ความตั้งใจในการปฏิบัติงานในชั้นเรียน			
ประเมินผลงาน				
5	ความสมบูรณ์ในด้านเทคนิคของผลงานการทดลองปฏิบัติงานในชั้นเรียน			
6	ความสวยงามของผลงานในการวางและเขียนภาพหรือลวดลาย			
รวม				

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 12 – 18 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 7 – 12 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 6 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
 สัปดาห์ที่ 13 การออกแบบภาพร่างในการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิค
 ลายรดน้ำและลายกำมะลอ

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด และเทคนิคลายรดน้ำ และลายกำมะลอที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ได้
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถเขียนแบบร่างของผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงแนวคิดในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทย ประเพณีในการสร้างสรรค์ผลงาน และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

เนื้อหารายวิชา

การนำองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และโดยเฉพาะด้านเทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยต้องคำนึงถึงการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เหมาะสมในการทำงานตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน หากจำเป็นต้องใช้สิ่งใดทดแทนต้องรู้ข้อดีและข้อเสีย และต้องมานำเสนอผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน โดยในสัปดาห์นี้เป็นการส่งแบบร่างและนำเสนอความคิดกระบวนการ รวมถึงแผนงานที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

วิธีการสอน

ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

แบบร่าง และผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงความสำคัญของการนำเสนอแบบร่างของผลงานการสร้างสรรค์ และความสำคัญในการตรวจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพราะแบบร่างถือเป็นตัวตั้งต้นในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน อาทิ แนวความคิด รูปแบบ วิธีการ และแผนในการทำงาน เป็นต้น

ขั้นสอน

- ❖ ผู้สอนตรวจแบบร่าง หลังจากมอบหมายงานให้ผู้เรียนไปศึกษาสิ่งที่ตนเองสนใจ และต้องการนำมาสร้างสรรค์ผลงาน พร้อมทั้งมีแบบร่าง การนำเสนอแนวความคิด และกระบวนการในการทำงานที่ผู้เรียนวางแผนไว้
- ❖ ผู้สอนให้คำแนะนำทั้งในเรื่องแบบร่าง แนวความคิด และขั้นตอนการดำเนินงานในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียน

ขั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนทำการสรุปงานที่ผู้เรียนจะต้องนำมาส่งใน 2 สัปดาห์ถัดไปที่จะมีการตรวจความคืบหน้าว่า ผู้เรียนจะต้องมีอะไรมาส่งบ้าง พร้อมทั้งมีการให้คะแนนจากแบบประเมิน

สื่อการเรียนรู้

1. แบบร่างผลงานของผู้เรียน
2. แนวความคิด และแผนการดำเนินงานของผู้เรียน
3. ภาพถ่ายผลงานของศิลปิน ใช้เพื่อเป็นตัวอย่างและแนวทางให้แก่ผู้เรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์
4. หอศิลป์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
<p>ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด และเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ได้</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบร่างและการนำเสนอ แนวความคิด ที่แสดง รูปแบบ เนื้อหา และเทคนิคที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรมไทยร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินแบบร่างผลงาน จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ
<p>ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถเขียนแบบร่างของผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์จากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้</p>		

จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
จิตพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงแนวคิดในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีในการสร้างสรรค์ผลงาน และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	สมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำ และลายกำมะลอ	

แบบประเมินแบบร่างผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ประเมินกระบวนการทำงาน				
1	แบบร่างแสดงเค้าโครงการจัดองค์ประกอบของผลงาน และภาพรวมของผลงานที่มีความแปลกใหม่ไปจากเดิม			
2	แบบร่างมีการร่างแนวความคิดของผลงานอย่างชัดเจน และถึงแสดงความร่วมมือ			
3	แบบร่างมีการนำเสนอการประยุกต์ใช้เทคนิคลายรดน้ำหรือลายกำมะลอให้เกิดความร่วมมือ			
4	แบบร่างและผู้เรียนนำเสนอแนวทางในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยประเพณีในงานร่วมสมัย			
5	แบบร่างมีกระบวนการและการวางแผนในการทำงานสร้างสรรค์			
6	นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงในการสนับสนุนแบบร่างที่ทำขึ้นมา			

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 12 – 18 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 7 – 12 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 6 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
 สัปดาห์ที่ 14 กระบวนการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำ
 และลายกำมะลอ

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยจากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้
2. จิตพิสัย : ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชั้นเรียน

เนื้อหารายวิชา

การนำองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และโดยเฉพาะด้านเทคนิคและกระบวนการของลายรดน้ำและลายกำมะลอมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยต้องคำนึงถึงการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เหมาะสมในการทำงานตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน หากจำเป็นต้องใช้สิ่งใดทดแทนต้องรู้ข้อดีและข้อเสีย และต้องมานำเสนอผู้สอนตั้งแต่การนำเสนอแบบร่าง ระหว่างกระบวนการทำงาน และการนำเสนอในขั้นตอนการส่งผลงาน ในสัปดาห์ที่ 14 เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานสร้างสรรค์ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะให้คำปรึกษาหรือแนะนำระหว่างที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานในชั้นเรียน

วิธีการสอน

ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยด้วยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนอธิบายความจำเป็นในการที่ให้ผู้เรียนมาปฏิบัติงานในชั้นเรียน เนื่องจากผู้สอนจะสามารถเห็นกระบวนการทำงานหากมีปัญหาหรือสิ่งที่จะต้องแนะนำ จะได้ร่วมกันคิดวิธีแก้ไขหรือวิธีพัฒนาผลงานต่อไป เพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดและอุปสรรคในการสร้างสรรค์ผลงาน

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานในชั้นเรียน โดยผู้สอนจะทำการตรวจสอบกระบวนการ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและแนะนำระหว่างที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงาน

ชั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเกี่ยวกับการทำงานของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเป็นรายบุคคลว่า ผู้เรียนต้องปรับปรุงอะไรบ้าง เพื่อเป็นการทบทวนคำแนะนำที่ให้ผู้เรียนไปในระหว่างการทำงานอีกครั้งหนึ่ง
- ❖ ผู้สอนแจ้งกำหนดการของการเรียนในสัปดาห์ถัดไปว่าจะมีการตรวจสอบความก้าวหน้า โดยมีการให้คะแนนตามแบบตรวจสอบความก้าวหน้า ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีผลงานเสร็จตามที่ตกลงกันได้
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากมีข้อสงสัยเพิ่มเติมในด้านการทำงาน

สื่อการเรียนรู้

1. วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียน
2. ผลงานที่ผู้เรียนปฏิบัติในชั้นเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์
4. หอศิลป์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและประเมินผล
<p>ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถ สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทย ร่วมสมัยจากเทคนิคลายรดน้ำ และลายกำมะลอได้</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลงานการสร้างสรรค์ จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิง อนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำ และลายกำมะลอ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมิน ความก้าวหน้าใน การสร้างสรรค์ ผลงานจิตรกรรม ไทยร่วมสมัยเชิง อนุรักษ์ เทคนิค ลายรดน้ำและ ลายกำมะลอ
<p>จิตพิสัย : ผู้เรียนมีส่วนร่วม กิจกรรมในชั้นเรียน</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การลงมือปฏิบัติงานในชั้น เรียน และการมีปฏิสัมพันธ์ ร่วมกับผู้สอนผ่านการ พูดคุยและตอบคำถาม 	

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
สัปดาห์ที่ 15 ความก้าวหน้าในการใช้กระบวนการลายรดน้ำและลายกำมะลอเพื่อสร้างสรรค์
จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : -
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยจากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอตามแผนงานที่วางไว้ได้
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

เนื้อหารายวิชา

การนำองค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และโดยเฉพาะด้านเทคนิคและกระบวนการทางด้านจิตรกรรมไทยมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย โดยต้องคำนึงถึงการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เหมาะสมในการทำงานตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน หากจำเป็นต้องใช้สิ่งใดทดแทนต้องรู้ข้อดีและข้อเสีย และต้องมานำเสนอผู้สอน ตั้งแต่การนำเสนอแบบร่าง ระหว่างกระบวนการทำงาน และการนำเสนอในขั้นตอนการส่งผลงาน โดยสัปดาห์ที่ 15 ผู้สอนจะมีการตรวจสอบและให้คะแนนความก้าวหน้า เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นระบบ และเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ โดยมีการตกลงกันไว้กับผู้เรียน เช่น ผลงานต้องลุล่วงมากกว่า 75 % เป็นต้น

วิธีการสอน

ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยด้วยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนอธิบายถึงความสำคัญในการตรวจความก้าวหน้าของผลงาน เนื่องจากว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นระบบ และการปฏิบัติงานในชั้นเรียนจะทำให้ผู้สอนเห็นกระบวนการทำงานของผู้เรียนและสามารถให้คำแนะนำได้อย่างตรงจุด

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนให้ผู้เรียนดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานในชั้นเรียน โดยผู้สอนจะทำการตรวจสอบกระบวนการ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและแนะนำระหว่างที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงาน
- ❖ ระหว่างการตรวจดูการทำงานของนักเรียนและให้คำปรึกษา ผู้สอนจะมีการให้คะแนนความคืบหน้า โดยพิจารณาตามแบบประเมินความคืบหน้าที่ตั้งเอาไว้ เช่น ผลงานของผู้เรียนจะต้องแสดงถึงการทำงานอย่างสม่ำเสมอ จนทำให้งานมีประสิทธิภาพและอยู่ในสัดส่วนที่เสร็จสิ้นมากกว่า 75 % ของงานที่ทำทั้งหมด

ขั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนว่า ผู้เรียนคนไหนต้องปรับปรุงอะไรบ้าง เพื่อเป็นการทบทวนคำแนะนำที่ให้ผู้เรียนไปในระหว่างการทำงานอีกครั้งหนึ่ง
- ❖ ผู้สอนแจ้งกำหนดการของการเรียนในสัปดาห์ถัดไปว่า จะเป็นการตรวจผลงานที่เสร็จสิ้น และผู้เรียนต้องเตรียมการนำเสนอผลงาน เพราะจะมีการให้คะแนนในส่วนของการนำเสนอด้วย

สื่อการเรียนรู้

1. วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียน
2. ผลงานที่ผู้เรียนปฏิบัติในชั้นเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อินเทอร์เน็ต CHULALONGKORN UNIVERSITY
3. วารสารศิลปะออนไลน์
4. หอศิลป์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล
ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถ สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ไทยร่วมสมัยจากเทคนิคลาย รดน้ำและลายกำมะลอตาม แผนงานที่วางไว้ได้	พิจารณาจาก - ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรม ไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิค ลายรดน้ำและลายกำมะลอ	- แบบประเมิน ความก้าวหน้า ในการ สร้างสรรค์ ผลงานผลงาน จิตรกรรมไทย ร่วมสมัยเชิง อนุรักษ์ เทคนิคลายรด น้ำและลาย กำมะลอ
จิตพิสัย : ผู้เรียนมีความ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับ มอบหมายและการมีส่วนร่วม ในชั้นเรียน	- ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรม ไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิค ลายรดน้ำและลายกำมะลอ - ความตั้งใจในการปฏิบัติงานใน ชั้นเรียน	

แบบประเมินความก้าวหน้าของการสร้างสรรค์ผลงาน

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ประเมินกระบวนการทำงาน				
1	ผลงานลุล่วงไปมากกว่า 75% ของกระบวนการทำงานทั้งหมด			
2	ภาพรวมของผลงานที่ออกมาเป็นไปตามแบบร่างที่เคยนำเสนอ			
3	แสดงถึงความเข้าใจในการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน			
4	แสดงถึงการประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการตามที่นำเสนอไว้ในแบบร่าง			
5	แผนงานในการดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานเป็นไปตามที่วางไว้ใน แบบร่าง			

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
2 หมายถึง ดี
1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 11 – 25 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
6 – 10 คะแนน หมายถึง ดี
1 – 5 คะแนน หมายถึง พอใช้

แผนการจัดการเรียนการสอนรายสัปดาห์

รายวิชาจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์หลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
 สัปดาห์ที่ 16 การสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ โดยเทคนิคลายรดน้ำและลาย
 กำมะลอ และการนำเสนอผลงาน

จำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

จำนวนชั่วโมง 3 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาชั้นปี/ที่เรียน ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 2

จุดประสงค์การเรียนการสอน

1. พุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวความคิด เทคนิควิธีการ และกระบวนการทำงานในการลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานของตนเองจากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้
2. ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้ และนำเสนอผลงานได้
3. จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงถึงแนวคิดในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

เนื้อหารายวิชา

ผู้เรียนส่งผลงานพร้อมนำเสนอผลงานด้วยแนวความคิด เทคนิควิธีการ และกระบวนการทำงานในการลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง จากการใช้องค์ความรู้ทางด้านจิตรกรรมไทยทั้งในด้าน รูปแบบ เนื้อหา และโดยเฉพาะด้านเทคนิคและกระบวนการทางด้านลายรดน้ำและลายกำมะลอที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย พร้อมทั้งอธิบายถึงการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เหมาะสมในการทำงานตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน หากจำเป็นต้องใช้สิ่งใดทดแทนต้องรู้ข้อดีและข้อเสียและต้องนำมาเสนอด้วยเช่นกัน

วิธีการสอน

นำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ของตนเอง

ชิ้นงาน/ภาระงาน

ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยจากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ และการนำเสนอผลงาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ❖ ผู้สอนกล่าวถึงความสำคัญของการนำเสนอผลงานว่า เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะในหลักสูตรศิลปศึกษา ให้เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและพัฒนาผลงานของตนเองได้ และในส่วนของประเมินผลงาน นอกเหนือจากการให้คะแนนแล้วยังมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในเรื่องของการนำ

คำแนะนำและการวิจารณ์ของผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานไปพัฒนาผลงานของตนเองได้ในอนาคต

- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสอบถามถึงข้อสงสัยในการนำเสนอผลงาน

ชั้นสอน

- ❖ ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอผลงาน โดยมีเวลาให้คนละประมาณ 5 นาที โดยผู้เรียนจะต้องนำเสนอแนวความคิด การประยุกต์ใช้ทั้งตัวเนื้อหาและเทคนิค รวมถึงกระบวนการทำงานและปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน โดยใช้ผลงานของตนเองเป็นหนึ่งในสื่อประกอบการนำเสนอ
- ❖ ผู้สอนประเมินผลงานและการนำเสนอของผู้เรียน พร้อมวิจารณ์และให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนตามแต่ละบุคคล พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในชั้นเรียนสอบถามหากมีข้อสงสัยในงานชิ้นนั้น ๆ

ชั้นสรุป

- ❖ ผู้สอนสรุปภาพรวมของผลงานการสร้างสรรค์และการนำเสนอของผู้เรียน
- ❖ ผู้สอนทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เนื้อหา รูปแบบ เทคนิค และกระบวนการของลายรดน้ำและลายกำมะลอเพื่อให้เกิดความร่วมมือ โดยใช้ผลงานที่ผู้เรียนสร้างสรรค์มาเป็นตัวอย่างในการหยิบยกประเด็นการประยุกต์ใช้มาอธิบาย
- ❖ ผู้สอนกล่าวสรุปการเรียนรู้ตลอดภาคการศึกษา

สื่อการเรียนรู้

1. ผลงานการสร้างสรรค์ของผู้เรียน
2. สื่อในการนำเสนอผลงานของผู้เรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต
3. วารสารศิลปะออนไลน์

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้ สอน	การวัดและประเมินผล	เครื่องมือในการวัดและ ประเมินผล
<p>ด้านพุทธิพิสัย : ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวความคิด เทคนิควิธีการ และกระบวนการทำงานในการลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานของตนเองจากเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การนำเสนอที่แสดงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เนื้อหา เทคนิค และกระบวนการของจิตรกรรมไทย ประเพณีมาใช้ในงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย รวมถึงแสดงถึงความเข้าใจในหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ
<p>ทักษะพิสัย : ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอได้ และนำเสนอผลงานได้</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ
<p>จิตพิสัย : ผู้เรียนแสดงถึงแนวคิดในการนำเสนอคุณค่าทางด้านจิตรกรรมไทยในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน</p>	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอ - มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน 	

แบบประเมินผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ด้านเนื้อหา				
1	ความคิดสร้างสรรค์และความลุ่มลึกของแนวความคิด			
2	การประยุกต์ใช้เนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม มาเล่าเรื่องใหม่ผ่านผลงานการสร้างสรรค์			
ด้านเทคนิคและกระบวนการ				
3	การเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม			
4	สามารถใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในการสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง			
5	ผลงานมีความแตกต่างไปจากลายรดน้ำและลายกำมะลอแบบดั้งเดิม จากการใช้และพลิกแพลงเทคนิคให้เกิดความแปลกใหม่			
ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน				
6	ผลงานสามารถสื่อถึงเนื้อหาและแนวความคิดของผลงานได้			
7	ประยุกต์ใช้เทคนิคของลายรดน้ำและลายกำมะลอให้เกิดความร่วมสมัย มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว			
8	มีความสวยงามในการออกแบบตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์			
9	การพัฒนาผลงานเป็นไปตามการวางแผน และสอดคล้องกับแบบร่างที่นำเสนอไว้ก่อนหน้า			
10	ผลงานเสร็จสมบูรณ์			

ระดับคะแนน

- 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

- 21 – 30 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม
- 11 – 20 คะแนน หมายถึง ดี
- 1 – 10 คะแนน หมายถึง พอใช้

แบบประเมินการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์
เทคนิคจิตรกรรมลายรดน้ำและลายกำมะลอ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ด้านเนื้อหา				
1	การนำเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน			
2	การนำเสนอให้เห็นถึงเนื้อหาเรื่องราวทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน			
ด้านเทคนิคและกระบวนการ				
3	อธิบายถึงการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์เชิงป้องกัน			
4	อธิบายถึงการใช้เทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในการสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นขั้นตอน			
5	นำเสนอการใช้และพลิกแพลงเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอในผลงานการสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดความแปลกใหม่			
ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน				
6	อธิบายกระบวนการสื่อสารจากตัวผลงานไปสู่เนื้อหาและแนวความคิดของผลงาน อาทิ การใช้สัญลักษณ์ การใช้ภาพสะท้อนความคิด			
7	อธิบายการประยุกต์ใช้เทคนิคของลายรดน้ำและลายกำมะลอให้เกิดความร่วมมือ และการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัว			
8	อธิบายการออกแบบสร้างสรรค์ตัวภาพ ลวดลาย และองค์ประกอบศิลป์ที่ใช้ในผลงานสร้างสรรค์			
9	อธิบายกระบวนการพัฒนาผลงานว่าเป็นไปตามการวางแผนหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง			
10	แนวทางในการนำเทคนิคลายรดน้ำและลายกำมะลอไปพัฒนาต่อในอนาคต			

ระดับคะแนน

3 หมายถึง ดีเยี่ยม

2 หมายถึง ดี

1 หมายถึง พอใช้

เกณฑ์ประเมินคุณภาพใบงาน

21 – 30 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม

11 – 20 คะแนน หมายถึง ดี

1 – 10 คะแนน หมายถึง พอใช้

ภาคผนวก ง ภาพผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเชิงอนุรักษ์ของกลุ่มตัวอย่าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ลำดับที่	ภาพผลงาน	ข้อมูลผลงาน
1.		<p>ชื่อผลงาน : เสมอภาค</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 3</p>
2.		<p>ชื่อผลงาน : ลีลลพิน</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 3</p>
3.		<p>ชื่อผลงาน : ปอปลาดากลม</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 3</p>
4.		<p>ชื่อผลงาน : กระจาดายหมายจันทร์</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 3</p>
5.		<p>ชื่อผลงาน : เทียงคีน</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>

ลำดับที่	ภาพผลงาน	ข้อมูลผลงาน
6.		<p>ชื่อผลงาน: ยิ้มแย้ม</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>
7.		<p>ชื่อผลงาน: แรกแย้ม</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>
8.		<p>ชื่อผลงาน : ราก</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>
9.		<p>ชื่อผลงาน : กุหลาบ</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>
10.		<p>ชื่อผลงาน : เมฆเส้น</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>

ลำดับที่	ภาพผลงาน	ข้อมูลผลงาน
11.		<p>ชื่อผลงาน : พระพิฆเนศ</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>
12.		<p>ชื่อผลงาน : จินหลิง</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>
13.		<p>ชื่อผลงาน : ความหวัง</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>
14.		<p>ชื่อผลงาน : ตัวแทนแห่งดวงจันทร์ จะลง ทัณฑ์แกเอง!</p> <p>ขนาด 40 x 30 ซม.</p> <p>ชั้นปีที่ 2</p>

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2531). *การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม*. กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2551). *สัมมนาวิชาการ ศึกษาอนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. อัมรินทร์พรินต์ติ้ง
- กรรณิกา ตะกรุดโทน. (ม.ป.ป.) *คู่มือการอนุรักษ์ศิลปกรรม : จิตรกรรมบนผ้าใบและงานกระดาษ*. โครงการศิลปากรพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2558). *การจัดการศึกษาสู่คุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ*. สมบูรณ์การพิมพ์.
- กฤษฎา สุขีวะ. (2551). ศักยภาพของอนุรักษ์ในทางอุตสาหกรรม. ใน ศิริชัย หวังเจริญตระกูล (บ.ก.), *สัมมนาวิชาการศึกษาอนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี* (น. 142-150). กรมศิลปากร.
- กองโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม (2558). *หนังสือ อนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังพระที่นั่งพุทไธสวรรย์*. กลุ่มอนุรักษ์จิตรกรรมและประติมากรรม กองโบราณคดี กรมศิลปากร.
- เกสร ผลจางงค์. (2559). *อนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังบนแผงไม้ ประดับศาลาการเปรียญ วัดโพธิ์ศรี ต.บางปลาม้า อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b2124188>
- ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2551). *งานช่างศิลป์ไทย : ปูนปั้น เครื่องถมและลงยา เครื่องรัก ประดับมุก ประดับกระจก*. แสงแดดเพื่อเด็ก(คดี).
- ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2555). *งานช่างศิลป์ไทย : จิตรกรรมไทย หุ่นและหัวโขน สลักหนังใหญ่และหนังตะลุง เครื่องไม้จำหลัก หล่อโลหะไทย บุคุนโลหะไทย*. แสงแดดเพื่อเด็ก(คดี).
- จรัญ คำย้ง. (ม.ป.ป.). *การวัดทักษะปฏิบัติ*. สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ.
- จิรณี ต้นตริตวงศ์. (2558). TQF กับการเป็นอาจารย์มืออาชีพ. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(1), 51-65. <https://e-journal.sru.ac.th/index.php/srj/article/view/231>.

จิราภรณ์ อรัญยะนาถ. (2555). *การจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑสถานพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ*.

จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์ (2547). *จิตรกรรมไทยประเพณี : เทคนิคและการอนุรักษ์*. ใน *วรรณภา ณ สงขลา (บ.ก.), การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังฝีมือพระอาจารย์ นาค” ครั้งที่ 2* (น. 51-65). ภาควิชาศิลปไทย คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). *ศิลปะการสอน เพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. วีพรินทร์.

ทิพวรรณ ท่งมั่งมี. (2555). *เติมเต็มจินตภาพ ดิมลิจิตรกรรม*. โขटनाพรินทร์.

ทิตนา แคมมณี. (2546). *ศาสตร์การสอนเพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย ทิพย์ตระกูล. (2554). *สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในจิตรกรรมไทยประเพณีจากสมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนปลาย (รวมถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น) ไปสู่ช่วงหลังสมัยรัชกาลที่ 3*. [วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/270560>.

ธนทัต ไทรงาม, ขวัญจิต เลิศศิริ และณิชนันท์ เทพศุภรังษิกุล. (2559). *การเปรียบเทียบตัวประสานใน ชั้นรองพื้นสำหรับงานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังของไทย*. *Veridian E-Journal, Science and Technology Silpakorn University*, 3(5), 173-181.

น. ณ ปากน้ำ. (2543). *จิตรกรรมอยุธยา*. เมืองโบราณ

น. ณ ปากน้ำ. (2550). *ความงามในศิลปะไทย*. เมืองโบราณ.

เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. (2556). *ความเข้าใจในจิตรกรรมไทยประเพณี*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง *มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขา ศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ.2562*. (2562, 6 มีนาคม). พระราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 56. หน้า 1-39.

ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา 2736610 การวัดประเมินผลทาง*

ศิลปศึกษา. สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารอัดสำเนา).

ไพระพงศ์ สุขแก้ว. (2549). *สุนทรียศาสตร์บนฝาผนัง : อลังการแห่งจิตรกรรมไทย*. ประชาชนสยาม.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2524). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา*. หน่วยพัฒนาคณาจารย์ ฝ่ายวิชาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวพ้นกับดักตะวันตก*. วิทยาลัยครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ภาณุพงษ์ เลาสสม และ ชัยลยยศ อิชฎีวรพันธุ์. (2549). *เปลี่ยนพื้น แปลงภาพ ปรับรูป ประุณกลาย การ
วิเคราะห์วิธีการออกแบบและวาดจิตรกรรมฝาผนังยุคต้นรัตนโกสินทร์*. เมืองโบราณ.

มนชัย พิทยวารภรณ์. (2553). *การศึกษาแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ ของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต.
[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. [http://lib.edu.chula.ac.th/
libedu2007-UTF-8/viewinlan.asp?p=NUI/9389211109211BUBE0MBSFOFH03
11SFXBSE0TJTFIU`VD0NPPSFMJGO](http://lib.edu.chula.ac.th/libedu2007-UTF-8/viewinlan.asp?p=NUI/9389211109211BUBE0MBSFOFH0311SFXBSE0TJTFIU`VD0NPPSFMJGO)*

ลักษณ์ คุณสมบัติ. (2554) *สุนทรียภาพในผลงานจิตรกรรมของถวัลย์ ดัชนี*. [วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัย
ศิลปากร]. [https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/Search
Detail/270561](https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/270561)

วรรณภา ณ สงขลา. (2531). *การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังพระวิหารหลวงวัดสุทัศนเทพวราราม*. กรม
ศิลปากร.

วรรณภา ณ สงขลา. (2533). *จิตรกรรมไทยประเพณี เล่ม 1. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย*.

วรรณภา ณ สงขลา. (2547). *จิตรกรรมไทยประเพณี : เทคนิคและการอนุรักษ์*. ใน วรรณภา ณ สงขลา
(บ.ก.), *การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังฝีมือพระอาจารย์นาค”
ครั้งที่ 2* (น. 18-26). ภาควิชาศิลปไทย คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัฒน์ จุฑะวิภาต. (2557). *เทคนิคการวาดภาพจิตรกรรมไทย เล่ม 1 : เรียนศิลป์ เสพกลิ่นล้านนา*. พิมพ์
ลักษณ์.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). *การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). *การพัฒนาหลักสูตร*. สำนักมาตรฐานการอุดมศึกษา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2547). *ทัศนศิลป์ไทย*. ชมรมเด็ก.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2550). *5 นาทีกับศิลปะไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- เยาวดี วิบูลศรี. (2545). *การวัดผลและการสร้างแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิยะดา ทองมิตร. (2522). *จิตรกรรมแบบสากล สกุลช่างขรัวอินโข่ง*. เมืองโบราณ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2534). *ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย*. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วีรชัย หวังยงกุลวัฒนา. (2549) การศึกษาวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมของเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ตั้งแต่ ป
พ.ศ. 2520 – 2547. [ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Art_Ed/Weerachai_W.pdf
- วุฒิ วัฒนสิน. (2541). *ศิลปะระดับมัธยมศึกษา*. ฝ่ายเทคนิคเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2556). *พุทธศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์ พัฒนาการของงานช่างและแนวคิดที่
ปรับเปลี่ยน*. เมืองโบราณ.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2536). *ทฤษฎีการประเมิน*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย หวังเจริญตระกูล และสมถวิล นิลวิไล. (2551). *ศึกษาย่างรักใหญ่เพื่ออนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรม*.
ใน ศิริชัย หวังเจริญตระกูล (บ.ก.), *สัมมนาวิชาการศึกษาย่างรักเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย อัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี* (น. 108-126).
กรมศิลปากร.
- ศิลป์ พีระศรี. (2501). *เรื่องเกี่ยวกับจิตรกรรมไทย*. โรงพิมพ์พระจันทร์.
- ศิลป์ พีระศรี. (2502). *คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนัง*. กรมศิลปากร.
- ศิลป์ พีระศรี. (2502). *วิวัฒนาการแห่งจิตรกรรมฝาผนังของไทย* สถานจิตรกรรมฝาผนัง และสารบาญ
ภาพจิตรกรรมฝาผนังในหอศิลป์. กรมศิลปากร.

- ศิลป์ พีระศรี. (2503). *เรื่องตุ้ลายรดน้ำ*. กรมศิลปากร.
- สงวน รอดบุญ. (2529). *ศิลปกรรมไทย*. โรงพิมพ์การศาสนา
- สดชื่น ชัยประสาธน์. (2539). *จิตรกรรมและวรรณกรรมแนวเซอร์เรียลลิสต์ในประเทศไทย พ.ศ. 2507-2527*, สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สนั่น รัตนะ. (2545). *ศิลปะลายรดน้ำ*. สีปพระภา.
- สนั่น รัตนะ. (2549). *ตำราศิลปะไทย ชุด ศิลปะลายกำมะลอ*. สีปพระภา.
- สมชาติ มณีโชติ. (2529). *จิตรกรรมไทย*. โอเดียนสโตร์.
- สมศักดิ์ แต่งพันธ์. (2551). *การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง/ สมศักดิ์ แต่งพันธ์ ; กลุ่มอนุรักษ์จิตรกรรมและประติมากรรม สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. รุ่งศิลป์การพิมพ์*.
- สรिता เจือศรีกุล. (2553). *ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/32817>.
- สันติ เล็กสุขุม. (2546). *ลีลาไทย เพื่อเข้าใจความคิดเห็นของช่างโบราณ*. เมืองโบราณ.
- สันติ เล็กสุขุม. (2548). *จิตรกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ 3 : ความคิดเปลี่ยนแปลงการแสดงออกก็เปลี่ยนแปลง*. เมืองโบราณ.
- สันติ เล็กสุขุม. (2555). *คุยกับงานช่างไทยโบราณ*. เมืองโบราณ.
- สันติ เล็กสุขุม. (2555). *ศิลปะสุโขทัย*. เมืองโบราณ.
- สันติ เล็กสุขุม และ กมล ฉายาวัดนะ. (2524). *จิตรกรรมฝาผนังอยุธยา*. เจริญวิทย์การพิมพ์
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). *การบริหารจัดการงานศิลปะร่วมสมัย สาขาทัศนศิลป์*. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.
- สุคนธ์ ภูริเวทย์. (2541). *การออกแบบการสอน*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2545). *จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่สมัยใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2534). *ศิลปะในประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2559). *ครุศึกษากับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุวัฒน์ แสนขัติยรัตน์. (2550). *กลวิธีการเขียนภาพจิตรกรรมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). วาดศิลป์.

อภิวันท์ อดุลยพิเชษฐ์. (2555). *ลายรดน้ำ*. เมืองโบราณ.

อัจฉรา นวลสวาท. (2558). *ศิลปะร่วมสมัยไทย*. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม

อารมณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

อำไพ ตีรณสาร. (ม.ป.ป.). *วิธีการสอนศิลปศึกษา*. (Chula).

<http://pioneer.chula.ac.th/~tampai1/ampai/cont3.htm>.

อุไร สิงห์ไพบูลย์พร. (2541). *ช่างสิบหมู่ : ศิลปกรรมไทยโบราณ*. เอส.ที.พี เวิลด์ มีเดีย.

เอลิซาเบท ไลออนส์. (2505). *จิตรกรรมไทย, “ศิลปะในประเทศไทย”*. กรมศิลปากรจัดพิมพ์ร่วมกับ
มูลนิธิอาเซียน.

ภาษาอังกฤษ

Bates, J. K. (2000). *Becoming an Art Teacher*. Wadsworth/Thomson Learning.

Bhirasri, S. (1972). *Thai Lacquer Works*. The Fine Arts Department.

Breuil, M. H. & Verbeeck, M. . (2018, Dec 10). *Teaching conservation-restoration in an art school: sharing experiences*. OpenEdition. <https://journals.openedition.org/ceroart/4377>

Eisner, E. W. (1972). *Education Artistic Vision*. Macmillian Publishing Co., Inc.

Hetland, L., Winner, E., Veenema, S., & Sheridan, K. M. (2013). *Studio Thinking 2 : The real benefits of visual arts education*. Teacher College Press.

Battelle for Kids. (2005). (2020, May 15). Framework for 21st Century Learning. <https://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources>.

Lyons, E. (1973). *Thai Traditional Painting*. The Fine Arts Department.

Muething, G., Waller, R., & Graham, F. (2005). Risk Assessment of Collections in

Exhibitions at the Canadian Museum of Nature. *Journal of the American Institute for Conservation*, 44(3), 233-243. <https://www.jstor.org/stable/40025153>

Poshyananda, A. (1992). *Modern Art in Thailand, Nineteenth and Twentieth Centuries*. Oxford University Press.

Raphael, T. J. (2005). Preventive Conservation and the Exhibition Process: Development of Exhibit Guidelines and Standards for Conservation. *Journal of the American Institute for Conservation*, 44(3), 245-257. <https://www.jstor.org/stable/40025154>.

Rascona, V. R. (2013). *Care and Preservation of Cultural Heritage: Bridging the Fields of Conservation and Collections Management*. [Master Degree of Science Department of Museum and Field Studies B.A. in Art History, Arizona State University].

Bloom, B. S. (1981). *Evaluation to Improve Learning*. McGraw-Hill.

Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for better teacher and learning*. New York: Rinehart.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ภูมินทร์ นวรัตน์ตระกูล
วัน เดือน ปี เกิด	3 มิถุนายน 2537
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2560 สำเร็จการศึกษาปริญญาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ (ภาควิชาทฤษฎีศิลป์) คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	87/22 หมู่ 11 คูคต ลำลูกกา ปทุมธานี 12130

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY